LADY SINGS THE BLUES

Autobiografia unei legende a muzicii secolului XX

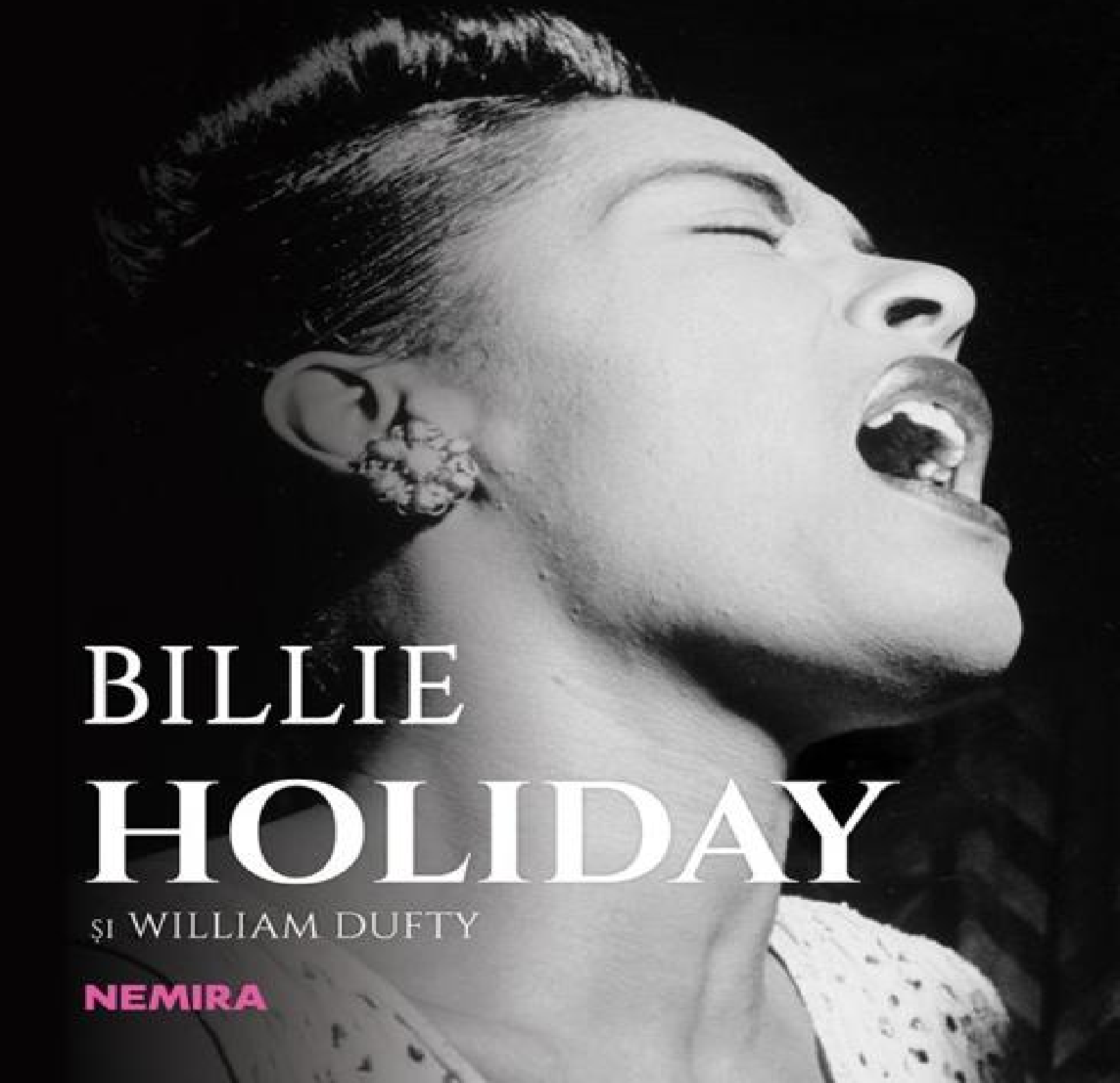

BILLIE HOLIDAY

și WILLIAM DUFTY

NEMIRA

Yorick.ro

Billie Holiday, care și-a luat numele de scenă Eleanora Fagan, s-a născut pe 7 aprilie 1915 și a murit la doar 44 de ani, pe 17 iulie 1959. A fost unul dintre cele mai mari nume ale jazzului, alături de Sarah Vaughan și Ella Fitzgerald.

LADY SINGS THE BULES

BILLIE
HOLIDAY

ȘI WILLIAM DUFTY

Traducere din limba engleză
de RUXANDRA TOMA

NEMIRA

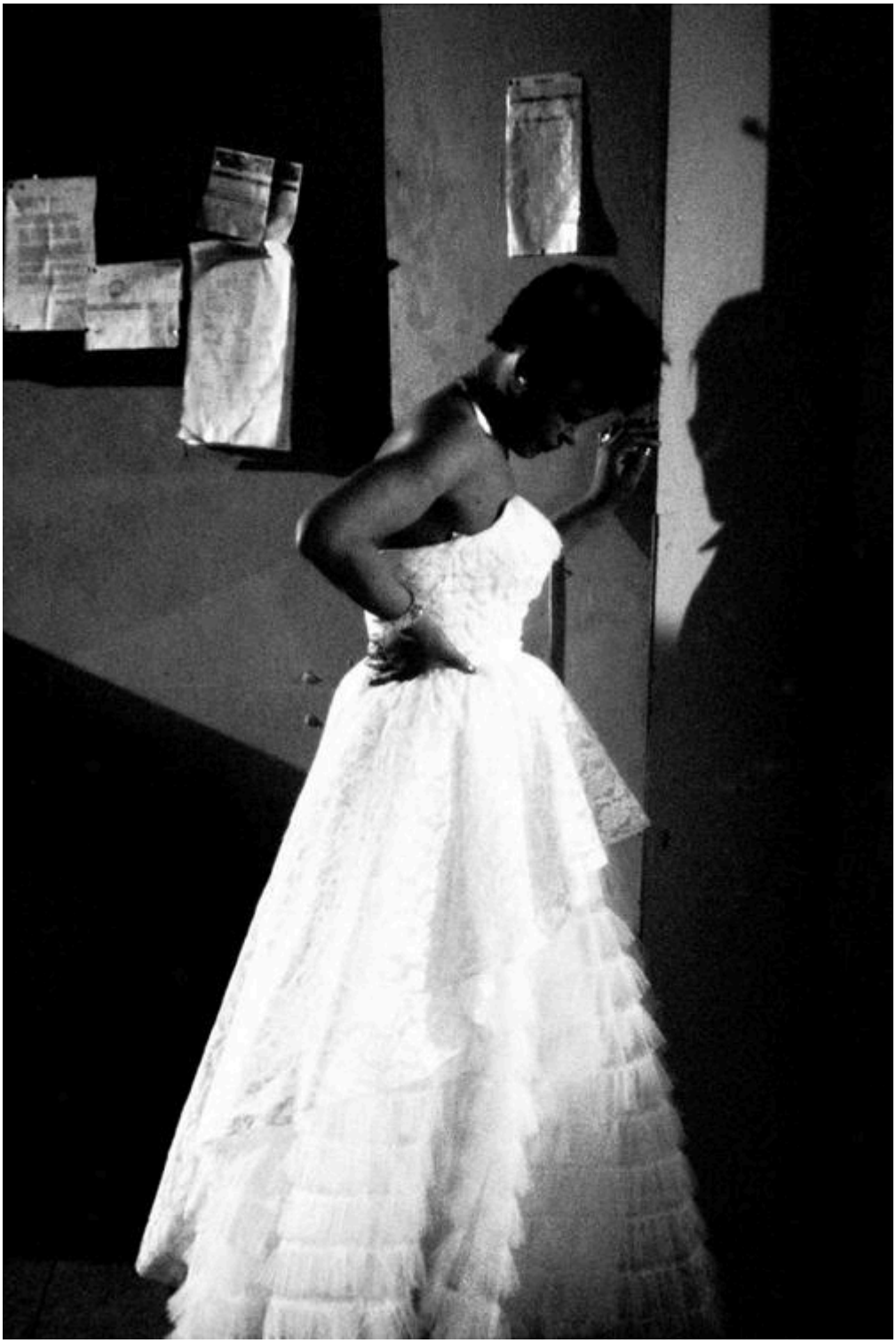

LADY SINGS THE BLUES

Coperta: Diana MURZACOI, Ana NICOLAU
Redactor: Irina CERCHIA
Tehnoredactor: Magda BITAY
Lector: Angela DUMITRICĂ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HOLIDAY, BILLIE
Lady sings the blues / Billie Holiday, William Dufty ;
trad. din lb. engleză: Ruxandra Toma. - București : Nemira Publishing House, 2020
ISBN print 978-606-43-0702-6
ISBN epub 978-606-43-0870-2
ISBN mobi 978-606-43-0871-9
I. Dufty, William
II. Toma, Ruxandra (trad.)
821.111

Billie Holiday, William Dufty
LADY SINGS THE BLUES
Copyright © 1956 by Eleanora Fagan and William F. Dufty.
Introduction copyright © 2006 by David Ritz.
Discography copyright © 2006 by David Ritz.
All rights reserved.
This translation published by arrangement with Doubleday, an imprint
of The Knopf Doubleday Group, a division of Penguin Random House, LLC.

© Nemira, 2020

Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

Cuprins

Introducere
1. „Some Other Spring“
2. „Ghost of Yesterday“
3. „I’m Painting the Town Red“
4. „If My Heart Could Only Talk“
5. „Getting Some Fun out of Life“
6. „Things Are Looking Up“
7. „Good Morning, Heartache“
8. „Trav’lin’ Light“
9. „Sunny Side of the Street“
10. „The Moon Looks Down and Laughs“
11. „I Can’t Get Started“
12. „Your Mother’s Son-in-Law“
13. „One Never Knows, Does One“
14. „I’m Pulling Through“
15. „The Same Old Story“
16. „It’s Too Hot for Words“
17. „I Don’t Know if I’m Coming or Going“
18. „Trav’lin’ All Alone“
19. „I’ll Get By“
20. „No Good Man“
21. „Where Is the Sun?“
22. „I Must Have That Man“
23. „Dream of Life“
24. „God Bless the Child“
Discografie
Credite foto
Fotografii

INTRODUCERE

Îmi place nespus de mult această carte.

Mi-a plăcut și la treisprezece ani, când eram un puști înnebunit după jazz. Mi-a plăcut și la șaizeci și doi, când am recitit-o probabil pentru a cincea oară. Îi sunt profund recunoscător, și nu doar pentru frumusețea picantă a prozei și nici pentru lirismul rafinat al onestității, ci pentru că mă aduce mai aproape de Billie. Am cunoscut-o pe Billie doar din cântecele ei și din paginile acestei cărți, care, după cum s-a dovedit, mi-a schimbat viața.

După ce am citit-o prima dată, i-am spus tatălui meu – cel care mă sfătuise să ascult muzica lui Billie – că avusesem sentimentul că Billie îmi vorbea mie și doar mie, că îmi spunea povestea vieții ei, în timp ce amândoi stăteam față în față la masa din bucătărie. Însă mă nedumereau cuvintele de pe copertă: „Destăinuiri făcute lui William Dufty".

– Cine-i William Dufty? am vrut eu să știu.

– Cel care a scris cartea, mi-a explicat tata.

– Ba nu, Billie a scris-o, l-am contrazis eu. Ea îți vorbește din carte.

– Nu prea cred că Billie are atâta pregătire literară. Așa că Dufty i-a pus tot felul de întrebări și a făcut în așa fel încât cartea să pară scrisă chiar de ea.

– S-a dus la ea acasă?

– Așa îmi imaginez. I-o cere meseria.

– Atunci, vreau să am și eu meseria asta.

Și iată-mă, după cinci decenii: exact meseria asta o am.

În urmă cu treizeci de ani, când am devenit *ghostwriter*[1], profesie adesea înțeleasă greșit și formă de artă subapreciată, am avut două modele – *Lady Sings the Blues* și *The Autobiography of Malcolm X.* Dacă nu aș fi citit aceste cărți, în care Dufty și Alex Haley dau glas unor gânduri și amintiri de o autenticitate incontestabilă, nu aș fi înțeles niciodată cât de important este să te dai la o parte și să lași artistul să-și trăiască propria viață în paginile cărții.

Această a cincizecea ediție aniversară a volumului *Lady Sings the Blues* este motiv de sărbătoare. Și, pentru că a făcut obiectul unor dezbateri aprinse, al scepticismului și al criticii, longevitatea acestei cărți stă mărturie pentru una dintre cele mai seducătoare calități ale ei: energia emoțională. Dovada clară a acestei energii o găsim chiar în atracția pe care cartea o exercită asupra noastră. Aidoma muzicii lui Billie, autobiografia ei a cucerit generații întregi de fani. Iar eu în calitate de fan o ridic în slăvi – nu în calitate de scriitor și nici de critic. În calitate de fan îi prețuiesc eu nesfârșita popularitate în rândul tuturor celor care deja o iubesc ori vor ajunge cu siguranță să o iubească pe această femeie enigmatică și genială.

Spre marele ei noroc, mai mulți cercetători, oameni de cultură și oameni de muzică, i-au analizat cu atenție arta și viața. Fiecare dintre ei a început ascultându-i muzica și citind *Lady Sings the Blues.* Și, cu toate că această carte a fost acuzată de inexactități și denaturări, ea este – și va fi mereu – punctul de plecare al oricărui studiu despre viața lui Billie. Fie că vă place sau nu, aceasta era părerea ei despre sine.

Câteva informații.

În 1947, Billie a cunoscut-o pe Maely Bartholomew, care la vremea respectivă era căsătorită cu actorul Freddie Bartholomew. Cele două femei au devenit prietene și, o bună perioadă de timp, Maely s-a ocupat de cariera și turneele lui Billie. Maely s-a recăsătorit în anii cincizeci. Noul ei soț, William Dufty, era ziarist și redactor la *New York Post.* Și el i-a devenit prieten foarte apropiat lui Billie. De fapt, Billie a fost naşa lui Bevan, fiul lui William și al lui Maely. În 1954, William Dufty și Billie au început să lucreze la biografia ei. În 1955, i-au trimis primul capitol și o prezentare generală a cărții lui Bill Barker, redactorul-șef de la editura Doubleday, care a cumpărat imediat drepturile de publicare. Cartea a apărut în 1956 și costa 3,75 dolari. Titlul propus de Dufty și Holiday – *Bitter Crop (Recolta amară)* – i s-a părut lui Barker mult prea deprimant. Cei trei au ajuns la un compromis. În primul an, s-au vândut 12.000 de exemplare din *Lady Sings the Blues*. În același timp, Norman Granz, impresarul lui Billie și fondatorul casei de discuri Verve, a scos un album care purta același nume. (Cântecul *Lady Sings the Blues,* care a dat titlul cărții și al albumului, a fost compus de Billie împreună cu Herbie Nichols.) În noiembrie, același an, Billie a avut un concert la Carnegie Hall, în timpul căruia Gilbert Millstein a citit mai multe fragmente din carte.

O femeie de șaptezeci și ceva de ani, pe numele ei Linda Kuehl, a fost atât de impresionată atunci când a ascultat înregistrarea acelui concert de la Carnegie Hall, încât a luat aproape 150 de interviuri oamenilor care o cunoșteau pe cântăreață și a strâns un număr impresionant de documente. Din păcate, Kuehl s-a sinucis înainte de a-și termina cartea despre viața lui Billie. Însă au fost și alți scriitori – unii dintre aceștia folosindu-se de documentația lui Kuehl, alții

adunându-și propriile informații – care, prin cărțile scrise, ne-au ajutat să înțelegem mai bine caracterul remarcabil al lui Billie. Printre ei se numără John Chilton (*Billie's Blues: The Billie Holiday Story, 1933-1959*), John White (*Billie Holiday*), Robert O'Meally (*The Many Faces of Billie Holiday*), Stuart Nicholson (*Billie Holiday*), Donald Clarke (*Wishing on the Moon: The Life and Times of Billie Holiday*). Farah Jasmine Griffin (*In Search of Billie Holiday: If You Can't Be Free, Be a Mystery*) și Julia Blackburn (*With Billie*).

Unii dintre acești buni cunoscători ai vieții lui Billie o acuză că ar fi scris cartea doar pentru bani. Dar, în fond, Billie tot pentru bani cânta (așa cum o făceau toți, de la Enrico Caruso până la Ray Charles). Ei sunt de părere că Billie și-a pus nevoile financiare mai presus de integritatea literară. Mie această acuzație mi se pare ipocrită și, mai ales, în totală contradicție cu caracterul necesar și cu incontestabila pasiune din paginile cărții. Nu este nimic gratuit sau superficial în descrierea copilăriei chinuite, nimic gratuit sau superficial în ceea ce privește părerile despre mama ei, despre iubiții ei, nimic gratuit sau superficial în explicarea relației ei cu muzica, heroina și sistemul de justiție penală. Când citești, îți dai seama că-și deschide inima, pentru că simte nevoia s-o facă.

De asemenea, Billie a fost acuzată că a acceptat acest proiect doar pentru că voia să se facă un film despre viața ei. Dorință deloc absurdă pentru o femeie care luase numele unei vedete de cinema – Billie Dove. Și cu toate că au trecut șaisprezece ani până când Hollywoodul a scos filmul *Lady Sings the Blues,* în ciuda tuturor defectelor lui și dincolo de valoarea muzicală, acesta i-a îndeplinit cea mai arzătoare dorință: i-a păstrat vie amintirea. De fapt, filmul a făcut-o

cunoscută în plan internațional. La fel și cartea. O face accesibilă și, din punctul meu de vedere, mult mai simpatică.

Altă acuzație a fost aceea că Billie ar denatura adevărul și că există o mulțime de inexactități în *Lady Sings the Blues.* De fapt, unii dintre biografi chiar au dovedit acest lucru. (A se vedea exemplele oferite de Nicholson, Clarke și O'Meally.) Însă Farah Jasmine Griffin spune cu multă sensibilitate că *Lady* „nu trebuie considerată a fi o carte care nu s-ar ridica la înălțimea pretențiilor de «copie fidelă a realității», ci, mai degrabă, un alt spectacol al omului Holiday". Griffin explică faptul că titlurile capitolelor – versuri din cele mai cunoscute cântece ale lui Billie – oferă cheia pentru înțelegerea memoriilor ei. Această carte autobiografică este un cântec, o improvizație lungă și melancolică. În sens metaforic, este la fel de adevărată și de emoționantă ca orice melodie pe care a cântat-o vreodată. Dacă muzica ei era adevărată din punct de vedere autobiografic, atunci autobiografia ei este adevărată din punct de vedere muzical.

Muzica lui Billie este puternică și dură; muzica ei este sensibilă și delicată; este categorică și supusă, sigură de sine și sfâșiată de sentimente contradictorii. La fel este și această carte violent de sinceră. Este cu totul irelevant faptul că sinceritatea ei nu este întotdeauna conformă cu realitatea. Billie nu a scris-o pentru specialiști în istoria muzicii sau pentru etnomuzicologi. A scris-o din același motiv pentru care cânta: ca să-și exprime emoțiile. Trebuie să-i apreciem cartea după aceleași criterii emoționale pe care le folosim când îi apreciem muzica. Ne dă *sentimentul* că ar fi adevărat? Evident că își creează propriile mituri, așa cum se întâmplă în toate autobiografiile. Indiferent dacă ne cheamă

Sfântul Augustin, Rousseau, Montaigne sau Malcolm X, atunci când ne punem viața pe hârtie, nu urmărim iluzia adevărului literal, ci a aceluia metaforic, a adevărului mai profund – acel adevăr care ne susține și ne inspiră.

S-a mai pus și problema statutului de autor. Criticii nu au crezut că Billie a scris cartea. Dufty a fost acuzat că ar fi făcut un colaj din interviuri vechi. Eu am citit majoritatea interviurilor date de Billie Holiday și spun categoric că toate împreună nu fac nici cât jumătate de carte, darămite o carte întreagă. Plus că în *Lady* apar mult prea multe informații noi ca să se poată justifica o asemenea acuzație. Însă mult mai important mi se pare faptul că „paternitatea" este și ea lipsită de relevanță. Evident că Billie avea încredere în Dufty. Evident că își deschisese sufletul în fața lui. Își expune vulnerabilitatea, tehnică prin care orice carte de memorii te poate convinge și poate ajunge la inima ta. Vocea ei, indiferent de felul în care s-au desfășurat convorbirile dintre Dufty și Holiday, este limpede ca apa de izvor. Rolul ei de narator este o minune a expunerii dramatice.

Cunosc din lunga mea experiență că planează un mister impenetrabil asupra acelui „eu" din cărțile scrise în colaborare de doi oameni. Tu vorbești; tu pui întrebări; tu înregistrezi; tu transcrii; tu scrii; tu redactezi; tu rescrii. Valoarea care rezultă în urma acestui proces neștiințific se află în lectură. Ca să ai dovada, trebuie să citești. Capitol după capitol, paragraf după paragraf, *Lady Sings the Blues* abundă în asemenea dovezi.

Stilul ei este mereu proaspăt, descrierile, încântătoare.

– Dacă ar trebui să cânt *Doggie in the Window,* aș fi nevoită să depun un adevărat efort, scrie Billie. Dar cântece precum *The Man I Love* sau *Porgy*

necesită la fel de mult efort ca mâncatul unei fripturi de rață. Și eu sunt înnebunită după friptura de rață.

Sau citiți ce spune despre Gladys, impresara/soția lui Lionel Hampton:

– Ei (Lionel și Gladys) n-aveau la vremea aia bani nici să-și cumpere o sticlă de șampanie proastă. Dar acum Gladys are o grămadă de pălării care costă peste două sute de dolari fiecare. E înnebunită după pălării, biata fată! Dar a muncit din greu ca să-și permită toate tichiile alea.

Sau cum o caracterizează pe moștenitoarea unei averi imense, obținute doar din tranzacții la bursă:

– Ori de câte ori își sufla nasul, mai făcea o căruță de bani.

Sau cum a început colaborarea cu Artie Shaw, un bărbat alb, compozitor și șef de orchestră:

– Să n-aud de toate fătucile alea ale coloniștilor care au plecat la drum în căruțe cu coviltir și au ajuns pe teritoriul pieilor roșii. Eu sunt fata care a plecat spre Vest în 1937, cu șaișpe tineri albi ca să-mi poarte noroc, în Rolls-Royce-ul lui Artie Shaw, și toate dealurile alea erau pline de sărăntoci albi.

Sau cum descrie condițiile de muncă ale muzicienilor din New York:

– Poți să-ți înfășori țâțele în satin alb și să-ți pui gardenii în păr, și să nu fie nici urmă de trestie de zahăr pe o rază de mulți kilometri în jur, dar tot e ca și cum ai trudi pe o plantație.

Sau acest autoportret foarte concis, dar extrem de percutant:

– Restul războiului mi l-am petrecut pe 52nd Street și pe alte câteva străzi. Am purtat rochii albe și pantofi albi. Și în fiecare noapte îmi aduceau gardenii albe și prafuri albe.

Îmi place foarte mult stilul cărții, dar și felul în care Billie redă atmosfera anilor douăzeci din Baltimore; amintirile ei despre peisajul jazzului din New York și Los Angeles în anii de dinainte, din timpul și de după Al Doilea Război Mondial; îmi place extrem de mult lista impresionantă a personajelor – Ethel Waters, Sarah Vaughan, Benny Goodman, Orson Welles, Lester Young, Bob Hope și, mai ales, mama ei, Ducesa – care defilează prin paginile vieții ei. Iubesc umorul lui Billie, respect furia lui Billie, mă simt inspirat de candoarea lui Billie. „Doamna asta a fost o femeie tare aprigă", mi-a spus odată cântăreața Carmen McRae, care a cunoscut-o foarte bine. Ei bine, *Lady Sings the Blues* este o carte aprigă.

Billie a murit în 1959, la doar patruzeci și patru de ani și la trei ani după apariția cărții, din cauza dependenței de heroină. Dufty, care se căsătorise între timp cu Gloria Swanson și scrisese renumitul tratat împotriva consumului de zahăr, *Sugar Blues,* a murit în 2002, la vârsta de optzeci și șase de ani. Însă colaborarea dintre ei nu a încetat. Vreau să profit de faptul că această autobiografie a intrat deja în a doua jumătate de secol de viață ca să-i aplaud pe amândoi pentru remarcabila lor realizare. Le mulțumesc din tot sufletul pentru că au creat o literatură a muzicii și o muzică a literaturii, în care muzica a triumfat în fața suferinței. În paginile acestei cărți și în muzica de pe discurile ei, Billie Holiday continuă să ne hrănească spiritul. Ea este îngerul nostru rănit[2], a cărui voce nu se va stinge niciodată.

DAVID RITZ a colaborat cu Ray Charles, Aretha Franklin, B. B. King, Marvin Gaye, Etta James, The Neville Brothers și Smokey Robinson la realizarea

autobiografiilor acestora. De asemenea, a scris texte pentru numeroase cântece, cel mai cunoscut fiind „Sexual Healing“ al lui Marvin Gaye.

Ghostwriter – scriitor din umbră/scriitor la comandă, persoană care scrie pentru alții (n. tr.).

„Îngerul rănit“ – tablou al pictorului finlandez Hugo Simberg (n. tr.).

1

„Some Other Spring“[3]

Mama și tata erau doar doi copii atunci când s-au căsătorit. El avea optsprezece ani, ea avea șaisprezece, și eu trei.

Mama lucra ca femeie de serviciu la o familie de albi. Au dat-o afară când au aflat că e gravidă. Rudele lui tati mai să facă o criză când au primit vestea. Erau oameni cu frica lui Dumnezeu, care puneau mare preț pe ce zicea lumea și care nu auziseră niciodată să se mai fi petrecut un asemenea păcat în zona de est a Baltimore-ului.

Însă și mama, și tata proveneau din familii sărace, iar atunci când ești sărac te maturizezi foarte repede.

Mare minune că mama n-a ajuns la casa de corecție, iar eu la orfelinat. Însă Sadie Fagan m-a iubit încă din vremea când nu eram decât niște contracții pe care le simțea atunci când spăla podelele. S-a dus la spital și a făcut o înțelegere cu o șefă de-acolo. I-a promis că o să frece podelele și o să le îngrijească pe toate celelalte femei gravide ca să-și acopere cheltuielile. Și așa a făcut. În ziua aceea de miercuri, 7 aprilie 1915, când m-am născut eu, mama avea treisprezece ani.

Până când a reușit să-și plătească datoria față de spital și să mă ducă acasă, la ai ei, eram atât de mare și de deșteaptă, că puteam să stau în funduleț. Tati făcea ce făceau toți băieții pe vremea aia – se băga în tot felul de încurcături, făcea comisioane, se ducea la școală. A venit într-o zi, m-a luat din cărucior și a

început să se joace cu mine. L-a văzut mama lui, care a dat fuga la el urlând: „Clarence, nu te mai juca cu bebelușul ăla! O să zică lumea că-i al tău!“.

„Dar, mamă, *este* al meu“, i-a spus el atunci. Mama lui se enerva tot timpul când îi întorcea vorba. Tatăl meu nu avea decât cincisprezece ani și era un mucos în pantaloni scurți. Visa să devină muzician și lua lecții de trompetă. Au mai trecut încă trei ani până când și-a pus pantalonii lungi pentru nuntă.

La ceva timp după căsătoria părinților mei, ne-am mutat într-o căsuță veche pe Durham Street, din Baltimore. Mama fusese femeie de serviciu în New York și Philly. Lucrase în case de oameni bogați, care aveau plite cu gaz și lumină electrică, și voia neapărat să aibă și ea lucrurile astea. Așa că și-a economisit toți banii din leafă ca să-și poată îndeplini dorința. Iar atunci când ne-am mutat acolo, am fost prima familie din cartier cu aragaz și curent electric.

Vecinii s-au supărat foarte tare când mama a tras gaz la noi. Ziceau că o să iasă șobolanii din pământ atunci când o să îngroape conductele. Era adevărat. Baltimore e plin de șobolani, toată lumea știe asta.

Tata a vrut întotdeauna să cânte la trompetă, dar n-a avut ocazia. N-a apucat nici să-și cumpere o trompetă, că Armata l-a înhățat și l-a expediat peste hotare. Și a avut ghinion, că acolo a dat de un gaz toxic. Și i-a distrus plămânii. Dacă ar fi cântat la pian, probabil că ar fi fost împușcat în mână.

Gazarea aia a însemnat sfârșitul speranțelor lui de a cânta vreodată la trompetă, dar și începutul unei cariere de succes la chitară. A început să învețe pe vremea când era la Paris. Și bine a făcut. Pentru că asta l-a împiedicat să-și piardă mințile atunci când s-a întors la Baltimore. *Trebuia neapărat* să ajungă muzician. A muncit pe brânci după ce s-a întors acasă și, până la urmă, a găsit

de lucru în formația McKinney's Cotton Pickers. Dar momentul când a început să plece în turnee cu formația a reprezentat sfârșitul vieții noastre de familie. Baltimore a devenit doar o haltă de o noapte pentru el.

În timpul războiului, când tata era peste hotare, mama a lucrat într-o fabrică, unde făcea salopete și uniforme militare. Când tata a început să plece în turnee și dispăruseră locurile de muncă create de economia războiului, mama s-a gândit că ar fi mai bine să se ducă în nord și să-și găsească o slujbă de fată în casă. Așa că a trebuit să mă lase în grija bunicilor, care locuiau într-o căsuță sărăcăcioasă, împreună cu verișoara mea, Ida, cu cei doi copilași ai ei, Henry și Elsie, și cu străbunica mea.

Stăteam înghesuiți ca sardelele în căsuța aceea. Eu trebuia să dorm în același pat cu Henry și Elsie, iar Henry făcea pipi pe el în fiecare noapte. Asta mă scotea din minți și câteodată mă sculam și stăteam pe un scaun până ce se crăpa de ziuă. Iar dimineața venea verișoara mea, Ida, vedea patul ud, mă acuza pe mine că făcusem pipi în el și începea să mă bată. Când era supărată, mă bătea ceva de groază. Nu cu o curea sau cu palma la fund, ci cu pumnii sau cu biciul.

Pur și simplu, nu mă înțelegea. Când făceau câte ceva rău, alți copii minteau și scăpau de pedeapsă. Dar, dacă eu greșeam cu ceva, o recunoșteam imediat. Și atunci ea făcea o criză de nervi, îmi zicea că sunt o păcătoasă, că nu-i nimic de capul meu și că o să se aleagă praful de mine. Dar uite că n-a ajuns să mă pârască la mama că aș fi rămas gravidă și că aș fi făcut de rușine familia asta blestemată, așa cum făcuse ea. Odată m-a auzit zicând „drăcia dracului" și i s-a

părut că-i un păcat atât de mare, că a aruncat înspre mine o oală întreagă cu apă clocotită și scrobeală, dar nu m-a nimerit pentru că m-am ferit la timp.

Mie mereu îmi căuta nod în papură, dar de Henry nu se lua niciodată. Că era băiatul ei și nu putea să-i facă nimic rău. Când m-am săturat să tot fiu bătută pentru că el uda patul noaptea, am convins-o pe Elsie că ar fi mai bine să dormim amândouă pe jos. I s-a făcut frică, pentru că era frig și se gândea că o să înghețăm.

– Bine, i-am zis, poate că o să înghețăm. Dar mâine-dimineață patul tot ud de pipi o să fie, numai că noi n-o să fim în el.

Patul a fost ud fără ca noi să fi dormit acolo, așa că atunci verișoara Ida m-a bătut pentru că fusesem obraznică cu ea.

– Henry e bolnăvior, mi-a zis ea.

Nu puteai să-i spui niciodată nimic despre Henry, să-i povestești ce urât se purta el cu noi. Ba mai mult, atunci când dormeam, încerca să facă „hopa-hopa“, cum îi ziceam noi, copiii. Câteodată eram atât de obosite din cauză că ne luptaserăm cu îngerașul ăla o noapte întreagă, că nu ne mai trezeam la timp pentru școală. Vorbeam cu el și încercam să-l conving să se potolească, pentru că știam că nu are niciun rost să discut cu verișoara Ida.

– Henry, obișnuiam eu să-i zic, mie nu prea-mi pasă. Că nu-s decât verișoara ta. Da' Elsie ți-e soră și e și bolnavă.

Henry a ajuns campion de box și apoi s-a făcut pastor, dar, când era mic, a fost un drac împielițat.

Într-o zi jucasem baseball și, după ceva timp, m-am așezat pe marginea trotuarului. Mi-era frică de gângănii, oricât de mici ar fi fost; mi-era frică de

orice se târa, iar Henry știa asta. În ziua cu pricina, a venit la mine și mi-a fluturat sub nas unul dintre șobolanii ăia mari și blestemați care mișunau prin Baltimore.

– Nu mai face asta, Henry! l-am rugat eu.

– Da' de ce? Ți-e frică? a rânjit el la mine și a continuat să legene dihania aia de coadă, din ce în ce mai aproape de fața mea.

– De șobolani și de gândaci se sperie toate fetele, i-am zis eu.

Dar nu s-a lăsat. Până la urmă, m-a lovit cu șobolanul în obraz, iar eu am pus mâna pe o bâtă de baseball și l-am băgat în spitalul Johns Hopkins.

Cred că nici bunica nu m-a înțeles vreodată, dar măcar nu m-a bătut niciodată așa cum o făcea verișoara Ida. Însă bunicul mă iubea. Era pe jumătate irlandez și primise numele tatălui său, Charles Fagan, care venise aici din Irlanda.

Dar, cel mai mult și mai mult, mie îmi plăcea de străbunica mea, mama bunicului.

Și ea mă iubea, iar eu mă topeam de dragul ei. Fusese sclavă pe o plantație mare din Virginia și îmi povestea deseori despre viața ei de acolo. Avusese căsuța ei în fundul plantației. Domnul Charles Fagan, frumosul irlandez care era proprietar, locuia în casa cea mare cu soția lui albă și cu copiii lor, dar și cu străbunica mea, în căsuța din spate. I-a făcut șaișpe copii și toți au murit, cu excepția bunicului.

Vorbeam despre viață, și ea îmi povestea ce înseamnă să fii sclav, să fii trup și suflet proprietatea unui alb, care este și tatăl copiilor tăi. Nu știa nici să citească

și nici să scrie, dar știa Biblia pe de rost, de la un capăt la celălalt, și întotdeauna îmi spunea bucuroasă câte o poveste din Sfânta Scriptură.

La vremea aia, avea nouăzeci și șase sau nouăzeci și șapte de ani și suferea de flebită. O îngrijeam în fiecare zi, după ce mă întorceam de la școală. Câteodată îi făceam și baie. Și întotdeauna îi bandajam picioarele cu pansamente curate și le spălam pe alea folosite, care miroseau tare urât.

De zece ani, dormea doar pe scaun. Doctorul îi spusese că o să moară dacă se întinde în pat, numai că eu nu știam asta. Și, într-o zi, după ce i-am schimbat bandajele de la picioare și mi-a spus o poveste, m-a rugat mult de tot s-o las să se întindă puțin. Mi-a zis că e obosită. Eu n-am vrut, dar m-a rugat mult de tot și mi s-a făcut milă de ea.

Așa că am pus o pătură pe jos și am ajutat-o să se întindă. Apoi m-a rugat să mă așez lângă ea, pentru că mai voia să-mi spună o poveste, deși eu eram obosită, că mă trezisem cu noaptea în cap ca să spăl scara. M-am culcat lângă ea, dar nu mai țin minte ce poveste mi-a spus, pentru că am adormit imediat.

M-am trezit după vreo patru sau cinci ore. Maia încă mă ținea strâns de după gât și nu puteam să-mi mișc capul. Am încercat și am tot încercat și, când am văzut că nu pot, m-am speriat. Maia era moartă. Am început să țip. Vecinii au venit în fugă la noi. Au fost nevoiți să-i rupă brațul ca să mă elibereze, apoi m-au dus la spital, unde am stat internată o lună. Se pare că sufeream de pe urma șocului.

Dar, când m-am întors acasă, verișoara Ida a luat-o de la capăt cu bătăile. De data asta m-a lovit pentru că îi dădusem voie străbunicii să se ridice de pe

scaun. Doctorul a încercat s-o oprească, zicându-i că, dacă o să continue să mă tot bată așa, o să ajung neurastenică. Dar ea nu s-a oprit.

La șaisprezece ani, deja eram femeie în toată puterea cuvântului. Foarte zdravănă pentru vârsta aia, cu sâni mari, oase mari – o femeie mare, și grasă, și sănătoasă. Așa că m-am apucat să muncesc, și înainte de școală, și după ore. Aveam grijă de copii mici, făceam tot felul de comisioane și frecam toate afurisitele alea de scări din Baltimore.

Pentru că familiile din cartier nu-mi dădeau decât cinci cenți ca să le spăl, m-am gândit că trebuie să fac rost de mai mulți bani și am găsit soluția. Mi-am cumpărat singură o perie, o căldare, niște cârpe, niște săpun Octagon și un calup mare de săpun din ăla pe care n-o să-l uit niciodată – Bon Ami.

Prima dată când i-am cerut unei femei cincisprezece cenți ca să-i spăl scara, am crezut că o să facă o criză de nervi. I-am explicat că prețul era mai mare pentru că-mi procuram singură materialele. Probabil a crezut că am un tupeu fantastic, dar, cât timp se gândea ea cum să procedeze, i-am zis că o să-i fac și curat în bucătărie sau o să-i spăl dușumeaua din baie, pentru aceiași bani. Și cu asta am convins-o. M-a angajat.

Toate cucoanele alea erau puturoase. Știam că sunt, și așa le-am înduplecat. Nu le păsa cât de murdare le erau casele atâta timp cât scara de la intrare era curată. Erau zile când făceam și câte nouăzeci de cenți. Odată am făcut și 2,10 dolari – adică paisprezece podele de bucătărie ori de baie și tot atâtea scări de la intrare.

Când m-am apucat de afacerea asta cu curățenia, pentru mine s-a terminat perioada de dat cu rolele, de plimbat cu bicicleta și de făcut box. Îmi plăcea să

boxez. Ne învățau la școală, pe noi, fetele, cum să boxăm, dar nu m-am ținut de sportul ăsta. O fată mi-a tras odată un pumn în nas, cât pe ce să mă omoare. Mi-am dat jos mănușile și am bătut-o de a făcut pe ea. Profesorul de educație fizică s-a înfuriat atât de tare, că nu m-a mai lăsat să intru în sala de sport.

Dar îmi plăcea să cânt tot timpul, indiferent dacă mă plimbam cu bicicleta sau spălam podeaua jegoasă din baia cuiva. Îmi plăcea muzica. Mă duceam peste tot unde puteam să ascult.

Alice Dean avea un bordel la colțul străzii noastre și eu obișnuiam să fac tot felul de comisioane pentru ea și fetele ei. Devenisem deja foarte materialistă la vremea aceea și nu aș fi făcut nimănui cumpărăturile pentru mai puțin de cinci sau zece cenți. Însă le duceam lui Alice și fetelor tot ce-și doreau, le spălam lavoarele și le puneam la baie săpun Lifebuoy și prosoape curate. Când venea vremea să mă plătească, îi ziceam lui Alice că poate să-și țină banii dacă mă lasă să stau în salonașul din față și să-i ascult pe Louis Armstrong și Bessie Smith la patefonul ei.

Pe atunci era mare lucru să ai patefon, iar Alice era singura din cartier care avea unul. Multe ore frumoase mi-am petrecut eu acolo, ascultându-i pe Pops[4] și Bessie. Mi-aduc aminte cât de impresionată am fost când am ascultat discul lui Pops cu „West End Blues“. Era prima oară când auzeam pe cineva cântând fără cuvinte. Nu știam că obișnuia să cânte orice-i trecea prin cap, atunci când uita versurile. Mie mi se păreau pline de sens și ba-ba-ba-ba-ba-ba-ba și toate celelalte, la fel de pline de sens ca unele dintre cuvintele pe care nu le pricepeam. Numai că aici sensul se schimba în funcție de starea în care eram. Câteodată discul acela mă întrista atât de tare, că vărsam șuvoaie de lacrimi. În alte dăți, același disc de milioane mă făcea să mă simt atât de fericită, că uitam

cu totul câți bani munciți din greu mă costa ascultatul muzicii în salonașul lui Alice.

Numai că mamei mele nu-i convenea ca fiica ei să-și piardă vremea în casa din colțul străzii. Și, mai ales, nu putea să priceapă de ce nu aduceam acasă niciun ban.

– O știu pe Eleanora, se văita ea – Eleanora fiind numele meu de botez –, și nu muncește pe degeaba pentru nimeni.

Și când mama a aflat că-mi foloseam banii ca să ascult jazz la patefon în salonașul lui Alice, aproape că și-a ieșit din minți.

Cred că nu sunt singura care a ascultat pentru prima oară jazz de calitate într-un bordel, dar nu m-a deranjat. Mi-ar fi plăcut la fel de mult Louis și Bessie și dacă i-aș fi ascultat la o sindrofie a micuțelor cercetașe. Însă o mulțime de albi au ascultat jazz pentru prima oară în viață în case din alea ca a lui Alice Dean, și ăsta-i motivul pentru care l-au numit „muzică de bordel".

Au uitat cum era viața în acele zile. Bordelul era singurul loc unde negrii și albii se puteau întâlni fără probleme, că la biserică nu puteau să stea unii lângă alții. Iar în Baltimore, singurele localuri destul de simandicoase, care să aibă câte un patefon și cele mai bune discuri, erau locuri ca cel al lui Alice Dean.

Știu precis asta. Dacă i-aș fi auzit pe Pops și Bessie tânguindu-se de la geamul vreunui pastor, lui i-aș fi făcut orice serviciu pe degeaba. La acea vreme, în Baltimore nu exista niciun preot ca părintele Norman O'Connor, din Boston, căruia îi place la nebunie jazzul și care are acum o emisiune de muzică la radio, pe care i-o ascultă o mulțime de oameni.

Tot atunci mai puteai să asculți muzică și la seratele dansante, așa că mă duceam la toate. Dar nu ca să dansez, ci ca să ascult orchestra. Normal că verișoara Ida nu mă credea, mă acuza că mă țineam departe de ringul de dans ca să mă furișez prin spate și să agăț băieții. Așa că mă bătea și pentru asta.

Își făcea mereu griji în legătură cu băieții. Locuiam ușă în ușă cu o prăvălie de vechituri. După ce-și termina treaba pe ziua respectivă, camionul de marfă rămânea parcat în față, iar băieții din vecini obișnuiau să-și piardă vremea pe lângă el și jucau ceva cu bile sau zaruri. Și am început să mă joc și eu cu ei,

chiar și să mă bat cu ei, dar atâta tot. Într-o zi, o babă băgăreață a ieșit jumate pe geamul de la al doilea etaj și a început să mă amenințe cu degetul. Apoi a coborât și s-a apucat să urle la mine, zicându-mi că sunt rușinea cartierului pentru că fac ce fac cu băieții.

Nu mă interesa sexul și nu făceam nimic deosebit cu băieții ăia. Eram și eu un băiat, eram unul de-al lor. Așa că, atunci când scorpia aia băgăreață a mai fluturat o dată din deget la mine, am început să zbier și eu la ea:

– Crezi că fac hopa-hopa cu ei, nu? Așa crezi, nu?

Când a auzit cuvântul ăla urât, a uitat pentru ce-mi făcea scandal și a început să urle că de ce vorbesc așa. Zicea că nu se poate să spun ce își imagina că am vrut să spun. Nu-mi păsa ce credea ea sau oricine altcineva, dar n-am vrut să se ducă și să mă pârască la mama, pentru că știam că mama își făcea mereu griji din cauza mea.

– N-ai tată, îmi spunea adesea. Și eu muncesc atât de mult ca să te cresc cât de bine pot. Te rog să nu faci aceeași greșeală ca mine!

Mereu se temea că o să ajung rău și mă tot bătea la cap. Dar nu m-a lovit niciodată, nici măcar atunci când își imagina că făcusem ceva rău. În schimb începea să plângă și eu nu suportam s-o văd așa. Nu voiam s-o necăjesc și nici n-am supărat-o vreodată – doar cu trei ani înainte să moară, când m-am apucat de droguri.

Însă în acea zi mi-era teamă că scorpia aia bătrână o să se ducă să mă spună mamei. Așa că, atunci când mi-a zis că ea credea că eu fac hopa-hopa cu băieții ăia, deși eram nevinovată, am pus mâna pe o mătură și am început s-o bat până mi-a promis că o să-i spună mamei că nu m-a văzut niciodată făcând ceva urât.

Dar băieții o făceau și căutau fete care să accepte s-o facă cu ei, și eu le ziceam cu care fată să vorbească. Cea mai doritoare era fata cea mai cuminte de pe stradă. Zicea mereu că o să ajungă mare dansatoare; dar deocamdată făcea hopa-hopa – și nu numai cu băieții, dar și cu bărbații tuturor femeilor din vecini.

Atât de al naibii de cuviincioasă și de smerită era Evelyn asta, că n-ar fi spus nici „Bon Ami“ cu gura plină. Dar, pentru că mama mea făcuse o greșeală în

tinerețe, atunci toată lumea, inclusiv verișoara Ida, numai de mine se lua.

M-am întors la Baltimore acum câțiva ani, când eram în turneu cu Royale Theatre. Am trecut cu Cadillacul meu alb prin fața casei unde locuise Evelyn și am oprit în locul unde, pe vremuri, era camionul de marfă. Târfa aia prefăcută, care visa să ajungă mare dansatoare, locuia tot acolo, avea șase copii, fiecare cu alt bărbat, și era soioasă și împuțită. Copiii au ieșit pe stradă și eu le-am cumpărat înghețată și le-am dat câte cincizeci de cenți. Li s-a părut o pomană picată din cer, iar eu, o mare vedetă.

Evelyn avea mereu în casă câte un motănel. La fel și în ziua aia: cocota masculină era un tânăr oacheș și frumușel. Și s-a aplecat pe pervaz, a arătat la unul dintre copii și a zis:

– Fătuca aia e a mea!

N-am putut să uit acea zi. Ăștia erau oamenii care o speriau pe mama și-i băgau în cap că eu o să ajung rău.

Și alte lucruri mi-au lipsit atunci când m-am apucat de afacerea cu curățenia. Îmi plăcea să mă duc la magazinul mixt din Baltimore să-mi iau hotdogi. Nu voiau să-i servească pe negri, dar mie îmi vindeau câte unul pentru că eram doar un copil și nu le stricau banii. Toată chestia era să nu-i vadă nimeni. Dar, dacă mă prindeau că mă apuc să mănânc hotdogul ăla înainte să ies din prăvălie, mă certau al naibii de urât pentru că le făceam mizerie pe jos.

Îmi plăceau mult de tot și ciorapii albi din mătase și, desigur, pantofii negri de lac, dar nu mi-i permiteam. Totuși, mă furișam câteodată în magazinul mixt, înhățam o pereche de pe tejghea și fugeam de acolo mâncând pământul. De ce nu? Nici dacă aș fi avut banii necesari, tot nu mi i-ar fi vândut.

Am învățat cum să mă strecor pe ușa din spatele cinematografului, ca să economisesc cei zece cenți cât m-ar fi costat ca să intru pe cea din față. Cred că am văzut toate filmele în care a jucat Billie Dove, eram înnebunită după ea. Am încercat să mă pieptăn la fel și, în cele din urmă, i-am împrumutat numele.

Numele meu, Eleanora, era mult prea lung, plus că nu mi-a plăcut niciodată, mai ales după ce bunica l-a scurtat și a început să mă strige „Nora!“ de pe

prispa din spatele casei. Tata începuse să-mi zică Bill pentru că eram foarte băieţoasă. Nu mă deranja, dar voiam să fiu o fetiţă drăguţă şi să am un nume drăguţ. Aşa că m-am hotărât să-mi spun Billie, şi Billie am rămas.

Cât timp mama a muncit în Philly şi New York, îmi trimitea haine primite de la albii pentru care lucra. Sigur, erau haine purtate, dar frumoase şi, atunci când mă găteam cu ele, eram cea mai elegantă şi modernă fată de pe stradă.

Mama ştia că nu prea-mi place să locuiesc cu bunicii şi cu verişoara Ida. Nici ei nu-i plăcea. Dar tot ce putea să facă era să muncească pe cât de mult posibil acolo, în nord, şi să pună toţi banii deoparte. Şi exact aşa a făcut.

De când începuse să bată ţara în lung şi-n lat cu McKinney's Cotton Pickers, nu mai ştiam prea multe despre tata. Mai târziu a intrat în formaţia lui Fletcher Henderson. Însă era mai toată vremea plecat în turnee şi apoi, într-o zi, am aflat că divorţase de mama şi se căsătorise cu o femeie din Indiile de Vest, pe care o chema Fanny.

Mama s-a întors la Baltimore cu nouă sute de dolari şi a cumpărat o casă frumoasă pe Pennsylvania Avenue, în zona de nord a oraşului, unde locuia doar lumea bună. Avea de gând să închirieze mare parte din camere, iar noi aveam să trăim ca nişte doamne şi totul urma să fie foarte bine.

Pe vremea aceea toate curvele de succes purtau pălării mari, din catifea roşie, ornate cu pene de pasărea paradisului. Da, pălăriile făceau diferenţa. Nici nu puteai să te atingi de vreuna dacă nu aveai cel puţin douăzeci şi cinci de dolari în portofel – în anii douăzeci, asta însemna o groază de bani. Eu îmi doream să aibă şi mama o pălărie aşa şi, când a reuşit să-şi cumpere una, mi-a plăcut atât de mult, că i-am zis că o să mă supăr rău de tot dacă n-o poartă de dimineaţa până seara, când se duce la culcare. Făceam circ şi dacă se întâmpla să iasă din casă fără ea. Era atât de frumoasă cu pălăria pe cap, încât m-am gândit că ar trebui să fie frumoasă tot timpul. N-avea decât un metru cincizeci şi nu cântărea nici patruzeci de kilograme, dar părea o păpuşă vie atunci când îşi punea pălăria roşie, cu pene.

Când pleca în oraş dichisită astfel, zicea mereu că ce-ar fi să-şi găsească un bărbat cu bani, ca să nu mai fim nevoite să muncim – numai că n-o trăgea

inima.

La ceva vreme după ce tata s-a însurat a doua oară, mama l-a cunoscut pe Phil Gough. Era hamal în portul Baltimore, dar se trăgea dintr-o familie foarte bună. Toate surorile lui erau funcționare și, în plus, aveau pielea foarte deschisă și li se părea rușinos că fratele lor se alesese cu mama și cu mine, pentru că noi eram cu una sau două nuanțe mai închise la culoare.

Însă el nu le-a luat în seamă. S-a însurat cu mama și mi-a fost un tată vitreg bun cât timp a trăit. Din păcate, nu prea mult.

O perioadă scurtă am fost fericită, dar nu a durat.

Într-o zi, când m-am întors de la școală, mama era plecată la coafor și în casă nu se afla nimeni în afară de domnul Dick, unul dintre chiriașii noștri. Mi-a zis că mama îl rugase să mă aștepte și după aia să mă ducă la cineva acasă, unde va veni și ea.

Nu m-a lăsat să mă gândesc mai bine la propunerea lui și m-a luat de mână, așa că m-am dus cu el. Am ajuns la acea casă și o femeie ne-a deschis ușa. Am întrebat unde-i mama și mi s-a spus că o să vină curând. Parcă mi-au zis că a dat telefon și a anunțat că o să întârzie un pic. Dar s-a făcut târziu și mie îmi era somn. Domnul Dick m-a văzut că moțăi și m-a dus într-un dormitor ca să mă întind. Aproape adormisem, când s-a pus peste mine și a vrut să-mi facă același lucru ca vărul Henry. Am început să dau din picioare și să zbier ca nebuna, dar atunci a venit femeia, care a încercat să mă imobilizeze ca să-și poată face poftele domnul Dick. Dar eu nu m-am lăsat și m-am zbătut rău de tot, și i-am zgâriat cât am putut, și am urlat din toți rărunchii. La un moment dat, când încercam să-mi recapăt suflul, am auzit alte urlete și țipete. Și, în clipa următoare, mama și un polițist au spart ușa. Niciodată n-am să uit seara aia. Și dacă ești curvă, tot nu vrei să fii violată. Poți să te prostituezi și de două mii cinci sute de ori pe zi, și tot nu vrei să fii violată. Este cel mai oribil lucru pe care-l poate păți o femeie. Și uite că era cât pe ce să mi se întâmple și mie, când nu aveam decât zece ani.

Nu înțelegeam cum de mă găsise mama. Dar am aflat că, atunci când venise acasă, o aștepta pe verandă una dintre amicele domnului Dick, o putoare

geloasă. Și târâtura aia a avertizat-o pe mama să mă țină departe de omul ei.

Mama a încercat să scape de ea, zicându-i că nu-s decât un copil și să nu mai fie geloasă pe mine.

– Un copil? a râs ea de mama. A fugit cu omul meu. Chiar acum e în pat cu el și, dacă nu mă crezi, îți zic și unde poți să dai de ei.

Mama n-a mai pierdut vremea. A sunat la poliție și a luat-o de braț pe cățeaua aia geloasă și a târât-o până la casa unde mă țineau. Un bordel, adică.

Dar nu asta a fost partea cea mai rea. Polițiștii l-au luat pe domnul Dick la comisariat și ne-au obligat și pe noi să ne ducem cu ei, cu toate că eu plângeam și sângeram la mama în brațe.

Când am ajuns acolo, în loc să se poarte cu mine și cu mama așa cum te porți cu niște oameni care ți-au cerut ajutorul, polițiștii s-au comportat de parcă eram o criminală. Nu au lăsat-o pe mama să mă ducă acasă. Domnul Dick avea patruzeci și ceva de ani, iar eu nu aveam decât zece. Poate că sergentul s-a uitat la sânii și la picioarele mele și a hotărât că am mai mult. Nu știu. În orice caz, presupun că și-a închipuit că eu îl ademenisem la bordel pe boșorogul ăla în călduri. Tot ce știu e că m-a aruncat într-o celulă. Mama a început să plângă și să țipe și să se roage de ei, dar polițiștii au dat-o afară, iar pe mine m-au dat pe mâna unei matroane albe și grase. Când a văzut că sângerez, i s-a făcut milă de mine și mi-a dat să beau câteva pahare cu lapte. Dar nimeni altcineva n-a mai făcut nimic să-mi fie bine și toți îmi aruncau priviri perverse și râdeau pe sub mustăți.

După vreo două zile de stat în celulă, m-au dus la tribunal. Domnul Dick a fost condamnat la cinci ani de pușcărie, și pe mine m-au trimis într-un internat catolic.

N-o să uit niciodată locul ăla. E condus de niște călugărițe care n-au ieșit niciodată în lume. Când ajungi acolo, ți se dă o uniformă albastră cu alb și un nume de sfântă. Mie mi-a picat numele Sfânta Tereza. Erau cam o sută de fete, majoritatea luate din familiile lor pentru furt sau chiul de la școală. Dar toate știau că eu ajunsesem acolo din cauza unui bărbat, așa că se uitau la mine cu admirație, de parcă aș fi fost cine știe ce vedetă.

Bine măcar că la internatul ăla nu te băteau atunci când făceai ceva interzis, așa cum mă bătuse pe mine verișoara Ida. Pedeapsa era să porți o rochie din petice roșii. Când erai îmbrăcată așa, nicio fată nu avea voie să se apropie de tine.

N-o s-o uit niciodată pe prima fată pe care am văzut-o îmbrăcată în rochia roșie. Era tare țicnită și se dădea singură în leagănul din curtea din spate. Și se legăna sus, tot mai sus, forțându-se atât de tare, că începuse să gâfâie rău, și toți copiii stăteau cu ochii la ea.

Starețа a încercat să le bage înăuntru pe fetițele alea care căscau gura ca la urs, iar fata în rochie roșie continua să se legene mai sus, și mai sus, țipând. Probabil că-și imagina că nimeni n-o poate atinge atâta vreme cât e acolo, pe leagănul ăla. Starețа s-a uitat la ea, apoi s-a întors la celelalte fete și le-a spus:

– Să țineți minte: o s-o pedepsească Dumnezeu! O s-o pedepsească Dumnezeu!

După doar câteva secunde, s-a petrecut ceva îngrozitor. În timp ce se legăna cât de sus se putea, leagănul s-a sfărâmat și fata a zburat prin aer, peste gard, urlând cât o ținea gura. După aia s-a auzit un bufnet înspăimântător. Apoi nimic. Când au găsit-o, au văzut că avea gâtul rupt.

Prima oară când am îmbrăcat rochia roșie a fost de Paște. Venise mama în vizită și îmi adusese un coș mare cu doi pui la cuptor, douăsprezece ouă fierte și tot felul de alte lucruri. Pentru că eu purtam deja rochia roșie, măicuțele au dat coșul meu celorlalte fete și m-au obligat să mă uit la ele cum mâncau ce era înăuntru.

Însă pedeapsa asta n-a fost de ajuns. Nu m-au mai lăsat să mă culc în dormitor, cu celelalte fete. Murise o fată și o puseseră în camera din față. Drept pedeapsă, în noaptea aia m-au încuiat acolo cu ea. Poate că era chiar fata care-și rupsese gâtul pe leagăn. Nu mai țin minte. Tot ce știu e că nu mai suportam să fiu în preajma morților de când străbunica mea murise ținându-mă în brațe. Așa că n-am putut să dorm, eram îngrozită. Am urlat și am lovit cu pumnii în ușă, de n-a mai dormit nimeni în stabilimentul ăla. Am tot bătut până mi-a dat sângele la mâini.

Când mama a venit în vizită data următoare, i-am zis că ar face bine să mă scoată de acolo, dacă vrea să mă mai vadă în viață. Probabil că a înțeles că nu glumeam. A înțeles foarte bine. Ea și cu bunicul au făcut rost de un avocat, dar au ajutat-o și niște albi foarte bogați la care lucra. Judecătorul zicea că trebuie să rămân acolo până mor sau până fac douăzeci și unu de ani, dar au izbutit să mă scape.

M-am întors la internatul ăla după mai mulți ani, atunci când am avut nevoie de un document, un fel de certificat de naștere, ca să-mi pot face pașaport. Și m-am dus să vorbesc cu stareța.

Le spusesem funcționarilor guvernamentali că m-am născut în spitalul unde mama freca podelele și căra apă pe vremea când nu avea decât treisprezece ani, însă n-au vrut să mă creadă. Era aceeași stareță care fusese și în urmă cu treizeci de ani. Am revăzut locul unde dormisem, locul unde fusesem botezată, locul unde fusesem unsă cu mir și locul unde bătusem atât de tare în ușă că-mi zdrelisem pumnii, atunci când mă îmbrăcaseră în rochia aia din petice roșii și mă încuiaseră lângă o moartă.

Cântec lansat de Billie Holiday în 1939. Fiecare capitol al cărții este numit după o piesă muzicală din repertoriul artistei (n. red.).

Una dintre poreclele lui Louis Armstrong (n. tr.).

2

„Ghost of Yesterday“

În vara lui 1927, când am plecat singură de la Baltimore la New York, toată lumea vorbea despre zborul fără escală al lui Lindbergh până la Paris.

În ziua când m-a scos mama din internatul catolic, niciuna dintre noi nu mai suporta orașul Baltimore. Ne săturaserăm și de chiriași, după povestea cu domnul Dick. Singura soluție era ca mama să se apuce iar să slugărească în casa cuiva, numai că în Baltimore nu ar fi făcut nici măcar jumătate din banii pe care i-ar fi primit în Nord. Așa că mi-am luat peria și găleata și am început să bat din ușă-n ușă, încercând să câștig eu diferența care ne-ar fi permis să rămânem împreună.

Într-o seară am ajuns acasă mult după ce se întunecase. Trudisem toată ziua și câștigasem nouăzeci de cenți de care eram tare mândră. Mama mi-a aruncat o privire și a izbucnit în plâns, atât de sfârșită păream. Am încercat s-o consolez și să-i spun că n-am nimic, dar ea zicea întruna: „Tre’ să existe și o cale mai ușoară“. Și dacă era, amândouă știam că doar în Nord o puteam găsi, nu în Baltimore.

Așa că mama a plecat, iar eu m-am întors să locuiesc cu verișoara Ida și bărbatul ei, cu bunica și bunicul, cu micuțul văr Henry și cu micuța verișoară Elsie – unde aveam să aștept ziua în care mama mă va chema la New York.

Viața alături de verișoara Ida era cam la fel ca în trecut. Abia așteptam să scap de acolo, dar tot nu mi-a plăcut deloc-deloc cum s-a terminat. Verișoara Ida era una dintre cele mai afurisite scorpii negre pe care le-a lăsat Dumnezeu pe pământul ăsta, dar din păcate a avut parte de o moarte urâtă. Toate rudele mele aveau gușă; chiar și mama, doar că cea a verișoarei Ida era cea mai urâtă: o gușă imensă și hidoasă, care-i atârna de la bărbie până la sâni. Într-o zi s-a înecat cu ceva și n-a avut cine s-o ajute, că doar bărbatul ei era acasă, dar beat criță. A murit ca un câine, în genunchi, sufocându-se. Doctorul a zis că dacă el ar fi

fost în stare măcar să deschidă un pic geamul, să intre niște aer, poate că ar fi salvat-o, numai că era prea mangă. Oricât de afurisită a fost verișoara Ida, tot mi-a părut rău că a murit așa.

Pe vremea aia, morții se țineau neîngropați cam două săptămâni, pentru priveghi și ca să fie jeliți de toți cunoscuții. Verișoara Ida și bărbatul ei erau baptiști și ne făceau zile fripte mamei și mie pentru că eram catolice. Ne acuzau mereu că pretindeam că am fi mai bune decât baptiștii. Își băteau joc de candelele mamei și de felul sfios în care se apropia de altar. Așa că, atunci când am refuzat să mă uit la trupul verișoarei Ida, au crezut că are legătură cu asta și nu mi-au dat pace. La urmă, când n-am vrut să mă apropii de sicriu, cineva m-a luat în brațe, m-a ridicat deasupra lui și m-a obligat să mă uit; atunci mi s-a făcut rău.

Pentru că verișoara Ida murise și nu mai era nimeni care să aibă grijă de Henry, de Elsie și de mine, mama m-a chemat la New York. Tocmai terminasem clasa a cincea și bunicul mi-a pus la gât un bilet mare pe care scria cine eram și unde mă duceam. Bunica mi-a dat un coș cu pui fript și ouă fierte – atâta mâncare era acolo, că i-ar fi ajuns și lui Lindbergh când a traversat Atlanticul – iar bunicul m-a urcat în tren. Aveam bilet până la Long Branch[5], unde mă aștepta mama. Dar, de cum m-am pomenit singură în tren, mi-am zis: „La dracu' cu Long Branch. Vreau să ajung să văd Harlemul". Așa că mi-am scos hârtia aia de la gât și m-am hotărât să cobor la New York, să iau metroul până în Harlem, să mă distrez puțin și dup-aia să iau legătura cu mama.

N-aveam decât treisprezece ani, dar eram deja o domnișorică. Nu aveam prea multe bagaje, doar o valijoară și coșul cu mâncare. Când am coborât în gara Pennsylvania din New York, am rămas cu gura căscată, că nu mai văzusem niciodată o gară așa de mare. M-am plimbat, bucurându-mă de priveliște, uitându-mă fără să mă satur la toate acele case înalte. Probabil că eram o mare figură așa cum umblam eu aiurea, holbându-mă în jur, târând după mine valijoara și coșul cu pui fript. În orice caz, m-a observat o cucoană, care și-a dat imediat seama că mă pierdusem.

Deja se întunecase. Femeia era asistentă socială, albă, dar foarte cumsecade. M-a întrebat de unde veneam, cum mă numesc, unde mă duceam, cum o chema pe mama și tot așa. Dar eu n-am vrut să-i spun nimic, nici măcar cum mă cheamă n-am vrut să-i spun, pentru că nimeni nu avea să mă împiedice să ajung în Harlem. Cucoana mi-a spus că lucra la Societatea pentru Prevenirea Abuzului față de Copii și voia să mă ducă la adăpostul pe care îl aveau. Numai că era prea târziu și se închisese deja. Ăsta a fost norocul meu.

Cucoana m-a luat și mi-a dat de mâncare, apoi m-a dus la un hotel frumos unde mi-a luat o cameră superbă, cu un pat doar pentru mine. M-a dat pe spate acel loc. După mulți ani, m-am întors să-l mai văd o dată și am fost surprinsă să descopăr că era doar un cămin al YWCA[6] – dar mie atunci mi se păruse un Waldorf Astoria. Femeia a fost atât de drăguță cu mine, că am încercat s-o conving să-mi dea ceva de lucru.

– Am să muncesc pe brânci, i-am zis eu. O să-ți fac curat în casă, am să-ți spăl scara, am să-ți frec podelele.

Dar ea m-a întrebat din nou cum mă cheamă, și eu tot n-am vrut să-i spun. Nu se lăsa prostită și zâmbea când eu refuzam să-i zic cum mă numesc.

– Ești isteață, mi-a spus ea atunci.

A doua zi, a venit de dimineață și m-a dus la acel cămin al Societății. Era drăguț acolo. Ne dădeau mâncare bună. Eram mulți copii și nu aveam nicio altă treabă decât să ne jucăm toată ziua. În spate era un teren imens de joacă, cu tobogane și leagăne și tot felul de alte lucruri, îngrădit pe laturi și acoperit.

Cred că am stat vreo două săptămâni acolo, până a aflat mama unde eram. Într-o dimineață m-au chemat la parter pentru că venise o doamnă să mă ia. Dar nu era mama. Era o femeie pe care o chema doamna Levy.

– Nu merg cu tine, i-am zis eu de cum am dat cu ochii de ea. Rămân aici.

– De ce? m-a întrebat. Ce s-a întâmplat?

– Nimic, i-am răspuns. Îmi place aici.

– Dar eu te duc la mămica ta.

Am observat că nu a zis „mama“ și nici „maică-ta“. A zis „mămica“. Și felul în care mi-a vorbit m-a făcut să mă gândesc că nu-i niciun pericol. Doamna

Levy era doamna din Long Branch la care lucra mama. Mi-a spus că mama avea grijă de copiii ei și ea a trebuit să vină cu mașina până acolo ca să mă ia acasă.

M-a convins când mi-a spus că are mașină. Iar când am văzut automobilul drăguț, aș fi acceptat să mă ducă oriunde, doar de dragul plimbării. Nu mersesem de prea multe ori cu mașina ca să refuz o asemenea plimbare. Așa că am mers cu el din centrul New Yorkului și până în Long Branch.

În sfârșit, urma să fim iar împreună – Sadie și cu mine. Și viitorul ne surâdea. Ba chiar îmi găsise o slujbă – de fată în casă, firește. Ce altceva?

Femeia pentru care urma să lucrez era mare, grasă și puturoasă. Nu făcea nimic toată ziua, decât să stea pe plajă cu fundul ăla mare al ei. Nici eu nu aveam prea multe de făcut. Doar să dorm, să mănânc, să curăț câteva cepe și legume, ca să nu-și strice unghiile, să spăl câteva farfurii, ca să nu i se usuce pielea și să șterg praful, ca să nu obosească prea tare.

Cățeaua asta mare și împuțită nu făcea nimic toată ziua și o apuca nebunia cu cincisprezece minute înainte să-i vină bărbatul la cină. Atunci intra în criză. Eu nu-i cunoșteam prea bine casa dichisită. Dar, în loc să-mi spună ce voia de la mine, o apucau nervii că bărbatul ei aștepta mâncarea și începea să urle la mine și să-mi zică „cioară“. Nimeni nu-mi mai spusese așa niciodată. Și nu pricepeam ce legătură are cu mine. Dar puteam să-mi dau seama după tonul ei. Tare fistichie mai era casa aia – plină de mobilă și de obiecte inutile care nu făceau decât să se umple de praf. Și perne peste perne. Mamă, ce mă mai înnebunea cu pernele alea!

N-a durat prea mult. Într-o zi, chiar înainte să plece la plajă, a scos de undeva o pătură mare și veche, a aruncat-o spre mine și mi-a zis s-o spăl. Mi-am ieșit din fire. Nu era treaba mea să-i spăl rufele, așa că i-am zis unde să-și bage pătura jegoasă. M-a dat afară. În fond, nici nu voiam să fiu sluga ei sau a oricui altcuiva. Mă gândeam că îmi pot găsi o meserie mai bună decât asta.

Când m-am dus la mama și i-am zis ce s-a întâmplat, n-a mai știut ce să facă cu mine. Își dădea seama că nu eram bună de fată în casă. Terminasem clasa a cincea în Baltimore, dar nu mă mai dusesem la școală. Dacă m-aș fi întors, aș fi

fost întrebată ce făcusem în tot acel timp. Oricum, nici nu aveam la ce școală să mă duc, pentru că nu aveam o casă în care să locuiesc. Mama pusese ceva bani deoparte și, în cele din urmă, a zis că o să mă ducă în Harlem și o să-mi găsească o gazdă acolo. Mama nu era deloc o persoană de modă veche – deși, în multe privințe, mai avea scăpări. Locuința pe care mi-a găsit-o se afla într-o clădire elegantă, lângă 141st Street din Harlem. Chiriile erau destul de mari acolo. Mi-a luat o cameră într-un apartament frumos, care aparținea unei doamne pe care o chema Florence Williams. Dar eu nu degeaba golisem oale de noapte și schimbasem prosoape în casa lui Alice Dean din Baltimore, știam ce are de gând doamna aia, mama, nu. I-a plătit lui Florence chiria în avans și, pe cel mai serios ton din lume, a rugat-o pe doamna arătoasă și îmbrăcată elegant, dar sobru, să aibă grijă de fetița ei. Florence era una dintre cele mai de succes madame din Harlem.

La fel de bine, mama ar fi putut s-o roage pe micuța Eleanora să aibă grijă de Florence. Aveam senzația că eram o domnișorică descurcăreață. După doar câteva zile, mi s-a oferit șansa de a deveni o simplă prostituată cu taxă de douăzeci de dolari și am profitat de ea. Începuse deja să se folosească telefonul în scopul stabilirii unei întâlniri. Singura chestie nouă – chiar și pentru mine – era telefonul simandicos. Văzusem doar în filme asemenea aparate – la care poți să răspunzi stând întinsă în pat, nu în picioare, lângă perete, ca pe vremuri. Chiar din clipa când le-am văzut, am știut că de mine-i treaba aia. Numai că nu mă mulțumeam cu orice fel de telefon. Neapărat trebuia să fie unul alb. Și un telefon alb am primit eu în casa lui Florence.

Nu peste mult timp aveam deja doi curtezani, juni și albi amândoi, care mă vizitau în fiecare săptămână – unul miercurea, celălalt sâmbăta. Madama îmi lua câte cinci dolari din cei douăzeci pentru chirie, iar eu rămâneam cu mult mai mult decât aș fi făcut într-o lună întreagă frecând dușumelele. Plus că acum îmi *spăla* altcineva rufele. Casa lui Florence nu era mare. În afară de mine, mai erau doar două fete; o gălbejită, pe care o chema Gladys, și o albă, al cărei nume nu mi-l mai amintesc.

Foarte repede am reușit să-mi cumpăr niște lucrușoare la care visasem mereu – prima mea rochie din mătase adevărată și o pereche de pantofi de lac, cu toc subțire și înalt, care m-au costat zece dolari.

Necazul era că n-aveam stofă de prostituată. În primul și în primul rând, pentru că mi-era frică de sex ca de dracu' – pe bună dreptate. Mai întâi fusese povestea cu domnul Dick, după care, când aveam doisprezece ani, un trompetist dintr-o orchestră de negri m-a deflorat pe podeaua salonului din casa bunicii. Atât de tare m-a durut, că mi-am zis că nu mai vreau să am nimic de-a face cu vreun bărbat. Credeam că o să mor. M-am dus la mama și i-am arătat scârbită hainele mele pline de sânge.

– Deci asta făceai tu cu tata când dormeam la picioarele patului vostru, în lada aia de zestre! am zbierat eu la ea.

Ce putea să-mi răspundă? Nimic. S-a văitat puțin că fetița ei nu mai e fetiță și, după aceea, a stat cu frica-n sân ca nu cumva să rămân și eu gravidă ca ea. O lovisem unde o durea mai tare și nu avea ce să-mi facă. M-am jurat atunci că am terminat-o cu bărbații și i-am zis să nu se mai teamă că eu aș putea să fac ce făcuse ea cu tata.

Într-o zi, a intrat în casa lui Florence un negru uriaș, care n-a vrut pe nimeni altcineva în afară de mine. Mi-a dat cincizeci de dolari, un preț prea mic, pentru că m-a lăsat mai mult moartă decât vie. Am zăcut la pat zile în șir; nici nu mai puteam să mă țin pe picioare. Atunci a venit mama în vizită și m-a găsit așa. Nu știa ce pățisem, dar s-a uitat mai bine la mine și a zis că mă duce la spital.

Atât de rău îmi era, că nu-mi păsa de nimic – asta până când am văzut literele de pe șapca băiatului care venise cu ambulanța. Auzisem de spitalul de la care era. Știam fete care s-au dus acolo cu pneumonie și au ieșit fără ovare. Așa că m-am ridicat în capul oaselor, am trimis ambulanța la plimbare, m-am târât până la baie, am mâncat ceva și m-am pus pe picioare.

Atunci, cum să nu-mi fie groază de sex?! Și cum să nu fi făcut ce am făcut când a apărut un negru tânăr, pe care-l chema Big Blue Rainer? Era tovarăș cu

Bub Hewlett, care conducea Harlemul la acea vreme. Acum sunt amândoi morți, dar pe atunci erau mari mahări.

Am ajuns la pușcărie pentru că am refuzat să mă culc cu Blue. Am încercat să-i zic că nu aveam nimic cu el, dar nu mai voiam să mă culc cu negri.

Clienții mei obișnuiți erau albi, așa că îmi era ușor. Albii aveau acasă neveste și copii. Când veneau la mine, făceau de câteva ori hâța-hâța, mă plăteau și plecau. Aveam bani fără prea mult efort. Numai că negrii te țineau trează toată noaptea și-ți împuiau capul cu „Îți place, iubito?“ și „Nu vrei tu să fii nevasta mea?“

Lumea zice că femeile devin violente când sunt respinse! Ei bine, lumea aia nu l-a cunoscut pe Big Blue.

– Ce dracu' o mai ții aici? a urlat el la Florence. E singura fată de culoare din bordelul ăsta și nu vrea să se culce cu negri!

Florence era o femeie tare cumsecade, dar și-ar fi riscat viața dacă mi-ar fi luat partea.

Blue știa că sunt doar o fetiță, dar asta nu l-a împiedicat să mă dea pe mâna poliției. Erau mână-n mână cu polițiștii, el și cu Bub. A doua zi de dimineață, tocmai când luam micul dejun în bucătărie, împreună cu celelalte fete, au dat năvală polițiștii. Aveau cu ei un turnător, iar turnătorul ăla a început să strige la mine.

– Aia e! le-a zis polițiștilor, arătându-mă. Aia e!

Așa că m-au târât la pușcărie, dar nu pentru că făcusem ceva, ci pentru că nu *voiam* să fac ceva. Tare urâte au fost acele zile! Femei la fel ca mama, care lucrau ca femei de serviciu și făceau curățenie prin birouri, erau ridicate de pe stradă, când se întorceau acasă de la lucru, și acuzate de prostituție. Dacă aveau bani și plăteau, li se dădea drumul. Dacă nu plăteau, ajungeau în fața judecătorului, care nu le credea pe ele și lua de bun cuvântul unui polițist corupt.

M-au arestat și m-au dus repede la Tribunalul Jefferson Market. Acolo era plin de femei „îndărătnice“, cum li se spunea pe atunci. Și, evident, tot acolo erau și sticleții de la secția de moravuri. Când am văzut cine era judecătoarea, am știut că nu mai am nicio șansă. Era doamna Jean Hortense Norris, prima

femeie judecător din New York în procese de infracțiuni minore – o cucoană bătrână, cu o față dură și severă, cu părul tuns aproape la fel de scurt ca al unui bărbat.

Ajunsese renumită pentru că susținea că numai o femeie poate pricepe problemele sociale. Dar eu auzisem de la fetele care trecuseră prin sala ei de judecată că toate vorbele pe care le arunca nu erau decât niște minciuni. Era mai afurisită decât orice judecător bărbat cu care am avut eu de-a face și înainte, și după. Dacă fetele ar fi avut avocați, ei ar fi făcut tot posibilul să-și vadă cazurile date pe mâna altui judecător.

Știam că, dacă îți recunoșteai vina, își vărsa toți nervii pe tine. Dar mult mai rău era dacă ziceai că nu ești vinovată de nimic. Mie n-a avut cine să-mi angajeze avocat, nu că mi-ar fi fost de vreun ajutor. Dacă doamna judecătoare și-ar fi dat seama că n-am decât cincisprezece ani, probabil că m-ar fi trimis imediat la Casa de Corecție Bedford, unde să stau până la douăzeci și unu de ani.

Dar mama a venit la tribunal și a împiedicat-o. A jurat pe un teanc de Biblii că aveam optsprezece ani. Dacă ar fi cercetat cineva, ar fi ajuns la concluzia că mă născuse când avea nouă ani. Dar n-a verificat nimeni. A costat-o mult pe mama să zică o asemenea minciună. Pentru că detesta minciuna și așa m-a crescut și pe mine. N-a mințit niciodată decât dacă asta putea să salveze viața cuiva, și nici eu.

Când a început judecarea cazului meu, femeia a luat o foaie de hârtie, un certificat medical unde scria că sunt bolnavă. Era destul de ciudat, pentru că nu-mi făcuseră niciun fel de analize, nu avuseseră timp. Plus că eram perfect sănătoasă, știam că sunt sănătoasă. Și asta aveau s-o dovedească analizele de mai târziu.

Numai că judecătoarea nu m-a crezut. A început să-mi țină morală, zicând că e păcat să fiu bolnavă la așa o vârstă fragedă, și mi-a promis că o să fie bună cu mine și că o să mă trimită la un spital municipal din Brooklyn. M-au scos pe sus din sala de judecată, la fel cum mă băgaseră înăuntru. Și cu asta, basta.

La acel spital li se făceau tuturor injecții cu salvarsan pentru sifilis – pe atunci, i se zicea „sânge stricat“, nu „sifilis“. Mie nu mi s-a făcut niciuna, dar eu am făcut altora. I-am ajutat pe doctori și am văzut fete cu răni mari și urâte pe brațe, unde cine le înțepase nu nimerise vena, ci mușchiul. Apoi am fost promovată și am ajuns să fac injecții fără să mă ajute nimeni. Am învățat să mă descurc foarte bine cu acele. Toate fetele mă cereau pe mine, pentru că umbla vorba că am mână ușoară.

Aș fi putut să-mi ispășesc toată condamnarea lucrând la spital, dar pe mine mă urmărea ghinionul. Într-o noapte, s-a apropiat de mine o femeie mătăhăloasă. Acum li se zice lesbiene, dar pe vremea aia le ziceam linguriste. Și când s-a apropiat de mine, am lovit-o atât de tare, că a căzut grămadă pe scări.

Așa că, după doar două săptămâni, m-au dat afară din spital și am ajuns iar la Jefferson Market. Aceeași sală de judecată, aceeași judecătoare, numai că acum era furioasă la culme.

– Am vrut să-ți dau o șansă! a zbierat ea la mine. Dar mi-ai dovedit că ai un caracter urât.

Și, tam-nesam, am fost condamnată la patru luni în închisoarea din Welfare Island.

Mare mizerie mai era în locul ăla! Cincizeci de fete înghesuite într-o celulă murdară, unele dintre ele chiar bolnave de TBC. La masă ni se dădeau niște gunoaie pe care nici câinii nu le-ar fi mâncat. Din când în când ne puneau să facem curățenie în spelunca aia, iar asta însemna că urmau să vină în inspecție mai mulți asistenți sociali. Dar după plecarea lor apăreau din nou șobolanii și totul revenea la obișnuitul jeg de dinainte.

Nu mai văzusem niciodată șobolani atât de mari ca cei de acolo. Și parcă fuseseră dresați – așa mi se părea mie. Dacă nu le era foame, treceau pe lângă tine fără să te deranjeze, iar dacă erau flămânzi, tot nu aveau treabă cu fetele din celule, ci se duceau în bucătărie, ca niște animale de casă. O vreme am lucrat și eu la bucătărie și acolo era un șobolan bătrân și atât de rablagit, că îi căzuse aproape tot părul; și șobolanul ăsta venea la oră fixă ca să-și primească porția de mâncărică.

Noaptea stăteam trează și ascultam muzica de pe bărcile care se plimbau pe East River și mă întrebam dacă o să scap vreodată de acolo. Număram zilele, la fel cum făcea toată lumea. Ar fi trebuit să ies cu cincisprezece zile mai devreme pentru bună purtare, adică nu aveam de numărat decât până la o sută cinci.

Într-o zi, când nu mai aveam de numărat decât până la șaptezeci, s-a întâmplat ceva și am ajuns iar la optzeci și cinci. Pușcăria aia era plină de linguriste, iar una dintre ele mă tot urmărea de ceva vreme. În ziua aia s-a apropiat de mine. Și eu m-am apropiat de ea, cu pumnul. Încăierarea m-a costat cele cincisprezece zile de care aș fi scăpat pentru bună purtare și am fost trimisă la carceră.

Locul ăla mi-a pus capac – o celulă atât de strâmtă, că nici măcar un pas nu puteai să faci. Aveai doar un pat îngust și loc cât să stai în picioare sau în fund, pe jos. Atâta tot. Nici lumină nu era, doar beznă atât de profundă, că nu mai știai când e zi și când e noapte și nu mai puteai să numeri zilele de stat acolo. Dar, după o vreme, nici nu-ți mai păsa. În fiecare zi ți se dădeau două coltuce de pâine cu salpetru[7] și niște apă. Zece zile am fost obligată să trăiesc cu regimul ăla, dar tot le aruncam pâinea în față.

După ce ieșeai de la carceră, te pedepseau în continuare, trimițându-te să muncești la spălătorie. Cât am stat în carceră, fetele de la spălătorie urlau tot timpul la mine, așa credeau ele că mă încurajează.

– Tre' să-nduri! îmi strigau. Nu-ți mai arunca mâncarea! Mănâncă, dacă vrei să ieși vie de-aici!

Le auzeam vocile, dar nu le-am văzut niciodată fețele. Doar pe gardiană am văzut-o.

O linguristă mă băgase acolo și o altă linguristă m-a ajutat să scap cu viață. Matroana aia fusese pe vremuri o puicuță căreia îi plăceau fetițele. Când am văzut-o prima oară i-am zis ceva, nu mai știu ce, iar ei i s-a părut că-s isteață și drăguță. Obișnuia să-mi dea câteva țigări pe furiș și eu m-am prefăcut că intru în jocul ei.

Știu că spera să ne apropiem puțin mai mult după ce am să ies. Se aștepta să mă port frumos cu ea, așa că n-am contrazis-o. Avea motivele ei să se poarte așa

cu mine. Dar orice fel de sentimente, oricât de anormale și de ciudate ar fi, tot sunt mai bune decât niciunul. Măcar dacă ar fi fost și acea judecătoare o linguristă – poate că atunci m-ar fi tratat ca pe o ființă umană, nu ca pe o probă la dosar. Nu știu cum aș fi reușit să scap întreagă de acolo, dacă n-ar fi fost gardiana asta drăguță și lesbiană.

Așa că într-o zi m-au scos de la carceră și m-au trimis la spălătorie. Înainte avusesem noroc – făceam de mâncare pentru director și familia lui. Le gătisem tot felul de mâncăruri fandosite pe care le învățasem de la mama – că și ea le făcea pentru bogații la care lucra. *Cacciatore* de pui, adică pui prăjit, cu ciuperci, ierburi parfumate, sos de roșii și vin alb; sau friptură de rață. Rața l-a făcut praf. Când nu mai aveam decât câteva zile de stat acolo, mi-a propus să rămân și să-i fiu bucătăreasă.

– Ba vino tu la mine acasă și am să-ți gătesc tot ce vrei, i-am zis, că eu aici nu rămân.

Ajunsesem mare vedetă în pușcărie pentru că-i făcusem de mâncare directorului. Am avut mai multe privilegii: dormeam în patul de lângă geamul celulei și am reușit să ies la timp – la închisoarea de pe acea insulă nu se ținea nicio evidență. Fete care trebuiau să iasă după trei ani făceau câteodată trei sau patru săptămâni în plus, doar pentru că vreun copist încurcase borcanele. Și, într-o bună zi, dădeau peste una care ar fi trebuit să fie deja liberă și o întrebau ce naiba face acolo. Chiar i-am auzit zicându-i uneia: „Trebuia să pleci de aici acum câteva săptămâni".

Însă eu am ieșit fix când mi s-au terminat cele patru luni. Fusese vară când intrasem, doar cu hainele de pe mine – singura mea rochie de mătase și pantofii de lac cu toc înalt. Era iarnă când am ieșit și atunci mi-au dat rochia, dar fătuca de la vestiar a zis că nu-mi mai găsește pantofii. Am făcut un scandal așa de mare, că am crezut că o să mă închidă la loc. Atât de furioasă am fost, că a coborât directorul să vadă ce se petrece. Când a aflat ce se întâmplase, a zis că nu se poate, că pantofii mei trebuie să fie pe undeva. Și a ordonat să mi-i găsească, chiar dacă ar trebui să fie scotocită toată spelunca. Dar uite că mândra de la vestiar i-a găsit cât ai zice pește și mi i-a dat – erau exact mărimea ei.

Era o zi foarte rece și bătea vântul, iar eu, îmbrăcată cu rochia de mătase și încălțată cu pantofii cu toc, m-am urcat pe un feribot ca să traversez East River. Numai că acea rochie frumoasă atârna acum pe mine ca uniforma de pușcăriașă – slăbisem mai mult de zece kile pe insulă.

Când barca a ajuns la mal, parcă jumătate din proxeneții din New York se strânseseră acolo să ne aștepte. Stăteau pe chei și ne măsurau din priviri. Asta făceau ei, acolo își găseau prospăturile, iar polițiștii îi ajutau cât puteau, ba chiar redirecționau traficul ca nu cumva să-i stânjenească. Probabil că eu aveam o față tare tristă, dar unul tot mi-a zis „Bună, păpușă" și mi-a cerut să merg cu el. Îl aștepta o mașină și voia să mă ducă de îndată la una dintre casele lui.

Eu hotărâsem că nu mai vreau să am nimic de-a face cu prostituția, dar nu i-am zis asta, pentru că învățasem o mulțime de lucruri pe Welfare Island. Plus că aveam nevoie de haine, îmi trebuia neapărat un palton călduros. Și asta cât mai repede, iar el îmi putea face rost. Și mi-a făcut.

L-am lăsat să mă ducă la acea casă și să mă instaleze, dar n-am vrut să-i dau niciun sfanț, toți banii îi trimiteam mamei. Când a aflat, a făcut o criză de nervi. I-am zis că mama e codoașa mea. M-a snopit în bătaie și a trebuit să stau ascunsă o vreme.

Așa că m-am dus în Jamaica, Long Island. Acolo am cunoscut-o pe Dorothy Glass, care avea o casă mare, unde organiza partide de pocher și alte jocuri de noroc. Era o femeie tare drăguță, exact așa cum își imaginase mama că ar fi fost și Florence Williams.

Am stat o vreme la ea, am servit la mese și am făcut tot ce îmi mai cerea ca să-i plătesc pentru masă și casă, cât timp mă ținea la adăpost. Din când în când, mă duceam la Elks Club ca să cânt. Așa mai reușeam să fac rost de niște bănuți. Însă în localul lui Dorothy cel mai greu lucru dintre toate a fost să-l țin la distanță pe bărbatul ei, Lee. Acum deja știam să recunosc pericolul, așa că am plecat înainte să mai dau de vreun necaz.

Mai târziu, când povesteam ce probleme am avut din cauza judecătoarei Jeane Hortense Norris, oamenii nu mă credeau. Probabil că trebuie să treci prin ce-am trecut eu ca să crezi.

Iar după câteva luni, toată lumea vorbea doar de acea judecătoare. Când rezultatele Anchetei Seabury[8] au ajuns pe prima pagină a ziarelor, însuși judecătorul Seabury a trimis-o la Curtea de Apel, a judecat-o și a dat-o afară din magistratură prin vot unanim, declarând-o „inaptă“ pentru funcția de judecător.

Aceasta era doamna care m-a băgat în pușcărie pe motiv că eram o „femeie îndărătnică“. Atât de bună și de curată la suflet era cea care-mi spusese că aveam un caracter urât. Ea ar fi trebuit să se ducă la pușcărie, dar lucrul ăsta nu s-a întâmplat niciodată. Acolo erau sute de fete, pe care ea le condamnase și care o așteptau. Dacă aș fi știut că a ajuns la pușcărie, parcă aș fi vrut să mai fiu și eu închisă câteva săptămâni, doar ca să pot să pun mâna pe ea și să-i arăt ce părere am despre „judecata“ ei.

Oraș din New Jersey (n. tr.).

Asociația Tinerelor Creștine (n. tr.).

Salpetru – sare a acidului azotic, folosită ca îngrășământ agricol (n. tr.).

Comisia Seabury a investigat corupția din New York între anii 1930-1932 (n. tr.).

3
„I'm Painting the Town Red"

Când m-am revăzut cu mama și ne-am găsit o locuință în Harlem, deja începuse criza economică sau cel puțin așa auzeam noi. Nicio noutate, pentru că noi mereu fuseserăm în criză. Singura noutate erau cozile la pâine.

Ne-am mutat într-un apartament pe 139th Street și, la scurt timp după aceea, pentru prima dată de când o știam eu, mama s-a simțit prea rău ca să se ducă la slujba de duminică. Iar în cazul ei asta însemna că se simte foarte, foarte rău. Dacă avea cafea în fiecare dimineață și se ducea la biserică în fiecare duminică, zicea că poate să muncească la nesfârșit. Numai că atunci a trebuit să înceteze să mai facă curățenie în casele bogaților. Nu mai putea nici să se țină pe picioare, atât de tare o durea burta. Așa că a fost obligată să stea la pat.

Banii pe care-i strânsesem au început să se cam ducă și ea a intrat în panică. Muncise toată viața și acum se vedeau consecințele, iar jumătate din viață plânsese după tata. Nici acest lucru nu i-a fost de vreun folos.

Eu mă jurasem că o s-o termin definitiv cu prostituția. Dar nici servitoare nu aveam de gând să fiu. Mereu eram în urmă cu plata chiriei și am avut nevoie de o mare stăpânire de sine ca să nu-mi încalc jurămintele.

Cam tot pe atunci, orchestra lui Fletcher Henderson cânta în centru, în Sala de Dans Roseland. Era prima orchestră de negri care cântase vreodată acolo și Tata Holiday era chitarist. Oricât de bolnavă era, mama a fost prea mândră ca să apeleze la el și să-i ceară să ne ajute cu chiria, dar eu n-am fost la fel.

Mă duceam acolo și mă țineam după el. La acea vreme, tata avea vreo treizeci și ceva de ani, dar nu voia să-i știe nimeni vârsta, mai ales puicuțele alea tinere, care obișnuiau să se îngrămădească la intrare, așteptându-i pe muzicanți.

Aveam cam cincisprezece ani, dar arătam mult mai în vârstă și aș fi putut să votez fără probleme. Îl așteptam pe hol și încercam să-i atrag atenția, îl strigam

„Tati!“. Aveam să aflu curând că îl făceam să se simtă de patruzeci și cinci de ani și asta nu-i plăcea deloc. Mă implora mereu, zicându-mi:

– Te rog eu, indiferent ce vrei, nu-mi mai spune „tati“ în fața lumii.

– O să-ți zic „tati“ cât e noaptea de lungă, dacă n-ai să-mi dai bani de chirie, îi răspundeam eu și așa reușeam să-l conving.

Eram foarte mândră de mine când mă întorceam la mama cu bani, dar nu-i spuneam de unde îi aveam, fiindcă s-ar fi supărat rău de tot. Dacă nu se lăsa și tot insista, îi ziceam că i-am furat. Atunci ne certam al naibii de tare și ea mă amenința că o să ajung iar la pușcărie.

Și într-o zi când, tot așa, nu mai plătiserăm chiria, mama a primit o înștiințare cum că o să fim scoase în stradă. Asta se întâmpla în toiul iernii, iar ea încă nu era în stare să se țină pe picioare.

Habar n-aveam cum se proceda în Nord. Dar, în Sud, oricât de mult ai fi datorat, nu te dădeau niciodată afară din casă. Cu o zi înainte de evacuare, i-am zis mamei că mai degrabă fur sau omor pe cineva, și tot nu-i las să ne facă asta. În acea seară era un ger cumplit, iar eu am ieșit fără palton pe mine.

M-am dus pe Seventh Avenue, de la 139th Street și până la 133rd Street. Am căutat de lucru în toate locantele. Pe atunci, 133rd Street era un loc plin de viață și foarte modern, așa cum a încercat mai târziu să fie 52nd Street. Era plin de localuri deschise toată noaptea, cu cârciumi care închideau târziu, zeci de restaurante și cafenele.

Când, în cele din urmă, am reușit să ajung la Pod's and Jerry's, eram disperată. Am intrat și am întrebat dacă patronul era acolo. Cred că Jerry a fost bărbatul cu care am vorbit. I-am zis că sunt dansatoare și că vreau să lucrez în localul lui. Nu știam decât doi pași, atât. Pasul simplu de step și pasul încrucișat. Habar n-aveam că trebuie să dai o probă ca să ajungi să dansezi acolo, dar eu asta îmi doream.

Așa că Jerry m-a trimis lângă pianist și mi-a cerut să-i arăt. Am început, dar totul era atât de penibil. Am tot repetat cei doi pași pe care-i știam, până s-a răstit la mine și mi-a spus că nu e decât o pierdere de vreme.

Voiau să mă dea afară, dar eu am continuat să insist, cerându-le să-mi dea ceva de lucru. În cele din urmă, i s-a făcut milă de mine pianistului. Și-a stins țigara, m-a măsurat din cap până-n picioare și a zis:

– Știi să cânți, fetițo?

– Sigur că știu, dar la ce mă ajută asta?

Cântam de când mă știam, dar îmi plăcea mult prea mult ca să-mi imaginez că aș putea face bani din asta. Plus că era perioada de glorie pentru Cotton Club, cu toate damicelele acelea splendide, care nu știau să facă nimic altceva decât să arate bine, să dea nițel din fund și să se umple de bani.

M-am gândit că doar așa puteam să câștig ceva și trebuia neapărat să fac rost de patruzeci și cinci de dolari până dimineață, ca să n-o arunce proprietarul pe mama în stradă. În vremurile acelea, cântăreții nu erau la mare căutare, decât dacă te chema Paul Robeson, Julian Bledsoe sau altul care să aibă talent din plin.

Așa că l-am rugat pe pianist să cânte „Trav'lin' All Alone". Se potrivea cel mai bine cu ce simțeam eu atunci. Probabil că m-au auzit clienții, fiindcă imediat s-a făcut liniște în tot localul. Un ac dacă ar fi scăpat cineva pe jos, s-ar fi auzit ca explozia unei bombe. Când am terminat de cântat, toți plângeau peste halbele de bere, iar eu am strâns de pe podea treizeci și opt de dolari. La sfârșit, când am plecat de acolo, după ce am împărțit câștigul cu pianistul, tot mai aveam cincizeci și șapte de dolari.

M-am dus și am cumpărat un pui întreg și niște iahnie de fasole – mama era topită după iahnia de fasole – și am dat fuga acasă. Nici nu i-a venit să creadă când i-am arătat banii de chirie și i-am zis că m-au angajat să cânt și că o să primesc optsprezece dolari pe săptămână.

Când a fost în stare să se dea jos din pat, primul lucru pe care l-a făcut a fost să vină să mă asculte – de atunci a devenit cea mai mare susținătoare a mea. În acele zile, la cluburi erau câte cinci sau șase cântăreți, cărora li se zicea „ups". Fata care era „up" trebuia să treacă și să cânte pe la toate mesele. Apoi venea rândul următoarei fete, care făcea același lucru. Eu eram „up" în fiecare noapte, de la douăsprezece și până când bacșișurile începeau să se împuțineze, cam în

jur de ora trei dimineața. Toate fetele obișnuiau să culeagă banii de pe mese cu piciorul, dar eu n-am putut s-o fac. Cu prima leafă mi-am cumpărat o pereche de ciorapi lungi, foarte moderni, cu ștrasuri mici. Numai că nu voiam să-mi arăt corpul. Nu că ar fi fost neapărat urât, dar pur și simplu nu-mi plăcea ideea. Iar când venea momentul să strâng bancnotele de pe mese, mereu o dădeam în bară.

Într-o noapte, a venit un milionar în acel loc și a pus o hârtie de douăzeci pe masă. Voiam cu tot dinadinsul acei bani. Și chiar am încercat să iau bancnota cu piciorul, zău că am încercat, dar am scăpat-o de atât de multe ori, că milionarului i s-a făcut silă de mine și mi-a zis:

– Ești doar o mucoasă bleagă. Du-te dracu' de-aici!

Dar probabil că apoi i s-a făcut milă de mine. După ce mi-am terminat „up-ul", m-a rugat să mă întorc și să beau ceva cu el. Am acceptat și mi-a pus în mână hârtia aia de douăzeci. Și eu m-am gândit că, dacă un milionar poate să-mi dea banii în mână, înseamnă că poate toată lumea. Așa că de atunci nu am mai vrut să iau banii de pe mese cu piciorul. Când veneam la lucru, celelalte fete mă luau peste picior, îmi ziceau „Ducesa" și spuneau: „Uitați-vă la ea, are impresia că-i mare doamnă!".

Încă nu primisem numele „Lady Day", dar de pe-atunci au început oamenii să-mi spună „Lady".

Când mama venea să mă asculte cântând, iar eu trebuia să trec pe la mese, începeam întotdeauna cu a ei. Și după ce făceam cinci sau șase dolari din bacșișuri, îi împărțeam cu pianistul și îi dădeam ei restul. În prima noapte când am făcut asta, mama și-a zis că ar fi bine să înceapă ea cu bacșișul, să dea un exemplu, că poate așa scoatem ceva mai mulți bani. Data următoare s-a comportat ca o bogătașă și mi-a dat un bacșiș uriaș – doi sau trei dolari, din banii mei personali. I-am pus lângă ceilalți și, la sfârșit, i-am împărțit iar cu pianistul. Dar mama m-a derutat atât de tare când s-a purtat ca o doamnă de societate, dându-mi bacșiș din banii mei, că m-am certat al naibii de tare cu pianistul.

Când a venit momentul să împărțim câștigul, eu am încercat să-mi iau înapoi banii, cei pe care i-i dădusem mamei și pe care ea mi-i înapoiase, și uite așa a trebuit să-i împart cu pianistul. Când am încercat să-i explic, să-i spun ce făcuse mama, el s-a uitat la femeia tânără de la masă și și-a ieșit din fire.

– Scârbă ce ești! Aia nu-i maică-ta!

Mult timp ne-am certat până am reușit să-l conving că este mama mea și că încerca să ne ajute. Mai târziu, i-am făcut mamei rost de o slujbă în bucătăria de la Log Cabin. Așa s-a numit clubul lui Pod și Jerry după 1933.

La vremea respectivă, Prohibiția își trăia ultimele zile. La fel și toate barurile și cluburile ilegale sau bordelurile care prosperaseră până atunci. Erau unii care se îmbogățiseră de pe urma Prohibiției și credeau că o să dureze la nesfârșit. Însă existau foarte puține localuri chiar de calitate care reușiseră să prospere și înainte de abrogarea ei din 1933 – majoritatea doar niște amintiri acum: Basement Brownies, Yea Man, Alhambra, Mexico, Next, Clam House, Shim Sham, Covan, Morocco, Spider Web.

În fiecare noapte, limuzinele porneau spre centru. Femeile în blănuri de vizon sau de hermină se călcau în picioare printre căldările cu cărbuni sau peste gălețile cu gunoaie ca să ajungă primele în localul cel nou, despre care vorbea toată lumea.

Pentru mine, totul a început la Log Cabin. Acolo veneau o mulțime de oameni importanți. Într-o seară, patronul m-a dus să-l cunosc pe Paul Muni[9], care stătea la bar. Altă dată, în local a intrat John Hammond[10], care avea să devină un nume mare în producția muzicală. Odată i-am cunoscut pe Mildred Bailey, pe Red Norvo și pe un tânăr serios și chipeș, pe nume Benny Goldman. Mildred era faimoasa „Rocking Chair Lady". Red era soțul lui Mildred și un muzician foarte cunoscut. Iar Benny era un muzician independent, care nu vorbea decât despre faptul că își va face propria orchestră într-o bună zi. Aceștia trei veneau des la club. Într-o noapte, Mildred i-a tras o palmă lui Red Norvo și a plecat de acolo. Mi s-a spus că era geloasă pe mine și pe Red, dar eu nici nu știam că el mă observase.

La vremea aceea, pianistul meu era deja Bobby Henderson. Încă mai sunt de părere că a fost cel mai bun.

Altă dată, John Hammond l-a adus pe Joe Glasner, marele impresar. Pe atunci se ocupa de Louis Armstrong, Mildred Bailey și de mai toți cântăreții mari. Glasner m-a angajat pe loc.

Apoi am început să cânt în toate cluburile din Harlem. Și, oriunde mă duceam, se întâmpla câte ceva. Dintre toți oamenii care au venit să mă asculte, cred că cel mai mult mi-a plăcut Bernie Hanighen. Era un compozitor celebru la acea vreme. Îmi plăceau foarte mult cântecele lui și îmi plăcea și el. Cântam „When a Woman Loves a Man" și „When the Moon Turns Green", ambele compuse de el. Bernie stătea cu orele în local, mă asculta și îmi dădea bacșișuri mari atunci când cântam cântecele lui. Pentru el aș fi cântat bucuroasă și gratis. Îl iubeam la nebunie!

Și Benny Goodman venea des pe acolo și, la un moment dat, mi-a propus să-mi înregistreze el primul disc. Niciodată n-o să uit acea zi. Benny a venit și m-a luat la studioul lui din centru. Când am ajuns acolo, am văzut microfonul, mare și vechi, și m-am speriat rău de tot. Nu mai cântasem la așa ceva și îmi era frică de el. Nimeni nu a știut cât de mare era spaima mea, în afară de Buck – din celebra orchestră Buck and Bubbles, care venise la înregistrări. Buck și-a dat seama și a încercat să mă ajute să ies din acea stare.

– Nu-i lăsa pe albii ăștia să vadă că ți-e frică! m-a rugat el. O să râdă de tine!

Până la urmă, m-a dus lângă microfon și mi-a zis că nu trebuie să mă uit la el, nici măcar nu trebuie să cânt în el, ci doar să stau aproape. Dar imediat și-a dat seama că nu ajunge nicăieri cu vorba bună, așa că a început să-și bată joc de mine, spunându-mi că n-am curaj să merg până la capăt.

Cu asta m-a convins. M-am făcut că nu văd microfonul și am înregistrat două cântece: „Your Mother's Son in Law" și „Riffin' the Scotch". Am primit treizeci și cinci de dolari pentru înregistrări, dar discul nu a mai apărut.

Mai târziu, John Hammond m-a pus să fac alte înregistrări, de data asta cu Teddy Wilson și orchestra lui. Acum am primit treizeci de dolari pentru mai multe cântece, printre care „I Only Have Eyes for You", „Miss Brown to You",

„I Cover the Waterfront“. Atunci habar n-aveam ce sunt drepturile de autor. Eu m-am bucurat doar că mi-au dat treizeci de dolari. Pe disc, eu eram trecută drept solista orchestrei lui Teddy. După vreun an, când discurile au început să se vândă, m-am gândit că asta mi se datorează și mie și am încercat să obțin mai mulți bani, dar n-am reușit.

Atunci Bernie Hanighen mi-a sărit în ajutor. Era director muzical la Casa de Discuri Columbia. Făceau discuri și pentru Vocalion, o casă de producție din subordine. S-a dus la conducere și a făcut așa un tămbălău, că i-a convins să mă plătească cu șaptezeci și cinci de dolari pentru ambele fețe ale discului. În zilele acelea nu se negocia și nu conta deloc dacă firmele făceau mai târziu mii de dolari din vânzarea discurilor, pentru că tu nu mai vedeai niciun ban. În cei șaptezeci și cinci de dolari intrau uneori și cântece compuse de mine. Nici pentru ele n-am primit drepturi de autor.

Pentru că mi-a ținut partea și s-a luptat pentru mine, Bernie a fost cât pe ce să-și piardă slujba de la Columbia. O mulțime de tipi făceau pe grozavii și îți dădeau bacșișuri mari, dar, când venea vorba să se lupte pentru tine, nu-i mai găseai nicăieri. Dar Bernie nu era așa. Datorită lui am reușit să fac primele înregistrări cu numele meu – nu ca solista nu știu cărei orchestre, ci ca Billie Holiday. Și abia după mine venea lista cu instrumentiștii care mă acompaniau.

Bernie Hanighen e un tip nemaipomenit.

După Log Cabin, am ajuns pe afișul de la Hotcha Club. Și ce afiș! Billy Daniels, Jimmie Daniels și cu mine, iar Bobby Evans, prezentator. La etaj era o lojă micuță, unde cânta la pian Garland Wilson în timpul pauzelor dintre numere. În ziua de azi, ai avea nevoie de câteva mii bune pe săptămână ca să susții un asemenea spectacol, dar pe atunci nu trebuia decât să anunți că cina era gratuită. Oamenii veneau la local și ca să mănânce. Unul dintre felurile de mâncare preferate de clienți era *cacciatore* de pui. În timp ce așteptau să-și primească farfuriile, mă ascultau pe mine. A mai durat ceva vreme până să se întâmple invers.

Clienții au început să revină ca să mă asculte. Franchot Tone și cu mama lui, o femeie superbă, veneau oriunde cântam eu, începând cu localul lui Pod și

Jerry până la cel al lui Dickie Wells. Doamna Tone era înnebunită după mine și îi plăceau foarte tare Billy Heywood și Cliff Allen, care aveau un număr excepțional la Basement Brownies. La Hotcha l-am cunoscut pe Ralph Cooper. Jucase deja în mai multe filme și era considerat mare vedetă. El era cel care îi spunea lui Frank Schiffman pe cine să angajeze la Lafayette Theatre și la Apollo. Ralph l-a convins pe Schiffman să vină și să mă asculte. Când Schiffman l-a întrebat pe Cooper în ce stil cântam, acesta n-a știut ce să-i răspundă.

– N-ai mai auzit pe nimeni cântând atât de lent, cu atâta lene, atât de tărăgănat, i-a zis el, dar tot fără să fie în stare să-mi pună o etichetă.

Acesta a fost cel mai mare compliment pe care mi-l puteau face. Și nu mă comparau cu alte cântărețe: pe ele le comparau cu mine.

– Nu e chiar blues ce cântă ea, i-a zis Cooper, neștiind ce altceva să spună. Nu știu cum se cheamă ce cântă, dar trebuie neapărat s-o asculți.

Așa că Schiffman a venit să mă asculte. Apoi mi-a oferit cincizeci de dolari pe săptămână ca să cânt la Apollo. Pentru acele vremuri, suma era destul de mare, iar Apollo era un local la fel de important ca Palace.

Nu știu dacă felul în care cânt a fost sau este influențat de cineva, cu excepția lui Bessie Smith și Louis Armstrong, pe care i-am ascultat în copilărie. Întotdeauna simt că am forța lui Bessie și emoția lui Pop. Mă întreabă tinerii de unde am dobândit acest stil și cum a evoluat, și tot felul de astfel de lucruri. Și eu ce să le spun? Dacă descoperi o melodie și melodia aceea are legătură cu tine, nu mai trebuie să faci nimic altceva. Pur și simplu, simți ceea ce cânți, iar ceilalți oameni simt și ei ceva. Pentru mine, cântatul n-are nicio legătură cu munca sau cu aranjamentul orchestral sau cu repetițiile. Dă-mi un cântec pe care să-l simt și n-am să consider că muncesc. Sunt câteva care mă impresionează atât de mult, că nu sunt în stare să le cânt – dar asta-i altă poveste.

Dacă ar trebui să cânt „Doggie in the Window“, aș fi nevoită să depun un efort, dar cântece precum „The Man I Love“ sau „Porgy“ necesită la fel de mult efort ca mâncatul unei fripturi de rață. Și eu sunt înnebunită după friptura de

rață. Am trăit ce spun acele cântece, iar când le cânt, retrăiesc anumite momente și le iubesc.

Cântasem toată noaptea la Hotcha înainte de prima mea reprezentație la Apollo. Spectacolul trebuia să înceapă la 10 dimineața și până la acea oră deja mă dusesem de optsprezece ori la toaletă. Comicul Pigmeat Markham era pe același afiș cu mine și m-a salvat. Orchestra cânta partea introductivă a spectacolului, iar el stătea în culise. În ultima clipă, l-am apucat de mână și i-am zis să facă ceva, pentru că îmi venea să fug iar la baie.

– Ba nu te duci la nicio baie, fetițo! mi-a spus Pigmeat. Pe scenă te duci.

A văzut că eram tare speriată, așa că mi-a dat un brânci zdravăn. Când m-am dezmeticit, eram deja la jumătatea scenei. Am ajuns cumva la microfon și l-am luat în mână. Purtam o rochie ieftină, din satin alb, iar genunchii îmi tremurau atât de tare, că spectatorii nu știau dacă urma să dansez sau să cânt. Nici după ce am deschis gura tot nu au fost prea convinși. O tinerică din primul rând a început să strige:

– Uitați-vă la ea, cântă și dansează în același timp!

Am început cu cântecul lui Bernie Hanighen, „If the Moon Turns Green". Când am început „The Man I Love", deja îmi revenisem, iar atunci s-a dezlănțuit și publicul. Nimic nu se compară cu publicul de la Apollo. Era dimineață, era devreme, dar toți spectatorii erau treji. Nimeni nu m-a întrebat cum se numește stilul meu, cine sunt, cum am evoluat, de unde vin, cine m-a influențat sau alte astfel de lucruri. Pur și simplu, s-au dezlănțuit. Și nu s-au mai oprit. Am cântat și a doua săptămână la Apollo. Nu se prea întâmpla așa ceva acolo, dacă mi-e permis să spun eu asta. Și uite că o spun!

Dintre toate nopțile petrecute în toate localurile din Harlem, cel mai bine mi-o amintesc pe una foarte neplăcută de la Hotcha. Treceam pe lângă bar, când am observat un tinerel arătos, care dormea dus. Și tot atunci am văzut cum o tipă voia să-i șterpelească portofelul din buzunarul de la spate. M-am apropiat și i-am zis să-l lase în pace.

– Da' ce-ți pasă ție? s-a rățoit ea. Facem jumi-juma!

– Ba n-o să facem, i-am zis eu. E omu' meu.

Normal că nu era, dar de unde să știe ea? Mi-a dat portofelul și eu i l-am dat tânărului. Așa l-am cunoscut pe Louis McKay. Odată, când era foarte bolnav, l-am dus la noi acasă și mama l-a făcut bine. Am rămas împreună destul de mult timp.

Apoi îl vedeam o dată la câțiva ani. El a luat-o pe drumul lui, iar eu am luat-o pe al meu. Când i-am zis hoației că e omul meu, am crezut că-i spun o minciună. Mai târziu s-a dovedit că-i mărturisisem adevărul, dar fără să fi bănuit ceva înainte.

Paul Muni (1895-1967) – actor celebru de teatru și film, câștigător al Premiului Oscar în 1936 (n. tr.).

John Hammond (1910-1987) – producător muzical (n. tr.).

4
„If My Heart Could Only Talk“

Străbunica mea a fost amanta unui alb, sau ibovnica, sau concubina lui, cum vreți să-i ziceți. Dar nu era decât o sclavă de pe plantație. Oricât de rău mergeau lucrurile la vremea aceea, măcar negrii și albii trăiau în aceeași lume. O lume făcută de albi – fiindcă ei construiseră casele, ei hotărâseră cine să lucreze pe câmp, cine să culeagă bumbacul și cine să numere banii la conac. Ei hotărâseră cine ce mânca, cine era cumpărat și cine, vândut.

Femeile albe nu prea se amestecau în aceste treburi, dar era suficient să arunce o privire pe fereastră ca să vadă ce se întâmpla. Ziua era extrem de puțină „segregare“ pe plantații, iar noaptea, și mai puțină. De multe ori, străbunicul meu alb intra pe ușa din spatele căsuței unde locuia străbunica mea neagră, împreună cu copiii ei și ai lui. El nu avea nevoie de niciun asistent social care să-i țină prelegeri despre „condiții“. Știa foarte bine cum stăteau lucrurile atunci.

La începutul anilor treizeci, când mama și cu mine încercam să ne facem un rost în Harlem, lumea în care trăiam era tot cea făcută de albi. Însă devenise una pe care ei nu și-o imaginaseră niciodată. Sigur, erau albi care frecventau localurile deschise toată noaptea; veneau la Cotton Club – un loc în care negrii nu aveau voie să intre dacă nu erau muzicanți sau dansatori. Însă spectacolele erau făcute special pentru albii care dădeau bani mulți să se distreze.

Acele locuri erau total desprinse de realitate. Viața pe care o trăiam noi era cea reală, însă totul se desfășura în culise și prea puțini albi ajungeau s-o cunoască. Când se izbeau de cruzimea ei, rămâneau stupefiați. Parcă atunci vedeau pentru prima oară ce se întâmplă, de fapt.

Era tare, tare greu. Uneori mă și întreb cum de am supraviețuit, dar uite că am făcut-o! Și, chiar dacă la început n-am avut calitățile necesare pentru asta, le-am dobândit pe parcurs.

Locuința noastră era ceva mai mult decât un apartament micuț. Era o combinație de cămin al YMCA, pensiune pentru muzicienii faliți, cantină pentru oamenii urmăriți de ghinion, centru comunitar și local de noapte unde, cu doar doi dolari, puteai să-ți iei un pahar de whisky și cel mai bun pui prăjit din tot orașul.

Mama iubea oamenii și voia să fie înconjurată de ei. Pe de-o parte, probabil, pentru că nu-i plăcea deloc să fie singură, pentru că atunci își amintea de tata. Pe de altă parte, probabil că se temea pentru mine. Știa că n-o să mai trăiască mult, ca să poată să aibă grijă de mine. Și, după moarte, nu mai avea cum să mă protejeze. Nu mă avea decât pe mine. Și eu nu o aveam decât pe ea. Mereu și-a imaginat că, dacă se purta frumos cu oamenii și îi ajuta fără să ceară ceva în schimb, atunci va avea parte de pronia cerească. Și, după ce ea nu va mai fi, o să am la cine să apelez. Spera ca unii să o răsplătească având grijă de mine. Însă, din păcate, nu așa au mers lucrurile – nu încă. Dar ea așa își imagina totul, Dumnezeu să-i binecuvânteze sufletul!

Mama nu numai că iubea oamenii, dar avea și încredere în ei. Știa că suntem creația Lui Dumnezeu și că probabil în toți trebuia să se găsească un strop de bunătate. Ea descoperea bunătatea asta în cele mai ciudate locuri și în cei mai ciudați oameni. Uneori în proxeneți și curve, ba chiar și în hoți și criminali.

O prostituată putea să se culce și cu cincisprezece bărbați pe zi. Dacă venea apoi la mama și-i spunea că are necazuri, ea o ajuta zicând:

– În adâncul sufletului ei e un om bun, și asta contează!

Da, bineînțeles, își ieșea din fire atunci când cineva își arunca pălăria pe pat sau scăpa sare pe jos. Pe acestea le lua în serios, dar nici nu clipea în fața lucrurilor care-i deranjau pe alții. Se concentra doar asupra binelui din oameni.

Puteai să fii cel mai mare hoț, cel mai mare escroc de pe fața pământului, nu trebuia decât să-i zici că ești muzicant sau să-i spui o poveste dureroasă, despre cât de rău ți-a mers în viață, și atunci ea îți dădea tot ce aveam în casă, cu condiția să nu fie bătut în cuie.

Oamenii o mințeau și profitau de ea, desigur, dar n-a existat nici unul care să n-o respecte. Dacă mama spunea din greșeală „drăcia dracului“, trebuia

neapărat să se spovedească, atât de smerită era. La noi în casă veneau mai mereu oameni și mama prăjea întotdeauna niște pui pentru musafiri. Dacă cine știe cum izbucnea vreo ceartă – să zicem că un tip vorbea urât de cineva... Ei bine, din respect pentru mama, se oprea brusc și zicea:

– Scuză-mă, mama, îmi pare rău, dar trebuia s-o pun la punct!

Eu n-am făcut decât cinci clase, la una dintre școlile dărăpănate pentru negri din Baltimore, dar cred că acesta este un exemplu al evoluției, fiindcă mama, cu doar treisprezece ani mai în vârstă decât mine, nu fusese niciodată la școală.

Pe vremea mea, celor din Ministerul Educației nu le păsa suficient de mult încât să trimită un asistent social să vadă de ce nu m-am întors la școală. Iar pe vremea mamei, nu le păsa deloc.

Unul dintre lucrurile pe care le-am făcut împreună la începutul vieții noastre în Harlem a fost să învățăm. Eu eram profesoara și mama era eleva. Am învățat-o să scrie și să citească. Nimic nu m-a bucurat mai tare vreodată decât scrisoarea pe care am primit-o de la ea mai târziu, când eram într-un turneu; sau atunci când am văzut cât de emoționată a fost după ce a citit o scrisoare de la Louis Armstrong, semnată „Red Beans and Ricely Yours[11]".

Cred că au existat vreo șase luni în care n-am făcut nimic – între momentul când am ieșit din închisoarea de pe Welfare Island și cel când am început să cânt în localurile din Harlem. Asta a scos-o din minți pe mama. De fiecare dată când insista cu întrebările ei, eu îi răspundeam pe același ton:

– Nu mai sunt la pușcărie. Nu mai fac pe nimeni de rușine.

Strânsesem ceva bănuți și nu aveam de gând să mișc un deget până nu-i terminam.

Într-o zi, tocmai ca să nu ne mai certăm așa, am dus-o pe mama la fostul Lafayette Theatre din Harlem. Acolo cânta Louis Armstrong, iar ea era înnebunită după el.

Tocmai traversam Seventh Avenue, când un tip pe care-l știam m-a strigat.

– Fetițo, vino *încoace*! Jimmy are niște *panatella*[12] cum n-ai mai fumat în viața ta!

Am încercat să scap de el, dar nici gând să plece.

Am vrut să-l ocolesc, să mă prefac că nu-l cunosc, dar, în același timp, să încerc să-i arăt că trebuie să tacă naibii din gură, că nu sunt singură.

N-a priceput nimic și a continuat să țipe:

– Cine-i tipa? E sora ta? Adu-o și pe ea! O să vedem artificii, o să ne distrăm de minune!

Mama știa că există țigări cu canabis, ce nu știa în schimb era că eu fumam de un an. Și s-a enervat la culme!

– Cară-te de aici, i-a zis ea tipului, că, dacă nu, o s-o încui în casă până când face douăzeci și unu de ani, iar pe tine te arunc în închisoare!

N-am mai văzut nici un film și nici pe Louis Armstrong nu l-am mai ascultat. N-am mai făcut nimic în acea zi. Când am ajuns înapoi acasă, i-am mărturisit mamei că fumam canabis de un an.

– Dacă ai fi văzut la mine vreo schimbare, am încercat eu să-i spun, precis mi-ai fi zis. Da' nu ai scos un cuvânt. Asta înseamnă că nu-mi fac niciun rău!

N-ar fi vrut să mă asculte, dar n-a avut încotro.

Am încercat să-i spun că acele țigări sunt inofensive. Și că ea era furioasă doar pentru că aflase așa, influențată fiind de tot ce citise și auzise despre efectele drogurilor. Poate de aceea nici nu credea ce vedea cu ochii ei. Era convinsă că aveam să dau de necaz și că asta era numai și numai vina mea, pentru că eram atât de slabă.

S-a iscat un scandal și când tata a venit prima oară să mă asculte cântând la un local din Harlem. Mama era și ea acolo, la o altă masă. Niciodată nu bea alcool, dar în acea noapte își încălcase propria regulă. Cred că nu i-a picat bine să-i audă pe oameni zicând că talentul meu era moștenit de la tata.

Duke Ellington compusese de curând „Solitude". După trei pahare, mama s-a ridicat de pe scaun, a zis că Billie nu-i singura vedetă din familie și, apoi, s-a apucat să cânte „Solitude" cu vocea ei pițigăiată, ca de bebeluș. Parcă era Butterfly McQueen[13] falsând, dar nu s-a lăsat până nu a ascultat-o toată lumea – inclusiv tata.

Tata stătea în partea cealaltă a sălii, alături de noua lui soție, Fanny, dar, după ce mama și-a făcut numărul, a venit și s-a așezat lângă ea. Mama i-a zâmbit de

parcă ar fi fost singurul bărbat de pe lume. Iar el s-a purtat foarte frumos cu ea.

– Nu-i așa că Eleanora o să ajungă mare vedetă? a întrebat-o el.

Mama i-a aruncat o privire plină de mândrie și de dragoste:

– Deja este o mare vedetă.

Toate zâmbetele cu subînțeles pe care le-au schimbat probabil că au supărat-o grozav pe Fanny Holiday. S-a ridicat de pe scaun, a traversat grăbită sala, îmbrâncindu-i pe cei care-i stăteau în drum, și a lovit-o pe mama în cap cu poșeta. Când am văzut ce se întâmplă, am intervenit și am început să mă bat cu Fanny. Tata a încercat să ne despartă, dar n-a avut nicio șansă. La fel și Big Sid Catlett, toboșarul cel masiv, dar nici el n-a reușit. Așa că ne-a zis că a chemat poliția, apoi ne-a băgat într-un taxi pe mine și pe mama și ne-a trimis acasă.

Pe vremea aceea, toate lucrurile importante se întâmplau la câte un *jam-session*. N-o să uit niciodată noaptea când Benny Goodman a adus cu el un tinerel pe care-l chema Harry James, una dintre acele nopți când era prezentă aproape toată lumea – și Roy Eldrige, și Charlie Shavers, și Lester Young, și Benny Webster.

Din câte îmi aduc eu aminte, James a fost cam urâcios la început. A trebuit să-l scăpăm de atitudinea asta – și, totodată, să-i scoatem din cap ideea că ar fi cel mai bun trompetist din lume. De mare ajutor mi-a fost Buck Clayton, care mie mi se părea cel mai frumos bărbat pe care-l văzusem vreodată. I-a cântat la trompeta lui de l-a învățat minte. Dintre toți tipii de acolo, Buck cânta absolut minunat; și fix așa încerca să cânte și Harry James. N-a trebuit decât să-l asculte un minut sau două pe Buck, că i-a și dispărut toată îngâmfarea. Își învățase lecția și, după aceea, s-a apucat să improvizeze alături de noi, și-i plăcea la nebunie.

La una dintre improvizații l-am cunoscut pe Lester Young. Și de atunci încolo, Lester venea și își făcea solourile de trompetă în spatele meu, știind cât de mult îmi place să-l ascult. Pe lângă asta, venea să mă asculte și în celelalte localuri unde cântam. Niciodată n-am să uit noaptea când l-a provocat pe Chu Berry, considerat pe atunci cel mai mare trompetist al epocii. Cea mai bună

orchestră era cea a lui Cab Calloway, iar Chu Berry era unul dintre instrumentiștii cei mai apreciați.

Ei bine, în acea noapte, Benny Carter improviza la saxofon, acompaniat de Bobby Henderson, pianistul meu. Și a apărut Lester, cu saxofonul lui vechi, lipit cu bandă adezivă și legat cu elastice. Era și Chu acolo și toată lumea a început să dezbată aprins cine cântă mai bine, încercând să-i provoace pe Lester și Chu să se ia la întrecere.

Benny Carter știa că Lester ar fi câștigat fără doar și poate, dar toți ceilalți erau convinși că finalul avea să fie altul: Chu ar fi trebuit să-l facă praf pe Lester. Chu avea o trompetă mare, placată cu aur, numai că n-o adusese cu el în acea seară, dar Benny Carter nu l-a lăsat să se folosească de scuza asta. Avea încredere în Lester, la fel ca mine. Așa că s-a oferit să-i aducă trompeta. A plecat și s-a întors repede.

Atunci, Chu Berry a făcut o greșeală, pe care mai târziu avea s-o facă și Sarah Vaughan cu mine: a sugerat să cânte amândoi „I Got Rhythm", la fel cum Sarah mi-a sugerat mie „I Cried for You". Orice în afară de cântecul ăla! „I Cried" era preferatul meu, la fel cum „Rhythm" era preferatul lui Lester.

A cântat la trompetă cel puțin cincisprezece refrene, nici unul asemănător cu cel de dinainte și fiecare mai frumos ca ultimul. Când a isprăvit, Chu Berry era terminat, tot așa cum Sarah a fost terminată după ce eu am cântat al optulea refren din „Cried".

Colegii de formație ai lui Chu s-au supărat foarte rău. Încercau să se consoleze zicându-și că Chu avea un ton mai puternic. N-am înțeles niciodată ce voiau să spună. Ce conta cât de puternic sau nu era tonul, atâta vreme cât Lester cântase superb, cu toate acordurile și variațiile și notele absolut uimitoare? Chu era un bărbat în toată firea și avea putere, iar Lester era tânăr, dar nu scrie nicăieri că toată lumea trebuie să cânte la același volum.

Însă discuția asta despre cât de puternic era tonul l-a necăjit luni bune pe Lester. Și pe mine. Așa că i-am zis:

– Ce dracu', măi, Lester, nu-i lăsa să-și bată joc de noi! O să-ți facem rost de o trompetă mare, cu multe ancii[14] și tot ce-i trebuie, fără elastice, ca să nu te

mai împiedice să cânți. O să le arătăm noi ce-i ăla ton puternic!

Așa că, ori de câte ori Lester făcea rost de ceva bănuți, își mai lua niște ancii pe care le modela cum voia el. Și-a luat și o trompetă nouă, în speranța că o să-l ajute să cânte mai tare. Numai că n-a fost așa. Nu-i era scris să cânte ca Chu, fapt pentru care a renunțat să mai încerce.

Fiecare trebuie să fie diferit. Nu se poate să imiți pe cineva și să zici că ești cel mai bun. Dacă imiți înseamnă că nu pui suflet în ceea ce faci. Și, fără suflet, degeaba te mai zbați, că nu obții nimic.

Nu există doi oameni la fel în lumea asta și tot așa trebuie să fie și în muzică, altminteri nu mai poate fi numită „muzică".

N-o să-l uit niciodată pe spaniolul ăla bătrân și minunat, Pablo Casals, pe care l-am văzut odată la televizor cântând la violoncel. După ce a terminat de cântat o piesă a lui Bach, o americancă i-a luat un interviu.

– De fiecare dată când cântați piesa asta, sună altfel, a bolborosit femeia.

– Așa și trebuie, i-a răspuns Casals. Cum altfel? Natura este diferită. Iar noi suntem o parte a naturii.

Iată explicația. Nu poți nici măcar să mai fii cum erai cândva, darămite să fii altcineva.

Mie nu-mi place să cânt același cântec în același fel două nopți la rând, ca să nu mai spun doi ani sau zece. Dacă poți să faci asta, atunci nu poate fi numită muzică; este marș militar sau lălăială tiroleză, dar muzică nu e în niciun caz.

Într-o dimineață, după o noapte de *jam-session,* Lester a mers cu mine acasă la mama, care ne aștepta cu micul dejun. Până atunci, locuise la un hotel renumit din Harlem și era cu nervii la pământ. Cu câteva zile în urmă, deschisese un sertar de la comodă și se pomenise nas în nas cu un musafir neînregistrat la recepție. Un șobolan mare, bătrân și urât, de mărimea cățelului meu, își făcuse culcuș între cămășile lui.

A chemat pe cineva să-l ajute și împreună au cărat comoda în hol. Toată lumea s-a înarmat cu mături și bețe și mopuri. Voiau să-i dea drumul șobolanului, apoi să-l încolțească, să-l prindă și să-l lase la recepție drept

dovadă. Dacă Lester s-ar fi plâns la conducere, dar fără să țină proba de coadă, cu siguranță că l-ar fi acuzat că fumase ceva.

Așa că Lester și detașamentul lui de luptători cu cozi de mătură luară poziția de drepți, cineva trase sertarul, toți începură să-și fluture armele, dar afurisitul ăla de șobolan reușise să scape!

Întâmplarea asta l-a afectat destul de tare pe Lester. Și, apoi, într-o seară, Hal West, toboșarul care cânta cu el în trio, își dădea cu niște pomadă pe păr ca să și-l întindă. Soluția care se vindea pe vremea aceea te ardea al dracului de tare dacă nu aveai grijă să te dai cu multă apă apoi. Hal și-a pus-o în păr, a răsucit robinetul de la chiuvetă și nu s-a întâmplat nimic. A încercat și celălalt robinet, apoi iar pe primul, simțind în tot acest timp că parcă-i luase foc capul. Dar degeaba. Nu curgea picătură de apă. Atât de tare îl ardea, că n-a mai avut ce să facă și și-a băgat capul în vasul de toaletă.

Mama și cu mine am murit de râs când Lester ne-a povestit cât de periculoasă e pentru un tânăr singur viața din hotelurile newyorkeze. Iar la întrebarea lui: „Pot să mă mut cu voi, Duceso?“ nu exista decât un singur răspuns corect. Mama i l-a oferit, a primit o cameră și Lester s-a mutat împreună cu noi.

Locuiam la etaj, într-un apartament vechi, tip vagon, cu două intrări. Prima de la intrare era camera mea, cu o ușă care dădea în antreu și într-o cămăruță pe care o botezasem „camera de joacă“, unde îmi țineam discurile și un pian vechi și paradit. În spate se aflau livingul și camera mamei. La mijloc, departe de gura de aerisire, locuia Lester.

Nu era cine știe ce, dar era oricum mult mai bine decât la păcătosul ăla de hotel, iar eu și cu mama ne bucuram că aveam un domn în casă. Pentru că asta era Lester – un domn.

El a fost primul care i-a zis mamei „Ducesă“ – titlu pe care l-a purtat apoi până în mormânt. Probabil că și noi doi, Lester și cu mine, o să fim îngropați sub numele pe care ni le-am dat după ce el s-a mutat la noi.

La Log Cabin, fetele celelalte îmi ziceau „Lady“ în bătaie de joc, pentru că-și imaginau că eu mă credeam superioară și de aceea refuzam să iau banii

clienților de pe mese. Însă porecla „Lady“ s-a lipit de mine și, la un moment dat, nu mai știa nimeni cum o căpătasem. Lester a luat-o și a combinat-o cu „Day“, din Holiday, și uite așa a rămas „Lady Day“.

Eu întotdeauna am crezut că Lester era cel mai mare trompetist, deci și numele lui trebuia să fie pe măsură. În țara asta nimeni nu dă doi bani pe regi sau duci sau conți. La vremea respectivă, cel mai mare om era Franklin D. Roosevelt și era președinte. Așa că am început să-i zic “Președintele“ lui Lester, dar, fiind prea lung, l-am scurtat și i-am zis „Prez“, dar tot înseamnă ce am vrut eu să însemne de la bun început – cel mai tare om din țară.

Jam-session-urile erau pur și simplu formidabile. În fiecare dimineață, după ce-mi terminam treaba, se mai ținea pe undeva un alt *jam*. Bărbați ca Benny Goodman și Harry James veneau și ei după ce-și terminau înregistrările cu orchestrele lor în studiourile de radio. Stăteau la mese, înconjurați de cei mai cunoscuți oameni ai vremii – Roy Eldridge, Lester Young, Benny Webster, toți prieteni cu mine. Însă Benny Goodman era un om cu adevărat special.

Ne întâlneam în fiecare săptămână la *jam-session*-uri și petreceam câteva ore împreună. Era ceva extrem de important pentru mine, din moment ce mama era atât de strictă și îmi interzicea să fiu prietenă cu bărbați albi. Ca să nu mai zic de Ethel, sora lui Benny, care îl impresaria la acea vreme. Și-l imagina șef de orchestră, așa că nu voia să-și distrugă șansa asta pentru că era văzut cu vreo puicuță neagră.

Însă Benny era un tânăr foarte drăguț, cu care nu te plictiseai niciodată. Și reușeam să le ducem de nas și pe mama mea, și pe sora lui, ca să putem petrece mai mult timp împreună.

Situația asta a durat enorm – până când m-am îndrăgostit nebunește pentru prima oară în viață. Abia în acele momente am înțeles că până atunci doar mă prostisem și îmi făcusem de cap.

Bineînțeles că și el era muzician. Pianist – cânta absolut superb. M-a acompaniat o vreme. Era destul de bătrân, cam de vârsta tatălui meu. Și era însurat. Și avea doi sau trei copii.

Însă atunci a fost prima oară când cineva îmi făcea curte. Mă simțeam cu adevărat femeie. Era răbdător și drăgăstos; știa de ce îmi era teamă și știa cum să-mi alunge fricile.

În afară de asta, povestea noastră nu avea nicio șansă. De fapt, la un moment dat, o luasem mult prea în serios, și de acolo mai era doar un pas până la o adevărată tragedie.

Joc de cuvinte – *red beans:* fasole roșie; *rice*: orez; mâncărurile preferate ale lui Louis Armstrong, care așa obișnuia să-și semneze toate scrisorile (n. tr.).

Panatella – țigări subțiri, umplute cu canabis (n. tr.).

Butterfly McQueen – actriță de culoare din anii treizeci-patruzeci, renumită pentru vocea foarte subțire (n. tr.).

Ancie – lamă elastică din trestie sau metal, așezată la gura unui instrument de suflat pentru modularea sunetelor (n. tr.).

5
„Getting Some Fun out of Life“

Nu a mai durat mult și am devenit vedetă de radio și actriță de film. Shelton Brooks, compozitorul care a scris „Some of These Days“, m-a auzit odată cântând. Lucra și la radio și s-a gândit că vocea mea era bună pentru o emisiune pe care o făcea atunci. Era un serial de teatru radiofonic, foarte lacrimogen, care se chema *O poveste adevărată de dragoste* sau *Idile adevărate,* ceva în genul ăsta. În orice caz, se înregistra dimineața, așa că nu-mi încurca programul de noapte. Shelton juca două sau trei roluri în aceeași piesă. Uneori era și majordomul, și soțul. Așa că a aranjat ca eu să le interpretez pe soție și pe menajeră. Se câștigau cincisprezece dolari pe ziua de lucru. Cred că vă amintiți acele seriale de teatru radiofonic, despre problemele în dragoste ale lui Mary – parcă nu se mai terminau niciodată. Scriitorii făceau în așa fel încât o ceartă, oricât de măruntă, să dureze săptămâni în șir. Așa că cincisprezece dolari pe zi chiar însemnau ceva!

La vremea aceea, Shelton avea vreo cincizeci de ani, adică acum ar fi mai bătrân decât însuși Matusalem, dar tinerii din ziua de azi nu-i ajung nici la degetul mic. Încă mai cântă blues-uri superbe la pian și te face să râzi în hohote.

Pentru că deja căpătasem ceva experiență în domeniul actoriei, Sheldon s-a gândit că ar fi bine să-mi încerc norocul în filme. Dar nu în studiourile de la Hollywood, ci doar în cel din Astoria, Long Island, și m-a băgat printre figuranții dintr-un film cu Paul Robeson. Apoi am căpătat un rol adevărat, într-un film de scurt metraj cu Duke Ellington[15]. Era un musical croit în jurul unei povești și am avut ocazia să și cânt ceva – un blues frumos și cam ciudat. Asta mi-a plăcut cel mai mult la acel rol.

În schimb, ce nu mi-a plăcut a fost faptul că trebuia să joc rolul unei femei ușoare. Partenerul meu era un actor de comedie, care o să mă omoare acum

pentru că nu mai țin minte cum îl cheamă. În film era proxenetul sau amantul meu, nu mai știu. Tot ceea ce-mi amintesc e că trebuia să mă lovească destul de tare.

Și m-a bătut zdravăn, de vreo douăzeci de ori, în prima zi de filmare. De fiecare dată când cădeam, aterizam pe o dușumea din lemn tare, vopsită în așa fel încât să pară că ar fi fost un trotuar. Și nu era nimic acolo să-mi amortizeze căderea, în afară de carnea de pe oasele mele. Când m-am dus la studio a doua zi, mă durea atât de tare tot corpul, că nici nu m-am gândit cum să cad mai ușor. Cred că m-am prăbușit de vreo cincizeci de ori pe dușumeaua aceea ca piatra, până am auzit strigându-se „Tăiați!".

Eu personal am văzut doar câteva secvențe din acel film. Atâta tot. Le-am văzut odată, când eram la studio. Dar firește că mama credea că o să ajung un mare star de cinema și le spunea tuturor cunoscuților să aștepte premiera și să se ducă să vadă filmul în care juca fiica ei. Nu știu dacă l-a văzut cineva. Oricum, noi nu. Era doar o povestioară, o umplutură pe care o foloseau atunci când nu puteau să facă rost de vreun film cu Mickey Mouse. Ar fi trebuit să angajăm un detectiv particular ca să aflăm unde naiba rula!

Majoritatea spălăciților, adică albii care veneau în Harlem în acele nopți, erau în căutare de distracție, dar foarte puțini contribuiau efectiv cu ceva. Unul dintre ei era un frumușel pe care-l chema Jimmy Donnahue, un milionar care știa cum să trăiască și care nu se lăsa condus de bani, așa cum făceau unii. Învățase să se bucure din plin de viață și știa să se distreze.

Într-o dimineață, după ce îmi terminasem programul, l-am dus pe Jimmy la localul lui Small, care era deschis tot timpul. Locul fremăta de viață, exact așa cum îi plăcea lui Jimmy. Se simțea ca acasă. I-a propus patronului să-i închirieze localul pentru o petrecere privată și uite așa și-a început afacerea. O afacere cum nu se mai pomenise și cum nici nu s-a mai pomenit după aceea. Când au ieșit pe scenă dansatoarele ca să-și facă numărul, Jimmy s-a aruncat în mijlocul lor.

– Să-nceapă muzica! a spus el orchestrei.

Apoi a pus mâna pe o față de masă, a îmbibat-o în șampanie și a început să o învârtească de ziceai că-i un dresor de cai care își prezintă numărul la Madison Square Garden. Când orchestra a cântat „I Can't Get Started", Jimmy a început să le mâne de la spate pe fetițele din corpul de balet, în hohotele de râs ale publicului.

Însă nu a lovit-o niciodată pe vreuna. La sfârșitul numărului, le-a sărutat pe toate, le-a dat câte cincizeci de dolari și a închinat un pahar cu șampanie în cinstea lor.

Alt lucru bun despre Jimmy era că nu făcea scandal și nu se purta urât cu negrii pentru că nu ar fi fost egalii lui, așa cum făceau alți albi. Nici vorbă de așa ceva. Se purta la fel cu toată lumea. Știu asta. L-am văzut odată însuflețind o petrecere ofilită rău de tot, care avea loc acasă la Libby Holman, în East Fifties.

Soțul lui Libby murise de ceva vreme și acum dădea o petrecere în cinstea copilului abia născut, pe care a organizat-o așa cum trebuie. La vremea aceea, orchestra lui Benny Goodman cânta la Hotel Pennsylvania, iar ea ne-a angajat pe toți: Teddy Wilson, Gene Krupa, Lionel Hampton, Helen Ward și cu mine. Erau prezente toate persoanele importante. Mi-aduc aminte că era acolo și doamna Clark Gable, care plângea și bea șampanie. Bea șampanie și plângea. Tocmai ce se despărțise de Clark, care urma să se însoare cu Carole Lombard.

Însă atmosfera era mult prea rece, musafirii erau prea cu nasul pe sus. Lui Jimmy Donahue nu-i convenea deloc. Am stat de vorbă cu el și mi-a zis că se gândește cum să înviioreze petrecerea. I-a venit o idee și a exclamat:

– Uită-te la mine cum îi dezmorțesc!

– Cum? l-am întrebat eu. Că două ore am cântat doar swing cu orchestra și nu s-a întâmplat nimic. Toată lumea bea șampanie, dar nu se mișcă deloc.

Nu mi-a răspuns. S-a dus între ușile duble care separau cele două livinguri uriașe. Și-a dres vocea și a spus:

– Doamnelor și domnilor, abia acum începe petrecerea!

Nu l-a băgat nimeni în seamă, nici măcar atunci când și-a scos haina.

A plecat, s-a întors peste două minute, s-a pus în același loc și și-a dat jos cămașa cu niște mișcări încete, foarte atente. Tot nu l-au băgat în seamă.

Însă nu s-a lăsat. Și-a scos și pantalonii în același fel. Ei, acum a reușit să-i facă oarecum atenți! Și a continuat să se dezbrace la fel de încet acolo, între ușile duble. Gheața s-a spart și petrecerea a început. Clifton Webb s-a apucat să danseze. N-am văzut niciodată un bărbat care să se miște așa ca el. Probabil că ar trebui să ai banii lui ca să-ți permiți să dansezi pe mese, pe scaune, pe canapele. Doar pe pereți și pe tavan nu s-a urcat!

Fuseserăm angajați să cântăm doar trei ore, dar petrecerea s-a terminat abia la nouă dimineața. Când Benny a început să-și strângă oamenii ca să-i ducă acasă, nu l-am găsit pe Lionel Hampton. N-am putut să dăm de el, așa că am început să-l căutăm. Și unde l-am găsit? Într-o cameră de la etaj, unde sforăia ușurel cu o sticlă mărișoară de șampanie în brațe.

Soției lui, Gladys, îi venea să-l strângă de gât. Sosise cu ei și rămăsese toată noaptea afară, în mașină, așteptând să termine bărbatul ei de cântat. Înainte să devină atât de bogați cum sunt azi, Gladys era tare isteață și descurcăreață. Urmărea fiecare mișcare a lui Lionel și o punea la cale pe următoarea. Datorită ei a ajuns Hamp acolo unde se află acum. Sper să i se recunoască meritele.

N-aveau la vremea aceea bani nici cât să-și cumpere o sticlă de șampanie proastă. Dar acum Gladys are o grămadă de pălării, care costă peste două sute de dolari fiecare. E înnebunită după pălării, biata fată! Dar a muncit din greu ca să-și permită toate acele tichii.

Deci, până la urmă, a fost o petrecere extrem de reușită – așa cum trebuie să fie orice petrecere. N-o s-o uit niciodată și n-o să-l uit nici pe Jimmy. Nici prin cap nu mi-ar trece să dau o petrecere, dacă n-aș fi sigură că ar putea să vină și el, ca să încingă atmosfera!

Symphony in Black, 1935 (n. tr.).

6

„Things Are Looking Up“[16]

Am intrat în formația lui Count Basie ca să câștig ceva bănuți și să cunosc lumea. Aproape doi ani n-am văzut decât interiorul unui autobuz Blue Goose și n-am putut să trimit acasă nici măcar un cent.

Începusem să cânt la Log Cabin, unde primeam optsprezece dolari pe săptămână. Când am ajuns să cânt în deschiderea programului de la Uptown House, clubul lui Clarke Monroe, primeam treizeci și cinci – când se întâmpla să-i primesc. Clarke îmi spunea mai mereu că nu are destui bani și îmi dădea doar cincisprezece sau douăzeci. Dacă-i ceream apoi și restul, începea să-mi arate niște clienți de la mese și să-mi explice ce bacșișuri aș putea primi de la ei.

Într-o noapte, un bărbat mi-a dat cincizeci de dolari fără niciun motiv, iar Clarke îmi amintea de povestea asta ori de câte ori îi ceream restul de bani pe care mi-i datora. Cheltuisem destul de multișor încercând să ajut localul să meargă mai bine. După ce a început să mi se vândă discul cu orchestra lui Teddy Wilson, am comandat un afiș mare cu poza mea, ca să-l pună Clarke la intrare și să atragă clienții. Însă atitudinea lui începuse să mă cam dezguste.

După ce mi s-a terminat contractul cu Apollo, am fost angajată la un local franțuzesc din Montreal. Era prima oară când cântam în afara New Yorkului și mi-a plăcut la nebunie. Acolo am băut șampanie pentru prima oară în viața mea – n-am putut s-o sufăr atunci și nu pot s-o sufăr nici acum. Tot acolo am cunoscut un tânăr canadian, care încerca să aibă grijă de mine și îmi spunea mereu că scotch-ul îmi face rău la voce și că mai bine ar fi să beau șampanie. Însă beam șampanie când stăteam cu el la masă și apoi mă furișam în bucătărie după niște scotch. Era un tip minunat, dar a aflat familia lui despre noi și ne-a despărțit cât ai bate din palme!

John Hammond scosese din Kansas City orchestra lui Basie și acum îi finanța primul turneu. Prima seară, când au cântat în cel mai mare hotel din

Pittsburgh, a fost un fiasco. Hammond și-a dat seama că aveau nevoie de o solistă, așa că a mai scos niște bani din buzunar și l-a convins și pe Willard Alexander, de la casa de discuri MCA, să i se alăture; apoi m-a rugat pe mine să cânt cu orchestra – cu paisprezece dolari pe zi.

Dat fiind faptul că eu nu-mi primeam cei treizeci și cinci de dolari pe săptămână de la clubul Uptown House, iar drumul până la Montreal îmi deschisese pofta de călătorit, cei paisprezece dolari pe zi picau foarte bine!

Numai că nu s-a obosit nimeni să-mi spună că trebuia să merg câte opt sute sau o mie de kilometri în acel autobuz paradit, în care ori mureai de cald, ori îți îngheța și sufletul; nu mi-au spus nici că trebuia să-mi plătesc singură camera de hotel – câte doi sau trei dolari pe noapte; și, mai ales, nu mi-au spus că, după ce mă coafam și îmi primeam rochiile călcate – ca să nu mai zic că trebuia să-mi cumpăr și alte rochițe drăguțe –, aveam să rămân cam cu un dolar jumătate pe zi, din care trebuia să mănânc, să beau și să-i mai trimit ceva și mamei.

De câte ori reușeam să pun deoparte vreo doi dolari, îmi era rușine să-i trimit acasă, fiindcă mi se părea o sumă mult prea mică. Așa că i-i dădeam lui Lester Young să mi-i investească. Speram că o să câștige odată și odată la zaruri și că o să-mi transforme bănuții ăia amărâți într-o sumă de care să nu mă mai jenez s-o trimit acasă.

Odată, când eram deja de trei luni pe drum, nici eu, nici Lester nu aveam niciun chior și ne era cam foame. Singurul care avea mereu bani la el era Jimmy Rushing, cântărețul de blues, cunoscut și ca „Domnul Cinci pe Cinci“[17]. Ne-am dus la el și l-am rugat foarte frumos să ne dea un dolar ca să ne luăm doi hamburgeri, dar n-a vrut să ne dea niciun ban și ne-a ținut o lecție despre cum și-a economisit el banii și cum i-am aruncat noi pe prostii.

Pe când ne întorceam la New York din Virginia de Vest, mă dădeam de ceasul morții pentru că nu suportam gândul că am să mă duc acasă, la mama, fără niciun ban. Aveam doar patru dolari când a început jocul de zaruri pe podeaua autobuzului.

– Pun ăștia patru dolari, dar nu arunci tu zarurile! i-am zis lui Lester. Eu joc.

M-am lăsat în genunchi și prima oară am dat șapte. Toată lumea a strigat la mine că autobuzul luase un viraj și că trebuie să mai dau o dată.

Și am dat unsprezece. Mi-am luat cei patru dolari și am câștigat și următoarele trei poturi, înainte să aud că mă întreabă cineva ceva.

Mie mi s-a părut că era: „Cât ai?“ și am răspuns: „Am cât am luat de la voi“. Numai că mă întrebaseră cât o să dau – cu zarurile, câte puncte. Nu știam care sunt regulile și cum se vorbește. Dar Lester știa. Așa că i-am zis că eu o să arunc zarurile și el o să fie ajutorul meu.

Am stat în genunchi pe podeaua autobuzului din Virginia de Vest până la New York, aproape opt sute de kilometri, adică douăsprezece ore. Când am oprit în față la Woodside Hotel, toată lumea era frântă. Eu eram într-un hal fără de hal de murdărie și mi se rupseseră ciorapii în genunchi, dar eram mai bogată cu o mie șase sute de dolari și ceva mărunțiș.

Le-am dat niște bani și băieților din orchestră, să le ajungă de o masă bună și să-și poată plăti taxiul până acasă. Dar nu și lui Rushing. Lui nu i-am dat niciun sfanț. Am luat ce-mi mai rămăsese și m-am dus fuga acasă, la mama. Când am intrat, s-a uitat lung la mine și mai că mi-a venit să mor pe loc. Îmi era cumplit de rușine de cât de murdară și dărâmată arătam. Dar n-am zis nimic, am așteptat să-mi zică ea ceva.

– Pun pariu că ești lefteră, a spus mama.

Eu am scos banii, îmi mai rămăseseră peste o mie de dolari, și i-am aruncat pe jos. Ea a pus bine o mare parte din ei și i-a folosit mai încolo ca să-și deschidă propria cârciumioară, „Mom Holiday's“, la care visase dintotdeauna.

Basie a făcut o treabă formidabilă cu orchestra, numai că nu el era șeful cel mare. Abia plecase din Kansas City, așa că îl finanța o agenție mare de impresariat care încerca să-i găsească contracte. Cântam într-o mulțime de localuri rău famate, în săli mizerabile de dans din Sud, destinate doar negrilor, unde mușteriii își aduceau pe furiș whisky-ul făcut în casă, și, dintr-odată, ne-am pomenit cazați într-un hotel de albi!

Nu aveam nici costume, nici instrumente bune – tinerii din orchestră nici măcar n-aveau niște trompete mai de Doamne-ajută – și eram toți epuizați

după drumul de mii de kilometri, fără să apucăm să dormim, fără să apucăm să repetăm și fără să fim cât de cât pregătiți, dar toată lumea se aștepta să fim senzaționali.

După fiecare drum, ne întorceam la New York, unde țineam ședințe în încercarea de a înțelege ce nu mergea bine și cum puteam să îndreptăm lucrurile.

Eu am fost acuzată că aș fi cochetat cu toți băieții din orchestră și că purtarea mea ducea la disensiuni. Era o minciună sfruntată și le-am zis-o fără menajamente. Nu făceam nimic cu nimeni din orchestră, cu o singură excepție – și nici atunci prea des.

Dacă e să spun adevărul, îmi era teamă de tinerii instrumentiști pentru că aveau legături cu prea multe femei dubioase.

Când bați drumurile cu o orchestră, n-ai timp nici măcar să dormi singur, darămite cu cineva. Lester obișnuia să spună că seara ajungea într-un oraș, dădea doi sau patru dolari pe o cameră, se bărbierea, se uita cu jind la pat, se ducea să cânte, se întorcea în cameră, se mai uita o dată la pat și apoi se urca în autobuz. Atât de lehamite ni se făcuse că, odată, Lester și cu mine am amenințat că plecăm și ne-am ales cu mai mulți bani. Eu am căpătat cincisprezece pe zi și Lester a ajuns la optsprezece cincizeci. Mi se părea prea frumos ca să fie adevărat!

După părerea mea, Lester era cel mai bun din toată lumea. Îmi plăcea la nebunie muzica lui și unele dintre înregistrările mele preferate sunt cele cu solourile lui superbe.

Mi-aduc aminte cât de tare mă ura răposatul Herschel Evans din cauza asta. Ori de câte ori Basie cerea unui aranjor să-mi pregătească un cântec, îi ziceam că vreau ca Lester să execute un solo în spatele meu. Asta îl scotea mereu din sărite pe Herschel, dar nu era vorba că nu-mi plăcea cum cântă. Pur și simplu îmi plăcea mai mult Lester.

Lester cântă la trompetă; îl asculți și parcă auzi cuvintele. Lumea crede că-i înfumurat și sigur pe el, dar poți să-l rănești cât ai clipi din ochi. Știu, pentru

că și eu am făcut asta, deși fără să vreau. Am îndurat foamea împreună și o să-l iubesc mereu – și pe el, și trompeta aia a lui.

Mă gândesc adesea cum ne înregistram cântecele în acele zile. Coboram din autobuz după un drum de opt sute de kilometri și intram într-un studio, nepregătiți și cu burțile pline doar cu cafea și sandviciuri. Eu și cu Lester obișnuiam să bem o chestie pe care o botezaserăm „doctorie" – jumătate gin, jumătate porto.

Și eu ziceam:

– Cum facem? O introducere de două măsuri sau de patru?

Și cineva îmi răspundea că de patru plus refren.

Și atunci, eu continuam:

– Lester, tu să mă acompaniezi la primele opt măsuri.

Asta fiindcă după aceea trebuia să intre Harry Edison sau Buck Clayton, care cânta următoarele opt măsuri.

– Și, Jo, tu vezi să nu lovești prea tare în cinele.

După toate pregătirile și aranjamentele lor complicate, mai trebuia și să-i periezi pe toți ca să-ți dea zece minute în care să-ți repeți măsurile.

Am înregistrat „Night and Day" fără să fi auzit vreodată acel cântec, plus că nu știu să citesc o partitură. Așa că am intrat în studio, mi l-a interpretat Teddy Wilson la pian și apoi eu l-am cântat.

E un noroc să ai ocazia să lucrezi cu artiști ca Lester, Don Byas, Benny Carter și Coleman Hawkins. Oricât de pregătit ai fi, tot nu ajungi la nivelul lor.

Pe vremea aceea, dacă nu ne ieșea ceva la o înregistrare, cineva spunea:

– Hai să încercăm bluesul în la bemol!

Și, apoi, mi se adresa mie:

– Dă tot ce poți, scumpo!

Eu mă ridicam și inventam versurile pe măsură ce cântam.

Astăzi trebuie să discuți și să tot discuți numai prostii, fără să ajungi nicăieri. De curând am încercat să cânt ca pe vremuri. Nu cunoșteam nici orchestra, nici aranjamentele muzicale și nu știam nici ce cântece îmi aleseseră, dar insistau să înregistrez opt melodii în trei ore. Făcusem toate pregătirile, dar

nimeni nu era în stare să citească partitura; toboșarul stătea și rânjea; tonalitatea era proastă; parcă guițam cu toții. Am reușit să înregistrăm tot ce ne ceruseră, dar melodiile sunau al naibii de rău!

Puteți să ziceți ce vreți despre Sud; eu am spus o mulțime de lucruri, dar, după ce voi uita toate nenorocirile pe care le-am pățit când făceam turnee acolo, o să-mi amintesc mereu de Fox Theatre din Detroit, Michigan. Pe vremea aceea, Fox era pentru Detroit ce e acum Radio City Music Hall pentru New York. Era mare lucru să faci rost de bilete acolo. Leafa mi-a crescut automat la trei sute de dolari pe săptămână pentru întreaga serie de spectacole. Toată lumea era fericită!

Spectacolul începea și se termina cu dansatoarele care săltau picioarele goale până în tavan, la fel ca trupa Rockettes[18]. Mai aveau un număr drăguț și la mijloc, când defilau pe toată scena, în costume multicolore, sub lumina puternică a reflectoarelor.

Însă în zilele acelea, Detroitul se confrunta cu revolte rasiale și conducerea teatrului a luat-o razna după cele trei spectacole din prima zi. Pretindeau că au primit o mulțime de reclamații din cauză că toți bărbații aceia negri stăteau pe scenă alături de fete albe, aproape dezbrăcate.

Imediat s-au apucat să refacă spectacolul. Au scos numărul fetelor de la mijloc și, pentru numărul din deschidere și cel de la final, le-au obligat să-și pună măști negre și să se îmbrace în rochii largi, ca de negrese bătrâne. Și uite-așa și-au făcut dansatoarele noastre numărul!

Basie și-a ieșit din minți când a văzut ce se întâmplă, dar nu putea să facă nimic. Contractele erau deja semnate și n-aveam niciun fel de control asupra măsurilor luate de directorii aceia speriați la culme!

Însă nu asta a fost partea cea mai rea. I-au zis lui Basie că eu eram prea gălbejită, prea deschisă la culoare ca să cânt cu toți negrii din orchestra lui, că, dacă n-ar fi reflectorul pus pe mine, spectatorii ar fi putut crede că sunt albă. Într-un final, au făcut rost de o cremă specială, neagră și mi-au cerut să mă dau cu ea.

Acum a fost rândul meu să-mi ies din minți și am vrut să refuz pe loc, însă numele meu figura pe acele contracte și, dacă anulam, se alegea praful nu numai de cariera mea, ci și de cea a băieților din orchestră.

Am fost nevoită să mă înnegresc ca să pot cânta în Detroit, acest oraș plin de ciudățenii. Exact cum se zice: nu e nimic mai minunat pe lume decât show-businessul[19]. Trebuie să zâmbești încontinuu ca să nu-ți vină să vomiți.

Dar eu am părăsit spectacolul după câteva luni în care am îndurat tot felul de șicane. Mama s-a supărat foarte tare când a aflat. Credea că-i cea mai mare șansă a vieții mele și că eu îi dădeam cu piciorul.

Câteva săptămâni mai târziu, am fost tentată să-i dau dreptate. După ce am plecat din acel spectacol, au trecut șase luni bune până să revin în muzică. În tot acest timp nici măcar n-am mai cântat, doar am zăcut și m-am consumat îngrozitor.

Orchestra lui Basie era extraordinară în multe privințe și abia acum, după aproape douăzeci de ani, experții încep s-o analizeze în amănunt și-și dau seama de ce, pe atunci, era nemaipomenită. Însă, după atât de mulți ani, uiți lucrurile neplăcute și nu ți le mai aduci aminte decât pe alea bune.

Mă gândesc la acele vremuri și încă sunt de părere că cel mai grozav lucru era faptul că cei șaisprezece membri din orchestra lui Basie reușeau să facă dintr-o melodie pe care n-o mai cântaseră niciodată cel mai minunat cântec din lume.

Înainte de Basie, îmi petrecusem o mare parte din timp în preajma lui Benny Goodman. Îl ascultam cum repeta cu formațiile lui sau cu orchestre de la radio, extrem de bine plătite. Întotdeauna avea cele mai bune aranjamente. Era în stare să dea o avere pe un aranjament muzical chiar și pentru cel mai slab dintre soliștii lui.

Dar, la Basie, aveam ceva care întrecea orice aranjament, oricât de scump. Băieții se duceau la locurile lor, cineva începea să fredoneze o frântură de melodie, apoi un altul repeta o dată sau de două ori acordurile la pian. Unul dintre noi prelua laitmotivul și începea să cânte fără cuvinte: ba-bim, ba-bum. Atunci Daddy Basie făcea semn că totul e în regulă și începea nebunia!

Jumătate dintre băieți nu puteau să citească o partitură nici dacă i-ai fi picat cu ceară, și nici nu aveau vreun chef să învețe. Se mai întâmpla ca cineva să aducă un aranjament scris, iar ceilalți îl parcurgeau, dar nu-l mai recunoștea nimeni după ce Jack Wadlin, Skeet Henderson, Buck Clayton, Freddie Greene și cu Basie scoteau pasaje din el și îl modificau.

Știu că așa s-au făcut melodiile mele, „Love of My Life“ și „Them There Eyes“. Toată lumea cânta după ureche. În cei doi ani cât am lucrat eu cu orchestra lui Basie, am înregistrat o sută de cântece – și tuturor ne rămăseseră în minte acele afurisite de note!

Cântec compus de George Gershwin și lansat de Fred Astaire în filmul *A Damsel in Distress*, 1937 (n. tr.).

„Mr. Five by Five“ – titlul unui cântec în care este descris un bărbat pe cât de înalt, pe atât de lat, așa cum era Jimmy Rushing (n. tr.).

Trupă de dansatoare de la Radio City Music Hall (n. tr.).

„There's no business like show business“ – cântec compus în 1946 de Irving Berlin (n. tr.).

7
„Good Morning, Heartache“

Aveam deja de un an de zile contract cu impresarul Joe Glaser și nu se întâmplase nimic în tot acest timp. În cele din urmă, m-am enervat, m-am dus la el la birou și am pornit un scandal.

Abia atunci mi-a spus că nu mi-a găsit niciun angajament pentru că eram prea grasă. L-am sfătuit să se ducă să-i spună asta lui Mildred Bailey, zisă și „Doamna-Balansoar“[20]. Da, sigur, eram destul de zdravănă, dar ea mă întrecea cu multe kilograme. După ce am slăbit, m-a anunțat că mi-a găsit un loc la Grand Terrace Club din Chicago.

Mama și cu mine ne-am imaginat că acesta avea să fie începutul unei cotituri extrem de importante în cariera mea. Se simțea atât de mândră că ajunsesem cap de afiș, încât era în stare să renunțe la tot – și la apartament, și la tot restul – doar ca să vină cu mine.

Ar fi trebuit să avem mai multă minte, dar n-am avut. Încă din prima seară, Ed Fox, directorul de la Terrace, a început să-mi facă fel și fel de mizerii. Mă acompania orchestra lui Fletcher Henderson. După primul cântec, „If You Were Mine“, mi-am dat seama că nimeni n-a înțeles ce am cântat. Nu mă plăceau, dar nici nu mă urau. Pur și simplu nu le puteam stârni entuziasmul. Era ca și cum nu fuseseră anunțați încă dacă sunt o cântăreață bună sau proastă. Și, atunci când cânți o melodie nouă, cineva trebuie totuși să anunțe orchestra. În zilele acelea de recesiune, dacă un club plătea un cântăreț necunoscut cu șaptezeci și cinci de dolari pe săptămână, se aștepta ca publicul să sară în sus de plăcere. Directorul a intrat în panică și a început să răcnească la mine că-i distrug minunatul Grand Terrace, deci pentru ce să mă mai plătească cu atâția bani pe săptămână?

După prima seară, directorul se tânguia atât de tare, că n-am putut să stau de vorbă cu el. Când mi-a zis să plec dracului din biroul lui, i-am răspuns:

– Stai liniștit, o să plec de tot!

Dar, înainte s-o fac, am pus mâna pe o călimară grea și – poc! – am aruncat-o în el, amenințându-l că am să-l omor.

Așa că mama și cu mine am fost abandonate în Chicago, fără o casă în care să ne întoarcem, ca să nu mai spun că nici bani de drum nu mai aveam. În cele din urmă, am reușit să dăm de un prieten care ne-a împrumutat. Eram amândouă la pământ. Ne-am întors la New York cu autobuzul. Și cu ce folos?

Mai târziu, când eram mare vedetă la Café Society, acel club de noapte din centrul New Yorkului, speriosul Ed Fox, director al Grand Terrace, a venit acolo însoțit de Joe Glaser. Când a văzut ce se întâmplă, a început să se ia la întrecere cu Joe Glaser, spunându-i că vrea să mă angajeze în localul lui.

– Pentru numele lui Dumnezeu! a exclamat Joe. Nu știi cine e? E fata pe care ai dat-o afară de la Grand Terrace, cea care a aruncat călimara în tine!

Era clar că-i venea să intre în pământ, dar tot nu s-a lăsat și a încercat să mă cumpere. Așa că amândurora le-am spus același lucru: și de n-aș mai avea unde să cânt, la Grand Terrace nu m-aș mai întoarce în viața mea.

Nu-i voi uita niciodată pe cei care m-au ajutat să ajung sus, dar nici pe cei care au făcut tot posibilul să mă dărâme. Într-o zi, Joe Glaser mi-a zis să mă duc la Philadelphia ca să dau o probă la Nixon Grand Theatre. Ar fi trebuit să fie șansa mea, să ajung pe afișul unui spectacol plin de vedete. În deschidere cânta Ethel Waters, la final, Duke Ellington, iar eu dădeam probă pentru un rol de figurație. Pe afiș erau și Surorile Brown.

Și, din nou, mama și cu mine am crezut că o să dăm lovitura. O cunoștea pe Ethel Waters, fiindcă lucrase ceva vreme la ea, în Philly, după ce devenise deja o mare vedetă. Și tot mama era convinsă că asta era șansa mea cea mare. Și-a cheltuit toată leafa pe o săptămână ca să-mi cumpere o rochie de seară, cu pantofi asortați, și ca să-mi facă rost de vreo două aranjamente pentru vocea mea. După toate acestea, nu am mai rămas decât cu bani de autobuz – doar dus – și pentru ceva de mâncare. În ultima clipă am cheltuit banii de mâncare pe niște farduri de scenă, după care am intrat într-o prăvălie ieftină, de unde mi-am cumpărat o poșetă mică, din satin, asortată cu rochia.

Țin minte și acum cu câtă nesiguranță m-am urcat pe scenă ca să dau proba. I-am cerut pianistului să cânte „Underneath the Harlem Moon“, cântec la modă pe atunci. Nici nu terminasem bine primul refren, că în sală a și apărut dând din fund Ethel Waters.

– Doar domnișoara Ethel Waters și Surorile Brown au dreptul să cânte pe scena asta, a trâmbițat ea.

Bun, deci despre asta era vorba. „Underneath the Harlem Moon“ era cel mai de succes cântec din repertoriul domnișoarei Waters, numai că mie nu-mi spusese nimeni. Habar n-aveam!

Regizorul mi-a dat doi dolari și mi-a zis să iau autobuzul și să mă întorc acasă. I-am aruncat banii în față și i-am spus să mă pupe-n fund și el, și domnișoara Waters.

Nu aveam nicio lețcaie când am ieșit pe ușa din spate. Am mai rămas vreo două zile prin Philly ca să strâng destui bani pentru biletul de autobuz înapoi la New York, unde urma să-i povestesc mamei ce se întâmplase.

Mai târziu, se pare că domnișoara Waters ar fi spus că eu cântam de parcă „mă strângeau pantofii“.

Nu știu de ce nu m-a plăcut Ethel Waters. Nu-mi aduc aminte să-i fi greșit vreodată cu ceva, în afară de ziua când i-am interpretat cântecul la proba din Philly.

Pe când cântam prin țară, încercând să devin cunoscută, primeam frecvent vești de la tata. Era foarte mândru de mine.

Și apoi, pe nepusă masă, într-o seară din luna februarie 1937, pe când lucram la Uptown House, am fost chemată la telefon cu doar zece minute înainte de a ieși pe scenă. Era un apel interurban din Dallas, Texas.

O voce rece și aspră m-a întrebat:

– Ești Eleanora Billie Holiday?

Am răspuns că da.

– Tatăl dumitale este Clarence Holiday?

Și din nou am zis că da.

– A decedat, mi-a spus, adăugând câteva cuvinte pe care nu le-am înțeles din cauză că eram mult prea năucită de vestea primită. Trimiți pe cineva să-l ia?

Nu știam nici ce să fac, nici ce să spun. Stăteam acolo cu receptorul în mână, incapabilă să rostesc vreun cuvânt. Din fericire, în apropiere s-a întâmplat să fie Clarke Monroe. S-a apropiat de telefon. Apelul venea de la un spital de veterani din Texas, care voia să-și elibereze morga. Clarke a fost minunat. S-a ocupat el de toate și mi-a împrumutat mașina.

Când am primit rămășițele pământești ale tatei, am văzut că era îmbrăcat în smochingul pe care îl purta pe scenă, dar cămașa albă și elegantă era plină de sânge. N-am știut niciodată cine a fost de vină, însă Clarke i-a schimbat-o înainte să o lase pe mama să-l vadă.

Mama s-a apropiat de sicriul lui – o văd și acum în fața ochilor. A îngenuncheat și a stat așa patru ore și douăzeci de minute. Știu exact cât timp a trecut, pentru că am așteptat-o cu ochii pe ceas. N-a vărsat nicio lacrimă, n-a scos niciun suspin. Doar și-a ținut în mână șiragul de mătănii și, dacă te uitai atent, o vedeai că-și mișcă buzele.

După vreo două ore, eu și cu omul care se ocupa de casa de pompe funebre am încercat s-o luăm de acolo, dar nu s-a lăsat dusă.

Tata a fost singurul bărbat pe care l-a iubit ea vreodată. Nu mai erau împreună de ani de zile, dar sentimentele ei nu se schimbaseră. Încă mai simțea că el îi aparține, sau măcar o parte din el, și nu a reușit niciodată să-și revină după moartea lui.

Mama era foarte, foarte sentimentală și la fel de evlavioasă. Îi înțelegea și putea să-i ierte pe oamenii care nu luau prea în serios căsătoria, însă, pentru ea, aceasta era o taină rânduită de Dumnezeu. Odată, când era pe punctul de a-și schimba viața, un doctor i-a zis că ar trebui să-l uite pe tata și să încerce să trăiască normal și să se mai uite și la alți bărbați, numai că ea n-a vrut. Pentru ea nu exista nici un alt bărbat în afară de tata.

Probabil că oamenii care suferă profund sunt în stare să transforme o tragedie, așa cum a fost moartea tatei, într-o comedie, așa cum a fost înmormântarea lui.

Deși deloc numeroasă, distribuția a fost absurdă și complicată. În primul rând, eram eu și cu mama. Apoi, era a doua lui nevastă, Fanny Holiday – adică mama mea vitregă. Prin urmare nu trebuia să mă ocup doar de o nebună, ci de două.

Dar asta n-a fost tot. Au mai apărut câteva pațachine, fiecare pretinzând că ar fi fost singura femeie din viața lui. Și n-a durat mult până am aflat că am două mame vitrege – a doua fiind o femeie albă.

Ea a venit lângă sicriul tatei cu doi copii – fratele meu vitreg și sora mea vitregă, care și ei erau albi. Habar n-avusesem. Însă era o femeie frumoasă, iar cei doi copii erau drăguți. Am aflat că ea era foarte bogată, că îl cunoscuse pe tata pe vremea când el lucra la Roseland și că au făcut cei doi copii, pe care ea îi creștea ca pe albi.

Când mi-am văzut sora și fratele vitregi, mi-am adus aminte cât de întoarsă pe dos e țara asta. La Roseland îl așteptam eu pe tata în hol ca să-i cer bani de chirie. Dacă conducerea ar fi prins vreun angajat că doar se uită la vreo albă, l-ar fi zburat de acolo în secunda următoare. Dacă vreun șef l-ar fi prins pe tata că bea un pahar cu o femeie albă, probabil că și-ar fi ieșit din minți.

Însă totul era doar de fațadă și nu le-a folosit la nimic. Dacă încercau să-i împiedice pe negri să se culce cu femei albe, măsurile lor aveau fix efectul opus. Nici măcar toți polițiștii din cartier nu i-ar fi putut împiedica s-o facă. Cea mai clară dovadă erau cei doi copii.

Am stat de vorbă cu ea despre frații mei și despre tata. Mi-a spus că îi creștea ca pe albi. Am sfătuit-o să facă cum crede că-i mai bine și bravo lor, dacă lumea chiar o să-i considere albi. Însă eram de părere că greșește fiindcă nu le spune adevărul. La un moment dat, tot o să-și dea seama – dacă nu cumva își dăduseră de acum, văzând chipul mamei lor când se uita la tata întins în sicriu. Pe cine credea ea că păcălește? Dacă aș fi fost de vârsta lor, aș fi înțeles cum stau lucrurile chiar din prima clipă. Și nu-mi imaginez că cei doi erau mai naivi decât mine.

Înmormântarea aceea a fost un delir! Primii trebuiau să meargă cei mai apropiați membri ai familiei. Ei, nebunia a început atunci când a trebuit să

hotărâm care erau acei membri. Eu am fost în centrul scandalului, pentru că eu mă ocupam de toate. Preotul, doctorul, patronul casei funerare – toți așteptau să le zic eu ce să facă.

Bineînțeles că mama era de părere că ea era îndreptățită să meargă prima în urma sicriului. Așa că a început să se certe cu Fanny Holiday. Mama a pus piciorul în prag și a jurat că nu mai vine nicăieri dacă Fanny merge cu prima mașină. Am încercat să le despart, zicându-le:

– Liblab e mort și nimeni nu-l aduce înapoi. O să fie în groapă peste cinci minute. De ce naiba vă mai certați voi acum?

Liblab era porecla lui, așa i se zicea unui instrumentist bun în lumea muzicală.

Mama era extrem de încăpățânată și de mândră, pe deasupra. A jurat că nu merge în mașină cu mine și cu Fanny și nici n-a mers. Clarke Monroe îmi împrumutase Cadillacul lui, dar mama s-a dus și și-a închiriat o mașină doar pentru ea.

Așa că am mers împreună cu Fanny până la cimitir, unde avea să se țină slujba. Erau acolo o mulțime de mașini cu flori și reprezentanți de la Manson, Elks și Local 802, dar nici urmă de mama. Abia când am ajuns acasă a apărut și ea, cu mașina închiriată. Se rătăcise și nu mai știuse drumul până la cimitir.

Mama nu și-a revenit niciodată complet din șocul provocat de moartea tatei. Și la mine a durat destul de mult. Mai ales pentru că, la puțin timp după aceea, am reușit să aflăm cum murise. Big Sid Catlett, din formația lui Don Redmond, fusese lângă el și ne-a povestit ce s-a întâmplat.

Tata făcuse un fel mai ciudat de pneumonie. Probabil acum s-ar fi vindecat repede, că avem penicilină și alte medicamente, dar pe vremea aceea era ceva foarte grav. Nu dormea, nu putea să stea pe scaun, nu putea să facă nimic altceva decât să se plimbe prin oraș sau prin cameră.

Dar nu pneumonia l-a omorât, ci orașul Dallas din statul Texas, pentru că acolo era și acolo mersese el din spital în spital, cerând ajutor. Nici măcar temperatura n-au vrut să i-o ia, darămite să-l interneze. Așa era pe atunci.

În cele din urmă, tata a găsit un spital pentru veterani, unde l-au primit pentru că avea documente care dovedeau că fusese în armată și acolo își nenorocise plămânii. L-au internat într-un salon doar pentru negri, însă era deja prea târziu. Făcuse hemoragie. Tot ce-au mai putut să facă pentru el a fost să-i dea un pat în care să moară și să-i anunțe familia.

Moartea lui a reprezentat o lovitură îngrozitoare pentru mine, dar am continuat să cânt și după ce am primit vestea. Nu știu de ce am făcut-o. Nimeni nu înțelegea. Simțeam că trebuie să fac ceva și eram convinsă că tata n-ar fi vrut să mă opresc din cântat din cauza lui, sau să port haine de doliu, sau să plâng. Pentru el, viața fusese un mare bal. A iubit viața, a trăit-o la maximum și voia ca eu să fac la fel.

Când l-au adus la acea casă funerară, eu cântam la Uptown House. În a doua seară, în club a intrat o femeie, m-a auzit și mi-a zis:

– Rușine să-ți fie că încă mai cânți, când taică-tău zace acolo, în sicriu!

Până atunci mă simțisem mult prea distrusă ca să vorbesc cu cineva, dar aia mi-a pus capac! Mi-am pierdut cumpătul și i-am tras o palmă cât am putut de tare.

– Știu, știu, mi-a zis ea atunci. N-o să se aleagă nimic de tine. Ești prea slabă!

M-au durut cumplit de tare vorbele ei, dar n-am spus absolut nimic. Pur și simplu, am plecat. Dacă n-aș fi știut că-i moartă de multă vreme, aș fi putut să jur că scârba aia era verișoara mea, Ida. Pentru că ea vorbea atât de urât, ea se purta atât de urât, ea avea mintea atât de urâtă și de diabolică.

„The Rocking Chair Lady“ (n. tr.).

8
„Trav'lin' Light"

Să nu aud de toate fătucile coloniștilor care au plecat la drum în căruțe cu coviltir și au ajuns pe teritoriul pieilor roșii. Eu sunt fata care a plecat spre Vest în 1937, cu șaisprezece tineri albi și în Rolls-Royce-ul lui Artie Shaw – pe toate drumurile erau numai sărăntoci albi.

Totul a început într-o noapte la Uptown House, localul lui Clarke Monroe.

A venit Artie și a început să vorbească despre cum o să fie noua lui orchestră. Se gândea că-i trebuie un număr de senzație ca să aibă succes din prima clipă.

– Un număr de senzație? Nimic mai simplu, i-am spus eu. Angajează o negresă care să cânte bine.

Cu asta l-am convins. Artie m-a așteptat în acea noapte până la sfârșitul programului, după care m-a urcat în mașină și m-a dus la Boston, unde urma să aibă loc premiera. Cu el mai erau Georgie Auld, Tony Pastor și Max Kaminsky. Înainte să plecăm, am mers la mama, care ne-a făcut tuturor faimosul mic dejun cu pui prăjit. Puiul l-a dat pe spate pe Artie. Nu mai mâncase niciodată ceva așa de bun. După ce am terminat puiul, ne-am îngrămădit în mașină și am pornit la drum.

Pe vremea aceea, Bostonul era un oraș plin de viață. Noi aveam rezervată sala de la Roseland. Glenn Miller cânta chiar după colț, iar la o stradă distanță era Chick Webb cu orchestra lui și cu Ella Fitzgerald. Cea mai renumită era formația lui Chick; dar până și noi eram mai cunoscuți decât Miller.

Niciodată nu se mai văzuse o orchestră de șaisprezece oameni cu o cântăreață neagră – nici în Boston, nici altundeva. În seara premierei aveam să aflăm cum va reacționa publicul. Desigur că Sy Schribman, proprietarul localului Roseland, om care a făcut multe pentru orchestrele lui Dorsey, Miller și alții, era extrem de îngrijorat.

Însă Artie nu judeca oamenii în funcție de culoarea pielii.

– Mă descurc, a răspuns el. Și știu că Lady poate să-și poarte singură de grijă.

– Mie mi-e perfect egal, i-am zis eu lui Artie, dacă stau pe estradă, lângă orchestră. Când îmi vine rândul, tu mă prezinți, eu cânt și apoi dispar.

Artie n-a fost de acord.

– Ba nu! a insistat el. Vreau să rămâi tot timpul pe estradă, așa cum stau Helen Forrest și Tony Pastor, și toți ceilalți cântăreți.

Și așa am făcut. Totul a mers bine în Boston, dar încercarea cea mare abia acum urma. Ne duceam în Kentucky.

Kentucky seamănă cu Baltimore – e la granița cu Sudul, adică oamenii de acolo iau povestea cu Dixie[21] și cu negrii mult mai în serios decât albii de prin alte părți.

Primul lucru de care m-am lovit a fost că nimeni nu a vrut să-mi închirieze o cameră. În cele din urmă, Artie s-a enervat și a intrat în cel mai mare hotel din oraș. Era hotărât să-mi facă rost de cameră sau, dacă nu, avea de gând să-i dea în judecată.

– Măi, omule, i-am zis eu, vrei să mă omoare?

Artie avusese dreptate să-și ducă orchestra mai întâi în turneu – voia să cânte în fața unui public cât mai variat, înainte de premiera din New York. Astfel era suficient de ocupat ca să nu-și mai permită să caute scandal cu lumânarea, lucrând în folosul NAACP[22].

Însă pe Artie nu-l puteai scoate din ale lui. Tipul e extrem de impulsiv; are ciudățeniile lui, dar e nemaipomenit și foarte bun la suflet. Nu-și calcă cuvântul. Indiferent ce spune, poți să fii convins că acela-i adevărul. Și, mai presus de toate, are încredere în ce face, altfel nu s-ar apuca de treabă. Uneori își dă seama că greșește, dar preferă să sufere în loc să-și calce cuvântul.

Așa era Artie și acesta-i motivul pentru care îl iubeam atât de mult, chiar dacă nu a ascultat ce i-am spus în Kentucky. A luat opt băieți din orchestră și i-a pus să mă însoțească până la recepția celui mai mare hotel din amărâtul orășel.

Sincer, nu cred că vreun negru mai ceruse vreodată o cameră acolo, dar tinerii din orchestră s-au purtat de parcă era cel mai firesc lucru din lume. Cred că

tipului de la recepție nu i-a venit să-și creadă ochilor, pentru el era imposibil să fiu negresă și să mă port așa. Probabil a crezut că sunt spanioloaică sau ceva de felul ăsta, așa că nu s-a obrăznicit și mi-a dat imediat o cameră.

Motăneii din orchestră s-au bucurat de victorie și asta i-a făcut să meargă mai departe. Au intrat în restaurantul hotelului, cărându-mă după ei, de parcă eu eram nava *Queen Mary* și ei, remorcherele. Ne-am așezat la masă, am comandat mâncare și șampanie pentru toți și ne-am comportat ca niște vedete. Ceea ce eram, de altfel!

După acel episod, cred că directorul și-a zis că scapă ieftin dacă îmi dă o cameră.

Era orașul unui singur bărbat, iar acel bărbat era șeriful. El era șeful cel mare. A fost prezent în seara când am avut premiera, într-un loc care semăna cu o peșteră adevărată. Șeriful venea mereu acolo și-i lăsa pe copii să intre cu bilete la preț redus. Li se vindea whisky chiar sub nasul lui, dar nu-i păsa, asta fiindcă era prea ocupat să mă hărțuiască pe mine.

Când a venit vremea să începem, i-am zis lui Artie că nu vreau probleme și că mai bine nu stau pe estradă.

– N-are niciun rost, i-am spus eu. Suntem în Sud.

Numai că Artie n-a vrut să cedeze. El era nemulțumit. Eu eram nemulțumită. În cele din urmă, am ajuns la un compromis și am stabilit că o să ies pe scenă și o să stau pe estradă doar înainte de numerele mele.

Era atât de limpede ce avea de gând acel șerif, că i-am avertizat pe băieții din orchestră că vrea să provoace un scandal.

– Vrea să mă strige „cioară“ și își dorește atât de tare, că tot o s-o facă până la urmă! le-am spus eu.

Am făcut pariu pe doi dolari și cu Tony Pastor, și cu Georgie Auld, și cu Max Kaminsky că așa se va întâmpla.

Și am avut dreptate.

Când am ieșit pe scenă, șeriful a urcat pe estradă. Artie stătea cu spatele la ringul de dans, așa că l-a tras de cracul de la pantalon.

– Hei!

Artie s-a întors.

– Nu pune mâna pe mine! i-a strigat el destul de tare, ca să se facă auzit, fiindcă era muzică.

Numai că șeriful nu s-a lăsat. Eram foarte atentă, fiindcă pariasem pe ce avea să facă. La fel de atenți erau și băieții care pariaseră împotriva mea, erau numai ochi la șerif. L-a tras iar pe Artie de cracul de la pantaloni.

– Mă, n-auzi?

Artie s-a întors și l-a întrebat:

– Vrei să-ți dau un picior?

Numai că șeriful n-a vrut să se lase păgubaș și a insistat:

– Mă, n-auzi?

După care s-a întors la mine și mi-a spus tare, ca să-l audă toată lumea:

– Și ce-o să ne cânte Negruța în seara asta?

Artie arăta de parcă văzuse sfârșitul lumii – și al turneului. Probabil își imagina că o să fac o criză de nervi sau ceva pe acolo, numai că pe mine m-a apucat râsul. M-am întors spre Georgie, Tony și Max, am întins mâna și le-am zis:

– Hai, ieșiți cu banul!

Am avut parte de o scenă asemănătoare și în St. Louis. Trebuia să cântăm în sala de bal a unuia dintre cele mai mari hoteluri de acolo. Tipul care ne-a angajat a închiriat spațiul de la conducerea hotelului. Eram de două luni pe drumuri și cântam doar câte o seară pe unde ne duceam, iar acum aveam șansa să stăm locului trei săptămâni întregi. Așa că, în ziua aceea, ne-am apucat să repetăm, și chiar atunci în sală intră proprietarul hotelului și al cartierului, și cine știe câte și mai câte avea. Era mai bătrân decât Tata Noe și nu-l mai văzuse nimeni pe acolo de vreo zece ani. Și taman ziua aia și-a ales-o ca să facă o plimbare în scaunul lui cu rotile și să-și inspecteze proprietatea.

Normal că pe mine m-a văzut din start. Și primele lui cuvinte au fost:

– Ce caută cioara aia aici? Eu nu angajez ciori la curățenie.

Artie a încercat să-i explice că eu eram solista, dar moșul nu-l asculta. Repeta întruna doar „cioara aia“, „cioara aia“.

Așa că am intervenit:

– Alt cuvânt nu mai știi? M-am săturat să mi se tot spună „cioară“.

Plus că știam că l-aș putea face praf dacă mi-aș fi pus mintea cu el.

Când acel nenorocit ne-a zis să ieșim dracului din hotel, Tony s-a supărat foc și se făcuse atât de roșu la față, că mi-era și teamă de reacția lui. Dacă ai alături vreun italian așa cum era Tony, să știi că sunt în stare să se ducă până la capătul pământului pentru tine, sunt în stare să-și dea viața pentru tine. Dacă te și iubește, atunci te-ai ales cu un prieten pe viață.

Așa că, avându-l pe Tony lângă mine, m-am apropiat de boșorog și m-am uitat drept în ochii lui.

– Ascultă, i-am spus eu. Artie Shaw s-a purtat foarte frumos cu mine. Știu că nu angajezi ciori nici să-ți facă curățenie în hotel, dar eu sunt negresă, sau cum vrei tu să-mi zici, și vreau să pun un pariu cu tine. Ne lași să cântăm în sala asta afurisită și, dacă nu ți se pare că sunt cea mai bună dintre toți cei care au cântat aici, atunci poți să ne dai afară și pe mine, și pe Artie, și pe toți. Pui pariu sau nu?

Moșneagul nu știa ce să zică. Nu voia să facă pariu cu mine, dar nici nu voia să se dea bătut și să se care de-acolo cu tot cu scaunul lui cu rotile. Aveam destui martori, care începuseră deja să mormăie cum că ar fi fost al naibii de urât din partea lui dacă n-ar fi acceptat provocarea. Așa că a fost de acord, iar noi am cântat.

În acea primă seară am știut că viitorul întregii orchestre depindea de mine și am dat tot ce aveam mai bun. Primul cântec a fost „I Cried for You“, apoi „Them There Eyes“, după care am încheiat cu un cântec care se chema „What You Gonna Do When There Ain't No Swing?“, fiindcă swingul era la mare modă pe vremea aceea.

La sfârșitul melodiei, am lungit „ain't“ și apoi am lungit și „no“. Mi-am ținut respirația, gândindu-mă că urmează verdictul, și am cântat cuvântul „swing“. Nici n-am apucat să-l rostesc pe tot, că spectatorii au și sărit în picioare și au început să fluiere și să urle și să aplaude. Nu mai încăpea nicio discuție. Eu

eram cea mai bună, așa că am rămas acolo șase săptămâni, nu trei, cum fusese vorba la început.

Nu după multă vreme, au început să mi se pară superbe chiar și cele mai proaste zile cu orchestra lui Basie. Ajunsesem în punctul când abia dacă mai mâncam, nu mai dormeam și nici nu mă mai duceam la baie fără să am de-a face cu gesturi și atitudini care ar fi ținut NAACP ocupată multă vreme de atunci încolo.

Majoritatea motăneilor albi din orchestră se purtau foarte frumos cu mine, dar eu mă săturasem de toate episoadele din cârciumile amărâte de la marginea drumului, unde nu voiau să mă servească. Așa că am început să-i rog pe Georgie Auld, Tony Pastor și Chuck Peterson să mă lase să mă odihnesc în autobuz și să-mi aducă ei ceva de mâncare într-o pungă. Erau localuri unde nici măcar în bucătărie nu mă lăsau să mănânc. În altele mi se permitea. Câteodată aveam de ales dacă mănânc eu și tot restul orchestrei face foamea. Mă săturasem la culme să se facă atâta caz de prânzul sau cina mea!

Odată ne-am oprit la o cârciumioară paradită și toată trupa s-a înghesuit înăuntru. Eu stăteam la tejghea, lângă Chuck Peterson. Toți ceilalți își primesc mâncarea comandată, și ospătăriță blondă se face că nici nu mă vede. Mai întâi a strigat după ea Chuck, apoi Tony Pastor și-a ieșit din pepeni.

– Dânsa este Lady Day! a urlat el după blondă. Adu-i imediat de mâncare!

L-am rugat din suflet să nu facă scandal, dar Tony s-a dezlănțuit și băieții din orchestră s-au apucat și ei să vocifereze și s-o facă pe fata aceea cum le venea la gură. Când nici așa n-au vrut să mă servească, băieții s-au apucat să distrugă localul. Și-au luat mâncarea și, când autobuzul a pornit în grabă mare, se auzeau deja sirenele mașinii de poliție în spatele nostru. Chiar și Artie s-a băgat în acel scandal!

La fel de greu îmi era și să dorm. Cântam în orașe mari și cântam în orașe mici; cântam la baluri de absolvire și la târguri. Un drum de aproape o mie de kilometri pe noapte era ceva obișnuit. Când, în sfârșit, ajungeam la vreun hotel, de regulă ne puteam permite doar o cameră la patru băieți. Să zicem că terminam de cântat la două dimineața în Scranton, Pennsylvania. Mâncam

ceva imediat după aceea și apoi ajungeam în Cleveland, Ohio, în ziua următoare pe la amiază. Băieții din orchestră făcuseră un plan prin care să putem dormi mai mult, plătind mai puțin.

Așa că mergeam cu autobuzul toată noaptea, ajungeam în zori în nu știu care oraș, ne duceam la un hotel, ne culcam imediat și ne sculam abia atunci când trebuia să mergem la muncă. Când terminam de cântat, ne întorceam, dormeam cât mai rămăsese din noapte, eliberam camerele și plecam la drum. Acest plan ne ajuta să economisim destui bani și, chiar dacă ajunsesem să fac o sută douăzeci și cinci de dolari pe săptămână, tot era foarte important.

Toate bune și frumoase, dacă n-ar fi trebuit să împart camera cu o altă solistă. Nu cred că-i plăceau negrii și sunt convinsă că pe mine nu putea să mă sufere, dar n-avea încotro.

Artie mă rugase s-o ajut să-și frazeze mai bine textul, iar din cauza asta ajunsese să mă invidieze. Mai mult, am făcut și gafa să-i spun cuiva că ne înțelegeam de minune și, ca s-o demonstrez, am povestit că mă lăsase să o ajut. A aflat și i-a sărit țandăra. Sigur, erau anumite locuri unde nu mă lăsau să cânt. Trebuia să stau în autobuz în timp ce ea cânta melodiile pregătite special pentru mine. Ce se mai bucura atunci când ea putea să cânte, și eu nu!

N-o să uit niciodată noaptea când am avut camere rezervate la internatul de băieți cu bani din New England. Era în al nouălea cer, pentru că era convinsă că o să stau iar toată noaptea în autobuz, asta fiindcă eram prea neagră și prea sexy pentru acei puști.

Când a trebuit să ne urcăm pe scenă, a apărut directorul școlii și ne-a explicat că nu au ceva personal cu mine, ci doar nu voiau femei care să le cânte. Așa că amândouă am fost obligate să stăm toată noaptea în autobuz, ascultând cum orchestra ne interpretează cântecele.

Mamă, ce-am mai râs de ea!

– Vezi tu, scumpo, i-am zis eu, degeaba crezi că ești superbă! Oi fi tu albă, da' uite că nu ești mai brează decât mine! Nu ne lasă acolo pentru că suntem amândouă femei.

Aproape zilnic se mai întâmpla câte un astfel de „incident".

La un local din Boston, nu mi-au dat voie să intru prin față; mi-au zis să folosesc ușa din spate. Băieții din orchestră s-au supărat și au zis:

– Dacă Lady a noastră nu intră pe ușa din față, atunci nu intrăm nici noi pe acolo.

Așa că n-au avut încotro și m-au lăsat prin față.

Mâncam pe apucate, nu dormeam îndeajuns, dar cea mai mare problemă dintre toate era găsirea unei toalete unde să pot intra.

Uneori ne opream o singură dată, la un drum de o mie de kilometri. Și chiar acolo unde ne opream nu voiau să mă servească, darămite să mă lase la toaletă, fără scandal. Tare rușine îmi era la început! Și apoi mi-am zis: la dracu' cu toți! Când îmi venea să fac, îl rugam pe șofer să oprească autobuzul și coboram pe marginea drumului. Preferam să-mi fac nevoile în tufe decât să-mi încerc norocul în toaletele din restaurante.

Atât de mult timp am procedat așa, fie ploaie, fie soare, fie cald sau frig, că mi s-a cam șubrezit sănătatea. La fel m-au afectat și emoțiile, și surmenajul. Fiecare zi în autobuzul ăla era un chin inimaginabil. În cele din urmă m-am dus la un doctor bătrân, care mi-a aruncat o singură privire și mi-a zis că am făcut blenoragie. Mi-a dat niște pastile, dar care mi-au făcut și mai rău.

Într-o zi, când eram în Boston, n-am mai fost în stare să mă dau jos din pat și am chemat-o pe mama. Probabil că a venit cu avionul de la New York, fiindcă a ajuns foarte repede. Pe vremea aia Max Kaminsky era trompetistul nostru. Era din Boston și cunoștea orașul. Maică-sa tot acolo locuia. Avea nouăzeci și ceva de ani, dar, când a auzit ce-am pățit, a vrut neapărat să mă ajute și m-a trimis la un doctor pe care-l știa ea. Era specialist în boli femeiești. Și mi-a pus diagnosticul corect – aveam o inflamație tare urâtă a vezicii urinare. După trei luni de chin, specialistul acesta m-a pus pe picioare în doar trei zile.

În Detroit am cântat tot pe scena din teatrul cel mare, unde încercaseră pe vremuri să mă înnegrească pentru că eram prea deschisă la culoare în comparație cu băieții din orchestra lui Basie. E drept că acum conducerea nu mi-a mai cerut să mă dau cu farduri roz ca să pot cânta cu o orchestră de albi, dar nici nu m-aș fi mirat deloc dacă ar fi făcut-o.

Mai la nord de Detroit n-am ajuns niciodată, dar și acolo era plin de rasiști și cu siguranță nu m-aș fi simțit deloc în largul meu. Într-o seară, Chuck Peterson m-a rugat să beau ceva cu el la un băruleț din spatele teatrului. N-am vrut să merg tocmai din aceste motive, dar a insistat, așa că m-am dus.

În doar câteva minute, o femeie care stătea la bar s-a apucat să facă tămbălău, că nu comandă nimic cât timp cioara aia mai e acolo. Adică eu! Chuck a vrut s-o pună la punct, dar l-am convins să renunțe și ne-am văzut de treaba noastră.

Imediat ne-am pomenit lângă noi cu un bărbat care s-a luat de Chuck.

– Ce dracu-i asta? a exclamat el. Nu mai poate omu' să-și aducă nevasta la bar fără să dea acolo de vreun vagabond alb cu o cioroaică după el!

Chuck n-a mai suportat, dar, până să apuce el să-i răspundă, tipul ăsta și cu încă doi s-au năpustit asupra lui și l-au luat la bătaie. Toată lumea căsca gura la ei și tipul îl tot lovea pe Chuck cu piciorul în gură, zicându-i:

– Te aranjez eu, de n-ai să mai poți să cânți la trompetă!

Dacă n-ar fi apărut chiar atunci cabiniera din culise, să mă anunțe că începea spectacolul și să ne ajute să plecăm de acolo, probabil că l-ar fi omorât în bătaie.

Mi-a fost rău tot restul timpului cât a mai trebuit să rămânem în Detroit. Până la urmă, mama lui Chuck – avocată de meserie – a dat în judecată conducerea băruleștului și a obținut câteva mii de dolari drept despăgubire.

Ceva nu-i în regulă cu orașul ăla, și parcă nu și-a revenit nici după zece ani! În 1949, când eram cap de afiș la Paradise Theatre, din cartierul de negri al Detroitului, am intrat într-un bar din vecinătate. În loc să mă salute frumos, barmanul mi-a zis că nu poate să mă servească pentru că băusem suficient.

L-am întrebat ce vrea să zică.

– Chiar crezi că am băut, ori nu vrei să mă servești pentru că sunt negresă?

– Iar a apucat-o! a exclamat el. Uite cum și-o caută cu lumânarea. Precis e beată!

Am auzit că, la următoarea revoltă din Detroit, localul ăsta micuț a fost distrus.

Pe discurile mele există destule mărturii ale turneelor pe care le-am făcut, mai puțin despre cele din perioada petrecută alături de Artie, asta din cauză că lucram cu două case de discuri diferite. Eu aveam contract cu Columbia. Îmi scoteau discurile la Vocalion. Artie avea contract cu Victor. Când voiam să înregistrăm câte ceva împreună, Columbia zicea că e în regulă să cânt cu Artie și cu orchestra lui, pentru că Victor va scoate discurile și le va vinde. Nu considerau că ar fi vorba despre concurență.

Așa că am făcut împreună câteva cântece. Dar, când a venit vremea să le difuzeze, Victor a decis să folosească Bluebird, casa de discuri auxiliară și mult mai ieftină. Firește că atunci Columbia s-a supărat. De ce să dea cineva treizeci și cinci de cenți ca s-o asculte doar pe Billie Holiday, când ar putea s-o asculte și pe ea, și pe Artie Shaw, și toată orchestra aia a lui la același preț? Eu picasem la mijloc. La fel și Artie.

Columbia a reușit să obțină de la Victor retragerea discurilor de pe piață. Totuși, câteva n-au mai fost recuperate și toată lumea s-a supărat.

După câteva luni bune pe drum, ne-am întors la New York, unde m-am cazat la Plymouth Hotel. Într-o zi a venit Artie pe acolo și m-a rugat să cobor până în stradă, ca să văd ceva. A mai chemat afară și alți clienți ai hotelului, pentru ca toți să vedem uriașul Rolls-Royce pe care și-l cumpărase.

O fi Rolls-Royce-ul cea mai mare mașină din câte există, dar tare bine mai arăta acolo, parcat lângă trotuar!

De atunci, Artie a început să meargă în fața autobuzului în Rolls-ul lui cel vechi și întotdeauna ne cerea mie, lui Max, lui Tony și, câteodată, lui Benny, organizatorul turneului, să mergem cu el. Eu aveam câteva rezerve. Rolls-ul e făcut pentru oameni de vază. E mare lucru să ai șofer și să-i zici:

– James, plimbă-mă prin Central Park și apoi du-mă acasă!

Sau să oprești așa o mașină în față la cine știe ce local de lux – la El Morocco, de exemplu – și să-l pui pe amărâtul de șofer să te aștepte ca să te ducă acasă când se sparge petrecerea, dar nici vorbă să meargă cât de repede ai vrea ca să ajungi la timp la următoarea reprezentație. Pune-l să-ți depășească cincizeci și

cinci de kilometri la oră și, dacă ești pe bancheta din spate, e foarte posibil să te transformi în lapte bătut.

Plus că trebuie să stai țeapănă în el, ca o regină care trece în trăsură prin mijlocul supușilor. Nici pentru îndrăgostiți nu-i bun. Nu te poți îndoi în nicio poziție. Nu-i potrivită decât pentru un lucru – să te facă să arăți cât mai stilat și cu nasul cât mai pe sus!

Dar mergeam cu Artie în Rolls-ul lui care mă scutura ca naiba, în timp ce el se afla la volan, și pentru că cealaltă solistă trebuia să meargă cu autobuzul, își imagina că-i discriminată și asta o îndârjea și mai tare împotriva mea.

Unul dintre motivele pentru care Artie voia să merg eu cu el era acela că putea să vorbească cu mine așa cum nu vorbea cu nimeni – nici măcar cu Willard Alexander, impresarul și creierul din spatele orchestrei.

Uneori mă duceam în apartamentul lui de la hotel, mă uitam la el și știam că în acea zi trebuia să i te adresezi cu „Domnul Shaw“ și că nu voia să fie deranjat de nimeni. În alte zile era „Bătrâne“, sau “Artie“, sau „Măi, omule“. Câteodată își dorea să se întoarcă la ferma lui, să nu se bărbierească cu lunile și să nu-și schimbe salopeta, cum, de altfel, a și făcut atunci când s-a retras și a compus „Back Bay Shuffle“.

Eu îi cunoșteam stările sufletești, i le respectam și el știa asta. Îmi spuneam că e doar treaba lui cum se simte. Semăna cu mine în privința asta: nu făcea rău nimănui, doar lui însuși.

Luni de zile răbdasem multe mizerii din partea șerifilor, ospătărițelor, recepționerilor și altor albi din Sud, dar cel mai urât lucru dintre toate l-am pățit când ne-am întors la New York – tocmai la New York, orașul meu de suflet.

Trebuia să cântăm în Blue Room din Hotelul Lincoln de pe 43rd Street, hotel care-i aparținea Mariei Kramer. Nu era un loc prea potrivit pentru orchestre mari, numai că muzica de acolo se transmitea la radio pe tot teritoriul Americii, iar în zilele acelea radioul era totul. Asta era șansa mea de a mă face auzită pretutindeni, în fiecare seară. În doar câteva săptămâni, orice orchestră sau solist și-ar fi făcut un nume. Urma să dau lovitura!

Ar fi trebuit să-mi dau seama că ceva nu-i în regulă atunci când hotelul mi-a oferit un apartament. N-aveam nevoie să dorm acolo. Stăteam acasă, cu mama. Nici de un loc unde să mă schimb n-aveam nevoie. Puteam să vin gata îmbrăcată de scenă și Artie oricum voia să stau întreaga noapte pe estradă, lângă băieți, să mă vadă toți ce drăguță sunt.

Dar Artie era încolțit de toată lumea – de conducerea hotelului, de firma de impresariat, de posturile de radio, numai că nu-l lăsa inima să-mi spună și mie. Îmi dăduseră apartamentul ăla pentru că voiau să stau acolo până îmi venea rândul să cânt și nu le convenea deloc ideea că m-aș putea amesteca printre clienți.

Imediat apoi, mi s-a cerut să intru pe ușa din spate a hotelului. Atunci când mai pățisem asta la o speluncă din Boston, toți băieții din orchestră au zis: „Dacă Lady a noastră nu intră pe ușa din față, atunci nu intrăm nici noi pe acolo“. Numai că Artie și orchestra lui se zbătuseră luni de zile pentru acest contract de la New York și nu-și permitea nimeni să se pună cu un lanț de hoteluri, cu un post de radio sau cu firma de impresariat.

Așa că a trebuit să intru pe ușa din spate. Nu știu de ce nu am renunțat chiar atunci să mai cânt, poate pentru că mama era teribil de entuziasmată. Îi plăcea la nebunie să poată sta acasă și să mă asculte în fiecare seară.

Și uite așa am început să cânt din ce în ce mai puțin. Erau seri în care cântam doar o singură melodie – înainte sau după ce se transmitea numărul orchestrei.

În cele din urmă, nu m-au mai dat deloc la radio și m-am enervat teribil. Mi-am dat demisia și i-am zis lui Artie că ar fi trebuit să mă anunțe că firma de impresariat începuse să-l amenințe.

– Pot să înțeleg lucrurile astea atunci când se întâmplă în Sud, dar nu și în New York.

Măcar șeriful acela din Kentucky fusese sincer. Un alb zice doar atât: „Nu pot să-i sufăr pe negri. Punct.“ Alții sunt mai politicoși și spun: „Nu vreau să socializez cu negrii“. Și ți-o zic drept în față, nu vorbesc pe la spate, așa că știi la ce să te aștepți. Un nesuferit alb nu vrea decât să te vadă că-i faci curățenie în casă, că ai grijă de copiii lui și, apoi, pe-aici ți-e drumul!

Chiar și atunci când te jignesc, te jignesc în față. Așa înțeleg ei să-ți arate că îți sunt superiori. Și chiar dacă mor și-ți lasă ție toată averea, în testament scrie undeva, cu litere foarte mici, că acesta-i modul lor de a-ți dovedi recunoștință pentru că ai fost o cioară cumsecade. Deci, oricum s-ar sfârși lucrurile, tot cioară ești!

Șeriful din Kentucky mi-a zis „Negruța“ în față. Hotelurile alea simandicoase și impresarii, și posturile de radio din New York m-au înjunghiat pe la spate.

Am cântat cu Artie un an și jumătate și am avut parte de momente foarte frumoase. N-o să uit niciodată cum stăteam câte douăsprezece ore în șir la pian, în apartamentul lui de hotel care dădea spre golful din Boston, zdrăngănind aceleași două note, în vreme ce el termina de compus „Nightmare“, cântecul care avea să-l definească.

Nu cred că sunt prea mulți cei care s-au luptat ca Artie împotriva oamenilor răi și incorecți din muzică sau împotriva afurisiților de albi care nenorocesc atât de mulți muzicieni de valoare. Nu a avut câștig de cauză, dar nici n-a pierdut. La scurtă vreme după plecarea mea, le-a zis să se ducă la dracu' cu părerile lor cu tot. La fel cum le spusesem și eu. Lumea încă mai spune că era nebun pentru că i se păreau mai importante alte lucruri, nu câștigul unui milion de dolari pe an!

Dixie – atitudinea rasistă a albilor din Sudul Statelor Unite (n. tr.).

NAACP – National Association for the Advancement of Colored People (Asociația Națională pentru Promovarea Persoanelor de Culoare) (n. tr.).

9
„Sunny Side of the Street“[23]

Nu sunt decât opt kilometri – treizeci și cinci de minute cu autobuzul – de la localul lui Pod și Jerry, de pe 133rd Street (lângă Seventh Avenue), și până la Sheridan Square, în apropiere de Fourth Street, pe același bulevard, însă cele două locuri făceau parte din două lumi diferite, iar eu am avut nevoie de șapte ani ca să parcurg acel drum.

Următoarea mea mare șansă s-a numit Café Society. Când am ajuns acolo pentru prima oară, nu era decât un subsol, plin de oameni care dădeau cu mopul, ștergeau praful, pictau pereții. Tot acolo mai era și un negustor de pantofi, pe care-l chema Barney Josephson. L-am cunoscut prin intermediul lui John Hammond.

Barney și cu nevasta lui, o fată tare drăguță, mi-au zis că acolo urma să fie singurul club din țară fără discriminări de natură rasială.

– Totul o să fie minunat aici!

Exact asta așteptasem eu. Nici nu pot să descriu cât de fericită eram. Pe afișul premierei erau trecuți Meade Lux Lewis, trupa de boogie-woogie a celor doi pianiști Albert Ammons și Pete Johnson, Joe Turner și trompetistul Frank Newton cu orchestra.

N-o să uit niciodată seara premierei. Cred că erau vreo șase sute de oameni în local – celebrități, artiști, oameni bogați. Era un loc tocmai potrivit pentru tot felul de întâlniri. Barney avea autorizație pentru vinderea băuturilor alcoolice, dar nu puteam să ieșim pe scenă până nu obțineam și noi o autorizație asemănătoare, ca să ne vindem cântecele – și uite că n-o primisem în timp util. Probabil că se făcuse deja unsprezece noaptea și intraserăm în panică. Polițiștii erau acolo ca să ne evacueze.

N-am mai putut să rabd acea stare de incertitudine.

– Hai să vedem ce-o fi! i-am zis eu lui Barney. O noapte la pușcărie n-o să facă rău nimănui!

Deja ne hotărâserăm să riscăm și să intrăm pe scenă la unsprezece și jumătate, dar uite că autorizația ne-a venit în ultima clipă și ne-a salvat. Ne-am dus să cântăm, chiar dacă ne păzeau toți acei polițiști. Meade Lux Lewis i-a dat pe spate; Ammons și cu Johnson i-au răscolit; John Turner i-a înnebunit; muzica orchestrei lui Newton i-a făcut praf. Apoi a venit rândul meu. Da, am avut parte de un public adevărat!

În timpul perioadei cât am cântat la Café Society a apărut un cântec, care a devenit apoi protestul meu – „Strange Fruit". A pornit de la o poezie scrisă de Lewis Allen[24], pe care l-am cunoscut la Café Society. Mi-a arătat poeziile lui și m-a cucerit pe loc. Parcă versurile lui îmi deslușeau toate relele care l-au omorât pe tata.

Allen aflase cum murise tata și evident că îi plăcea cum cânt. Mi-a sugerat ca, împreună cu Sonny White, acompaniatorul meu, să-i pun poezia pe note. Așa că ne-am întâlnit toți trei și am făcut cântecul în trei săptămâni. M-a sprijinit foarte mult și Danny Mendelsohn, alt compozitor, care îmi făcuse câteva aranjamente. El m-a ajutat să prelucrăm cântecul pentru vocea mea și a avut răbdare cu mine cât am repetat varianta finală. Am muncit enorm la această melodie, pentru că nu eram convinsă că aș putea să exprim tot ceea ce simt și nici că sentimentele mele ar putea fi înțelese de acei oameni din clubul de noapte.

Mă temeam că n-o să le placă. Prima dată când l-am cântat, m-am gândit că fac o greșeală și că avusesem dreptate să mă tem. Când am terminat, s-a lăsat o liniște ca de mormânt, apoi cineva a început să bată din palme și, imediat, mă aplauda întreaga sală.

A devenit cunoscut destul de repede și oamenii au început să-mi ceară să-l cânt. Varianta pe care am înregistrat-o la Casa de Discuri Commodore a ajuns cel mai bine vândut disc al meu. Însă și acum mă întristează când îl cânt, pentru că îmi aduce aminte de moartea tatei. Dar trebuie să-l cânt în continuare, nu doar pentru că mi-l cere publicul, ci și pentru că, la douăzeci de

ani după ce s-a stins tata, în Sud încă se mai întâmplă lucrurile care i-au adus moartea.

Din cauza acestui cântec, am avut o mulțime de experiențe ciudate de-a lungul anilor. Are el un fel de a deosebi oamenii corecți de cei cu principii învechite și sufletul schilodit. Într-o seară, la Los Angeles, o nesuferită s-a ridicat în mijlocul clubului în care cântam eu și mi-a strigat:

– Hei, Billie, de ce nu cânți cântecul ăla care te-a făcut celebră? Știi tu care, ăla cu oamenii dezbrăcați care atârnă în pomi.

De prisos să mai spun că am refuzat să-l cânt.

Însă altă dată, în localul de pe 52nd Street, am terminat o serie de cântece chiar cu „Strange Fruit" și, ca de obicei, m-am dus direct la baie. Atât de tare mă afectează când îl cânt, că mi se face rău. Parcă mă stoarce de toată vlaga.

Și atunci a intrat o cucoană în toaleta femeilor de la Downbeat Club și m-a găsit desfigurată de plâns. S-a uitat lung la mine și i-au dat și ei lacrimile.

– Doamne, Dumnezeule! mi-a spus ea. În viața mea n-am mai auzit ceva atât de frumos. Și acum e o liniște de mormânt în sală, poți s-auzi și musca.

De curând, eram deja de două săptămâni într-un club din Miami, dar fără să fi cântat nici măcar o dată „Strange Fruit". N-aveam niciun chef de scenele care se petreceau mereu când îl cântam în statele din Sud. Însă într-o seară, după ce îl ceruseră de vreo douăzeci de ori, m-am înduplecat. În public era un anume spectator care venea mereu la club, cerându-mi să cânt „Strange Fruit" și „Gloomy Sunday". Nu știu de ce voia să asculte taman aceste cântece, fiindcă mie mi se părea că arată fix ca o duminică tristă[25]. Cu toate astea, la bis, le-am dat spectatorilor ce mi-au cerut.

Când am ajuns la ultimul vers din „Strange Fruit", aveam o voce atât de puternică și de furioasă, cum nu mai avusesem de luni bune. Pianistul meu era și el în mare formă. Și, când am cântat: „...să putrezească soarele", apoi câteva acorduri de pian, și iar rândul meu: „...și vântul să ne pustiască sufletul", am apăsat pe cuvintele astea atât de tare, cum n-o mai făcusem niciodată.

Niciodată nu mai auzisem asemenea aplauze. Am ieșit de pe scenă, m-am dus în cabină, m-am schimbat în hainele de stradă, am ieșit din cabină, iar publicul

încă mai aplauda.

Nu sunt mulți cei care au încercat să cânte „Strange Fruit“. Eu n-am făcut nimic să-i descurajez, dar a făcut-o publicul. Mulți ani după ce îl lansasem eu, tot la Café Society, l-a cântat Josh White – descheiat la cămașă, uite, până aici! Spectatorii au strigat la el să înceteze și să nu mai îndrăznească niciodată să se atingă de acel cântec.

După alți câțiva ani, Lillian Smith mi-a spus că tocmai acel cântec al meu a inspirat-o să scrie romanul și piesa de teatru despre uciderea negrilor în Sudul american. Știți bine ce titlu i-a pus[26].

În cei doi ani cât am cântat la Café Society, mi-au făcut curte unii dintre cei care înființaseră clubul. Mă rog, au încercat. Am cunoscut acolo o mulțime de oameni cumsecade, dar, de asemenea, am cunoscut și o mulțime de oameni plictisitori și agasanți. Devenisem vedetă și, atunci când ți se întâmplă asta, trebuie să fii cu mare băgare de seamă.

Am pățit lucruri foarte rele la treisprezece ani și asta m-a făcut să fiu așa cum sunt. Într-o bună zi, am decis că nu voi face și nu voi spune decât ceea ce simt. Fără „Vă rog, domnule“ și fără „Vă mulțumesc, doamnă“. Nimic de genul acesta, doar dacă chiar așa simt.

Trebuie să fii sărac și negru ca să știi cât de multe lovituri încasezi doar pentru că încerci să faci ceva atât de simplu.

Dar n-am renunțat niciodată. Și am încercat asta indiferent dacă mă aflam pe teritoriul meu, din Harlem, ori pe un teritoriu străin.

Am descoperit că principala deosebire dintre centru și mahala este faptul că oamenii din mahala sunt mai sinceri și mai deschiși. Probabil că așa și trebuie. Acolo o târfă e o târfă; un proxenet e un proxenet; un pungaș, tot pungaș este; un poponar e doar un poponar; o linguristă e o linguristă; un ticălos nenorocit tot aia rămâne.

Pe când în centru, lucrurile erau diferite – mai complicate. O târfă era uneori o persoană mondenă. Un proxenet putea să fie un om de lume. Un hoț putea să fie mare director. Poponarul era un playboy; linguristei i se putea spune

„debutantă în înalta societate“. Iar un ticălos nenorocit era doar un biet inadaptat, cu probleme grave.

Mereu mi-a fost greu să țin minte acest limbaj dublu și, uneori, când mai greșeam, se isca un mare tămbălău, de credeai că nimeni de acolo nu mai spusese vreodată lucrurilor pe nume.

„Ce-o să zică lumea?“ este cea mai importantă întrebare în cercurile albilor simandicoși. Mie nu mi-a păsat niciodată de asta, dar am văzut ce pățesc oamenii cărora le păsa.

De pildă, o fată pe care am cunoscut-o la Café Society – o să-i zic „Brenda“. Era o fătucă drăgălașă, cam de vârsta mea. Locuia pe Fifth Avenue, într-un apartament enorm și foarte luxos. Familia ei făcuse avere din tranzacții la bursă. Ori de câte ori fata aceea își sufla nasul, mai făcea o căruță de bani.

Venea la local în fiecare noapte. Îi plăcea la nebunie cum cânt și mă aștepta mereu la sfârșitul programului. Nu sunt proastă și nu fusesem degeaba pe Welfare Island. Nu după multă vreme, mi-am dat seama că fătuca asta se amorezase de mine. Situația a devenit jenantă, dar îmi părea rău de ea. Ajunsese să fie dependentă de momentele când mă vedea și se afla în preajma mea. Iar eu lucram într-un loc public, nu puteam să-i spun că sunt bolnavă și apoi să am trei concerte pe seară. Nici nu prea puteam să-i cer portarului să-i spună că nu sunt acasă.

Apoi a început să-mi trimită tot felul de cadouri – pantaloni și jachete, costume croite ca pentru bărbați, cu accesorii sobre, tot ca pentru bărbați. N-avea nicio noimă. N-oi fi eu cine știe ce, dar e suficient să te uiți la mine ca să vezi că sunt foarte feminină. Iar asta nu poate s-o schimbe niciun cont de client la cel mai pretențios magazin din lume.

Dar, iată-ne: moștenitoarea albă de pe Fifth Avenue și negresa de la periferie. Mă puteam plimba în voie prin centru cu Brenda și nu strâmba nimeni din nas – nici portarul în livrea, nici vecinii, nici servitorii, nimeni. Nici măcar maică-sa. La fel de bine puteam să fim două studente care lucrau la un proiect despre relațiile interrasiale sau mai știu eu ce altă aiureală.

În schimb, nu care cumva să fi fost văzută ieșind vreodată din club cu un tânăr alb, indiferent dacă tânărul acela era John Roosevelt – fiul președintelui – sau Joe Blow[27]. Nu care cumva să fim văzuți apoi intrând să bem ceva într-un băruleț din apropiere. Pentru că atunci toți nesimțiții ar fi început să dea din gură ca niște mori stricate, zicând că sunt gata să depună mărturie la tribunal și să jure că aveam o relație intimă cu respectivul tânăr. Și ce-o să zică lumea?

Și acum le mai fac zile fripte negreselor văzute în compania bărbaților albi. Cu toate astea, o puicuță neagră se poate căsători liniștită cu una albă, că totul e bine și frumos în ochii lumii.

E o mare nedreptate pentru negri. Și la fel de mare și pentru albi. În show-business am cunoscut negrese la fel de feminine ca mine, dar care au început foarte repede să se poarte ca niște lesbi pentru că le era mai ușor și nu mai aveau atâtea bătăi de cap.

Însă este și mai tristă situația fetelor ca Brenda. Nu sunt capabile de iubire și nu se pot atașa de nimeni – femeie sau bărbat. Nici măcar lesbiene nu sunt capabile să fie, dar își dau toată silința. Nu pot iubi pe nimeni, iar eu sunt fix opusul lor, și încearcă să compenseze cumpărând cadouri scumpe pentru oameni ca mine.

E ușor de înțeles cum începe totul. Bietele de ele cresc detestându-și mamele și nutresc o patimă bolnavă pentru tații lor. Și, de vreme ce-i interzis să te iubești cu tatăl tău, pe fetele acelea nu le mai excită decât tot ce este interzis. Pentru că noi, negrii din America, parcă purtăm niște afișe pe care scrie „Nu atingeți!“. Așadar, uite cum se leagă lucrurile! Și e al naibii de neplăcut!

Uneori, confuzii simple de genul acesta se rezolvă în ani de zile; din ele își scot bani mulți doctorii cu canapele pe care trebuie să stai întinsă ca să le vorbești.

Mama a visat mereu să aibă propria cârciumioară curată și frumoasă, cu autorizația de la Ministerul Sănătății înrămată și pusă pe perete. Voia să renunțe la combinația de cantină și tavernă cu pui fript de la Local 802 și să intre în legalitate. Se ținea mereu de capul meu, cerându-mi să investesc în proiectul acesta al ei. Numai că eu nu prea înțelegeam ce vrea să facă și parcă

niciodată nu aveam destui bani. Ea reușise să pună deoparte câteva sute din dolarii pe care-i câștigasem la zaruri de la băieții din orchestra lui Basie, dar nu-i ajungeau.

Într-o seară, când era Brenda la noi, mama s-a apucat să vorbească despre acel afurisit de restaurant și imediat Brenda s-a oferit să fie îngerul ei păzitor și să investească în proiect. Așa înțelegea să mă țină lângă ea, dar asta își dorea mama. Așa că s-a apucat de treabă și, până la urmă, a găsit un loc pe 99th Street, lângă Columbus Square, pe care l-a botezat „Mom Holiday's".

Nu m-am opus, pentru că o făcea fericită și o ținea ocupată, astfel încât nu mai avea vreme să mă păzească și să-și facă tot felul de griji din cauza mea.

Dar mi-a părut rău aproape imediat. Intrarea în legalitate n-o schimbase pe Ducesă. Nimeni nu-i putea fi doar simplu client, pentru că toți erau oameni, și ea iubea oamenii. Foarte curând, locul s-a umplut cu jumătate dintre cei care obișnuiseră să frecventeze Local 802. Nu trebuia decât să spui că ești muzicant sau prieten cu mine și căpătai tot ce-ți poftea inima.

Veneau și băieții din orchestră, își comandau câte o masă copioasă, pe care o plăteau cu scuze, nu cu bani. Și nu rare erau ocaziile când chiar mama le dădea niște mărunțiș la plecare. Mereu dădea restul la banii pe care nu-i vedea.

Eu eram cel mai bun client al ei, pentru că eu plăteam. De fiecare dată când treceam pe acolo, îmi mai luam câte ceva.

O dată mă aștepta și am observat imediat pe fața ei că se întâmplase ceva.

– Am avut o inspecție, mi-a zis ea. Au spus că trebuie să avem două toalete.

Al naibii Minister al Sănătății, era în stare să dea aviz de funcționare la mii de locuințe ieftine din Harlem, care n-aveau nici măcar o singură toaletă, dar veneau la Ducesă și-i ordonau să-și facă două, nu una! Și asta costa câteva sute de dolari.

Altă dată, când m-am dus acolo, mama mi-a zis:

– Iar au venit cei de la minister. Mi-au spus că nu mai am voie să prăjesc hamburgerii în tigaie, ci pe grătar.

Așa că i-am dat alți bani ca să-și ia un grătar. Cincizeci de dolari pentru asta. Și patruzeci pentru aia. Habar n-am cât m-a costat ca să fac pe plac

Ministerului Sănătății, dar destul de mult, și n-am primit înapoi nicio lețcaie!

Am încercat o dată. N-o să uit niciodată, iar mama nici atât. Aveam nevoie de niște bani într-o seară și eram sigură că o să-mi dea ea, așa că am intrat în cârciumă ca un acționar și i-am cerut.

Mama m-a refuzat categoric. Nu voia să-mi dea niciun sfanț. S-a supărat pe mine, și eu m-am supărat pe ea. Ne-am certat un pic. Și apoi eu am spus:

– Binecuvântat e copilul care are de toate!

Și am ieșit.

Am rămas îmbufnată trei săptămâni. Mă tot gândeam la cearta cu mama, iar într-o zi mi-a venit în cap un cântec întreg. În seara aceea m-am repezit până în Village, la Arthur Herzog. S-a așezat la pian și a început să cânte după mine, frază cu frază.

Abia așteptam să-l termin și să-l înregistrez. I-am povestit despre scandalul cu mama și i-am zis că vreau să i-o plătesc. Am schimbat versurile în câteva locuri, dar nu prea mult.

Cântecul acesta o s-o încânte pe Ducesă, mi-am zis eu. Și așa a fost.

BINECUVÂNTAT ESTE COPILUL

Cei care au vor primi
Cei care n-au vor pierde
Așa zice Biblia
Dar uite ce nu știi
O avea mama
O avea tata
Dar binecuvântat e copilul care are de toate
Care are de toate.
Da, cei puternici primesc mai multă putere
În vreme ce bolnavii se sting
Buzunarele goale nu ajută niciodată
O avea mama
O avea tata

Dar binecuvântat e copilul care are de toate
Care are de toate.
Banul are o grămadă de prieteni
Care se îmbulzesc la ușă
Dar când se termină
Și nu mai poate plăti nimic
Prietenii aceia nu se mai întorc
Relațiile fericite se rup
Ca pâinea
Ai voie să mănânci, dar nu mânca prea mult
O avea mama
O avea tata
Dar binecuvântat e copilul care are de toate
Care are de toate.

Am cântat doar la Café Society vreme de doi ani, șapte zile din șapte, fără nicio seară liberă, cu șaptezeci și cinci de dolari pe săptămână.

Într-o seară a venit o fetiță cu mama ei. Voia să dea probă, dar Barney o refuzase deja. Eu auzisem și avusesem o discuție destul de aprinsă în cabină din cauza asta. I-am zis să-i dea o șansă fetei, că n-avea nimic de pierdut. Barney a refuzat, pe motiv că nu era drăguță, adică era prea neagră.

– Prea neagră? am repetat eu. Păi, pretinzi că ăsta ar fi un local cosmopolit. Ce contează cum arată dacă are talent?

Și am adăugat:

– Ca să nu mai zic că am nevoie de vacanță, și o să mi-o iau.

Așa că Barney a acceptat s-o asculte pe fetița aceea neagră, în rochie roz, făcută de mămica. Nu cânta deloc rău la pian. Eu mi-am luat vacanță, și domnișoara Hazel Scott a fost angajată.

Piesă lansată de Louis Armstrong în 1934 și înregistrată de Billie Holiday în 1946 (n. tr.).

Nume real: Abel Meeropol, compozitor și textier, membru al Partidului Comunist din America (n. tr.).

„Gloomy Sunday" – cântec compus în 1933 de pianistul ungur Rezsö Seress, o melodie cu un ritm deprimant și trist, care a declanșat o adevărată „epidemie" a sinuciderilor (n. tr.).

Strange Fruit, roman apărut în 1944 (n. tr.).

Nume generic pentru un individ oarecare (n. tr.).

10

„The Moon Looks Down and Laughs“

Când am început să cânt la Café Society, nu mă cunoștea nimeni; doi ani mai târziu am plecat de acolo mare vedetă. Însă, dacă numărai banii puși la ciorap, nu era nicio diferență. Făceam tot șaptezeci și cinci de dolari pe săptămână. Până și în Harlem câștigasem mai mult. Da, sigur, aveam nevoie de tot prestigiul și publicitatea pe care mi le aducea un asemenea loc, însă nu poți să-ți plătești chiria cu prestigiu. Joe Glaser, impresarul meu, ar fi trebuit să negocieze un onorariu mai mare, numai că nu așa au mers lucrurile.

Așadar, atunci când am plecat de la Café Society, am pus piciorul în prag și i-am cerut să-mi facă rost de 250 de dolari pe săptămână la teatre și 175 în cluburi. Primul contract a fost cu 175 și mi l-am găsit singură, într-un local nou din San Fernando Valley. Atunci am fost pentru prima oară în California.

Localul acela îi aparținea lui Red Colonna, fratele lui Jerry. Jerry ieșise cu banul și hotărâseră împreună să-i spună tot „Café Society“. Numai că nu aveau dreptul să folosească acel nume. Barney deținea copyrightul asupra lui, și atunci a început un scandal legal pe tema asta și ne-au închis după doar trei săptămâni. Numai că Red nu se lăsa ușor, iar eu am avut de suferit în tot acest timp.

La vremea aceea, Martha Raye era măritată cu David Rose și amândoi veneau în fiecare seară la local și începeau să se certe. Ea îl iubea la nebunie, dar nu se înțelegeau deloc. Marthei îi place să petreacă. E genul meu. Sunt înnebunită după ea!

Mulți oameni stilați și talentați veneau să mă asculte. Îmi plăcea nespus de mult să le cânt, dar, de obicei, nu era nevoie decât de un singur nesuferit alb în public, ca totul să se ducă naibii. La vremea aceea tocmai apăruse „Strange Fruit“ – discul se vindea bine și mi se cerea cântecul aproape la fiecare spectacol.

Îmi aduc aminte de noaptea când un tânăr alb a venit în local doar ca să mă scoată din sărite. Când am început să cânt acea melodie, puștiul s-a apucat să facă scandal, strigând la mine că sunt cioară și înjurându-i pe toți cântăreții negri.

După două asemenea scandaluri, eram gata să mă las păgubașă. Știam că, dacă afurisitul de alb se lua de mine și a treia oară, i-aș fi făcut eu ceva și aș fi ajuns în vreo pușcărie din San Francisco. N-avem niciun chior și, dacă plecam atunci, habar n-aveam cum o să ajung acasă, însă tot voiam să renunț.

Și chiar atunci în local a intrat Bob Hope. Însoțit de Jerry Colonna și Judy Garland, Bob Hope s-a apropiat de mine. Dumnezeu să-l aibă în grijă! Niciodată n-am să uit acea clipă.

– Ascultă-mă! mi-a spus el. Treci pe scenă și cântă! Atât îi trebuie nemernicului ăluia să-ți zică ceva, că o să mă ocup eu de el!

Am făcut ce mi-a spus, iar el a făcut ce a promis. Și s-a lăsat cu scandal. Când afurisitul acela a început să mă înjure, eu m-am oprit din cântat, iar Bob Hope a luat cuvântul. A făcut schimb de insulte cu nesimțitul vreme de vreo cinci minute, până când puștiul a obosit și a plecat, iar eu am continuat să cânt.

După ultimul bis, localul răsuna de aplauze, iar Bob Hope mă aștepta la o masă chiar în mijlocul restaurantului, cu o frapieră plină cu sticle de șampanie. Nu-mi place deloc șampania, dar în noaptea aceea am băut. După ce am sorbit de vreo două ori din cupă, m-am uitat în jur și am văzut că toate oglinzile tremurau, iar candelabrele se legănau.

– Ce bună e! am exclamat eu.

Și am ridicat cupa ca să închin în cinstea lui Hope. Mi s-a părut mie că e cam palid.

– Să știi, Bob, i-am spus eu, de obicei nu beau așa ceva, dar șampania asta e ceva de speriat!

– Auzi, fato, a răspuns el, nu ți-ai dat seama că tocmai a fost cel mai mare cutremur de prin părțile astea?

Într-o altă seară bestială, la localul din vale, l-am cunoscut pe Orson Wells. Orson era pentru prima oară la Hollywood, la fel ca mine. Mi-a plăcut de el și

lui i-a plăcut de mine, plus că iubea jazzul. Am început să ne vedem des.

Când terminam programul la localul din vale, mergeam împreună spre Central Avenue, ghetoul negrilor din Los Angeles. Îl duceam prin toate crâșmele și barurile de acolo. Eu eram sătulă de ele, că doar prin asemenea locuri crescusem, iar California nu avea nimic nou pentru mine, văzusem tot ce era de văzut. Eu eram sătulă și plictisită, dar lui îi plăcea la nebunie.

Nu exista niciun loc sau persoană care să nu-l intereseze. Voia să vadă absolut tot și să înțeleagă ce-i motivează pe oameni. Cred că și datorită acestei curiozități a lui era un artist atât de mare.

La vremea aceea, Orson era ocupat până peste cap cu primul lui film, *Citizen Kane*. Tot timpul ba scria, ba regiza, ba juca. Chiar dacă ieșea să se distreze, mintea părea să i se învârtă întruna, gândindu-se la ce urma să se întâmple la studio, în dimineața următoare, începând de la ora șase. *Citizen Kane* a fost un film extraordinar. Cred că l-am văzut de vreo nouă ori înainte să ajungă în cinematografe. Era un actor așa de bun, dar nici decorurile și costumele n-au trecut neobservate.

După ce deja fuseserăm văzuți împreună de câteva ori, am început să primesc telefoane la hotel de la tot felul de oameni care-mi ziceau că-i distrug cariera lui Orson dacă sunt văzută cu el. Oamenii aceia mă necăjeau rău de tot, spunându-mi că, dacă nu-l las în pace, studioul o să se răzbune pe mine, că n-o să apuc să joc niciodată în niciun film, și câte și mai câte. Primea și conducerea hotelului telefoane de acest fel de la oameni care încercau să ne facă probleme mie sau lui.

O grămadă de nenorociți îl tot sâcâie pe Orson Wells de atunci încoace, dar asta nu-l afectează. E un alb minunat – poate cel mai bun din câți albi am cunoscut eu. Și foarte talentat, dar, mai presus de orice altceva, un om cumsecade.

Nu zic că vremurile s-au schimbat prea mult, însă, în zilele acelea, oamenii simțeau nevoie să riposteze ori de câte ori vedeau un alb însoțit de o negresă. Nu conta că era Marian Anderson cu impresarul ei sau vreo prostituată cu proxenetul ei. Nu conta deloc cât de îndoielnic era cuplul cu pricina, pentru că

mereu nesimțiții ăia se gândeau la un singur lucru. Poate aveau dreptate sau poate nu, dar nici asta nu conta, pentru că nimeni nu ar fi crezut că erau împreună din alt motiv decât sexul.

Din această cauză viața e atât de grea. Nu doar pentru mine, ci și pentru oamenii care îmi sunt dragi. Tot timpul ești sub presiune. Tot timpul lumea e cu ochii pe tine. Te poți împotrivi, dar o faci degeaba, că n-ai cum să scapi!

Într-o zi, pe când eram la Hollywood, m-am dus la plimbare cu mașina, însoțită de o starletă tânără, blondă și bogată. Avea o relație cu Billy Daniels, cu care eu lucrasem la Hotcha. Billy îi împrumutase Cadillacul lui ca să se plimbe cu el. Duduița tocmai mă ducea la acvariu, când – bum! – mașina aia nou-nouță și strălucitoare s-a oprit brusc și n-am mai putut s-o pornim.

Și uită-te la noi cum stăteam în locul acela pustiu de lângă plajă! Eu nu știam absolut nimic despre mașini, iar duduița, și mai puțin decât mine. Credeam că atât ne-a fost, dar am zărit o mașină, hăt departe, pe drum. Un tinerel alb stătea întins dedesubt și tot meșterea la ea. Mi-a dat impresia că știa ce face, așa că l-am strigat.

– Hei, domnu', suntem două puicuțe la ananghie! Nu vrei să vii până aici să vezi care-i treaba?

A ieșit de sub mașină. Avea ochelari de soare, dar mie mi s-a părut cunoscut.

– Te cunosc de undeva.

Era un tip tare amabil; m-a recunoscut și el, pentru că fusese la localul din vale și mă ascultase cântând.

N-a avut nevoie decât de două minute ca să-și dea seama care era problema și s-o rezolve, apoi s-a urcat la volan și a dat o tură cu mașina ca să se asigure că totul e în ordine. Ne-a întrebat dacă nu vrem să bem ceva cu el. Eu n-am avut nimic împotrivă, că-mi plăcea foarte mult de el, așa că ne-a dus la un club, ceva de genul ăsta, chiar lângă plajă. Era mare și foarte elegant.

Am intrat în bar și toată lumea a făcut ochii cât cepele, dar eu nu le-am dat atenție. Așa se întâmpla mereu și, ca de fiecare dată, trebuia să apară și câte un măscărici. Cel de atunci era la tejghea. După ce și-a făcut plinul, s-a apropiat

de masa noastră și m-a măsurat lung din priviri pe mine, apoi pe blondă. După aceea s-a întors spre amicul nostru mecanic și i-a zis:

– Măi, dom'le, văd că le ai în toate culorile!

Mi-am dat seama cine este amicul nostru mecanic abia atunci când s-a ridicat de la masă și l-a culcat la podea pe gunoiul acela. Clark Gable tocmai ne reparase mașina.

A râs cu poftă când i-am mărturisit că l-am recunoscut după felul în care lovește cu pumnul.

Când m-am întors acasă de la Hollywood, eram îmbrăcată un pic mai șic decât la plecare. Învățasem câteva trucuri despre machiaj de la fâțele alea de la studiouri, dar, în altă ordine de idei, m-am întors la mama la fel cum plecasem: cu autobuzul și săracă lipită pământului.

11
„I Can't Get Started"

Poți să-ți înfășori țâțele în satin alb și să-ți pui gardenii în păr, și să nu fie nici urmă de trestie de zahăr pe o rază de mulți kilometri în jur, dar tot e ca și cum ai trudi pe o plantație.

De exemplu, 52nd Street la sfârșitul anilor treizeci și începutul anilor patruzeci. Cică era mare ispravă! „Swing Street", așa i se spunea. Crâșmele răsăreau acolo ca ciupercile după ploaie, asta din cauza muzicii „noi". I se zicea așa pentru că milioane de conservatori albi și bătuți în cap nu călcaseră niciodată pe 131st Street. Dacă ar fi făcut-o, ar fi auzit muzica aceea „nouă" încă de acum douăzeci de ani.

Când afurisiții aceia albi au priceput cum stă treaba cu „swingul", la periferie se cânta deja de zece ani. Abia atunci când tinerii albi i-au prins șpilul, stilul acesta a devenit ceva nou și la modă.

În orice caz, muzicienii albi cântau swing dintr-un capăt în celălalt al 52nd Street, însă acolo nu călca niciun negru – cu excepția lui Teddy Wilson și a mea. Teddy cânta la pian în antracte, și eu cu vocea. Nu era nici urmă de bumbac de cules între localul lui Leon și Eddie și East River, dar, oricum ai fi luat-o, tot ca o plantație arăta. Iar noi trăiam acolo. Nu aveam voie să socializăm de niciun fel. Imediat ce ne terminam programul din antract, trebuia să o ștergem pe ușa din spate sau să ne ducem și să așteptăm în stradă.

Teddy venea la muncă cu un Ford rablagit și vechi. De multe ori ne urcam în el și stăteam acolo, lângă trotuar, așteptând să ne vină din nou rândul să cântăm.

La localul acela venea mereu un june alb și plin de ifose, cu o mașină străină, dată naibii. De fiecare dată când pleca de acolo, mașina scotea niște sunete ca de bombardier, fapt care nu era deloc pe placul conducerii de la clubul Famous Door. În orice caz, noi ne-am împrietenit cu el, el s-a împrietenit cu noi, iar

asta ne-a costat pe Teddy și pe mine prima noastră slujbă pe 52nd Street. Cam atât despre solidaritatea dintre rase.

Tipul era un milionar tânăr, care își trăia viața din plin și nimeni nu-i spunea lui ce să facă, cu cine avea voie să bea și cu cine nu. Venea la local și mă asculta pe mine, pe Teddy și mereu voia să ne facă cinste cu câte un pahar de ceva. Insista să stăm și să ne distrăm cu el. Însă, oricât de mult își dorea conducerea să facă pe plac unui client atât de generos, nici șeful cel mare, nici ospătarul-șef nu ne dădeau voie să petrecem timp cu el.

Așa că i-am spus că aveam ordine clare să nu socializăm cu clienții, dar el afirma sus și tare că nu primește ordine de la nimeni. În cele din urmă, într-o seară, după ce m-a bătut la cap de n-am mai putut să suport și m-a făcut să mă simt mai negresă și mai sclavă ca niciodată pentru că nu stăteam cu el, am cedat și m-am așezat la masă.

Am băut împreună vreo două pahare, care aveau să fie ultimele băute în localul acela mult timp de atunci încolo. Când m-am ridicat de la masă, șeful cel mare mi-a zis să mă duc și să-mi iau actele, pentru că sunt concediată. Atât de afurisit a fost, că l-a dat afară și pe Teddy, deși el nu greșise cu nimic. Și, după tot acest scandal, care i-ar fi putut afecta prestigiul, a anunțat că niciun negru n-o să mai calce vreodată în cârciuma lui.

Am luat foc. Trebuia să plec de acolo, dar nu suportam să mă întorc acasă la mama și să-i zic că m-au mătrășit iarăși, de data asta dintr-un motiv atât de stupid. Prietenul nostru milionar a încercat să ne readucă zâmbetul pe buze. Am plecat cu el, în mașina aia hoață, și am ajuns la capătul orașului – trecând prin Central Park – în doar trei minute.

Ne-a zis că nu trebuie să ne facem probleme, că el are mulți bani și că acolo sunt multe slujbe. Plus că și el era muzicant și, foarte curând, avea să-și adune propria orchestră și atunci totul o să fie bine.

– Mda, am bâiguit eu, ce să zic... Ai mulți bani, dar tocmai mi-ai distrus viața și nici măcar nu mai îndrăznesc să mă întorc acasă. Ce-o să se aleagă de Teddy și de mine?

Și el mi-a zis:

– Dar nu trebuie să te duci acasă. Hai să ne distrăm puțin!

Și așa am ajuns la Uptown House. Toată lumea mi-a cerut să mă urc pe scenă și să cânt. Și am făcut-o. Cei de la vechiul meu loc de muncă mi-au oferit iarăși o slujbă.

Prietenul nostru milionar s-a ținut de cuvânt. A tras niște sfori și i-a găsit lui Teddy un loc în orchestra unui studio de radio. Și a mai făcut ceva: și-a făcut propria orchestră, una foarte bună. Numele milionarului era Charlie Barnet.

Numai că 52nd Street nu a putut să reziste veșnic în fața negrilor. Până la urmă, tot trebuia să cedeze cineva, și aceia au fost tocmai proprietarii de plantații. Și-au dat seama că pot face mai mulți bani pe seama artiștilor negri și au înțeles că vechile lor prejudecăți nu le aduc niciun profit. Astfel, au fost dărâmate barierele, și mulți muzicieni de talent au primit de lucru.

La localul Kelly's Stables, al lui Ralph Watkins, am fost cap de afiș. Nu mai cântam în pauze. Afișul din zilele acelea ar costa o avere azi. Odată a cântat acolo orchestra lui Coleman Hawkins, cu Stuff Smith la vioară și cu mine, iar la pauză, Nat Cole cu trioul lui. Nimeni nu primea nici măcar două sute de dolari pe săptămână. Am cântat acolo doi ani și cel mai mult am câștigat 175, iar eu eram vedetă! Au mai cântat acolo și orchestra lui Roy Eldridge, Una Mae Carlisle, Lips Page și formația lui, iar în timpul pauzei cânta la pian marele Art Tatum.

Mă simțeam acolo ca acasă. Veneau mereu oameni pe care-i cunoscusem în Harlem, la Hollywood, la Café Society, și în fiecare seară parcă aveam câte o reuniune de familie. La vremea aceea începuse să se vorbească un pic despre mine, așa că prietenii știau unde să mă găsească.

Când am fost pentru prima oară pe West Coast, a avut loc un cutremur și localul din vale s-a zguduit sub picioarele mele. După câțiva ani am fost iar acolo și, de cum m-am urcat pe scenă, alt cutremur!

Bine măcar că a doua oară când am fost în Vest nu mai eram singură. Lester părăsise deja orchestra lui Basie și a venit cu mine să cânte la localul lui Billy Berg.

Restaurantul acesta era altfel – nu prea somptuos, ca să fie considerat unul de lux, dar nici prea mizer, ca să zici că era o dugheană. Era lângă vale, dar nu prea departe de centru, așa cum era restaurantul lui Red Colonna, care nu ar fi supraviețuit fără vedetele de cinema. În unele seri îl vedeai acolo pe Gable, în altele pe Garland, dar nu veneau decât pe rând și localul avea nevoie de 150 de clienți ca să nu dea faliment. Necazul cu actorii e că au acasă tot ce le poftește inima și e nevoie de ceva ieșit din comun ca să-i scoți în oraș, mai cu seamă când au întâlnire cu machieuza a doua zi la șase dimineața. Și în vremea aceea chiar se turnau filme pe bandă rulantă la Hollywood!

Lester și-a făcut o formație extraordinară la localul lui Billy. Aud și acum cum cânta, deși nu-mi aduc aminte cum îi chema pe toți. Aveam un trompetist micuț, care cânta ca Buck Clayton, poate puțin mai bine; și mai era și Bumps Mayers; și doi care cântau la trompetă tenor. Lee, fratele lui Lester, era la baterie, iar un tinerel alb și frumușel cânta la pian și Red Kallen, la contrabas.

Mamă, ce ne mai distram! Într-o seară a venit și Bette Davis, care a dansat demențial. Lana Turner venea cam în fiecare marți și joi. Fata aia chiar se pricepe la dans și ne-a demonstrat-o în localul lui Billy. Mereu îmi cerea să-i cânt „Strange Fruit“ și „Gloomy Sunday“. De obicei, dansa cu tânărul Mel Tormé, care câștiga mai toate concursurile de „lindy dance“ organizate acolo. Nu era el la fel de chipeș ca tinereii aceia albi pe care-i vedeai în sala de dans Savoy, din Harlem, dar se mișca extraordinar de bine.

Într-un fel, era cum fusesem eu în copilărie – voia să se afirme ca dansator și nu-l interesa cântatul. Cu toate astea, eram diferiți într-o altă privință. Când cânt, am o voce clară; când vorbesc, vocea mi-e răgușită. Mel vorbea cu o voce clară, dar, când cânta, vocea lui părea guturală, înfundată. Am încercat să-i spun că are o voce specială și l-am îndemnat să încerce să și cânte, dar nu voia să mă asculte. Probabil că i-au spus și alții ce i-am spus eu, dar, în orice caz, m-am bucurat mai târziu când am aflat că se apucase de cântat. Îmi plăcea mult, pentru că reușea să nu imite pe nimeni și avea un ritm nemaipomenit.

Alt flăcău urâțel și cam zdrențăros pe care l-am cunoscut atunci în localul lui Billy a ajuns astăzi om mare. Era la fel de lefter ca mine și Lester. Obișnuiam să

stăm pe un gard din spatele restaurantului și să ne facem tot felul de visuri mărețe, după care ne număram bănuții și ne duceam să ne cumpărăm niște mâncare chinezească. Tânărul acesta era deștept și iubea jazzul.

– John Hammond își închipuie că-i cel mai tare, spunea el. Într-o bună zi, eu am să ajung mai mare decât el și atunci am să fac ceva pentru negrii care cântă jazz.

Și s-a ținut de cuvânt. De atunci am rămas foarte buni prieteni. Numele lui este Norman Granz[28].

Pe vremea aceea, orchestra lui Billy Eckstine cânta la Plantation Club din Los Angeles. Lester și cu mine ne strecuram înăuntru ca să o ascultăm și să vedem ce chestii noi mai face. Sarah Vaughan abia debutase și cânta cu Billy. Când îi vedeam pe copiii aceia străduindu-se atât de tare, îmi aduceam aminte de zilele grele de la început, când cântam cu orchestra lui Basie.

Toți, inclusiv Sarah, erau obligați să poarte un fel de uniforme și arătau îngrozitor. Încercam să-l conving pe Billy să-i cumpere bietei fete vreo două rochițe, numai că el nu voia să-i ia nici măcar un capăt de ață. Probabil că avea probleme și la sfârșitul săptămânii, când trebuia să le dea leafa. Însă eu priveam lucrurile din punctul de vedere al lui Sarah. Sunt convinsă că aș fi murit de rușine dacă ar fi trebuit să muncesc în condițiile în care muncea ea.

Chiar și în cele mai proaste zile ale mele cu Basie, mai întâi plăteam femeia de serviciu care-mi făcea curat și îmi călca rochiile și abia după îmi luam de mâncare, asta dacă mai aveam cu ce. Și știam foarte bine cât de greu era să nu te apuci să te vaiți pe la colțuri din cauză că erai plătit cu atât de puțin. Când am văzut că Billy nu face nimic, m-am dus la o cucoană pe care o știam și care mi-a vândut o rochie de seară superbă cu trei sute de dolari. M-am întors la club și i-am dat-o lui Sarah. Nu știa de unde am luat-o și nici eu nu i-am spus, dar, când s-a îmbrăcat cu ea, mi s-a părut că arată ca o fată gata să înfrunte orice. Așa că a plecat de la Billy, iar eu m-am bucurat că a făcut-o!

Când am trăit primul meu cutremur, eram la Hollywood și beam șampanie cu Bob Hope. Al doilea l-am simțit când petreceam acasă la Joe Louis. O

groază de oameni erau acolo, dar eu trebuia să plec devreme pentru că aveam o înregistrare a doua zi, plus că mă durea al naibii de tare o măsea.

Un tinerel alb mi-a zis că are să-mi dea ceva împotriva durerii și mi-a cerut să ies cu el din local. Despre marijuana era vorba. Mi-a dat puțină, mi-a zis să mi-o pun pe măseaua cu pricina, după care am stat sub un copac mare și bătrân și am fumat restul. Tocmai trăgeam din joint când am avut cea mai bizară senzație din viața mea. M-a apucat atât de repede și mi-a trecut atât de repede, că nici n-am priceput ce se întâmplase. Dar tinerelul acela a reacționat prompt: mi-a dat un brânci cu toată forța și m-a aruncat la pământ câțiva metri mai departe. Imediat s-a auzit un vâjâit prelung, iar copacul acela mare s-a prăbușit cu un zgomot asurzitor.

Probabil că nu-mi venise sorocul să mor. Joe tocmai ce se urcase în mașină cu o fătucă. Niciunul n-a simțit nimic.

N-a durat decât două sau trei secunde, dar, când ne-am întors înăuntru, am văzut că nu mai rămăsese pahar sau farfurie întreagă. Mobila toată era răsturnată, iar oamenii fugeau urlând de colo până colo. Unul dintre prietenii lui Joe își făcea de cap la etaj cu o fetișcană și a coborât scara în grabă, pe jumătate dezbrăcat și înnebunit de spaimă, strigând:

– Salvează-mă, Joe!

L-am oprit pe prostul ăla și i-am zis să se întoarcă la etaj și să se îmbrace ca lumea.

– Joe nici măcar nu-i aici și *el* are nevoie de ajutor.

Norman Granz (1918 – 2001) – cel mai de succes impresar din istoria jazzului (n. tr.).

12

„Your Mother's Son-in-Law"

Nu sunt prima – și nici ultima – fată care s-a măritat doar ca să dovedească ceva cuiva. Din momentul în care am început să mă văd cu Jimmy Monroe, atât mama, cât și Joe Glaser au sărit cu gura pe mine, spunându-mi că o să mă facă să sufăr. Ziceau că n-o să mă ia niciodată de nevastă, iar asta m-a supărat și m-a îndârjit și mai tare. Nimeni n-avea voie să se bage în viața mea.

Jimmy era fratele mai mic al lui Clarke Monroe, patronul clubului Uptown House. De la Buck Clayton nu mai văzusem un bărbat atât de frumos. Fusese însurat cu Nina Mae McKinney, care era o mare dansatoare și cântăreață. Când eram mică, o văzusem în filmul *Hallelujah* și în altele. Jimmy a stat destul de mult timp în Europa, iar acolo, mai ales în Anglia, un bărbat așa de frumos, însurat cu o mare vedetă, era și el considerat tot vedetă.

La Londra avusese de-a face doar cu femei albe. Ba chiar a adus cu el la New York o tipă superbă și, atunci când l-am cunoscut eu, era impresarul ei.

O agățase la Londra, o cizelase, o făcuse doamnă, o învățase să cânte, să vorbească și să se poarte manierat. El s-a întors din Anglia cu clasa a doua, dar pe ea a pus-o la clasa întâi.

Era un tip important, îmi ziceam eu, ce treabă să aibă cu una ca mine?

Când englezoaica a auzit că Jimmy se vedea cu mine, i-a dat telefon mamei și a încercat s-o sperie ca s-o facă să mă despartă de el. De atunci i-a intrat mamei în cap că n-o să se însoare niciodată cu mine.

Am trecut în viața mea prin niște încercări pe care timpul nu le poate nici șterge, nici vindeca. La zece ani am intrat la pușcărie pentru că un bărbat de patruzeci și patru de ani încercase să mă violeze. Sigur, nici în internatul acela catolic nu ar fi trebuit să mă închidă, dar au făcut-o. N-avea nimeni nici un drept să mă pedepsească, dar au făcut-o. Ani de zile am tot avut coșmaruri despre acea perioadă și săream din somn țipând și plângând. Dumnezeule, cât

de mult rău îți fac asemenea lucruri! Durează ani și ani până să-ți revii, dar, chiar și atunci, amintirile tot nu-ți dau pace.

Nu mi-a fost de ajutor nici faptul că am fost închisă a doua oară. Aș putea să zic că prima condamnare a fost o întâmplare nefericită, dar a doua a fost mult mai rea. Ani întregi după aceea m-am simțit ca și când aș fi fost infirmă. Mi-a schimbat felul în care vedeam oamenii și nu voiam să-mi asum un anume risc. Nu suportam să fiu lângă un bărbat care să nu știe ce pățisem în copilărie. Nu aveam deloc încredere în bărbatul care, în toiul unui scandal, se apuca să-mi arunce în obraz toate poveștile din trecut. Puteam să îndur aproape orice, dar nu asta. Nu voiam să fiu alături de cineva care să-mi amintească mereu acele lucruri sau chiar să facă aluzie la trecutul meu, ca să-mi demonstreze că el e mai bun decât mine.

Poate acesta e unul dintre motivele pentru care m-am simțit atrasă de Jimmy. Avea și el trecutul lui, dar era cel mai bun. Plus că avea bun-gust și clasă.

Mama n-a văzut la el decât bunul-gust și clasa și aparențele strălucitoare. La fel și Joe Glaser. Din cauza asta m-au avertizat să nu m-arunc cu capul înainte, pentru că n-o să se însoare niciodată cu mine, iar eu am înțeles un singur lucru din vorbele lor: erau de părere că Jimmy s-ar putea crede prea bun pentru mine. Și asta a pus capac la toate!

Jimmy și cu mine am fugit și ne-am căsătorit în septembrie 1941 în Elkton, Maryland. Când ne-am întors la New York, primul lucru pe care l-am făcut a fost să mă duc acasă la mama și să-i arunc în față certificatul de căsătorie, după care m-am dus la birou, la Joe Glaser, și am făcut același lucru. Le-am arătat eu lor!

Unul dintre cântecele compuse și înregistrate de mine este despre căsnicia mea cu Jimmy Monroe. Cred că întotdeauna am știut în ce mă bag. Știam că englezoaica aceea frumoasă încă era în oraș. El n-a vrut să recunoască, firește că n-a vrut, dar eu știam. Într-o noapte a venit acasă cu gulerul de la cămașă mânjit de ruj. Mama se mutase deja în Bronx și stăteam la ea când ajungeam la New York.

Am văzut urma de ruj. El și-a dat seama că am observat-o și a început să-mi explice și să-mi tot explice. Îndur orice, mai puțin asta. Faptul că mă mințea era mai rău decât orice făcuse cu acea femeie. L-am oprit.

– Du-te și fă o baie, omule, i-am zis eu, nu-mi mai explica.

Atunci ar fi trebuit să se termine totul, însă n-am putut să trec peste acea noapte. N-am mai putut s-o uit. Îmi tot repetam mereu în minte „nu-mi explica, nu-mi explica". Probabil că trebuia să mă descarc cumva. Cu cât mă gândeam mai mult, scena aceea urâtă începea să semene din ce în ce mai tare cu un cântec trist. Curând am început să-mi cânt singură frânturi de versuri. Și, pe nepusă masă, m-am pomenit că am un cântec întreg!

M-am dus într-o seară la Arthur Herzog; el a cântat melodia la pian, a scris cuvintele, a schimbat două sau trei expresii, încercând să le mai îmblânzească.

N-am putut să cânt cântecul fără să-l simt cu toată ființa mea. Nici acum nu pot. Multe femei mi-au zis că plângeau de fiecare dată când îl auzeau. Cred că tot meritul este al lui Jimmy – și al celorlalți bărbați care vin acasă mânjiți de rujul altei femei.

„Don't Explain" este un cântec care o să se demodeze abia atunci când niciun bărbat n-o să-și mai înșele nevasta. Până una alta, rămâne în picioare!

Eram deja de un an cu Jimmy Monroe, când mi-am dat seama că se mai întâmpla ceva. Jimmy fuma niște chestii ciudate. N-am știut ce anume, până în noaptea aceea cumplită când i s-a făcut rău acasă la mama.

Transpira ceva de speriat, apoi îl apucau frisoanele și făcea febră. Normal că mama se agita în jurul lui, vrând să-l ajute, insistând să chemăm un doctor, însă Jimmy nu-și dorea decât să fie lăsat în pace. Am încercat să-i explic mamei ce voia el și lui ce voia mama. Atunci Jimmy și cu mine am început să ne certăm rău de tot și mi-a tras o palmă.

Mama a intervenit, zicându-i să nu mă lovească, și uite așa a început o ceartă în trei. Jimmy a zis că pleacă de acolo, iar eu l-am urmat.

Mai întâi am stat la hotel; apoi ne-am luat un apartament micuț. Eram cu Jimmy, doar asta conta pentru mine, și aveam căsuța noastră în care să fim fericiți. Numai că eu nu eram fericită. Căsnicia mea se destrăma. În acea

perioadă am devenit dependentă de droguri, însă nu aveau nicio legătură una cu alta. Nu Jimmy a fost motivul, așa cum nici mama n-a fost. Și nici un alt bărbat din viața mea, pentru că eram la fel de puternică, dacă nu cumva chiar mai puternică decât oricare dintre ei, iar atunci când ți se întâmplă una ca asta, doar pe tine poți să dai vina.

Cântam la Plantation Club, din Los Angeles, iar Jimmy era și el cu mine când a dat de necaz.

Și, brusc, m-am pomenit singură, pe cont propriu. Nu înțelesesem niciodată ce înseamnă asta. Trebuia să-mi fac singură rost de drog, dar nu știam încotro s-o apuc. Eram neajutorată ca un nou-născut, lăsat singur în pătuț, înfometat și incapabil să se ajute singur.

Am plâns și eu cum ar fi plâns un bebeluș, până mi s-a făcut rău – la fel cum i se făcuse lui Jimmy acasă la mama, pe 199th Street. Și, oricât de rău îmi era, oricât de singură mă simțeam, am reușit să mă întorc la New York.

Și atunci, așa cum se întâmplă mai mereu, am cunoscut pe cineva. Un tânăr, tocmai venit din Sud – din Alabama sau Georgia. Cânta la trompetă și îl chema Joseph Luke Guy. Era la începutul carierei și m-ar fi putut ajuta foarte mult.

Nu peste multă vreme, am ajuns una dintre cele mai bine plătite sclave din show-business. Făceam o mie de dolari pe săptămână – dar aveam tot atâta libertate ca un sclav pe câmp în Virginia, acum o sută de ani.

Mamei nu-i convenea că stau singură în apartamentul micuț de pe 104th Street. Era aproape de cârciuma ei de pe 99th Street, dar tot credea că trebuie să locuiesc cu ea, așa cum făcusem întotdeauna, că doar nu mai aveam niciun soț! Și încă ceva în comun – amândouă eram singure-singurele. Nu știa că după mine se ținea Joe Guy și nici nu trebuia să știe. În cele din urmă, am ajuns la un compromis și am început să-mi petrec câte trei seri pe săptămână cu ea și restul cu Guy, dar nu-i era de ajuns. Se simțea singură fără mine și acum chiar că-și făcea probleme în privința mea.

Am încercat să-i spun mamei că Rajah Ravoy, câinele ei, o să aibă grijă de ea. Rajah era un cățel ca vai de capul lui atunci când mi-l adusese doctorul

Carrington, din Indiile de Vest, bun prieten de-al meu. Pe vremea aceea era amărât, iar eu nu aveam timp de el, așa că i l-am dat mamei.

Când cântam la Café Society, îl luam uneori cu mine. Era atât de mic, că mi-am zis că ar avea nevoie de cel mai grozav nume din lume. Așa că am împrumutat numele de la un scamator care lucra într-un club din Village: Rajah Ravoy.

Era extraordinar acel cățel, incredibil de deștept. Dimineața, mama pleca din Bronx și lua autobuzul până la intersecția dintre 99th Street și Columbus, unde avea restaurantul. Rajah stătea lângă ea până se urca în autobuz, apoi pleca. Când mama ajungea la restaurant, dădea cu ochii de el, așteptând-o în fața ușii și cerșindu-i de mâncare.

Se mai întâmpla să latre nebunește dimineața, pentru că nu voia s-o lase pe mama să se ducă la muncă, iar ea înțelegea că încerca să-i spună că nu trebuie să deschidă neapărat restaurantul în acea zi. Așa că rămânea acasă și chiar în ziua aceea se nimerea să vină acolo vreo inspecție de la Ministerul Sănătății ori din vreo altă parte și nu găseau pe nimeni.

Rajah nu avea lesă și pleca de nebun până în Central Park să facă baie. Degeaba încercau să-l prindă polițiștii și cei de la protecția animalelor, că era mai deștept decât ei și venea fuga și țanțoș, nevoie mare, înapoi în apartamentul mamei de la etaj. Putea să facă aproape orice, chiar și să sune la sonerie.

Ba chiar reușea să facă drumul din Bronx și până la locuința mea de pe 104th Street. Mama și cu mine am fi putut renunța liniștite la telefoane. Cu Rajah lângă noi, nu mai aveam nevoie de nimic.

Mama îl iubea nespus și, în ziua când a murit, a zis că doar pentru el mai trăia și că nici ea n-o s-o mai ducă mult. Și mare dreptate a avut!

După relația mea scurtă cu Joe Guy, am început tot cu el o relație profesională. Am hotărât amândoi ca eu să am propria formație, iar Joe să o conducă. Voiam să dăm lovitura, numai că tare greu ne-a fost la început. N-o să uit niciodată ziua când am plecat pentru prima oară în turneu. Ne cumpăraserăm un autobuz mare și alb. Pe o latură era scris cu vopsea „Billie

Holiday și orchestra“. Eram pregătiți de drum; trebuia să-i luăm pe băieții din formație de pe 126th Street, de la Braddock Hotel, de lângă intrarea artiștilor de la Apollo. Zici că se adunaseră acolo toți muzicienii din lume! Când ne-am urcat în autobuz și eram gata de plecare, am primit un telefon de la mama.

Voia să vadă autobuzul.

– Nu poți să pleci fără să-mi arăți și mie autobuzul ăla frumos!

Așa că am făcut un ocol până pe 99th Street. Când am ajuns acolo, mama ne-a invitat pe toți să intrăm și să mâncăm niște sandviciuri cu pui, după care ne-a oferit fiecăruia câte ceva de băut, timp în care ea s-a urcat în autobuz ca să-l examineze în amănunt. S-a apucat să pună niște perdelițe colorate în spatele autobuzului ca să-l dichisească un pic, apoi a coborât și s-a dus să vadă dacă le-a pus drept.

Era prima oară când Joe și cu mine eram șefi de formație și habar n-aveam cum să ne impunem în fața băieților noștri. Așa că ei s-au plictisit să tot aștepte și au plecat fie la un bar din apropiere, fie la prăvălia de dulciuri de alături. I-am adunat pe toți, i-am numărat și mi-am dat seama că lipsește unul. Am plecat să-l caut și, între timp, au dispărut alți doi. Când am reușit să plecăm totuși de la mama, eram deja în întârziere cu trei ore.

N-o să uit niciodată cum stătea în colțul străzii și ne făcea cu mâna. Cât de bine arăta, cum radia și zâmbea la noi, cât de frumoasă era – mai frumoasă decât oricare altă femeie de pe pământ!

Abia după câteva zile, pe când mă aflam într-un hotel din Washington, mi-am dat seama că am rămas singură pe lume. Nu cred în fantome sau în duhuri, dar cred ce mi s-a întâmplat în acea noapte. Tocmai ne terminaserăm ultimul program la Howard Theatre și m-am întors cu Joe la hotel. Pur și simplu stăteam la masă, când, pe neașteptate, am simțit-o pe mama în spatele meu, punându-mi mâna pe umăr. Am știut că a murit.

M-am întors cu fața spre Joe.

– Mama a plecat dintre noi. A murit, i-am spus eu.

– Ești nebună, mi-a răspuns el. Ai luat-o razna!

– Crede-mă că așa e! Și să dea naiba să nu te porți frumos cu mine, că numai pe tine te mai am acum!

În dimineața următoare, când am intrat în sală pentru primul spectacol, am observat că mă evita toată lumea. Organizatorul turneului îi chemase pe June Richmond, care acum are propriul club la Paris, pe Baby White și pe încă cineva să stea prin preajmă și să fie gata să-mi ia locul în caz că leșinam. Am văzut că toți se purtau ciudat, așa că m-am dus drept la organizator și i-am spus că a murit mama și ora exactă la care s-a stins.

Mai că și-a ieșit din minți și s-a apucat să facă un scandal monstru în culise. Era convins că-mi spusese cineva, numai că nu-mi zisese nimeni nimic, deși știau toți.

M-am întors la New York cât am putut de repede. Joe Glaser plecase înainte ca să facă toate aranjamentele pentru înmormântare. M-au dus la casa funerară și el a venit cu mine. Toată lumea și-a zis că sunt un copil îngrozitor pentru că n-am vrut să mă uit la sicriul în care era culcată mama. Joe a insistat să mă uit la ea. Mă simțeam ca atunci, în Baltimore, când străbunica mi-a murit în brațe; sau când m-au obligat să mă uit la sicriul în care era verișoara Ida. Joe Glaser dăduse de la el banii pentru îmbălsămare și înmormântare și voia să văd cât de mult cheltuise și ce treabă bună făcuse!

Până la urmă, au reușit să mă convingă să mă uit și să văd ce nu voiam să văd, iar atunci chiar că am înnebunit. Mama se îmbrăca mereu foarte frumos, numai că acum nu-i puseseră unul dintre costumele ei bune, ci o înfășuraseră într-un giulgiu din dantelă roz.

I-am obligat s-o schimbe pentru că nu puteam să fac altceva. Nici să plâng nu puteam. Când o să mor eu, poate că oamenii o să mă plângă pentru că o să știe că am să ajung în iad, și acolo o să-mi fie mai rău decât mi-a fost pe pământ. Dar, indiferent unde avea să ajungă mama, nu putea să-i fie mai rău decât îi fusese aici. Terminase cu necazurile, terminase cu supărările și terminase cu suferința.

M-am întors la Washington și mi-am încheiat programul.

Când eu aveam douăzeci și cinci de ani, mama avea treizeci și opt. Niciodată nu a vrut să-și aprindă mai mult de patru lumânări pe tort. Avea doar treizeci și opt de ani când a murit. Eu o să fac la fel. O să mă opresc la treizeci și opt, cel mult patruzeci. Ei nu-i păsa ce zice calendarul și nici mie. Sunt zile când mă simt de douăzeci de ani și zile când mă simt de două sute, iar atunci când te simți așa, niciun fel de aritmetică nu-ți dă avânt și nici nu te încetinește.

13
„One Never Knows, Does One“

Erau anii războiului – ani stranii și pentru mine.

Străbunica mea văzuse Războiul Civil chiar de la fereastra căsuței ei de pe plantația din Virginia. Oamenii ca ea știau ce înseamnă războiul, dar cei mai mulți dintre ei erau morți acum. Iar noi, ceilalți... ce dracu' pricepeam noi din ce se întâmpla?

Defilări, campanii în favoarea cumpărării obligațiunilor de război, turnee pentru soldați – organizate de USO[29] –, cartele pentru rații, scrisori cu timbre cum nu s-au mai văzut – toate acestea mi se păreau ceva ireal!

Am cântat în fața mai multor feluri de spectatori, i-am văzut schimbându-și hainele civile cu uniforma militară și mereu am avut sentimentul că suntem cu toții mult mai uniți decât înainte, de parcă am fi avut de înfruntat aceeași furtună năprasnică. Era la fel ca după un cutremur: toată lumea vorbea numai despre asta, însă dura de atât de multă vreme că, în cele din urmă, te obișnuiai cu situația, așa cum te obișnuiești cu orice.

N-am să uit niciodată cum am plecat în primul meu turneu organizat de USO – m-am prezentat la aeroport gătită foarte șic. Am pornit să urc agale scara avionului militar, cu câinele meu, Mister, în lesă, când un tip în uniformă a urlat din senin la mine:

– Unde crezi că te duci, domnișoară?

– Mă duc în Florida ca să cânt și nu sunt plătită pentru asta, așa că nu-i cazul să te porți urât cu mine, i-am răspuns eu.

M-a pus la punct imediat. Trebuia să cobor de pe scară, să-mi scot ținutele festive, să-mi pun o uniformă și să-mi las câinele acolo. Când am văzut cum arată avionul pe dinăuntru, mi-am dat seama ce voia să spună. Era ca o grotă. Trebuia să te așezi pe propria parașută, cu ochii la persoana de vizavi, care și ea

tot așa stătea. Când ajungeai la destinație, te simțeai ca un răcan după prima zi de instrucție la soare.

Habar n-am câți kilometri am tot călătorit în acele zile ca să le cânt soldaților. Am mers cu avionul, cu trenul, ba chiar și cu autobuzul nostru alb. Nici n-apucam să-mi trag sufletul, că Joe Guy mă și urca în alt avion.

Atât de nemaipomenit era publicul format din soldați, că te făcea să ți se aplece de spectatorii mofturoși de acasă. Lor le plăcea orice cântam eu, dar mereu insistau să asculte „Billie's Blues", „Fine and Mellow" sau „Body and Soul".

Nu-i nimic mai trist pe lume decât să vezi vreo două mii de tineri pierduți pe cine știe unde, fără muzică, fără femei, fără nimic. După fiecare spectacol, se îngrămădeau în jurul meu, îmi scoteau florile din păr și își împărțeau petalele. Îmi cereau să-mi rup rochia, ba chiar și ciorapii, și să le dau câte o bucățică, spunându-mi că au miros de femeie.

Și apoi, uite, că te întorci pe 52nd Street din New York și te pomenești cu localul plin de tineri în uniforme kaki. Am cântat la atât de multe petreceri de rămas-bun, și la Famous Door, și în alte cluburi, că le-am pierdut socoteala. Era mereu la fel: trei sau patru puști stăteau toată noaptea acolo; încheiam, beam un ultim pahar și ei plecau. După câteva săptămâni, primeam câte o scrisoare din cine știe ce insulă uitată de Dumnezeu, unde ei se luptau cu gândacii și cu șerpii și cu căldura și cu putregaiul.

Unele dintre acele scrisori îți frângeau inima. Erau semnate de niște copii pe care nu-i cunoscusem prea bine sau care nu știau nimic despre mine, însă niciodată nu m-am îndurat să le arunc. Când erau semnate de puști îndrăgostiți de mine, le trimiteam câte un patefon vechi și un teanc cu discuri cu mine și câteva cu Duke Ellington. Or fi fost ei băieții din familii bogate, care aici aveau orice și-ar fi dorit; însă acolo, când primeau un amărât de patefon de douăzeci de dolari și niște discuri tot de douăzeci de dolari, își imaginau că l-au apucat pe Dumnezeu de picior.

Și îmi scriau că așteaptă și tot așteaptă, dar fără să știe ce anume; și că ziua stau în pielea goală și se acoperă doar noaptea ca să nu-i ciupească goangele; și

că n-au nimic de făcut toată ziua, așa că stau și ascultă discurile mele.

Treceau luni întregi până apucau să mai vadă o femeie, dacă o mai vedeau vreodată. Of, câte relații de amor fierbinte la distanță am avut eu cu puștii ăia! Cu cei mai mulți dintre ei nu m-am mai întâlnit niciodată, dar cred că am avut noroc că nu i-am mai văzut, pentru că m-au impresionat la culme cei pe care i-am întâlnit după ce s-au întors. Într-o seară, spre sfârșitul războiului, eram la Blue Note din Chicago și a apărut un tip care a început să-mi vorbească despre o petrecere care avusese loc cu vreo doi ani în urmă, la Famous Door, pe 52nd Street. I-am făcut pe plac și m-am prefăcut că-mi aduc aminte. La un moment dat, l-am recunoscut. Părul îi albise complet și acum arăta de patruzeci de ani, deși nu cred că avea mai mult de douăzeci și cinci atunci când plecase.

Însă nimic din toate acestea nu mi se păreau adevărate, pentru că războiul nu-mi luase niciun bărbat de lângă mine. Nu știu ce m-aș fi făcut dacă așa ar fi stat lucrurile și dacă și el ar fi pățit ce pățiseră ceilalți soldați negri.

Și lucrurile acestea te măcinau. Te măcinau atât de tare, că nu știai ce să faci. Băieții negri pe care-i știam eu se străduiseră o viață să plece din Sud și să-și facă o viață bună undeva în New York. După care, bum! – au fost mobilizați și au ajuns într-o tabără de instrucție fix în Sudul de care fugiseră.

De pildă, tânărul acesta pe care-l știam. Era tare drăguț și respectabil și avea o afacere în Harlem, un Cadillac mare și scump, un apartament elegant și trăia cu o femeie albă și frumoasă. Avea tot ce puteai cumpăra cu o groază de bani.

La doar două săptămâni după ce și-a sărutat iubita și i-a zis la revedere din Cadillacul lui, pe Lexington Avenue, s-a pomenit în infernul din Georgia. Era pentru prima oară în Sud. Habar n-avea ce pierduse.

Mai că și-a ieșit din minți. În cele din urmă, n-a mai putut să suporte și a șters-o înapoi la New York. O săptămână întreagă n-a mai avut nimeni nicio veste până ce a apucat cineva să stea de vorbă cu el, însă nu conta dacă-i explicai câte o să aibă de pătimit dacă o să fie prins, pentru că el nu se gândea decât la ce pățise până atunci.

Nimic nu avea cum să fie mai rău. În cele din urmă, iubita lui și cu mine ne-am enervat atât de tare, că i-am dat telefon plutonierului de la regimentul lui

din Georgia. I-am explicat problema și el ne-a zis că nici nu și-au dat seama că lipsește, dar că urmează să se întâmple ceva. Urma să vină comandantul. Dacă se întorcea de urgență, zicea plutonierul acela, s-ar putea să nici nu afle că a lipsit. Abia așa am reușit să-l convingem să se întoarcă și să suporte consecințele.

Dar acele consecințele au avut legătură cu muzica. Muzica lui Irving Berlin. Când s-a întors, l-au luat pe sus și l-au dus să dea probă de dansator pentru un rol în filmul *This Is the Army.* Așa că a stat încălțat cu pantofii de step tot restul acelui război afurisit și mândruța lui l-a urmat dintr-un oraș în altul.

Însă au mai fost și alții. Îmi vine să plâng când mă gândesc la tineri ca Jimmy Davis și la oamenii talentați pe care i-am pierdut în blestematul acela de război. Încă și mai rău mă simt știind că nu a auzit nimeni de ei. Jimmy era deja în armată când a compus „Lover Man“ și mi l-a adus.

Mi-a plăcut la nebunie și am vrut să-l înregistrăm imediat, numai că el a fost trimis în Europa și eu nu l-am mai văzut niciodată. Probabil că a murit.

Am luat cântecul și m-am dus cu el la Milt Gabler, de la Casa de Discuri Decca, și am căzut în genunchi în fața lui – atât de mult îmi plăcea acel cântec. Nu voiam să-l înregistrez cu grupul obișnuit de doar șase instrumentiști. L-am implorat pe Milt și i-am zis că trebuie neapărat să am și niște viori. Eu cred că Milt Gabler ajunsese mare la Decca datorită mie și faptului că la el înregistrasem „Strange Fruit“, dar tot a trebuit să mă milogesc ca să înregistrez cântecul așa cum voiam eu. Ram Ramirez are toate meritele pentru „Lover Man“, însă asta-i doar o parte a poveștii.

Oamenii nu înțeleg cât de mult trebuie să te lupți ca să înregistrezi ce vrei și, mai ales, fix așa cum îți dorești tu să fie. Eu m-am zbătut și zece ani ca să ajung să-mi înregistrez un cântec așa cum voiam eu. De multe ori, compozitorii vin la mine cu diferite cântece, mie îmi plac, le zic asta și apoi nu se mai întâmplă nimic. Chiar și acum am câteva cântece pe care mă lupt să le înregistrez.

Uneori e mai rău dacă câștigi o bătălie decât dacă o pierzi, pentru că, dacă o câștigi și scoți cântecul, dar n-are succes, casa de discuri te face vinovată ani de zile pentru asta și nu-ți mai acceptă pretențiile.

Cam așa ceva s-a întâmplat cu „Some Other Spring“. Era un cântec superb, despre suferința pe care Teddy i-o provocase lui Irene Wilson, o pianistă celebră, descoperită de John Hammond cu multă vreme înainte ca vreunul dintre ei să-l cunoască pe Teddy. Era foarte tânăr când s-au cunoscut și ea l-a învățat ce e viața, după care s-a măritat cu el. Mai târziu, Teddy s-a îndrăgostit de un bărbat, prietenul ei cel mai bun, și a părăsit-o. Biata Irene, aproape că a murit de durere! Am ieșit cu ea în oraș într-o seară și cu noi au venit și Benny Webster și Kenny Klook Clarke. Toți încercam să o îmbărbătăm. În restaurant era un radiator al naibii de zgomotos și, când cineva a zis că radiatorul părea să cânte ceva, noi toți am început să facem glume și imediat am scos un cântec. S-au implicat și Arthur Herzog și Denny Mendelsohn, iar după ce l-am terminat, eu am dus cântecul la Benny Goldman.

Lui Benny i-a plăcut. De fapt, chiar a zis că era prea frumos și că n-o să aibă succes. La vremea aceea totul trebuia să fie ritmat și vesel. Benny era de părere că n-o să-l cumpere nimeni, dar eu am mers înainte și l-am înregistrat. Benny a avut dreptate. N-a avut succes.

Cred că cel mai vândut disc al meu a fost „Trav'lin' Light“. Asta s-a petrecut în 1944, pe West Coast. Trummy Young, un mare cântăreț la trombon, era cât pe ce să fie dat afară din hotelul din Los Angeles, așa cum i se întâmpla în mod obișnuit. La fel și eu. Probabil că amândoi ne gândeam cum să scăpăm pe scara de incendiu, când m-a abordat aranjorul Jimmy Mundy și m-a întrebat dacă aș vrea să cânt cu orchestra lui Paul Whiteman.

Și i-am răspuns că sigur, mi-ar face plăcere.

De fapt, Trummy compusese melodia. Eu doar o mai aranjasem puțin ca să mi se potrivească.

În aceeași zi în care eu am înregistrat-o cu orchestra lui Whiteman, o înregistrau și Johnny Mercer și Martha Tilton. Ne-am imaginat c-o să dăm lovitura. Trummy a primit șaptezeci și cinci de dolari pentru că a compus cântecul, iar eu am primit tot atât pentru că l-am cântat.

Ne-am luat banii, ne-am plătit camerele, am ieșit în oraș ca să sărbătorim, ne-am cumpărat niște mâncare chinezească și am rămas doar cu cinci dolari

mai bogați decât înainte. A trebuit să-i telegrafiez mamei să-mi trimită niște bani ca să luăm autobuzul și să ne întoarcem în Est.

Trummy și cu mine n-am mai văzut niciun sfanț. Pe vremea aceea încă nu se vorbea despre drepturile de autor, nici nu știam că există așa ceva.

United Service Organization – organizație non-profit, care oferea programe de recreere soldaților (n. tr.).

14
„I'm Pulling Through"

Restul războiului mi l-am petrecut pe 52nd Street și pe alte câteva străzi. Am purtat rochii albe și pantofi albi. Și în fiecare noapte îmi aduceau gardenii albe și prafuri albe.

Când eram drogată, eram în cea mai bună formă și nu se lua nimeni de mine. Nici poliția, nici antidrogul, nimeni.

Când încercam să mă las, atunci dădeam de necaz.

Cam pe la sfârșitul războiului, m-am dus la Joe Glaser și i-am zis că vreau să mă las și că am nevoie de ajutor. M-am dus la Tony Golucci, șeful meu de la Famous Door, de pe 52nd Street, și i-am zis același lucru. Tony se purtase și înainte extraordinar de frumos cu mine, dar atunci a fost atât de înțelegător și de minunat, că sper din tot sufletul să-l binecuvânteze Dumnezeu câte zile o mai avea de trăit. N-am mai spus nimănui altcuiva ce vreau să fac.

Tony mi-a păstrat slujba, s-a oferit să-mi dea bani, însă felul în care a făcut-o, asta n-o să uit eu niciodată: cu dragoste și respect, ca un om care întinde mâna altui om aflat la nevoie.

Am căutat cel mai bun sanatoriu particular din zonă. Banii nu erau o problemă. S-a dovedit că sanatoriul care mi se recomandase era chiar în Manhattan și au fost de acord să mă primească. Prețul era de două mii de dolari pe trei săptămâni. Desigur că era jaf la drumul mare. Pe de altă parte, era chiar ieftin dacă-mi garantau că vor păstra confidențialitatea asupra internării mele și asupra tratamentului. Și mi-au garantat-o.

Joe și Tony au spus tuturor că făcusem o cădere nervoasă. Multă lume pățea asta atunci și toți au crezut. Am stabilit data și m-am internat.

A durat aproape trei săptămâni. Joe Glaser mi-a trimis flori și tot felul de cadouri, dar m-am bucurat foarte mult când s-a terminat. Eram convinsă că o să reușesc. Mă simțeam pregătită să mă întorc la muncă; slujba mă aștepta.

Aceasta a fost prima încercare pe care am făcut-o ca să mă las singură de droguri și eram convinsă că am să mă descurc.

Am coborât treptele sanatoriului. Mă aștepta un taxi în care se afla domnișoara Church, secretara lui Joe Glaser, dar, înainte să mă urc în el, mi s-au spulberat toate speranțele și m-a cuprins disperarea. Am văzut un bărbat și imediat am știut că era de la poliție și mi-am dat seama că mă urmărea.

Nu mi-a venit să cred. În afară de Joe și Tony, nu mai știa nimeni că sunt acolo și eram sigură că ei nu spuseseră nimănui. Probabil vorbise cineva de la spital. Îmi venea să mă întorc și să le dărâm șandramaua. Două mii de dolari mă costase ca toată afacerea să fie complet confidențială, pentru că ar fi însemnat sfârșitul carierei mele de cântăreață dacă s-ar fi aflat. Am avut încredere și în doctori, și în infirmiere. Trebuia să am încredere, dar cineva mă trădase. De ce? Cine?

Atât de panicată eram, că nici nu m-am gândit la asta.

Dar m-am tot gândit de atunci încoace. Și am avut mult timp la dispoziție.

Mai demult, prin anii douăzeci, fusese un mare scandal la New York, în care erau implicați polițiști și Biroul Federal de Narcotice. Mai mulți tipi au fost arestați pentru trafic de droguri. Polițiștii și agenții federali i-au descoperit pe toxicomanii înstăriți. I-au amenințat că o să-i aresteze, dar că o să-i elibereze imediat ce vor fi de acord să intre într-un sanatoriu privat, recomandat de poliție, și să se „trateze". Bogații aceia fix așa au făcut. Și s-au dus tot în locuri precum cel în care am fost eu și au plătit cam tot cât am plătit eu, după care polițiștii au încasat comisioane babane.

Au avut loc restructurări și în poliție, și în Biroul de Narcotice, așa că se presupunea că se pusese punct întregii combinații, numai că asemenea combinații nu se termină niciodată.

Ca să supraviețuiască, sanatoriile au nevoie de sprijinul poliției. Ar putea să fie închise peste noapte și să li se interzică să mai deschidă vreodată, dacă asta e dorința Biroului de Narcotice.

Ar trebui să fie confidențială relația dintre un doctor și pacientul lui, iar eu am avut încredere în doctorii și infirmierele de acolo, însă unul dintre ei m-a

vândut. Poate au dat năvală polițiștii și i-au luat la întrebări până când cineva a ciripit. Sau poate polițiștii filează tot timpul sanatoriul, ca să descopere eventuali clienți, pe care apoi să-i aresteze. Nu știu.

Știu doar că pe vremea când mă drogam nu mă deranja nimeni, nu tu poliție, nu tu agenți federali, și nici nu mă urmărea nimeni. Nu le-am atras atenția decât atunci când am încercat din toate puterile să mă las. Cine mi-a făcut mizeria aia mi-a schimbat tot cursul vieții și n-am să-l iert niciodată.

E greu să te lași chiar și atunci când ai alături pe cineva care te iubește și crede în tine. Eu n-am avut pe nimeni. Nici familie, nici vreun bărbat care să mă iubească. Doar Tony Golucci și Joe Glaser credeau în mine.

Și împotriva lor era poliția, care pariase pe tot ce avea ea mai scump că o să pună mâna pe mine. Nimeni nu poate supraviețui în aceste condiții.

15
„The Same Old Story“

Dacă ești cetățean american și dacă nu te culci odată cu găinile, atunci, în aceste nopți, poți să mă vezi într-un film difuzat târziu. L-am făcut la Hollywood, în 1946, primul și ultimul film în care-am jucat la Hollywood.

Cântam într-un club de acolo când Joe Glasner a bătut palma cu producătorii. Era un film independent, produs de Jules Levey. Se chema *New Orleans* și chipurile despre New Orleans ar fi trebuit să fie vorba.

Mi-am imaginat că o să-mi joc propriul rol, că o să fiu Billie Holiday și o să cânt vreo două cântece într-un club și cu asta basta.

M-am înșelat. Mi-am dat seama de asta atunci când am primit scenariul. Spune-mi tu dacă știi vreo negresă, una singură, care să fi ajuns vedetă de cinema fără să fi jucat la început roluri de servitoare sau de târfă! Eu nu cunosc niciuna. Am aflat că urma să cânt puțin, dar tot rol de servitoare aveam.

Rău de tot m-am supărat pe Joe Glasner că mi-a făcut rost de acel rol. Toată viața mă zbătusem ca să nu ajung servitoarea cuiva și, după ce am făcut mai mult de un milion de dolari și am devenit o cântăreață cunoscută, cu ceva bun-gust și stimă de sine, ar fi fost un dezastru total să mă duc la Hollywood pe post de servitoare a cuiva.

Nu mă-nțelege greșit. N-am nimic împotriva servitoarelor ori împotriva târfelor, indiferent dacă-s negre sau albe. Mama mea a fost servitoare, o servitoare bună, cea mai bună. Mama mea vitregă este – chiar acum, când vorbim – menajera actriței Tellulah Bankhead și, sincer, n-aș refuza acel rol atunci când vor face filmul despre viața ei. Am fost ce-am fost, dar chiar nu cred că aș fi potrivită pentru roluri de servitoare. Nu le-aș juca bine. Absolut deloc! Cum aș putea, din moment ce, încă de la doisprezece ani, am îndurat chinurile iadului doar ca să nu ajung așa ceva?

Prin urmare, am început să mă cert la telefon cu Joe Glaser, spunându-i că, oricât de mult mi-aș fi dorit să ajung în filme, nici prin cap nu-mi trecea s-o joc pe Topsy, nici măcar dacă mi-ar fi dat toți banii din tezaurul de la Bank of America, indiferent cât de mare nevoie aș fi avut de acei bani. Însă Joe m-a avertizat că, dacă nu respectam contractul, făceam cea mai mare greșeală din viața mea și mi-a mai spus că nimeni de la Hollywood n-o să-mi mai ofere în veci niciun rol.

Așa că a început nebunia. Cei de la studio m-au trimis la un instructor de artă dramatică, cu care să-mi repet replicile. În film mă chema Miz Lindy și singurele mele replici erau „Da, domnișoară Marylee. Nu, domnișoară Marylee“ cu vreo douăzeci și trei de intonații diferite. Acel instructor încerca să mă facă să mă port ca o adevărată negresă!

Un tânăr mexican, pe care-l chema Arturo de Cordova, juca rolul principal – un tip împătimit după jocurile de noroc. Irene Rich o juca pe mama eroinei – era dulcică și cumsecade în viața de zi cu zi, dar în film trebuia să se poarte ca o scârbă din Sud, care-i detesta pe negri.

Louis Armstrong îl juca pe Louis, iar din formația lui făceau parte Zutty Singleton, Kid Ory, Barney Bigard, Bud Scott, Red Calendar și Charlie Beal. Cânta puțin la pian și Meade Lux Lewis, ba chiar în film apărea și Woody Herman. Eu trebuia să fiu servitoarea familiei și iubita lui Louis. Cam ăsta era subiectul.

Prima oară când am ajuns pe platoul de filmare, îmbrăcată cu o rochie neagră și lungă până-n pământ, luminile erau aranjate, cameramanii se dădeau de ceasul morții, mașiniștii enervau pe toată lumea, asistenții de producție trudeau ca niște sclavi, machiorii te fardau, coafezele îți tot potriveau peruca și eu a trebuit să-mi spun replica memorabilă: „Da, domnișoară Marylee“.

Am încercat să-mi înghit nodul din gât și am spus-o. Imediat regizorul a urlat:

– Tăiați!

Mi-a reproșat că n-am rostit deloc corect numele „Marylee“.

– Nimeni, absolut nimeni nu vorbește așa în New Orleans.

– În regulă, i-am răspuns eu. Pot să zic afurisitul ăla de nume fix așa cum vrei!

Și i-am zis „domnișoară Marylee“ în vreo cincizeci de feluri diferite, până l-a luat durerea de cap.

Când lucrasem o zi întreagă la această replică extraordinară, am întrebat-o pe tipa care mă învăța dicție:

– Ia spune-mi, fato, cine naiba mai e și domnișoara Marylee?

Toată lumea a sărit în sus. Domnișoara Marylee era singura vedetă din acel film.

Niciodată nu m-am avut prea bine cu femeile. Tipa asta probabil că era din Sud sau de pe la graniță. Există oameni care nu-i plac pe negri, dar nici nu-i urăsc. Ei bine, ea nu era așa. Nu voia să aibă nimic de-a face cu mine.

Încă se dă filmul la televizor și poți să vezi scenele în care am jucat împreună. Terminam de filmat seara pe la șase și imediat blondina se repezea în sala de proiecții să vadă montajul din ziua respectivă și să se admire. Eu n-aveam timp de așa ceva, că trebuia să dau fuga la club, unde cântam toată noaptea și apoi, la șase dimineața, reveneam pe platou, pentru machiaj și să încep să filmez.

După ce „marea vedetă“ s-a uitat la secvențele filmate în câteva zile, a ajuns la concluzia că eu aș fi eclipsat-o. Absurd! Nu eram actriță, nu fusesem niciodată, nu avusesem niciodată pretenția că aș fi vreuna. Nu mai jucasem niciodată de când înregistrasem la radio acel serial, *True Story,* cu Shelton Brooks, prin anii treizeci. Însă când fătuca asta zicea „Sari!“, toți oamenii de pe platou o întrebau cât de sus. Așa că au fost nevoiți să-i explice că mă vor împiedica să-i fur laurii.

Spre deosebire de ea, eu mă înțelegeam de minune cu cameramanul. De la bun început mi-am dat seama că tinerii aceia erau cei mai importanți. La fel cum sunt băieții din camera de regie tehnică de la studioul de înregistrări. Poți să prestezi incredibil de bine, dar, dacă tipii aceia nu te înghit, atunci răsucesc micile butoane cum doar ei se pricep s-o facă și cântecul îți iese în așa hal, încât îți dorești să nu te fi dat jos din pat în ziua respectivă. La fel e și cu cameramanii. Poți să joci formidabil de bine, atât de bine încât să vezi un

Oscar în viitorul apropiat, dar, dacă tipii aceia nu te plac, atunci se alege praful de tot visul tău!

Îl sunam în fiecare zi pe Joe Glaser și cântam în fiecare noapte până în zori. Odată, la filmări, chiar am eclipsat-o pe blondină, mă săturasem să-mi tot facă zile fripte. Atunci toți s-au luat de mine. Nu puteam să plec așa cum mi-aș fi dorit și am izbucnit în plâns.

De data aceasta a intervenit Louis Armstrong.

– Ia aveți voi grijă! le-a zis el regizorului, producătorului și actorilor de pe platou. Eu o cunosc bine pe Lady și, dacă începe să plângă, înseamnă că se pregătește să vă ia la bătaie.

În orice caz, am reușit cumva să isprăvim filmul și tare mult m-am bucurat să plec dracu' de-acolo. L-am văzut abia mai târziu, mult mai târziu și am descoperit că blondina avusese ultimul cuvânt. Filmaseră kilometri de peliculă cu cântece și scene din New Orleans, din care nu mai rămăsese nimic în varianta finală. Doar câteva secvențe scurte cu mine. Știu că am purtat o rochie albă într-o scenă, dar fusese tăiată.

N-am mai jucat în nici un alt film. Și nu mă grăbesc s-o fac.

Când filmul a avut premiera la un cinematograf de pe Broadway, eu deja nu mă mai gândeam la el. Abia de curând am citit ce-au zis criticii despre el. Cei mai mulți au avut numai vorbe urâte, cum de altfel merita. Unii au fost amabili cu mine, poate mai amabili decât ar fi fost cazul.

Archer Winsten, dragul de el, a scris că mi-am păstrat în cântecele din film „stilul personal care a inspirat nenumărați imitatori. Mă bucur să pot spune că o parte din sinceritatea ei vocală și emoțională trece dincolo de ecran, chiar dacă situația ei nu era una prea fericită."

Trebuie să fii perspicace să vezi dincolo de scenele din film și să intuiești toate scandalurile de pe platou.

Dar au meritat toate dacă fie și o singură persoană a înțeles ce am încercat eu să fac.

16
„It's Too Hot for Words"

Am învățat să miros necazul.

Cu siguranță l-am mirosit și în noaptea aceea din mai, 1947, când ne-am terminat programul de la Earle Theatre din Philadelphia. Trecuse aproape un an de când ieșisem curată din spitalul particular din New York – și de atunci eram urmărită de poliție oriunde m-aș fi aflat, la New York sau la Hollywood, ba chiar și la Chicago, atunci când am avut un contract acolo.

Ne-au înhățat în săptămâna în care aveam contract la Earle Theatre și eram pe același afiș cu Louis Armstrong și orchestra lui. Venisem de la New York cu o mașină închiriată – eram eu, Joe Guy, Bobby Tucker, pianistul meu, și Jimmy Asundio, un tânăr care, la vremea respectivă, îmi organiza turneele. Joe s-a întors la New York la începutul săptămânii, iar noi, ceilalți, urma să ne întoarcem cu mașina. După ultimul spectacol, parcă m-a avertizat ceva să nu mă mai duc la hotel.

Dacă vor să te aresteze, așteaptă mereu și pun mâna pe tine după ce îți termini programul. Dacă ridică pe cineva în mijlocul săptămânii, patronii de cluburi și directorii de săli de spectacole se enervează la culme, pe motiv că poliția le face o publicitate negativă și alte chestii de felul acesta. Polițiștii au, de regulă, foarte mare grijă ca nu cumva să le lezeze sentimentele, dar, de cum se termină ultimul spectacol și ieși pe stradă, se duce naibii toată acea grijă!

I-am implorat pe Bobby și pe Jimmy să nu se întoarcă la hotel, dar n-au vrut să mă asculte. Mai aveau lucruri de luat din camere, la fel cum și eu mai aveam acolo câteva rochii și farduri. Voiau să se întoarcă și să-și facă bagajul. Am învățat să am încredere în presimțirile mele. Le-am zis să lase naibii toate boarfele, că o să dăm mai târziu telefon la hotel să ne trimită bagajele la New York.

Numai că au râs de mine și de presimțirile mele și s-au întors. Eu m-am demachiat, m-am schimbat în haine comode, am plecat de la teatru, iar șoferul pe care-l angajasem m-a dus la hotel să-i luăm pe băieți. Mister, câinele meu, stătea pe bancheta din spate.

Cum am oprit în fața hotelului, am știut că am avut dreptate. Se vedea înăuntru prin ferestrele acelea mari. Holul era plin de polițiști. I-am zis atunci șoferului să tragă mașina după colț. Reacția lui m-a făcut să pricep că n-avea de gând să mă ajute. E groaznic să fii la ananghie și să ai lângă tine pe cineva căruia să nu-i pese.

Am ajuns după colț și atunci am văzut un agent federal care traversa strada și se îndrepta spre noi. Era indian. L-am recunoscut imediat. Nu șofasem niciodată în viața mea, dar nu conta deloc. Știam ce am de făcut și nu aveam nicio secundă de pierdut cu lecțiile.

I-am urlat șoferului să se dea la o parte, dar să lase motorul pornit. Agentul de la moravuri se apropia tot mai mult de mine și eu am apăsat pe pedala de accelerație. El a zbierat „Stai!“ și a încercat să mă împiedice să fug, punându-se în fața mașinii, dar eu nu m-am oprit, așa că s-a dat din drum. Am demarat de acolo printr-o ploaie de gloanțe.

Mister, câinele meu boxer, scheuna speriat pe bancheta din spate. La fel făcea și șoferul pe scaunul de lângă mine. Nu i-am luat în seamă și nu aș fi oprit pentru nimic în lume. Știam că nu pot să-i ajut cu nimic pe Bobby și Jimmy dacă nu reușesc să mă întorc la New York; și nu puteam să ajung acolo decât dacă stăteam cu ochii doar la drum. Îmi imaginam că o să-ncerce să bareze străzile din Philly, așa că i-am cerut șoferului să-mi zică pe unde s-o iau ca să traversez râul și să ies prin Camden, New Jersey. Nici acum nu știu cum am reușit, dar am făcut-o!

Era într-o vineri. Sâmbătă seara trebuia să am premiera la Onyx Club, de pe 52nd Street, dar mai întâi de toate trebuia să ajung la un avocat. Bobby era nevinovat ca un prunc; nu se drogase niciodată, nici măcar nu bea. Sigur, mergea la chefuri, dar își lua un pahar cu suc și stătea toată noaptea cu el în mână și se distra cot la cot cu ceilalți.

L-am scos pe Bobby din închisoare și a venit la mine. Mi-a zis că doi agenți apăruseră în camera lor de la hotel, fără mandat, fără nimic și au făcut o percheziție la sânge. Cică au găsit „proba“ sub pat.

Am cântat în seara aia la Onyx și nu s-a întâmplat nimic. Nici măcar nu i-am mai văzut până în a treia noapte, iar de atunci au tot stat pe acolo. M-au lăsat să cânt toată săptămâna. Așa e mereu. Încercau să strângă probe care să mă acuze, dar făceau și o favoare conducerii clubului nearestându-mă chiar acolo.

Eu știam că o să încerce să pună mâna pe mine la sfârșitul săptămânii. Nu mă simțeam deloc bine. Fusesem supravegheată vreme de un an și nu mai suportam asta la nesfârșit. Știam că n-o să mă las de droguri cât timp mă urmăreau ei, dar aș fi putut să încerc. Numai că dezintoxicarea costă. Înainte făcuse două mii de dolari, probabil că acum ar fi costat cel puțin tot atât. Și nu puteam să strâng toți banii aceia fără ajutorul lui Joe Glaser.

Cu leafa de pe săptămâna din Philly, plus săptămâna de la Onyx, mi-aș fi putut permite să mă internez în cel mai bun spital din țară. Fără acei bani, m-ar fi fugărit până la capătul pământului ca să mă trimită la pușcărie. Joe Glaser mi-a zis că era cel mai bun lucru care mi s-ar fi putut întâmpla și oricum nu aveam la cine altcineva să apelez.

Când mi-am terminat programul de o săptămână la Onyx, am luat un taxi și m-am dus la Hotel Grampion. În hol erau doi agenți cu un mandat de arestare. M-au condus în cameră, unde mă aștepta Joe Guy. Când am ajuns noi, ușa era încuiată. Agenții au început să bubuie în ea, iar eu am zbierat:

– E poliția, Joe! Aruncă marfa!

Ne-au arestat și ne-au luat de acolo pe amândoi. Pe el l-au dus la New York, iar pe mine la Philadelphia. Mi s-au furat din hotel o mulțime de rochii de scenă, de haine obișnuite și de bijuterii înainte ca Bobby Tucker să ajungă acolo și să apuce să le revendice.

Majoritatea agenților federali sunt drăguți, numai că au o muncă urâtă de făcut și n-au încotro. Ălora mai cumsecade le e silă de ei înșiși că au ajuns să facă asta, dar nici ei nu se pot pune cu legea, așa cum nici eu nu pot. Sunt obligați să îndeplinească niște ordine. Nu seamănă cu unii polițiști de la oraș –

brutali și nedrepți. Agenții federali cheamă doctorul dacă li se pare că ai nevoie; nu vor să ți se facă rău sau să vomiți pe ei.

Poate ar fi fost mai bine pentru mine dacă s-ar fi purtat urât; în cazul acela nu aș fi avut încredere în ei și n-aș fi crezut tot ce mi-au spus. Cât am fost în custodia lor, mi-au dat mâncare acceptabilă și m-au interogat într-un birou. Nu m-au închis în vreo celulă cu gratii. Am văzut cum un judecător federal l-a luat la rost pe un agent pentru că adusese un tip bolnav în sala lui de judecată, spunându-i să-l scoată de acolo și să-l ducă la doctor, cu toate că legea le dă voie să se poarte cu oamenii bolnavi ca și când ar fi niște criminali. Însă, atunci când pot, sunt miloși.

Mi-am adus aminte de Welfare Island. Dacă cineva punea ochii pe tine, îi era mai ușor să te trateze ca pe o ființă omenească. Matroana de acolo s-a purtat frumos cu mine și mi-a salvat viața tocmai pentru că voia să se apropie de mine. Și se pare că nu eram atât de dependentă de droguri, pentru că niște agenți n-au avut nicio jenă și mi-au făcut avansuri. La fel și în sediul FBI-ului. Nu mi-or adresa ei niciun cuvânt atunci când mă văd pe stradă, dar s-ar culca bucuroși cu mine, chiar și în biroul lor!

17
„I Don't Know if I'm Coming or Going"

Dosarul s-a numit „Statele Unite ale Americii versus Billie Holiday". Și chiar așa mi s-a părut că a fost.

M-au dus într-o sală de judecată din U.S. District Courthouse, la intersecția dintre Ninth și Market Street din Philly – la doar două străzi distanță de Earle Theatre, unde începuse totul cu doar unsprezece zile înainte, însă acele două străzi mi se păreau mari ca Oceanul Atlantic. Era marți, 27 mai, 1947.

Cineva a citit acuzațiile:

– În data ori în jurul datei de 16 mai 1947 și în alte date înainte de asta, pe teritoriul districtului judiciar al statului Pennsylvania, Billie Holiday a primit, a tăinuit, a deținut și a înlesnit transportul și ascunderea unor... droguri... aduse în mod fraudulos în Statele Unite, prin aceasta încălcând legea, și anume capitolul 21, secțiunea 174 din Codul Statelor Unite – adnotat."

Apoi a început să vorbească un adjunct al procurorului general.

– Billie Holiday, a rostit el. Ești acuzată de încălcarea Legii privind traficul și consumul ilicit de droguri; ți s-a prezentat o copie a acuzațiilor și ți-ai exprimat dorința de a nu te prezenta în fața marelui juriu. Ai dreptul la un avocat.

– Nu am avocat, am spus eu.

Și chiar acesta era adevărul. Nu mă întâlnisem și nu vorbisem cu niciun avocat.

– Vrei un avocat, domnișoară Holiday? m-a întrebat procurorul.

– Nu, i-am răspuns eu.

Nu credeam că ar sări cineva să mă ajute. Mai rău, eram convinsă că nimeni nu *putea* să mă ajute.

– Dacă te vei semna pe linia aceea, înseamnă că vei declara oficial că renunți să fii reprezentată de un avocat din oficiu.

Mi-au vârât o hârtie roz sub nas și eu am semnat.

Aș fi semnat orice, indiferent despre ce ar fi fost vorba. Nu mai mâncasem de o săptămână. Până și apa mă făcea să vomit. De câte ori încercam să ațipesc puțin, mă trezea un polițist mare și bătrân, care mă punea să mai semnez ceva, să mă îmbrac, să mă duc în alt birou.

Nici măcar să merg nu mai puteam atunci când a venit vremea să mă duc la tribunal, deci nu eram în stare să apar în fața judecătorului. Mi-au făcut o injecție ca să nu mai vomit și abia apoi am aflat că era morfină.

Atunci a intervenit judecătorul:

– Femeia aceasta a fost vreodată reprezentată de vreun avocat? a întrebat el.

Și procurorul i-a răspuns:

– Am primit azi un telefon de la un bărbat care i-a fost avocat, eu i-am explicat cazul și, mai târziu, m-a sunat din nou și mi-a adus la cunoștință că nu au de gând să vină până aici și că vor să tratăm problema așa cum o facem acum.

Astăzi sunt în stare să citesc acea frază și îmi vine să plâng. „Nu au de gând să vină până aici și vor să tratăm problema așa cum o facem acum.“ Cu alte cuvinte, nu-i mai păsa de mine nimănui.

Dacă o femeie își îneacă pruncul, care e cea mai oribilă crimă din câte există, femeia aceea tot are dreptul la avocat, iar eu aș ajuta-o să-și găsească unul, dacă aș putea.

Nu mă puteam aștepta să apară din senin cineva de la Legal Aid Society[30] ca să ajute o mândră care făcea vreo două mii pe săptămână, dacă nu chiar mai mult. Am înțeles că sunt pe cont propriu, îmi zisese asta și Glaser.

– Fato, mi-a spus el, ăsta-i cel mai bun lucru care ți se poate întâmpla!

Trebuia să ajung la spital și el tot insista că mi-ar fi mai bine într-o magazie de lemne.

Mi-au dat atunci să semnez o hârtie albă.

– Prin aceasta, renunți la dreptul de a avea un proces cu juriu, domnișoară Holiday.

Niciodată nu le fusese atât de ușor. Am semnat și a doua hârtie. De acum înainte puteau să facă ce voiau. Eu nu eram decât o fraieră.

– Cum te declari? m-a întrebat grefierul.

– Aș vrea să mă declar vinovată, ca să pot fi trimisă la spital, am răspuns eu.

Atunci a luat cuvântul procurorul:

– Dacă îmi permiteți, onorată instanță, acuzata este dependentă de droguri, dar, spre deosebire de majoritatea cazurilor noastre, domnișoara Holiday este de profesie cântăreață, una dintre cele mai bine plătite de la noi. A fost în Philadelphia și a cântat la Earle Theatre, unde a avut contract pe durata unei săptămâni. Agenții de la Narcotice au aflat de la biroul nostru din Chicago că era dependentă de heroină și că indubitabil a avut heroină asupra ei.

– Așa v-au informat cei de la Chicago? a întrebat judecătorul.

– Da, onorată instanță, a răspuns procurorul. Înainte a avut un contract la Chicago. Au verificat și au descoperit că, atunci când a plecat de la Earle Theatre ori se pregătea să plece de la Earle Theatre, avusese asupra ei câteva capsule... pe care le-a predat unui bărbat care se pare că-i este impresar, un individ care se numește James Asundio. Ulterior, în vreme ce James Asundio și Bobby Tucker își făceau bagajele, au intervenit agenții noștri, care s-au legitimat și le-au spus motivul pentru care veniseră, iar Asundio le-a zis că era camera lui. Camera a fost apoi percheziționată cu acordul lui și au fost descoperite câteva capsule, înfășurate într-o bucată de mătase.

Iar procurorul a continuat:

– După aceea, domnișoara Holiday a fost arestată în New York. Le-a dat agenților o declarație completă și a venit aici săptămâna trecută, însoțită de impresarul ei (Glaser) și și-a exprimat dorința de a fi ajutată să se vindece de această dependență. Din păcate, a fost și este în preajma unor paraziți și lipitori de cea mai joasă speță. Am aflat că, în ultimii trei ani, domnișoara Holiday a câștigat aproape un sfert de milion de dolari și doar anul trecut a câștigat cincizeci și șase sau și șapte de mii, dar nu a mai rămas cu nimic din toți acești bani. Acești indivizi care o însoțesc pretutindeni, a continuat tânărul procuror pe un ton melodramatic, sunt cei care fac rost de droguri, plătind doar cinci sau zece dolari, în vreme ce ei îi cer o sută sau două pentru aceeași cantitate. Opinia noastră este că cel mai bun lucru ar fi să o internăm într-un spital,

unde ar avea parte de un tratament adecvat și, poate, va fi vindecată definitiv de această dependență.

Atunci a început să vorbească judecătorul. M-a întrebat câți ani am, dacă sunt căsătorită, de câtă vreme eram despărțită de soțul meu, dacă am avut copii, unde lucra el. Pe scurt, m-a pus să-i zic povestea vieții mele și a carierei mele.

Apoi m-a întrebat dacă nu știam că era „ilegal" să dețin droguri. Ei, ce se aștepta să-i răspund? I-am spus că, după ce m-am apucat, nu m-am mai putut opri. M-a întrebat cât de mult consumam. La asta i-a răspuns agentul federal Roder și atunci judecătorul a vrut să știe dacă însemna mult. Roder i-a spus că era suficient cât să-i omoare pe oricare dintre ei. Mă rog, nu chiar să-i omoare, dar să-i facă să nu mai știe de ei.

A vrut să știe cu câte grame începusem. Ce dracu'! Nici eu și nici el nu eram farmaciști și mă săturasem deja de oameni în toată firea care caută senzații tari în povești de acest gen. Îmi spuseseră că, dacă mă declar vinovată, o să mă trimită la spital. Îmi era rău și voiam să merg acolo. În ritmul acesta nu ajungeam nicăieri.

Așa că am intervenit eu și m-am adresat judecătorului:

– Vreau să fiu internată în spital, onorată instanță, am zis eu.

– Știu, a spus el, fără să dea vreun semn că i-ar păsa.

– Vreau să mă vindec, l-am asigurat eu.

– Ești acuzată de consum de narcotice, mi-a spus el, privindu-mă drept în ochi.

După care, judecătorul și agenții federali au intrat într-o dispută care nu avea absolut nicio legătură cu mine. Șeful biroului din Philadelphia a luat cuvântul și i-a ținut judecătorului o predică despre toate greutățile muncii lor. Apoi a zis:

– Spun doar că aveți foarte puțină dreptate, ba chiar deloc, prin acuzarea și condamnarea ei, dacă nu vom reuși să aflăm sursa care-i furniza drogurile.

Judecătorul părea să creadă că îmi fac o mare favoare. Tot o dădea înainte cu acuzațiile și cu condamnarea, însă nu era nimeni acolo care să obiecteze.

După aceea, judecătorul s-a luat din nou de mine și m-a întrebat unde am fost în turneu, cine a venit cu mine, câți bani am făcut și unde i-am pus. Toată povestea asta ar fi durat la nesfârșit, dacă n-ar fi intrat în sală un individ care s-a luat la ceartă cu judecătorul. Probabil că era vreun ofițer supraveghetor sau vreun asistent social sau ceva asemănător. Judecătorul și-a ieșit din sărite și a pretins să fie ascultat.

– Vreau să înțelegi că, oricât de rău mi-ar părea de situația în care te afli, ești aici în calitate de acuzată într-un proces penal și, oricât de milă mi-ar fi de situația ta, nu am nicio îndoială că, după nouă ani în lumea scenei, poți face deosebirea între ce e bine și ce e rău – și, din câte mi s-au spus, înțeleg că ai avut parte de multe experiențe.

Vreau să știi că ești acuzată de fapte penale; și că nu te trimitem la spital doar pentru terapie. O să fii tratată, dar vreau să înțelegi că ești găsită vinovată de toate acuzațiile. Nu este deocamdată în sarcina noastră să ne ocupăm de vreun alt răufăcător care ți-a fost complice.

Vei vedea, pe perioada detenției, că vei avea parte de cele mai bune îngrijiri medicale. Aceasta este una dintre măsurile benefice luate de guvern în privința persoanelor ca tine.

Și nu cred că ai spus tot adevărul despre dependența ta de droguri... De tine depinde dacă ai să te faci bine și sperăm că, în perioada cât vei sta închisă, vei reuși să-ți refaci reputația, astfel încât să fii de folos societății și să îți reiei profesiunea care ți-a adus succes.

Instanța te condamnă la închisoare pe o perioadă de un an și o zi. Procurorul va stabili închisoarea în care îți vei executa sentința.

Totul s-a terminat în câteva minute; mi-au mai făcut o injecție ca să nu mi se facă rău pe drum și, la nouă în aceeași seară, mă aflam deja în cușeta de sus a unui tren care mergea spre Penitenciarul Federal pentru Femei de la Alderson, Virginia de Vest. Mă păzeau două huidume de femei albe.

Se purtau de parcă le era o frică teribilă de mine. Când i-am cerut uneia dintre ele să-mi dea o sticlă de bere, a icnit de spaimă și mi-a bolborosit că e împotriva regulamentului. Serios? Băgaseră o mulțime de chestii în mine ca să

nu mi se facă rău, iar asta era sigur împotriva regulamentului. Numai că nimeni nu voia să riște să mor în tren. În cele din urmă, una dintre gardience s-a dat bătută și mi-a adus o sticluță cu bere.

Însă nu se terminase încă povestea cu Philadelphia. Au început să mă tot aducă de la Alderson la Philly ca să mă interogheze. Nu puteam să sufăr asta. Atât de des mă transportau de colo până colo, că fetele de la pușcărie au început să creadă că eram turnătoare. Și nu există un loc mai rău decât temnița aia din Philadelphia unde mă țineau. Mai ceva decât la Welfare Island, mereu plin de umezeală și cu niște șobolani mai mari decât cățelul meu Chihuahua. Acolo erau femei cu TBC și boli mai grave, condamnate pe viață pentru crime și alte chestii de genul acesta, iar eu eram obligată să mănânc și să dorm împreună cu ele.

Pentru că nu reușeau să afle ce își închipuiau ei că aș ști, agentul de la moravuri a aranjat să ajung în pușcăria din Philly într-o vineri seara și să stau în acel iad până luni, când urmau să mă interogheze. Să nu-mi spună nimeni cum e cu manipularea, fiindcă eu am trecut prin asta!

Și mai rău a fost că m-au dus la tribunal când l-au judecat pe Jimmy Asundio și încă o dată după aceea, când l-au judecat pe Joe Guy. Amândoi au făcut apel la drepturile lor, amândoi au avut avocați buni și amândoi au scăpat. Condamnarea lui Jimmy a fost anulată de o instanță superioară pentru că agenții federali dăduseră buzna la el în cameră fără mandat, iar Joe Guy fusese achitat de juriu în doar câteva minute. Nu exista nicio acuzare împotriva lui; așa a spus judecătorul, iar jurații au fost de acord.

Și în tot acest timp eu mă simțeam teribil de proastă.

Oamenii care se droghează sunt oameni bolnavi, dar uite că guvernul îi vânează ca pe niște criminali, le spune doctorilor că nu pot să-i ajute, le intentează procese pentru că au avut niște prafuri pentru care nu plătiseră impozite și îi trimite la pușcărie.

Închipuie-ți cum ar fi dacă guvernul ar urmări oamenii bolnavi de diabet, ar pune impozit pe insulină, făcându-i să apeleze la piața neagră, dacă le-ar spune doctorilor că nu pot să-i trateze și, apoi, i-ar prinde, i-ar da în judecată pentru

că nu și-au plătit taxele și i-ar trimite la închisoare. Dacă așa am face, ar zice tot mapamondul că am înnebunit. Și totuși, exact asta facem zilnic cu oamenii bolnavi, dependenți de droguri. Pușcăriile sunt pline până la refuz și problema devine din ce în ce mai gravă.

Firmă de asistență juridică pentru persoanele fără posibilități financiare (n. tr.).

18
„Trav'lin' All Alone"

Dacă aș fi știut ce fel de „tratament" mă aștepta la Alderson, l-aș fi luat și singură – nu trebuia decât să mă încui într-o cameră și să arunc cheia.

Nu exista niciun fel de tratament. Nu te dezobișnuiau încet, reducându-ți treptat doza de droguri. Pur și simplu te aruncau într-un spital, nu-ți mai dădeau nimic și se uitau la tine cum te dai de ceasul morții.

În primele nopți am crezut că o să mor, că o să explodez, dar, după o vreme, după ce ai văzut cum arată iadul, trece și această stare, așa cum trec toate.

Aș vrea să știu și eu dacă a primit cineva ceva într-o pușcărie federală. După ce termină să-ți bage degetele în toate găurile, după ce îți scot dinții puși și îți fac radiografii la stomac, nu-ți dau absolut nimic.

În primele câteva zile e ca în armată. Ești în carantină și îți fac analize din cap și până-n picioare; teste la colul uterin, analize de sânge, teste la ochi, teste de inteligență, teste de aptitudini și, după douăzeci și cinci de zile de chinuri, apuci și tu să vezi în ce loc ai ajuns.

Închisoarea aceea se află la țară și e alcătuită din șase barăci în care stau câte cincizeci sau șaizeci de fete, însă sunt împărțite pe culori: trei căsuțe pentru fetele albe, trei pentru cele negre. La fel se stă și la masă, dar, când e vorba de muncă, albele și negrele trudesc cot la cot. Când se duc la lucru sau când se întorc de acolo, merg în grupuri – unul de negrese și unul de albe. La fel era împărțită și capela: fetele albe se rugau în față, negresele în spate. Tot așa și când se dădeau filme.

Cu toate acestea, locul acela nu era prea rău. În primul rând, mi se părea un progres al naibii de mare față de Welfare Island. Dacă te porți corespunzător, îți dau voie să te duci la cursurile de spaniolă, tâmplărie, gătit, olărit și alte de acest gen. Dacă ești foarte, foarte cuminte, poți să te duci chiar și la șase cursuri pe săptămână, presupunând că nu ești complet dărâmată după toată acea

muncă. Am făcut și eu acolo o mulțime de zorzoane și oale și le-am luat cu mine când am ieșit.

După ce m-au scos din carantină, m-am dus să muncesc la fermă, la cules de roșii și alte legume. Mai văzusem eu gândaci și viermi, dar niciodată de atât de aproape și îmi era al naibii de frică de bâzdâgăniile acelea. Probabil și-au zis că aveam nevoie de muncă în aer liber, după ce mă lăsasem de droguri. Din cauză că era foarte cald, într-o zi chiar am făcut insolație și am leșinat. M-au trimis la spital, iar doctorul mi-a dat să fac alte teste. În cele din urmă, le-a zis celor de la închisoare că sunt fată de oraș și că ar trebui să-mi dea treburi de făcut înăuntru, dar nu l-au luat în seamă. Acolo trebuie să muncească absolut toată lumea care nu-i bolnavă și poate s-o dovedească.

Destule fete din pușcărie, mai ales cele cu sentințe lungi, aveau iubite și le plăcea să muncească la fermă pentru că așa puteau să fie împreună. Nu puteau să facă nimic, dar măcar își dădeau bilețele de amor și tot felul de cadouri. Singura șansă reală pe care o aveau să fie împreună era când ne întorceam de la film. Doar atunci nu ne puneau să mergem separate pe rase. De obicei asta se întâmpla seara și nu se mai vedea prea bine care-i albă și care-i neagră. Doar atunci puteau să se țină de mână sau să facă altceva.

După toate testele de inteligență și de aptitudini, mi-au dat o a doua sarcină: m-au trimis la cocină, ca să fiu servitoarea unei turme de porci jegoși și gălăgioși. În toată amărâta mea de viață nu mai văzusem vreun porc și știi bine că IQ-ul meu nu-i chiar așa de mic. Probabil cineva se gândise că, dacă tot sunt vedetă, trebuie să mă pună la munca de jos, ca nu cumva să se înțeleagă că mi se face vreo favoare.

Pe terenul de la închisoare se cultivă toată mâncarea și se cresc toate animalele de care e nevoie, mai puțin curcanii și ce mai primeam noi de Ziua Recunoștinței și de Crăciun.

Într-o zi, m-am săturat atât de tare să-i aud pe porcii aceia cum guiță, că m-am cățărat pe acoperișul cotețului și am adormit buștean. Poate că aș fi dormit întreaga zi, dar m-au trezit sirenele și m-am întors la baracă. Când am ajuns acolo, toată lumea s-a repezit la mine, întrebându-mă unde am fost și

reproșându-mi că mă căutaseră peste tot. Cam cu o săptămână înainte evadaseră două fete.

– Unde dracu' să fiu? am zis eu. Dormeam pe acoperiș și acum mă duc să dorm în patul meu.

– Ba nu, nu te duci nicăieri, mi-au răspuns. Ai dat de belea!

Chiar că dădusem. Am fost trimisă în celula de izolare și mi-am pierdut dreptul să mai fumez. Acolo era ca în carcera de la Welfare Island, dar parcă nu la fel de rău. Ți se dă de mâncare de trei ori pe zi, dar tot singură ești, iar mie asta îmi face foarte rău. Doctorul pușcăriei știa cum mă simt și m-a scos de acolo după patru zile. Aflase că sufăr de claustrofobie și le-a reamintit că sunt fată de oraș.

– Trebuie să fie aici și o muncă potrivită pentru ea, le-a spus.

După ce toți specialiștii de acolo au ținut o ședință ca să găsească o muncă potrivită pentru o fată de oraș ca mine, am fost distribuită în rolul Cenușăresei de la Baraca 6. Era doar un nume frumos dat ajutorului de bucătar[31]. Am muncit la bucătăria barăcii ca fată bună la toate. Trebuia să spăl vasele, să spăl geamurile, să aduc gălețile cu cărbuni – că acolo, la țară, nu erau gaze și se gătea la o sobă uriașă cu cărbuni –, să fac focul seara folosind ziare și paie și multe altele pe lângă.

Seara, când reușeam să termin cu toată treaba, perioada de relaxare era deja încheiată și se dădea stingerea. Trebuia să fiu în picioare de la cinci dimineața, să deschid cantina, să pun mesele, să fierb cerealele, să torn laptele în pahare, să număr feliile de pâine și să fac cafeaua.

Cu toate că pe terenul din jur creștea tot ce aveam noi nevoie, șefii se purtau cu legumele acelea de parcă erau niște diamante într-un seif. Măi, frate, trebuia să număr fiecare morcov. Primeai doar atâți cât să-ți ajungă pentru fiecare porție – nici mai mult, nici mai puțin. Dacă se schimba numărul de fete, la fel se schimba și numărul de rații. Dacă încurcai borcanele și îți ieșeau ori mai multe ori mai puține, erai pedepsită în singurul fel care te seca la suflet, adică ți se lua dreptul la fumat timp de o zi sau o săptămână, în funcție de cât de gravă fusese greșeala săvârșită.

Eu am avut mereu de furcă din cauza cafelei. O făceam prea bună și se termina prea repede.

Mai și furam de mâncare pentru fetele celelalte, dar nu m-au prins. Le duceam mâncare mai ales celor care tocmai scăpau de cine știe ce obicei prost – droguri ori alcool. Când te lași de chestiile astea, ai o stare cumplită, care se cheamă „sevraj“, și ți-e foame tot timpul.

Eu n-am avut starea aceea de sevraj când m-am lăsat de droguri, probabil fiindcă eram prea ocupată să mă gândesc la viața mea de dinainte. Numai că acele fete sufereau al naibii de rău! Se ridicau de la masă atât de flămânde, că plângeau toată noaptea. Furam niște mâncare și le-o dădeam pe furiș, iar ele o ascundeau sub saltele sau pe unde puteau. Câteodată mai erau prinse și pedepsite, dar nimeni nu m-a turnat niciodată.

Grea mai era munca aia de Cenușăreasă, mai cu seamă partea când trebuia să car câte douăsprezece căldări cu cărbuni în fiecare seară. Nu mă deranja nimic, doar faptul că trebuia să încui ușa barăcii la sfârșitul zilei. De cum se închidea acea ușă, îmi și aduceam aminte de vremea când fusesem încuiată în internatul catolic alături de fata aceea moartă și mi se făcea toată pielea de găină. Nu mă supără prea multe lucruri, dar o ușă încuiată îmi dă fiori.

În lunile petrecute la pușcărie mi se spunea că primeam zilnic scrisori. Mi-a dat o stare extraordinar de bună gândul că lumea nu mă uitase. De Crăciun am primit peste trei mii de felicitări din fiecare stat al Americii, plus din orașe ca Shanghai, Bombay, Cape Town, Alexandria și din toată Europa.

Însă nu puteam să-mi citesc corespondența, pentru că la regulament scrie că ai voie să primești scrisori doar de la rude apropiate, iar moartea mă lăsase fără ele. Nu mai aveam pe nimeni. Tata și mama muriseră. Crede-mă că, dacă aș mai fi avut vreo rudă, agenții aceia federali ar fi găsit-o imediat. Sunt foarte meticuloși.

Mai aveam pe undeva o soră vitregă și un frate vitreg, cei pe care-i cunoscusem la înmormântarea tatei, numai că dispăruseră fără urmă în lumea albilor. Nu mai trăiau decât mama mea vitregă, Fanny Holiday, și verii mei, Henry și Elise, însă niciunul nu era considerat rudă apropiată.

Și toate darurile pe care mi le trimiteau oamenii și de care eu nu mă puteam atinge! Fructe, vin, whisky, șampanie. Îi iubeam pentru gestul lor, numai că toate aceste cadouri le erau trimise înapoi.

Un cuplu de oameni minunați, din Zürich, Elveția, mi-a trimis două mii de dolari și o telegramă în care ziceau că America nu mă va mai accepta după ce voi ieși din pușcărie, așa că ar trebui să mă duc la ei, în Europa. Mi-au și dat două telefoane de acolo, iar gardiana a fost amabilă și m-a lăsat să vorbesc cu ei. Le-am zis că nu pot să dau bir cu fugiții; poate au dreptate și America n-o să mă mai accepte, dar trebuia să văd asta cu ochii mei. I-am cerut gardiencei, doamna Helen Hironimus, să trimită banii înapoi și le-am zis că, dacă n-o să mă descurc după ce ies de acolo, am să-i sun, am să le cer să mi-i trimită din nou și am să mă duc la ei.

– Dar eu cred că am să mă descurc, le-am mai spus.

Gardiana nu avea voie să mă lase să vorbesc cu prietenii aceia din Europa și nici să primesc corespondență, dar, în cele din urmă, a hotărât să-mi dea câte trei scrisori pe săptămână de la oameni care nu făceau parte din familie. I-a ales pe Bobby Tucker, devotatul meu pianist, și pe Ed Fishman, un tip care voia să-mi fie impresar atunci când voi ieși. Fishman o suna pe gardiancă zilnic și, pentru că ea voia să mă ajute să revin pe scenă, m-a lăsat să vorbesc și cu Fishman, și cu Joe Glaser.

Tare cumsecade era acea gardiancă! Și arătoasă pe deasupra! Avea bani și nu trebuia să lucreze acolo, dar o făcea pentru că ea chiar credea în munca aceea. După predicile de duminică, se ducea mereu la spital, unde erau fetele care încercau să se lase de droguri. Acolo am văzut-o și eu prima oară, în una dintre vizitele ei. Când zaci în chinuri și numeri minutele, ultimul lucru pe care vrei să-l vezi e o femeie frumoasă, iar gardiana Helen Hironimus chiar așa era, însă asta n-o oprea să vină pe la noi. Aducea flori pentru fetele care sufereau cel mai tare. După ce o vedeai câteva zile tot făcând treaba asta, începeai să crezi că are ea un scop ascuns, apoi îți dădeai seama că deja o plăceai.

N-am cântat nici măcar o notă cât am stat închisă în Alderson. Nu-mi ardea să cânt, așa că n-am făcut-o. Multe fete de acolo erau foarte drăguțe. Mă tot

rugau să le cânt și se supărau pe mine când le refuzam, dar nu conta. N-aș fi putut să cânt nici dacă aș fi vrut. Dacă mi-ar fi înțeles cântecele, și-ar fi dat seama că n-am cum să fac asta într-un loc ca acela. Cântecele mele se bazează doar pe sentimente, iar eu nu pot să cânt nimic dacă nu simt. Și chiar n-am simțit absolut nimic în toată perioada cât am stat acolo!

Fetele făceau mereu spectacole de amatori. Chiar și gardiana aceea drăguță mă întreba dacă nu vreau să iau și eu parte la ele, dar de fiecare dată îi dădeam același răspuns. Îi ziceam că eram acolo ca să fiu pedepsită și cu asta basta, n-aveam niciun motiv să cânt. M-am dus la primul spectacol dat de puștoaicele acelea. Era de Halloween și unele dintre ele erau travestite în băieți și se purtau pe scenă cum nu puteau să se poarte în viața reală.

Era absolut scârbos și atât de deprimant, că nu m-am mai dus niciodată la acele întâlniri. Atitudinea mea a supărat pe toată lumea, dar încă îmi ascultau discurile. Mi s-au trimis cam vreo cinci sute de înregistrări în perioada petrecută acolo, dar nu le-am luat cu mine când am plecat. Nu prea îmi ascult discurile când sunt afară, așa că nici acolo n-am făcut-o.

Eram la pușcărie și se apropia Crăciunul din 1947, iar eu eram hotărâtă să-mi fac cumva rost de puțin whisky. Aveam toată bucătăria la dispoziția mea și mi-am zis că doar eu pot s-o fac. Mi-am adus aminte de domnul Lee, chinezul acela care ținea o spălătorie în Baltimore. Mi-am adus aminte de domnul Lee și de tot whisky-ul pe care-l făcea din orez la el acasă.

Numai că mi-era frică să fur orez. Eram convinsă că-și vor da seama și vor ajunge la mine. Așa că mi-am zis că pot obține același lucru din coji de cartofi. Dar chiar și așa era destul de complicat, pentru că trebuia să te căznești al naibii de tare ca să-i cureți cum trebuie. Mă rog, am reușit să fac rost de cojile acelea și, nu peste multă vreme, am făcut un whisky atât de bun, că îi simțeai mirosul de la distanță. De acolo au început necazurile. Mirosul era atât de puternic, că trebuia să mă muncesc ca dracu' ca să-l ascund undeva.

Cu cât fermenta mai mult, cu atât puțea mai tare. Am încercat să-l ascund peste tot – sub stiva de lemne, în spatele sobei, în cămăruța mea, dar gardiana

cotrobăia peste tot, că doar nu era proastă! Simțea mirosul, care deja se răspândise în toată pușcăria.

Și-a zis că poate s-a strecurat înăuntru un animal și a murit acolo. M-a pus să fac locul lună. În bucătărie munceam doar eu și cu o femeie de șaizeci și cinci de ani, așa că s-a gândit că una dintre noi ne ocupam cu vânzarea de băutură.

În cele din urmă, gardiana a ajuns să caute și acolo unde ascunsesem eu licoarea – sub maldărul de cărbuni. Chestia aceasta m-a costat dreptul de a fuma vreme de două săptămâni și tot whisky-ul acela delicios.

După primele cinci luni acolo, ți se dă o cameră frumoasă, cu un pat ca de spital – nici prea moale, nici prea tare, numai bun. Ai un scaun confortabil și unul cu spătarul tare și drept. Dacă ai ceva bani, ți se permite să-ți cumperi niște materiale, ca să-ți faci perdele și cuverturi pentru pat. Dar trebuie să-ți ții lună cămăruța, să dai podeaua cu ceară și câte și mai câte. O gardiancă vine în inspecție din când în când și, cu o mănușă albă pe mână verifică nu care cumva să găsească vreun fir de praf sau altă mizerie pe undeva, că iar îți pierzi dreptul la fumat.

Singurul lucru care mă interesa pe mine în acel loc erau țigările. Când am intrat, ajunsesem în faza în care fumam cam un pachet pe zi. Cu foarte mult efort am reușit să ajung la trei pachete pe săptămână, limita permisă de lege.

Regulamentul zicea că, dacă n-ai bani să-ți cumperi țigări, pușcăria îți oferea săptămânal câte trei pachete de Virginia, care era marca locului. Dar, indiferent câți bani ai fi avut, indiferent câte țigări primeai de afară, tot la numai trei pachete aveai dreptul pe săptămână.

Bineînțeles că înăuntru se făcea trafic cu orice. Eu dădeam bomboane, săpun și ce mai aveam pentru țigări, dar, dacă erai prinsă, iar îți pierdeai dreptul la fumat. Mereu trebuia să găsești metode să-ți păstrezi țigările, iar regulile erau atât de aspre, că, la cea mai mică abatere, ți le pierdeai. Da, tare grea era viața acolo.

În afară de chiștoace, nu-mi mai doream decât un singur lucru: niște ață cu care să tricotez. M-am gândit de la început că tricotatul m-ar ajuta să nu-mi pierd mințile. Credeam că sunt în stare, dar nu mai împletisem niciodată și nu

știam cum se face. Fata de lângă mine – Marietta o chema și era din San Francisco, închisă pentru furt – m-a învățat în timpul ei liber. Era o femeie tare drăguță, singura prietenă adevărată pe care am avut-o acolo. Era de familie bună, amabilă, talentată și dulce. Fusese casieriță într-un restaurant și se întâmplase ceva de avusese nevoie urgentă de niște bani, dar era prea târziu ca să-i mai poată scoate de la bancă. Așa că i-a luat din sertarul restaurantului și voia să-i pună la loc a doua zi de dimineață. N-a mai apucat, că au arestat-o imediat, nici n-au lăsat-o să le explice ce se întâmplase și au condamnat-o doar la trei ani, pentru că era la prima infracțiune.

Era singura tipă din închisoare cu adevărat inteligentă, restul erau doar niște amărâte analfabete din Sud, cu care nu aveam nimic în comun. Sigur că nu mă purtam urât cu ele, nici n-aș fi putut s-o fac, însă doar cu Marietta m-am înțeles. Întotdeauna am fost așa, am avut foarte puțini prieteni, iar închisoarea nu a reușit să mă schimbe.

După ce m-a învățat Marietta cum să fac, m-am apucat de tricotat în disperare și mi-a plăcut foarte mult. Am făcut pulovere cu model pentru Bobby Tucker și băiețelul lui. După ce am ajuns să lucrez la bucătărie, am început să pun deoparte cea mai bună mâncare pentru Marietta.

Traiul în pușcărie nu-i ușor nici pentru gardience și paznice. Și ele sunt bune sau rele, la fel ca deținutele, la fel ca toată lumea. Sigur, unele dintre ele sunt fanatice – niște nenorocite care trebuie să se simtă superioare și care se bucură atunci când îți dau cu șutul în fund.

Însă acolo mai munceau și oameni cinstiți și dăruiți, care chiar încercau să te ajute, iar eu pe ei prefer să mi-i amintesc. Era o paznică tare cumsecade, o negresă deșteaptă și drăguță. Nu-i dădeau voie să se machieze și nici să poarte rochii mai moderne. N-avea decât vreo douăzeci și opt, douăzeci și nouă de ani. Îi murise bărbatul și trebuia să-și întrețină singură fetița, așa că s-a pus cu burta pe carte, s-a dus la școală și a luat examenele.

Cam de opt ori era cât pe ce să-și piardă slujba tocmai pentru că era cumsecade și nu se purta urât cu fetele. Le făcea să respecte regulile, dar mai închidea ochii atunci când călcau strâmb. Dacă noaptea fetele dădeau muzica

prea tare la patefon, le ruga frumos să-l închidă și să se culce. Trebuia să aibă grijă de treizeci și cinci, până la cincizeci de fete dintr-o baracă – cu vârste între douăzeci și șaizeci și cinci de ani – și se purta cu ele așa cum te porți cu niște copii năbădăioși, indiferent dacă erau prostituate, dependente de droguri, hoațe de mașini, falsificatoare sau criminale.

Eu ieșisem de mult timp când închisoarea aceea a devenit celebră pentru că a avut deținute ca Tokyo Rose și Axis Sally[32]. Cât am stat eu acolo, n-a mai existat nicio altă vedetă în afară de mine.

Directoarea și gardiana-șefă se purtau foarte frumos cu mine și cu toate fetele. Gardiana-șefă a plecat de acolo cu puțin timp înaintea mea: avea vreo cincizeci și ceva de ani, făcea munca aceea din 1929 și obosise. Voia să-și cumpere o fermă și să trăiască acolo liniștită, lângă bărbatul ei. Orice gardian sau paznic trebuie să locuiască în închisoare, asta se înțelege de la sine!

Cea mai urâtă parte e că ți se oferă o mulțime de droguri, iar asta ar trebui să demonstreze dacă te-ai vindecat sau nu. Și mie mi-au oferit și mi-am dat seama că nu simțeam nicio nevoie, lucru care m-a bucurat enorm. Cu toate că aveau atâția doctori și infirmiere și aparate, niciodată nu reușeau să ajungă înăuntrul tău, ca să înțeleagă ce te macină cu adevărat.

În fiecare zi cât am stat eu acolo, pe directoare o suna din Los Angeles tipul ăsta, Ed Fishman, care zicea că-i mare impresar și promitea că o să facă o mulțime de lucruri pentru mine atunci când o să ies. Abia mai târziu am aflat că încerca doar să mă prostească și să mă facă să lucrez pentru el, dar la vremea aceea mi-a ridicat moralul pentru că, uite, era cineva care încă se dădea bine pe lângă mine, chiar dacă era vorba doar despre afaceri!

Când mai aveam puțin până să ies de acolo, Fishman mi-a zis că voia să organizeze un mare concert la Carnegie și că s-a ocupat el personal de petrecerea în cinstea eliberării mele. Mi-a zis că o să fie o mulțime de reporteri la New York, așa că mi-a sugerat să cobor la Newark, unde o să mă aștepte el și cu Bobby Tucker. Pe cât posibil, și eu voiam să evit publicitatea.

În Alderson, Virginia de Vest, nu există nimic în afară de închisoarea aceea. Dacă te urci în tren de acolo, poți să fii înfășurată în blănuri de nurcă sau să

porți straie de călugăriță, tot nu păcălești pe nimeni. Toată lumea știe că tocmai ce ai ieșit din pușcărie, dar mie nu-mi păsa câți oameni știau asta. Atâta vreme cât eram liberă, chiar nu-mi păsa. Niciodată nu m-a interesat ce gândesc oamenii despre mine, iar închisoarea n-a reușit să schimbe asta.

Drumul cu trenul mi s-a părut cam lung, dar, în cele din urmă, au anunțat gara Newark. Am coborât și am dat ochii cu dragul, scumpul, loialul meu Bobby Tucker. Îl adusese cu el pe Mister, câinele meu. Știam că Mister n-o să mă recunoască. Și nici alții. Mă îngrășasem atât de mult în pușcărie, că nu mai semănam deloc cu fata care plecase din oraș cu zece luni înainte. Am încercat să mă stăpânesc, în caz că totuși ar mai fi fost și alți oameni pe acolo care ar fi putut să mă vadă.

Măi, frate, cât de puțină încredere am avut eu în cățelul ăla! Nu numai că m-a recunoscut, dar, într-o fracțiune de secundă, a și sărit pe mine, mi-a dat jos pălăria și m-a trântit drept în fund, chiar în mijlocul gării, după care a început să mă pupe ca un nebun.

O femeie s-a apucat să țipe. Alți oameni au intrat în panică și au început să urle după poliție ca să vină și să-i apere; se auzeau unii care strigau cum că un câine turbat a atacat o femeie și, foarte curând, locul s-a umplut de camere de filmat. Lumea se bulucea ca la urs și praful s-a ales de încercarea mea de a trece neobservată. La fel de bine m-aș fi putut duce cu trenul până în Penn Station, gara principală din New York, pentru o întâlnire intimă cu Associated Press, United Press și International News Service.

Bobby Tucker locuia cu familia la o fermă micuță, în apropiere de Morristown, New Jersey. Mama lui îmi păstrase rochiile și avusese grijă de toate lucrurile mele personale și de câine. Imediat ce am reușit să scăpăm din învălmășeala din gara Newark, Bobby m-a dus repede acasă la el. Se apropia concertul și voia să ne apucăm de repetiții.

Eu eram speriată de moarte. I-am zis că nu mai cântasem de zece luni și că nu știam ce-o să iasă când o să deschid gura.

Atât de drăguț era Bobby! Știa ce mă îngrijorează, dar mi-a spus că situația o să fie mult mai gravă cu cât îmi fac mai multe griji, așa că nu mi-a dat nicio

șansă.

Atunci tocmai își zugrăveau casa pe dinăuntru și scoseseră pianul pe verandă. Nici n-am apucat să intru, că Bobby s-a și așezat la pian.

Pentru mine, cel mai greu cântec din lume este „Night and Day“, așa că am zis să începem cu el și o să vedem ce iese!

N-o să uit niciodată prima notă, nici a doua și, mai cu seamă, a treia, când trebuia să o lungesc pe cuvântul „zi“. Am ținut-o și parcă a sunat mai bine ca oricând. Bobby era cât pe ce să cadă de pe taburet de atâta bucurie, iar maică-sa a ieșit în fugă din casă și m-a luat în brațe.

Doar acolo am repetat pentru concert. Nici nu ne-am apropiat măcar de New York sau de Carnegie. Bobby și mama lui m-au făcut să mă simt ca acasă și totul a fost minunat!

În original: KP – Kitchen Police sau Kitchen Patrol, denumire dată soldaților care ajută la bucătăria cazarmelor (n. tr.).

Nume generice date crainicelor radio, care făceau propagandă pentru Germania sau Japonia, în timpul celui de Al Doilea Război Mondial (n. tr.).

19
„I'll Get By“

N-am leșinat decât o singură dată în viața mea și asta s-a întâmplat imediat după concertul de la Carnegie Hall, la zece zile după ce ieșisem din pușcărie.

Orice artist îți poate spune că noaptea de dinainte de Paște e cea mai proastă din tot anul. Indiferent dacă servești la mese în bărulețul din colț sau dacă ești vedeta unui spectacol de pe Broadway, aceasta e singura noapte din an când lumea nu se așteaptă la niciun fel de distracție.

Atunci a avut loc concertul meu. Ed Fishman a trebuit să stabilească data foarte repede. N-au avut prea mult timp la dispoziție pentru publicitate, abia dacă au apucat să pună afișele în fața sălii și imediat au lipit pe ele hârtii pe care scria NU MAI SUNT BILETE.

Au vândut și spațiul de pe scenă la câteva sute de oameni, locuri pe scaune și locuri în picioare. Totalul biletelor ajunsese la vreo trei mii cinci sute, când au intervenit și au zis că ajunge. Două sau trei mii de oameni au rămas cu buza umflată.

Evident că în culise era o agitație și o tensiune cum nu cred că mai văzusem vreodată. Fishman și Glaser se certau pe mine. Nu semnasem un contract cu niciunul dintre ei. Expirase contractul pe care îl aveam cu Glaser și nu-l înnoisem, dar nici nu știam prea multe despre Fishman ca să risc și să merg pe mâna lui.

Cu doar câteva săptămâni în urmă, mi se spusese că eram exclusă din Statele Unite, că publicul nu mă va mai accepta niciodată. Ei uite că mulțimea de oameni din stradă le-a răspuns!

Trebuie să recunosc că Fishman fusese tot timpul prezent, de la început și până la epuizarea biletelor, iar Glaser nici nu călcase pe-acolo. Însă nici avansurile pe care mi le făcea mie Fishman nu erau ce părea. Amândoi impresarii mă amenințau cu sindicatul, încercând să capete câștig de cauză.

Însă toate problemele acestea de culise au dispărut în momentul în care am văzut publicul. Nu-mi spusese nimeni că o să am spectatori pe scenă, în spatele meu. Primul meu gând a fost: „Ce naiba au adus corul ăla mare?“

Nu eram obișnuită cu așa ceva. Erau la fel de mulți oameni pe scena de la Carnegie ca în sala de la Appolo într-una din nopțile bune.

Încă dinainte de a deschide gura ca să cânt, am primit răspunsul pentru europenii care-mi spuseseră că America nu mă va mai accepta niciodată după ce voi ieși din închisoare și m-am bucurat că nu m-am pripit și nu am fugit din țară!

La prima pauză eram atât de fericită, că nici nu mai știam ce fac.

Când eram în culise, chiar înainte de momentul în care trebuia să mă întorc pe scenă, mi-a fost adusă o cutie mare cu gardenii. Vechiul meu simbol – își adusese cineva aminte de el și mi-a trimis acele flori ca să-mi poarte noroc. Le-am scos din cutie și mi le-am legat în păr, fără să fiu prea atentă la ce fac. Nu observasem, dar era acolo și un ac imens de pălărie pe care mi l-am înfipt în cap. Atât de tare mă amorțiseră emoțiile, că n-am simțit nimic până când n-a început să-mi curgă sângele în ochi și pe urechi.

Dragul și scumpul de Bobby Tucker, pianistul meu, m-a văzut că sângerez și mai că și-a pierdut mințile de spaimă. Eu încercam să mă șterg, când Bobby a urlat la mine:

– Lady, o să mori, nu poți să intri pe scenă!

Și, în tot acest timp, regizorul tehnic striga la mine:

– Încă cinci minute, domnișoară Holiday!

Și trei mii cinci sute de spectatori mă așteptau în sală. Slavă Domnului că îmi pusesem o rochie neagră, așa că nu se vedeau prea tare petele de sânge. M-am șters cât de bine am putut și am încercat să-mi refac machiajul. Am cântat treizeci și patru de cântece cu totul. Când am ajuns la al treizeci și treilea, i-am făcut semn lui Bobby să sară peste „Night and Day“. Când am început „Strange Fruit“, eram toată plină de sânge și transpirație.

Am reușit cumva să ajung în culise, dar, când a venit momentul să ies la a treia chemare la scenă, am zis:

– Bobby, nu mai rezist!

Și imediat am leșinat.

În acele prime zile din New York, când toată lumea știa că fusesem la pușcărie, mi-am dat seama cine îmi este cu adevărat prieten și cine nu. Atunci s-a separat grâul de neghină. N-o să le uit niciodată reacțiile și nimic nu poate schimba ce-am simțit eu atunci, nimic nu mă poate face să uit cum s-au purtat cu mine.

Prietenii ca Bobby Tucker voiau mereu să mă ia cu ei, să mă ajute să mă reintegrez, ca și cum doar fusesem plecată din oraș. Își făceau griji în privința stării mele de spirit. Știau că acceptarea publică este un fenomen neînțeles de nimeni și că o fată nu se poate hrăni doar cu soiul acela de dragoste. Trebuia să simt îmbrățișările și sărutările oamenilor pe care-i cunoscusem bine, pe care-i ajutasem și cu care lucrasem.

Așa că, încă din prima săptămână, Bobby m-a bătut la cap să mergem și s-o vedem pe Sarah Vaughan. Avea un concert și Bobby m-a dus în culise. Oamenii de acolo s-au purtat foarte frumos cu mine, nu se auzea decât „Bună, drăguțo“, tot felul de fragmente din refrenele mele și toată lumea îmi zicea cât de bine arăt.

Am așteptat-o pe Sarah să vină la pauză în culise. Eram încântată să o revăd și mă așteptam ca și ea să se bucure la fel, dar nu aveam pretenția să-mi zică mai mult decât „bună“, că doar avea de lucru. Când a apărut și a dat cu ochii de mine, a strâmbat din nas și a trecut pe lângă noi, ducându-se drept în cabină. Fără niciun semn, fără nimic. Chiar m-a durut atitudinea aceasta venită din partea unui om de care am avut grijă și pe care am încercat să-l ajut.

Așa că am izbucnit în plâns. Sarah m-a făcut să-mi pară rău că ieșisem din închisoare. Ba mai rău – m-a făcut să mă simt de parcă tot în spatele gratiilor eram!

Mai târziu a încercat să-mi explice de ce se purtase așa: cică bărbatul ei, George Treadwell, îi spusese că arătam foarte sexy așa, abia ieșită din pușcărie.

Pe de altă parte, erau oameni ca Lena Horne, care mă făceau să uit că lipsisem de lângă ei.

Într-una din primele zile, când încă mai eram amețită de aerul tare al libertății, stăteam la o șuetă cu John Simmons, din orchestra lui Ellington. John își dădea seama cum mă simt și voia să mă ajute.

În orice caz, în acea dimineață, el a vrut neapărat să mă ducă la Strand, unde cânta Lena. Eu nu prea voiam. Era normal să fiu sceptică după experiența cu Vaughan. N-am vrut să mai primesc o astfel de lovitură, așa că am insistat să stăm în ultimele rânduri ale sălii, unde era întuneric, și să asistăm doar la o repetiție. Proastă am fost! În orice caz, cineva a anunțat-o pe Lena:

– Lady Day e în sală.

– Lady Day? s-a mirat Lena.

Și frumusețea aia mică a zburat de pe scenă ca o pasăre. A luat-o la fugă prin sală, strigându-mi numele. Când m-a văzut, s-a repezit la mine, m-a luat în brațe, m-a strâns tare și s-a uitat în ochii mei, râzând și plângând în același timp.

– Scumpa mea, iubita mea, de ce, dar de ce n-ai venit în spate să mă vezi?

– Nu știi? am întrebat-o eu. Am fost la pușcărie.

– Să nu mai zici niciodată asta! a exclamat ea. Ai fost bolnavă și ai fost plecată puțin, atâta tot.

M-a luat de mână și m-a dus în cabina ei. După primul spectacol, a insistat să ies în oraș cu ea și să-mi facă cinste cu masa de prânz și așa de bine ne-am simțit, vorbind vrute și nevrute și amintindu-ne de zilele de altădată, de la Hollywood, când ea a avut mult de furcă la *Stormy Weather*. Ethel Waters fusese vedeta din acel film. Am vorbit și despre asta și despre multe altele, și atât de fericită eram, că am început să plâng. Oamenii ca Lena te vindecă de suferințele pe care ți le fac cei meschini.

Concertul de la Carnegie a fost evenimentul cel mai important pe care l-am trăit în toată cariera mea. Și era greu de întrecut! După el au urmat multe dezamăgiri cumplite. În cele din urmă, am reușit să aleg între cei doi impresari care se luptau pentru mine și am hotărât să rămân cu Joe Glaser. Fishman s-a supărat și a plecat la Los Angeles.

Însă am aflat destul de curând că numele impresarului nu este deloc important. Să-l fi avut eu și pe cel mai mare impresar din lume, cu cele mai bune relații și tot n-ar fi avut ce să facă în privința carierei mele. Cariera mea era în mâinile justiției.

Înainte să poți să cânți într-un local unde se vinde băutură, trebuie să ai permis de la poliție și de la Comisia de Control pentru Băuturile Alcoolice. E o chestie esențială asta. Legea zice – probabil că e o rămășiță din vremea Prohibiției – că nicio persoană cu cazier nu poate avea o autorizație pentru vânzarea băuturilor alcoolice. Acesta a fost un cadou făcut WCTU[33] în momentul în care legea a fost adoptată. Ideea era ca foștii proprietari de bodegi ieftine să nu aibă dreptul legal de a deveni proprietari de restaurante, însă acest articol din lege a fost încă de la început trecut cu vederea.

Când am ieșit din închisoare, mi-au băgat legea sub nas. Mi-au respins cererea făcută pentru autorizația de a cânta în localuri, iar fără asta nu mă angaja nimeni, așa că nu mai aveam unde să cânt în New York – dacă acolo se vindea alcool.

Sigur, aș fi putut să cânt în săli de spectacole, în fața unui public care încă nu împlinise vârsta legală pentru a avea voie în baruri. Aș fi putut să cânt la radio, aș fi putut să apar la TV. Aș fi putut să apar în concerte la Town Hall sau Carnegie Hall. Foarte bine! Dar, dacă îndrăzneam să casc gura în cel mai paradit bar din câte există, însemna că încalc legea. Însemna că eu am probleme, dar proprietarul cârciumii avea probleme și mai mari decât mine, pentru că el își pierdea autorizația și pâinea pe care o punea pe masă copiilor.

Atât de întors pe dos e sistemul ăsta! Pe cei mari nici nu-i interesează de dreptul la muncă despre care se face atâta tărăboi. Dacă aș fi fost vreun amărât de hoț de buzunare, cei din comisia de eliberare condiționată m-ar fi ajutat să-mi găsesc o slujbă, ca să încep o viață cinstită și să mă țin de ea, dar eu eram cântăreață și comisia nu-mi era de niciun folos. Nu era treaba lor ce se întâmpla cu mine!

Când am ajuns la mare strâmtoare, fără nicio autorizație de la poliție, au încercat să mă ajute prietenii. Al Wilde a avut ideea să facă un spectacol de

revistă despre viața mea și să-l monteze pe Broadway. Era o idee absurdă, dar m-a înduplecat. Și, încă mai important, a reușit să convingă o mulțime de alți oameni să investească în ea. Bob Sylvester, Dumnezeu să-i odihnească sufletul așa cum merită, a investit cinci mii de dolari. La fel și alții.

Am avut premiera la Mansfield Theatre, în seara de 27 aprilie, 1948. *Holiday on Broadway* s-a jucat cu casa închisă, iar după primul spectacol am crezut că am dat lovitura. Criticii de muzică și de teatru au venit la noi și ne-au tratat extraordinar de bine.

La acel spectacol lucra cu mine și Bobby Tucker cu formația lui. În deschidere a cântat duoul de piane al lui Wyatt și Taylor; Slam Stewart și contrabasul lui au apărut în primul act și actul al doilea s-a deschis cu tobele lui Cozy Cole. Se folosea o lumină ceva mai întunecată, așa că tobele lui păreau violete, bețele galbene, iar din Cozy nu se vedeau decât dinții foarte albi.

Eu am avut mai multe numere și în primul act, și în al doilea, în două costume diferite. Am fost chemată de cinci ori la scenă. A doua zi a apărut o cronică în *Times* cu titlul: „Holiday a făcut spectacol aseară: Billie la Mansfield, înconjurată de o galaxie a cântăreților de jazz".

Superbă idee, numai că spectacolul nostru nu s-a jucat decât trei săptămâni.

Primul meu contract la un club, după concertul de la Carnegie, a fost la un local mare din Philadelphia – exact orașul unde fusesem arestată. În prima noapte m-am uitat în public, apoi i-am aruncat lui Bobby Tucker, pianistul meu, o privire speriată, de parcă văzusem o fantomă. Bietul om nu pricepea ce se întâmplă, dar chiar acolo, lângă scenă, stătea doamna Helen Hironimus, gardiana de la Alderson. N-a mai putut să suporte și își dăduse demisia, iar acum se distra!

A fost prima dată când m-am întâlnit cu cineva de acolo. După o a doua întrevedere cu o absolventă de la Alderson, am învățat să mă feresc.

După câțiva ani, pe când cântam în Detroit, fata aceasta a venit într-o zi acolo, între două spectacole, tocmai când eu mă pregăteam să plec la cumpărături. Voia să stăm de vorbă despre una, alta și s-a oferit să mă ducă cu mașina. Știam că are obiceiul să fure de prin magazine, dar m-am gândit că i-o

fi trecut. Cel puțin, nu-mi imaginam că o să încerce așa ceva cât timp eram împreună.

Am intrat într-un magazin mare din centru. Eu m-am uitat la poșete, la lenjerie, la ciorapi. Indiferent ce alegeam, ea îmi zicea același lucru:

– Nu trebuie s-o cumperi de-aici, păpușă. Știu eu un loc ceva mai încolo, unde au lucruri mai bune și mai ieftine.

Iar eu m-am gândit că poate o știi ce spune din moment ce locuise acolo șaptesprezece ani, așa că mergeam mai departe. Fusesem deja în trei magazine când m-am enervat și i-am zis că o să-mi cumpăr ce vreau din următoarea prăvălie, după care o să mă întorc la teatru.

Ne-am urcat în mașină, ea a tras-o după colț, a oprit și a început să se scuture. Dumnezeule, fata aia furase tot ce-mi plăcuse mie din fiecare magazin! Și toate lucrurile le ascunsese într-o pereche mare de pantaloni bufanți.

– Ascultă, draga mea, i-am zis eu, lasă-mă să plec și adu-mi aminte să nu mai merg nicăieri cu tine!

Am jignit-o. Voia să-mi ofere mie toate acele lucruri, imaginându-și că-mi face cine știe ce mare favoare.

Dar eu mă gândeam că doar se folosește de mine și m-am înfuriat atât de tare, că nici n-am stat să mă gândesc ce se întâmplă cu adevărat.

– Tâmpito, am urlat eu la ea, dacă tot mă duc iar la pușcărie, atunci să fie pentru că te-am strâns de gât!

Și uite cum acea întâmplare m-a vindecat de dorința de a mă revedea cu fetele de la Alderson.

Women's Christian Temperance Union – organizație de femei care milita pentru cumpătare creștină (n. tr.).

20
„No Good Man“

Să nu vă imaginați că toți deportații se aflau în Europa. Așa am fost și eu ani de zile. În Philly, Washington, Boston sau Frisco eram un cetățean. Puteam să vin și să plec, să locuiesc și să lucrez oriunde voiam, fără să cer voie nimănui. Nu și în New York, însă!

După ce am epuizat toate căile legale de a-mi obține permisul de muncă în New York, am aflat că mai există o metodă. Aici a intervenit domnul Levy. Într-un fel, se poate spune că poliția mi-a făcut cunoștință cu el.

În 1948, John Levy conducea Ebony Club de pe 52nd Street. Avea în spate un barosan cu bani, dar totul se făcea numai și numai la ordinele lui. Toată lumea știa că el e șeful. În perioada aceea pe mine mă interesa doar că el îmi putea da de lucru când nimeni altcineva nu avea curajul s-o facă. Era un tip de succes pe care-l preocupa situația unei puicuțe abia ieșită din pușcărie.

Levy era absolut convins că-mi poate face rost de permisul de muncă, iar când s-a arătat dispus să mă lase să cânt la Ebony fără așa ceva, am fost sigură că nu spunea vorbe în vânt.

M-am urcat speriată pe scenă, așteptându-mă să-i văd pe polițiști dând năvală în club și luându-mă pe sus chiar în mijlocul refrenului, dar nu s-a întâmplat nimic. Am avut un succes colosal și am devenit atracția primului club din New York în care am reușit să cânt după ce ieșisem din închisoare. Ebony Club era plin ochi în fiecare noapte. Eram acompaniată de Bobby Tucker și formația lui senzațională, iar pe același afiș cu mine era și Noro Morales, cu grupul lui extraordinar de spanioli.

În tot acest timp, domnul Levy mă ajuta și în alte privințe. M-a dus la magazine luxoase, la Wilma și la magazinul creatoarei Florence Lustig, mi-a cumpărat rochii de cinci sute de dolari, cu mănuși și pantofi asortați, dar

niciodată nu m-a dus la magazine cu bijuterii. Pe acestea le cumpăra angro, mi le dăruia și mie mi se păreau frumoase.

Când aveam nevoie, ciupeam și eu niște bănuți, dar n-am cerut niciodată să mi se țină evidența. Mă gândeam că lucrurile pe care mi le cumpără în fiecare săptămână trebuie să coste de două ori mai mult decât câștigam eu. Așadar, dacă ceream să se facă socoteala, poate aș fi ajuns eu să-i datorez bani lui Levy.

Nu avusesem niciodată o blană de nurcă. John Levy mi-a cumpărat-o pe prima, apoi chiar că n-am mai pomenit nimic despre bani. Deja îmi dădusem seama că face tot ce poate ca să mă ajute, dar cea mai mare surpriză a fost că nici măcar o singură dată n-a sugerat că ar vrea să se culce cu mine.

Era mereu calm și atent și manierat, însă totul pe plan strict profesional. Dacă mă apucau spaimele sau dacă mi se părea că ceva nu e în regulă și mă întrebam „Ce-i asta?“, el îmi zicea să mă liniștesc, că impresarul meu, Joe Glaser, nu poate să facă nimic pentru mine, dar el poate.

Locuisem la ferma lui Bob Tucker de lângă Morristown, după care m-am mutat la un hotel. Într-o zi, Levy m-a dus într-un apartament superb, complet mobilat și mi-a zis că e al meu. Normal că m-am îndrăgostit de el. M-am gândit că deocamdată își pregătește terenul și că o să-mi facă ochi dulci mai încolo.

Și nu m-am înșelat.

Nu eram cu nimeni și el știa asta. Când mai apărea câte un fost de-al meu, se ocupa de el. A început să treacă pe la Ebony și soțul meu, Jimmy Monroe. M-am bucurat să-l revăd, ba chiar am început să-mi zic că poate ar trebui să ne mai dăm o șansă, însă John s-a ocupat și de asta. Nu doar că l-a alungat pe Jimmy, dar l-a și făcut să pară laș, slab, ridicol și deloc bărbat. Când John Levy i-a spus să nu mă mai deranjeze, Jimmy și-a băgat coada între picioare și a șters-o de-acolo. Sigur, John era ditamai bărbatul, dar nimeni nu-i chiar atât de mare!

John a avut grijă să nu duc lipsă de nimic. Aveam mașină cu șofer. Mă ducea la cluburile cele mai elegante și strălucitoare și mi-a înlăturat până și ultima îndoială când mi-a cumpărat prima casă pe care am avut-o de când plecasem

de pe Pennsylvania Avenue din Baltimore. Era un loc absolut superb, în St. Albans, Queens, pe care l-am mobilat împreună cu lucruri moderne și de epocă. Am luat și un pat uriaș și rotund, ca cel pe care-l văzusem în filmele cu Billie Dove.

Mă pomeneam că-mi spun tot mai des că s-ar putea să fiu iar fericită într-o bună zi. Și, ca de obicei, gândul acesta era fatal.

Problemele au început atunci când Levy mi-a făcut rost de un contract la Strand Theatre, de pe Broadway. Era începutul mai multor angajamente la teatre, cu trei mii cinci sute de dolari pe săptămână. Pe afiș, alături de mine, era și orchestra lui Basie și împreună am stabilit un fel de record cu opt săptămâni neîntrerupte de spectacole pe Broadway.

Era nemaipomenit, dar tot muncă se numea; cinci spectacole pe zi, șapte zile pe săptămână. După câteva săptămâni ajunge să ți se facă lehamite să mai intri în cabină. Singurele momente de respiro le aveam când mai apărea câte vreun vechi prieten în culise. Ne duceam atunci și luam prânzul la Edison Hotel ori ciuguleam ceva în bărulețul din spatele teatrului.

Minunatul viitor alături de domnul Levy începuse să semene tot mai mult cu un coșmar și eu nu îndrăzneam să vorbesc cu nimeni. Nu exista nimeni care să nu se sperie de John Levy.

Făceam trei mii cinci sute de dolari pe săptămână, dar n-aveam nici o lescaie în buzunar. John se ocupa de finanțe și eu n-aveam voie să am nici măcar cinci dolari. Mă săturasem. Mi-era jenă să ies în oraș și să nu pot plăti consumația de la bar sau de la restaurant. Așa că, într-o după-amiază, când a apărut domnul Levy, i-am zis că vreau să-mi dea niște bani de buzunar.

– Ce să faci cu ei? a urlat el la mine.

Vorbea de parcă ar fi fost nedemn pentru o doamnă să aibă bani asupra ei. Mi-a zis că tot ce trebuia să fac atunci când aveam nevoie de ceva era să-i șoptesc ce doresc și el o să-mi cumpere. Că doar aveam o casă, continua el. Aveam și mașină, și șofer care să mă ducă oriunde vreau. Aveam conturi deschise și colo, și dincolo, și peste tot!

– Îți ofer eu tot ce-ți trebuie, așa mi-a zis.

Așa s-a transformat în coșmar restul angajamentului de la Strand.

La început a fost destul de greu. Toată lumea se bucura că teatrul e mereu arhiplin. Oamenii stăteau deja la coadă de dimineața, când se deschidea casa de bilete. Și tot cozi imense erau acolo și înainte de ultimul spectacol, de noaptea târziu. Tuturor li se părea extraordinar, numai mie nu. Eu credeam că toți oamenii aceia se îmbulzeau doar ca să vadă cât de drogată sunt.

– Speră c-o să cad în nas, ziceam eu.

Nu mă păcăleau articolele din ziare. Nu le credeam minciunile și n-aveam nevoie de publicitatea lor afurisită.

– Poate unii așa speră, mi se spunea, dar foarte, foarte mulți oameni vin să te vadă pentru că te iubesc. Să nu uiți asta!

Cu vreo două seri înainte de ultimul spectacol de la Strand, Peggy Lee mi-a trimis un mesaj în culise, rugându-mă să vin la petrecerea pe care o dădea la clubul Bop City.

Era o reuniune unde veneau mulți oameni din presă. O revistă avea să-i dedice mai multe pagini. Domnul Levy a fost de părere că ar trebui să mă duc, numai că, după câte cinci spectacole pe zi, eram mult prea obosită să mai plec undeva. Stăteam mai mult timp să mă pregătesc pentru o simplă ieșire în oraș decât dacă ar fi trebuit să fiu prezentată la curtea vreunui rege. Mereu trebuia să fiu perfectă – unghii, coafură, machiaj – și asta dura vreo două ore bune.

În orice caz, după aceste două ore, terminasem să mă aranjez și domnul Levy m-a condus la mașina cu care trebuia să ajungem la Bop City.

Domnișoara Lee avea cam douăzeci și cinci de oaspeți la masa lungă: W. C. Handy, Count Basie, Billy Eckstine. Domnișoara Lee stătea într-un capăt. Când am ajuns noi acolo, reuniunea abia începuse. Toți musafirii trebuiau să se ridice în picioare și să-și facă numărul. Billy Eckstine a fost primul.

Petrecerea aceea plictisitoare părea că nu se mai termină. La un moment dat, Peggy Lee s-a ridicat de la locul ei și a venit spre noi cu o partitură în mână. Mi-a surâs, mi-a întins-o și mi-a spus:

– Asta este pentru tine, Lady! Pentru tine am compus cântecul ăsta!

Mi-am aruncat o privire peste foaia de hârtie. Cântecul se chema „Doamna cu gardenii“ sau „Gardenii în părul meu“, ceva de genul acesta. Era vorba despre obsesia pentru gardenii pe care o avusesem pe vremea când nu eram în stare să cânt dacă n-aveam flori în păr.

Unul dintre ceilalți oaspeți s-a uitat și el la partitură, după care a făcut o glumă proastă. Parcă un aer înghețat a cuprins întreaga sală. Ceilalți au început să zornăie din pahare, prefăcându-se că nu auziseră ce spusese acea femeie. Eu i-am zis „Mulțumesc frumos“ lui Peggy Lee și am vrut să mă ridic de pe scaun, să plec dracului de acolo.

Numai că doamna aceea guralivă nu s-a lăsat și s-a adresat celorlalți meseni:

– Ce naiba, dragilor, de ce v-ați supărat? Că doar am spus adevărul!

Însă era prea târziu în noapte pentru o discuție atât de serioasă.

După seria de spectacole de la Strand, probabil cea mai urâtă parte a vieții mele alături de domnul Levy a fost atunci când ne-a părăsit, și pe mine, și pe formația mea, pe coclaurile din Sud, fără un chior în buzunar. Când aparițiile mele în spectacole au început să se împuțineze, domnul Levy s-a hotărât să facem singuri un spectacol doar al nostru, în care eu să fiu vedeta și orchestra mea să mă acompanieze. Investise o parte din banii personali în acest proiect, așa că își permitea să se poarte cu noi ca un stăpân de sclavi.

Acesta a fost începutul sfârșitului în relația mea cu domnul Levy. Gata cu autobuzele, cu turneele alături de orchestre și nici n-a mai fost nevoie să fac pe mama răniților față de toți instrumentiștii cu care călătoream.

Cineva a spus odată că ne dăm seama că ne-am săturat doar atunci când ni se apleacă. Probabil că la mine și la domnul Levy se gândea!

21
„Where Is the Sun?“

Poți să ai parte de la fel de multe necazuri ca atunci când încalci legea și dacă ești nevinovată și proastă. Pe pielea mea am învățat asta. Dacă faci o greșeală, dar *știi* c-ai făcut-o, măcar stai cu ochii în patru. Așa poți să te aperi cât de cât. Altminteri, nu ești decât o fraieră.

Mi-aduc aminte că odată, în timpul războiului, m-am întâlnit cu un tânăr în clubul de pe 52nd Street, unde cântam. Era muzician și era în armată. De vreme ce îi știam pe toți muzicienii soldați, n-am avut nevoie de nicio prezentare. Am ieșit împreună vreo două zile și apoi mi-a zis că dezertase din nu știu care unitate militară de undeva din Sud și că nu mai avea de gând să se întoarcă. La vremea aceea eu stăteam la hotel, așa că l-am luat la mine ca să încerc să-i bag mințile în cap. I-am zis că o să-l sun pe sergentul lui și o să-l rog să aranjeze lucrurile în așa fel încât să se poată întoarce fără să fie pedepsit în vreun fel. În toată viața mea nu mai vorbisem așa de dur decât cu un singur soldat și atunci ținuse. Și probabil că mi se urcase la cap acest obicei prost.

Când nici măcar numărul unității n-a vrut să mi-l spună, l-am încuiat în cameră și i-am zis să stea cuminte acolo cât timp ține spectacolul meu de la club. M-am întors pe la patru dimineața și nici n-am apucat să închid ușa, că imediat au bătut în ea două matahale albe, cu mutre fioroase. Mi-au fluturat legitimațiile pe sub nas și mi-au zis că mă arestează și mă duc la pușcărie pentru că am ascuns la mine un dezertor. I-am implorat să nu facă asta, le-am spus că mi-ar putea distruge cariera. Mda, de parcă n-ar fi știut! Și când am văzut că rugămințile mele nu dau niciun rezultat, am încercat să le ofer bani. Aveam cinci sute de dolari ascunși în cameră. Le-am spus că le dau toată suma, numai să mă lase în pace și să permită acelui soldățel amărât să se întoarcă la unitate.

Și uite că oferta mea i-a interesat foarte mult! Mi-au luat până și ultimul bănuț, m-au certat un pic și după aceea au plecat. Nu m-am prins ce se

întâmplase decât atunci când i-am văzut că urcă la etaj în loc să coboare, iar când mi-am dat seama că fugeau pe acoperiș cu banii mei cu tot, am înțeles că fusesem trasă pe sfoară. Cineva îmi întinsese o cursă.

Și apoi a venit ziua nemaipomenită din ianuarie 1949, când am ajuns la San Francisco, ca să dau o probă la Café Society, clubul lui Joe Tenner. John Levy mă însoțea. Mă simțeam rău și eram nefericită, dar nu eram drogată. Nu mai luam prafuri și nici nu mai intenționam s-o fac. Poate, dacă eram drogată, aș fi avut ceva mai multă minte. Eram acolo doar de câteva zile, când domnul Levy m-a anunțat că trebuie să se ducă la Los Angeles. L-am condus la gară în superbul Lincoln decapotabil pe care mi-l cumpărase el cu banii mei. În viața mea nu mai văzusem o așa mașină. Avea chiar și un bar înăuntru și scaunele din piele roșie din spate puteau fi transformate într-un pat. Avea și un telefon, iar în acele zile doar doctorii aveau telefoane în rablele lor.

A doua zi, șoferul m-a dus din nou la gară, ca să-l luăm pe domnul Levy. Nu ne-am întors bine în apartamentul de la hotel, că am și început să ne certăm și, chiar în toiul scandalului, a început să sune telefonul. Am răspuns eu. O voce pe care n-am recunoscut-o mi-a zis că vrea să vorbească cu domnul Levy. Eu am zis:

– John, pe tine te caută!

Până a venit el la telefon, persoana a închis. După câteva secunde a bătut cineva în ușă. Eram în apartamentul meu, numărul 602. La vremea respectivă nu am înțeles ce se întâmplă, dar, după aceea, am avut la dispoziție mult timp să mă gândesc și, în cele din urmă, să ajung să mărturisesc în fața unui judecător și a juraților. Domnul Levy mi-a dat ceva și mi-a zis:

– Billie, scumpa mea, aruncă asta la toaletă!

Când domnul Levy a deschis ușa, în prag erau trei sau patru albi. Unul a venit după mine la baie. Ne-am ciondănit un pic. Bărbatul acela alb m-a tras de lângă toaletă și mi-a smuls ce aveam în mână. La tribunal a venit un expert care a declarat că găsiseră opiu.

Împotriva mea nu au avut decât asta și cazierul mai vechi. Însă ne-au spus că ne arestează pentru deținere de droguri. M-au dus în livingul apartamentului,

unde ne așteptau domnul Levy și ceilalți doi bărbați. Știam că domnul Levy are la el câteva mii de dolari și știam că va încerca din nou să facă pe barosanul și să-i mituiască. Dar mai știam și că n-o să-i meargă. Auzisem că polițiștii de la oraș primesc șperț, dar pe vremea aceea nici nu se pomenea ca un agent de la moravuri să facă una ca asta.

Era sâmbătă. Totul era închis. Nu ne-au dus la închisoare, ci la poliție ca să ni se facă dosarul. Până să ajungem acolo, domnul Levy a tot încercat să-i cumpere, crezând că totul se rezolvă cu bani.

Și eu, ca o proastă ce sunt, am încercat să-i bag mințile în cap.

– Tu n-ai nicio problemă, i-am zis eu. Singura probă pe care o au e împotriva mea. Eu n-am nicio șansă. Știi ce-o să pățesc. Nu am cum să scap, așa că lasă-mă să iau toată vina asupra mea. Ție o să-ți dea drumul, o să te duci la New York și o să-mi iei un avocat bun.

Când au apărut reporterii, el le-a declarat că orice ar fi găsit agenții aceia probabil că fusese lăsat în apartament de o fată care venise pe la mine cu o zi în urmă.

– Nu vor să creadă că Billie a renunțat la droguri, le-a spus el. O urmăresc în permanență. Și, oricum, Billie folosea altceva. Nu te reapuci de fumat imediat ce te-ai lăsat.

Fotografii ne pozau în permanență pe mine și pe domnul Levy – și împreună, și separat. Fără pozele acelea, o groază de oameni nici n-ar fi știut că e negru. Nimeni niciodată n-a crezut despre mine că aș fi irlandeză din cauza numelui, dar la el era altfel.

Nu știu ce le-au spus reporterilor polițiștii și agenții federali, însă a doua zi, în toate ziarele din țară scria cu litere mari: „Billie Holiday arestată pentru deținere de narcotice“. Mai jos, și cu litere mult mai mici, era pomenit și domnul Levy. Corespondenții de la fața locului ziceau că polițiștii le relataseră că au intrat în camera noastră de la hotel și m-au prins „chiar în momentul în care intenționam să mă droghez“.

O minciună sfruntată.

Apoi au adăugat o propoziție răutăcioasă, zicând că fusesem „de curând eliberată dintr-un penitenciar din New York (altă minciună gogonată), «vindecată» de dependența de droguri“. Vindecată era scris între ghilimele. Chestia asta a dat apă la moară celor care mă bârfeau pe la colțuri!

Mi-a sărit în ajutor Joe Tenner, șeful clubului, care l-a chemat pe Jake Ehrlich, un celebru avocat din San Francisco, specializat în dreptul penal. Biografia domnului Ehrlich a apărut de curând, cu acordul lui. În ea, procesul meu este descris drept „unul dintre cele mai pitorești cazuri“ ale lui. La fel am zis și eu despre el în ziua când a venit și ne-a scos pe cauțiune pe mine și pe John Levy. Joe Tenner era prietenul meu și s-a purtat întotdeauna frumos cu mine și îi sunt recunoscătoare pentru că l-a convins pe domnul Ehrlich să se ocupe de cazul meu.

Domnul Levy și cu mine am fost puși în libertate în schimbul unei cauțiuni de cinci sute de dolari pentru fiecare și în aceeași noapte m-am dus la Café Society. Abia peste două săptămâni am fost pusă sub acuzație de un mare juriu în conformitate cu legile statului. Acuzațiile împotriva lui Levy au fost respinse.

Credeau că drogurile erau ale mele, așa cum eram convinsă că se va întâmpla. Atât de repede l-au făcut scăpat pe domnul Levy, că nici nu și-a dat seama ce i se întâmplă, exact cum îi spusesem eu c-o să fie. Argumentul decisiv a fost că eu aveam cazier, însă ce nu știam eu atunci, dar acum am aflat, e că și el avea. Dacă ar fi aflat de asta, poate că nu i-ar fi dat drumul. Sau cine știe! Dacă ne gândim la ce a urmat, orice e posibil.

După ce a plecat Levy, eu am părăsit hotelul și m-am dus să stau în San Francisco, cu un doctor și nevasta lui, prieteni buni de-ai mei. S-au purtat foarte frumos cu mine și au încercat să mă ajute cum puteau. Într-o zi, doctorul m-a dus la un amic de-al lui, un avocat care se ocupa de vânzarea și cumpărarea de proprietăți. Nu lucrase niciodată la cazuri penale, dar era bun amic cu prietenii mei și a fost de acord să discutăm despre proces.

Cineva a avut o idee genială. De ce nu m-aș interna într-un spital, unde să fiu ținută sub observație, să fiu examinată, să mi se facă toate acele analize? În nici douăsprezece ore o să-și dea seama dacă mint sau nu. Dacă sunt curată, n-

o să am nici pe naiba! Dacă nu sunt, o să mi se facă rău, o să încep să dau afară pe ambele părți și asta o să fie dovada că am mințit. Chestia asta era mai bună decât toate depozițiile din lume! Puteam eu să jur pe un teanc de Biblii, cine m-ar fi crezut? Dacă venea la proces vreun doctor sau un psihiatru și zicea că m-a observat vreme de câteva zile și nu mi-a fost rău niciodată, atunci mărturia aceasta avea să le *dovedească* că nu mă mai droghez.

Zis și făcut! Le-am dat aproape o mie de dolari doctorilor să mă supravegheze chiar până în ultima clipă, ca apoi să se ducă la tribunal și să depună mărturie. Patru zile am stat acolo și, când am plecat, toată lumea din spitalul acela era gata să jure pe toate Bibliile din lume că eram curată.

Asta-i atât de nedrept în felul cum se poartă poliția în asemenea cazuri! Dacă te droghezi și ei te arestează, te percheziționează și nu găsesc nimic asupra ta, dar tot te pot arunca în pușcărie sub cine știe ce acuzație inventată. După ce te țin acolo douăsprezece ore, tu o să pledezi vinovat sau o să semnezi absolut orice, doar să ți se dea o doză!

Numai că treaba aceasta nu merge și invers. Dacă cineva îți strecoară ceva fără să știi, iar tu ești complet nevinovat, n-ai cum să dovedești asta. Poți să te rogi de ei să te bage la izolare și să arunce cheia de la celulă, ca să le demonstrezi că n-o să ți se facă rău, că ești curată, dar nu le pasă. Legea-i lege. Teoretic, nu încalci legea dacă folosești droguri, ci doar dacă le *ai* asupra ta. Sistemul acesta încurajează înscenările, informatorii și tot felul de alte chestii murdare.

După ce am aflat care sunt acuzațiile, domnul Ehrlich m-a chemat la biroul lui ca să discutăm. Citise depozițiile date împotriva mea în fața juraților. Cel care condusese razia era faimosul colonel George H. White, care lucrase la serviciile secrete în perioada războiului și despre care acum se spunea că ar fi „asul“ anchetatorilor din Unitatea de Narcotice. Auzisem de el.

Ehrlich m-a întrebat dacă-l văzusem vreodată.

– Sigur, i-am răspuns eu.

– Unde? m-a întrebat el.

– La Café Society, stătea la masă cu John Levy.

Ehrlich și-a ieșit din sărite. Cred că nu m-a crezut la început. Atunci i-am zis că pot să i-o dovedesc. John era genul de bărbat care nu se putea abține să nu-și facă poze cu persoanele importante care treceau pe la club. Eram sigură că fata care făcea fotografiile avea și una în care apărea împreună cu colonelul White. Ehrlich a verificat și a găsit poza cu pricina. În ea erau colonelul White și domnul Levy la o masă, cu pahare cu băutură în mâini. Evident că domnul colonel căpăta anumite informații de la Levy, altminteri nu și-ar fi pierdut vremea cu el.

Cred că domnul Ehrlich și-a spus că după povestea asta sigur o să-mi bag mințile în cap în privința lui John Levy și nu s-a înșelat. John Levy îi turna pe alții și se și lăuda cu asta! Ce-l oprea să nu mă denunțe și pe mine? Că doar mă amenințase de destule ori că o să mă dea pe mâna poliției atunci când ne certam din cauza banilor și a altor lucruri.

Plus că se întorsese la New York și nu mai dăduse niciun semn de atunci. Asta m-a convins că Ehrlich avea dreptate, că trebuie să merg la proces și să spun tot ce știu.

Luni de zile am fost obligată să trăiesc cu o sabie deasupra capului, așteptând-o să cadă. Procesul a început abia pe 31 mai.

Domnul Ehrlich a trudit din greu la alegerea juraților, timp în care eu am stat mereu cu un nod în gât. L-a întrebat pe fiecare în parte dacă are ceva împotriva negrilor. A respins o femeie care a declarat că da. La sfârșit au rămas șase femei și șase bărbați. Mie îmi era teamă doar de un singur tip. Eram sigură că va cere să fiu spânzurată.

Habar n-aveam cine erau judecătorul și procurorul, dar Ehrlich mi-a zis că sunt cei mai buni și cred că el avea habar de ce spune.

Primul martor a fost colonelul White. Și-a spus povestea bine și cu multe detalii.

Apoi mi-a venit mie rândul să mă duc în boxa acuzaților.

De câte ori am fost într-o sală de judecată în toată viața mea? Prima dată avusesem zece ani, apoi paisprezece, și încă de vreo două ori până la procesul acesta. O dată a fost atunci când lucram pe 52nd Street și a venit la mine o

croitoreasă cu o rochie ieftină, pe care a încercat să mi-o vândă mai scump și am început să ne certăm. M-a înjurat și m-am enervat atât de tare, că am băgat-o cu capul în toaletă și am tras apa. M-a dat în judecată, spunând că am vrut s-o înec, dar judecătorul s-a uitat la mine, după care a întrebat-o dacă se așteaptă să creadă cineva că o cântăreață atât de cunoscută ca mine ar face așa ceva. Și cu asta s-a terminat!

A doua oară a fost tot pe 52nd Street, după război, când un nemernic alb, în uniformă de ofițer de marină, mi-a zis niște vorbe urâte despre culoarea pielii. Am pus mâna pe o sticlă de bere, am spart-o de tejgheaua barului și l-am invitat afară să ne batem. Și atunci s-a făcut mare tevatură, dar eu am avut câștig de cauză!

Și a mai fost și procesul acela din Philly, care numai proces nu se poate numi! Acum eram iar în boxă, spunând povestea vieții mele și mă simțeam speriată de moarte.

Au venit și doctorii de la spitalul din San Francisco. Procurorul a încercat să spună că mărturia lor nu-i relevantă, că nu conta dacă mă mai drogam sau nu, că singurul lucru care îi interesa era că găsiseră droguri asupra mea, numai că eu cred că jurații au fost impresionați când au auzit că făcusem atâtea eforturi ca să dovedesc că sunt curată. Știam că voiau să audă asta din gura mea, așa că le-am spus toată povestea.

– Am avut probleme înainte, acum doi ani, și eu am vrut să fac tratamentul de dezintoxicare. Însă nu mă drogam cu opiu! Și nici de atunci încoace nu m-am mai drogat. M-am întors acasă și toți m-au primit cu brațele deschise. Îi mulțumesc Lui Dumnezeu că mi-a oferit o a doua șansă!

Mai rămăsese doar partea care conta cu adevărat. Juriul a plecat să delibereze și noi i-am așteptat speriați cam o oră și ceva. Am fumat pe hol, am vorbit cu reporterii, m-am lăsat pozată.

Când jurații s-au întors și președintele juriului a anunțat că sunt „Nevinovată“, m-am simțit ca după un concert. Oamenii au început să aplaude și să ovaționeze și s-au îmbulzit în jurul meu de parcă erau în fața cabinei mele de la teatru!

Juratul acela tânăr – cel din cauza căruia îmi făcusem probleme că va cere să fiu spânzurată – a venit și el la mine. M-a privit drept în ochi și m-a întrebat:

– Chiar n-ai știut nimic, nu?

I-am răspuns că nu.

La primul vot, juriul votase nouă la trei pentru achitare. Al doilea vot a fost unanim.

Și cine crezi că a fost prima persoană care m-a sunat să-mi zică „Ce mult mă bucur pentru tine, scumpo!".

Domnul John Levy.

N-aveam nici măcar bani pentru drumul înapoi, darămite pentru onorariul avocatului. Mi-a pretins trei mii șapte sute de dolari – parcă atât a fost. John Levy îi dăduse o mie sau o mie două sute înainte să plece.

John Levy s-a oferit să-mi trimită banii de drum ca să mă întorc la New York. I-am refuzat. După doi ani am aflat că John Levy încă nu-l plătise pe domnul Ehrlich, care mi-a spus atunci că-i pare rău pentru mine și că sunt o proastă, dar că își vrea banii.

La vremea aceea Levy deja ieșise din peisaj, lăsându-mă cu datorii la cam o sută de oameni, așa că am aranjat cu Ehrlich să-i plătesc câte cinci sute pe săptămână.

Dragul și scumpul de Joe Tenner mi-a trimis bani ca să mă pot întoarce la New York. Se purta frumos cu mine și îmi era prieten. M-am întors la New York la fel cum o mai făcusem de multe ori înainte, adică săracă lipită pământului.

Toate revistele de bârfe, zvonuri și minciuni n-au decât să publice câte articole vor despre procesul meu din San Francisco. Acum ceva vreme, una a publicat niște poze vechi cu mine, de pe vremea când eram în pușcăria din Philadelphia, cu Jake Ehrlich în sala tribunalului din San Francisco și cu colonelul White în fața unei comisii a senatului. Pozele acestea erau doar introducerea pentru articolul din revistă. L-am citit. L-au citit și vecinii mei, după care m-au întrebat de unde avea revista toate acele informații. Și eu aș fi vrut să știu!

22
„I Must Have That Man“

Bărbatul poate să plece de acasă dimineața și să se întoarcă seara, fluierând și fredonând vesel, și să vadă că nu-l mai așteaptă nimeni. Așa am părăsit eu doi bărbați!

Dar John Levy era cel care ținea sabia aceea deasupra capului meu. Eram legată de el în o mie de feluri. Să-l părăsesc ar fi însemnat să fiu mai abilă decât o campioană la patinaj pe gheață. M-ar fi putut denunța oricând sau ar fi putut să mă bată ori să-mi facă rău într-un alt fel. Aveam angajamente stabilite de el, contracte pe care le semnase în avans cu multe săptămâni sau luni. Chiar dacă aș fi putut să mă separ, m-aș fi pomenit într-un vârtej de procese și alte nenorociri care mi-ar fi distrus cariera. Așa că am încercat să nu mă pierd cu firea și să mă desprind bucățică cu bucățică, să-mi reduc cât pot restanțele, să nu-l supăr ca nu cumva să mă omoare.

Eram pe cont propriu. Nimeni nu putea să mă ajute.

După câteva săptămâni, în timp ce-mi onoram un angajament la restaurantul Brown Derby din Washington, D. C., am avut parte și de ghinion, și de noroc. Conducerea localului a dat faliment tocmai în perioada când trebuia să cânt eu, iar când a venit vremea să ne plătească, n-au avut bani decât ori pentru orchestră, ori pentru mine.

Foarte neplăcută situație! Aveam nevoie de cei două mii de dolari la fel cum am avut mereu nevoie de orice bănuț pentru care am muncit vreodată. Ei îmi asigurau libertatea, dar nu puteam să-i iau eu și să-i las pe băieții din orchestră cu buza umflată, așa că le-am zis să-i plătească pe ei. Mie mi-au dat un cec, neonorat nici până-n ziua de azi. Niciun procuror n-a fost capabil să încaseze banii aceia.

Domnul Levy spusese că avea treabă la New York, așa că a fost nevoit să plece acolo, dar eu n-aveam de unde să știu când anume își va face apariția în holul

de la Charles Hotel din Washington.

În capitală era atât de frig, că ne îngheța până și sufletul. Aveam două mii de dolari în seiful hotelului, dar nu îndrăzneam să mă ating de ei. Eram convinsă că l-ar fi anunțat cineva pe domnul Levy dacă aș fi făcut-o. El fusese cel care-i pusese bine într-un loc unde eu să nu pot să ajung. Și a mai făcut ceva ca să fie sigur că mă ține prizonieră! Îmi luase haina de nurcă și o ascunsese sub saltea. Era convins că n-o să plec fără ea.

Numai că eu am găsit-o, am îmbrăcat-o, mi-am pus în geantă ultimii câțiva bănuți, mi-am luat câinele sub braț și am fugit de acolo pe scara de incendiu. Tot ce aveam erau hainele de pe mine și cecul acela fără acoperire. Am fugit la NewYork cu câinele în brațe.

Și atunci mi-am zis că gata, am terminat-o cu bărbații – categoric am terminat-o, am terminat-o definitiv și pentru totdeauna!

M-am cazat la Hotel Henry, de pe 44th Street. Atât de convinsă eram că o să-mi petrec acolo tot restul zilelor, că am vrut să-mi aranjez apartamentul așa cum îmi plăcea mie! Am dat 450 de dolari doar ca să-l zugrăvesc, apoi am pus perdele și draperii, am luant niște lămpi chinezești și am cumpărat tot felul de alte lucruri care să transforme locul acela într-un cămin. Căminul meu!

Sigur, oi mai fi avut o relație, două, ocazionale, dar nici una serioasă – nu, nici vorbă!

Îmi ținea companie doar un tânăr care îmi era drag și care mă ajuta să mă îmbrac pentru scenă. Când nu mă ajuta pe mine, se îmbrăca el cu rochiile mele. Era tare amuzant și am început să-i zicem „demoazela Freddy“. Era cam de talia mea, deci croitoresele puteau să-i facă lui probe ca să nu mă mai plictisească pe mine. Îi plăcea la nebunie o capă de linx de-a mea și e drept că arăta mai bine pe el decât pe mine. Deși polițiștii nu prea erau de aceeași părere, așa că se luau mereu de el că se îmbrăca prea elegant! Trebuia să mă tot duc la secție și să plătesc cauțiune și pentru el, și pentru hainele mele pe care le purta.

Odată, când s-a dus la marele bal anual de Halloween, i-am împrumutat nurca mea. Doamna Sugar Ray Robinson i-a împrumutat și ea o haină

prietenei lui pentru același bal. După ce s-a terminat petrecerea și ar fi trebuit să se întoarcă acasă, cele două Cenușărese au intrat într-un bar și acolo a dat poliția peste ele. S-au opus arestării și au început să arunce în polițiști cu capacele de la lăzile de gunoi, așa că iar a trebuit să mă duc la secție și să-mi recuperez blana de nurcă.

Dar „demoazela Freddy“ era al naibii de amuzant și nu făcea rău nimănui, decât lui însuși – mai cu seamă atunci când încerca să-mi poarte pantofii cu toc!

Chipeșul Leonard Averhart venea des pe la mine și mă însoțea la petreceri. Stătea ore întregi alături de mine, ca să nu mă deranjeze cineva.

La cererea lui Joe Glaser, Billy Sharp a devenit organizatorul meu de turnee și evenimente. Am cântat împreună în câteva turnee, prima oară în Miami, la clubul de noapte Mother Kelly, apoi în alte locuri. Eram în Canada când m-am supărat pe Sharp. Trebuia să luăm avionul spre Detroit, unde aveam un angajament la Club Juana, iar eu l-am concediat chiar la aeroport.

N-aveam la cine să mai apelez ca să se ocupe de toate detaliile turneelor, care mă enervează atât de tare! În cele din urmă, am reușit s-o conving pe Maely – o bună prietenă de-a mea, care mai târziu s-a măritat cu Bill Duffy – să meargă cu mine la Detroit. Și a venit, folosind biletul lui Billy Sharp. Se mai ocupase de muzicieni, ba chiar a fost, la un moment dat, impresara lui Charlie Parker, așa că știa ce trebuie să facă.

La Club Juana din Detroit m-am întâlnit din nou cu Louis McKay. Nu-l mai văzusem de când eu aveam șaisprezece ani și nici el nu era mult mai mare, pe vremea când cântam la clubul Hotcha, din Harlem. Însă în perioada de la Juana, Louis a întârziat într-o seară și eu am plâns de m-am uscat. Am știut atunci că toate hotărârile mele în ceea ce privește bărbații s-au dus pe apa sâmbetei.

Probabil că asta a fost soarta mea, pentru că, de fiecare dată când ziceam că nu-mi mai pasă și că renunț la el, apărea din senin. Așa că nu m-am mai împotrivit, am divorțat de Jimmy Monroe și ne-am căsătorit.

Sarah Vaughan a avut ghinionul să se afle într-un club din Detroit care ținea deschis peste ora stabilită prin lege și într-o noapte a apărut poliția acolo. Asta s-a întâmplat tocmai în săptămâna când și eu eram în oraș. N-ar fi contat cine știe ce. Dar cârciuma aceea nu-și achitase la zi taxele pentru protecție; se poate întâmpla oricui.

Însă dacă polițiștii dau peste cine știe ce vedetă, atunci toată povestea apare pe prima pagină a ziarelor. Am auzit de întreaga tevatură și s-a întâmplat să dau peste Jimmy Fletcher, care era agent federal la moravuri, și am căzut în genunchi în fața lui.

– Ești un om foarte important, i-am zis eu. Cunoști pe toată lumea. Ajut-o pe fata aia! E curată, n-a fost la pușcărie în viața ei. Nici tu n-ai fost, așa că nu știi cum e acolo. Azi e vineri și, dacă nu faci ceva, o să stea închisă tot weekendul până apare judecătorul luni de dimineață.

Jimmy s-a dus la secție și a scos-o de acolo pe la nouă dimineața. Am pus-o pe Maely să-l sune pe George Treadwell, soțul și impresarul lui Sarah, ca să aflu și eu ce s-a întâmplat. Nu voiam decât să știu dacă Sarah era bine. Iar George a zis:

– Spune-i lui Billie să nu-și facă griji pentru Sarah.

E cel mai ușor mod de a spune „fiecare pe cont propriu“. Gândirea și practica asta ne-au făcut pe unii dintre noi să fim defavorizați vreme de o sută de ani.

M-am întors la New York cu Louis și de atunci am rămas împreună. N-o să zic că am avut parte de o viață ca-n povești. O vreme am locuit la hotel, după care ne-am luat o căsuță în Flushing, unde ne certăm la fel ca oricare alt cuplu.

Dacă aș fi depins doar de impresari și organizatori, aș fi putut să mă sinucid de multă vreme, însă am avut întotdeauna noroc cu publicul. Dacă n-ar fi fost el, eram deja moartă și îngropată!

Încă mai cânt în cluburi și la concerte – cu toate că n-ai avea de unde să știi asta dacă locuiești la New York, deoarece nici până acum nu am primit permisul de muncă în acel oraș și de aceea nu cânt acolo. Oamenilor le e greu să priceapă, nu le vine să creadă, dar atunci când înțeleg ce se întâmplă, se apucă să facă scandal. Mulți oameni buni fac scandal de atâta vreme că, la un

moment dat, și poliția și cei care dau autorizațiile pentru băuturile alcoolice vor fi nevoiți să-i asculte. Poate anul acesta îmi voi primi și eu permisul de muncă. Sper din suflet să fie așa!

Cu toate acestea, am avut foarte mult noroc în anii în care am fost alungată din cluburile newyorkeze și nu am putut să cânt decât la Apollo sau la Carnegie Hall. Pentru că am cântat chiar și de șase ori pe an în orașe ca Philadelphia și Chicago și de două ori pe an în două sau trei cluburi. Nu s-a mai pomenit așa ceva în show-business. Și asta nu pentru că m-ar iubi la nebunie patronii de cluburi! N-ar întinde atâția bani dacă n-ar fi convinși că oamenii care mă iubesc le vor umple sălile până la refuz. Le-am fost întotdeauna recunoscătoare celor care vin să mă asculte.

Prietenii îmi tot zic:

– Ar trebui să fii bogată, Lady. Am plătit zece dolari pe două dintre LP-urile tale.

Și eu le răspund mereu că le sunt recunoscătoare pentru că le plac cântecele mele – chiar și cele de acum douăzeci de ani –, dar trebuie să le spun și că nu-mi aduc niciun sfanț. Între 1933 și 1944 am înregistrat peste două sute de cântece, dar nu primesc niciun ban din drepturi de autor pentru ele. M-au plătit cu douăzeci și cinci, cincizeci, maximum șaptezeci și cinci de dolari pe cântec, iar eu m-am mulțumit cu atât. Singurele drepturi de autor pe care le primesc sunt pentru înregistrările făcute după ce am semnat cu Casa de Discuri Decca.

Mi s-a spus că nimeni nu cântă cuvântul „foame“ așa cum îl cânt eu. Și nici cuvântul „dragoste“.

Poate pentru că eu îmi amintesc la ce se referă acestea. Poate pentru că îmi amintesc cu *mândrie* de Baltimore și de Welfare Island, și de internatul catolic, și de Tribunalul Jefferson Market și de șeriful din fața casei noastre din Harlem și de orașele din toată țara unde am avut necazuri – Philly și Alderson, Hollywood și San Francisco – de toate îmi amintesc.

Nici măcar toate Cadillacurile și toate blănurile de nurcă din lume – și am avut destule – n-o să mă facă să iert sau să uit. Tot ce am învățat eu în toate

locurile acelea de la toți oamenii aceia se regăsește în cele două cuvinte. Mai întâi trebuie să ai în viață un pic de mâncare și un pic de dragoste și abia apoi să ți se ceară să asculți cuminte predicile cuiva despre cum trebuie să te porți.

Tot ce sunt eu acum și tot ce vreau eu de la viață, de acolo pornește.

Visul meu, de pildă! Visul meu dintotdeauna a fost să am o casă mare undeva, la țară, unde să pot să am grijă de câinii vagabonzi și de copiii orfani care n-au cerut să vină pe lumea asta, copii care n-au pretins ei să fie negri sau albaștri sau verzi sau cine știe ce amestec de culori.

De un singur lucru aș vrea să fiu sigură – că nu i-a vrut absolut nimeni. Abia atunci i-aș lua eu, ar fi copii din flori, fără mamă și fără tată.

Aș avea loc pentru douăzeci și cinci sau treizeci de copii, plus trei sau patru femei pieptoase și iubitoare – așa cum era mama –, care să aibă grijă de ei, să le dea de mâncare, să-i trimită la școală pe neastâmpărații ăia mici, să-i certe când nu-s cuminți, dar să-i iubească oricât de răi ar fi.

Am avea și o bucătărie uriașă, cu o mașină de gătit mare și frumoasă și un frigider tot mare și frumos, iar eu aș supraveghea toate treburile de acolo, gătitul, coptul și ce mai e de făcut. Am putea să avem și un doctor și o infirmieră și vreo doi meditatori, dar eu aș fi mereu alături de copilașii aceia și i-aș învăța ce știu mai bine – nu cum se scrie „Mississippi“, ci cum să te bucuri pentru că ești cine ești și faci ce faci.

Și când ar mai crește și ar fi destul de mari ca să plece de acasă să câștige niște bănuți sau să-și croiască singuri drumul în viață, vor pleca. Și voi lua alți copii să-i cresc, pentru că mereu există copii năpăstuiți pe lume.

Adulții se descurcă singuri. Nu toți sunt bogați, nu toți au mult de mâncare, nu toți au parte de prea multă iubire, dar asta nu-i ceva fatal.

Dar copiii? De pildă eu. Eu nu le-am cerut lui Clarence Holiday și lui Sadie Fagan să se întâlnească în holul din Baltimore și să mă conceapă și apoi să mă lase să mă descurc singură cu toate greutățile și nefericirile vieții. Da, sigur, mama s-a ocupat de mine cât de bine a putut, a fost cea mai bună mamă, numai că ea însăși nu era decât o copilă. Ea a avut parte de greutăți mai mari decât mine. Era doar o fetiță care încerca să crească o altă fetiță.

În fine, ăsta-i visul meu. Însă mai am încă unul!

Toată viața mi-am dorit propriul meu club. Un local mic, unde să am pianul meu, tobe și o chitară. Aș vrea să fie mereu arhiplin și toate cele o sută și douăzeci și cinci de locuri să fie ocupate – atât de mic vreau să fie.

Toată viața mea m-am luptat ca să pot să cânt ce vreau și cum vreau. Înainte să mor, vreau un loc al meu unde să nu-mi spună nimeni *când* să urc pe scenă. Să cânt la nouă, dacă așa am eu chef, sau la patru dimineața. Să cânt patruzeci și nouă de cântece sau unul singur. Poate chiar să opresc orchestra în mijlocul unui cântec și apoi să cânt eu ce simt că vreau să cânt.

Ar fi un loc unde prietenii mei să vină ca să se relaxeze și să se distreze – să doarmă, dacă așa vor, să mănânce, dacă le e foame.

Și m-aș ocupa singură de bucătărie. Nu aș găti eu, dar aș gusta ce se prepară ca să văd dacă e bun și dacă mie îmi place. Râdeam de mama când mă zăpăcea cu visul ei de a avea un restaurant și uită-te acum la mine!

Aș fi putut să am și zece cluburi, dar tot aș fi fost folosită drept paravan pentru alte afaceri. Chiar și astăzi există investitori dispuși să bage banii într-un club al meu, dar nici în ruptul capului n-aș lua banii altcuiva, chiar dacă ar fi atât de fraier să mi-i ofere! Întotdeauna m-am temut că o să apară cineva care o să ascundă niște droguri acolo, după care m-ar turna la poliție, s-ar face o razie, iar eu aș fi arestată.

În afară de asta, ar trebui mai întâi să dovedesc că locul e al meu și numai al meu și abia apoi legea mi-ar da voie să cânt acolo. Plus că și eu aș vrea să știu că-mi aparține numai mie înainte să mă apuc să cânt!

Uneori, oamenii se poartă ca și cum cântărețul ar fi ca un saxofon. Ei bine, nu e! Dacă nu-ți sună bine vocea, nu poți să te duci până afară să-ți iei ancii noi și să le modelezi așa cum vrei tu. Solistul n-are decât o voce, iar vocea depinde întru totul de trupul pe care i l-a dat Dumnezeu. Când ieși pe scenă și deschizi gura, nu știi niciodată ce o să iasă.

Nu trebuie să mă doară măselele, nu trebuie să fiu nervoasă; n-am voie să vomit sau să mă doară burta; nu trebuie să am gripă sau să mă doară gâtul.

Trebuie doar să ies pe scenă, să fiu frumușică, să cânt bine și să zâmbesc. Că, dacă nu...

De ce? Pentru că eu sunt Billie Holiday și am avut probleme cu legea.

Louis și cu mine am călătorit mult împreună, cu trenul, cu avionul, cu tot ce se poate, dar n-o să uit niciodată seara când veneam cu avionul din California.

De cum ne-am așezat pe locurile noastre din acel avion elegant, am știut că bărbatul de lângă mine urma să facă o scenă. Pur și simplu am presimțit asta. A început să se foiască și să se uite pe furiș, apoi a început să se holbeze la mine și la Louis. Dădea de înțeles că-i pare rău că n-a luat trenul, pentru că acolo n-ar fi fost obligat să stea lângă niște negri împuțiți.

Eu nu l-am băgat în seamă. Avusesem de prea multe ori parte de asemenea umilințe, însă l-a scos din sărite pe Louis.

Nu decolasem decât de vreo treizeci de minute, când a luat foc unul dintre motoare și după puțin timp a început să ardă toată aripa. Credeam că până acolo ne-a fost!

Să-l fi văzut pe albul înțepat de lângă noi! Imediat și-a adus aminte de Dumnezeu. A vrut să-l țină de mână pe Louis. Ne-a cerut să-l iertăm. A zis că n-a vrut să se poarte urât, că îi pare rău și că ar fi bine să ne rugăm împreună.

Louis predicase la biserică când avea cincisprezece ani și a fost de acord. Eu mi-am ieșit din minți.

– Tipul ăsta nici n-a vrut să stea lângă noi până când n-a crezut c-o să moară! i-am zis eu lui Louis.

Apoi acelui bărbat:

– Stai și mori pe locul tău, dom'le, și noi murim pe ale noastre!

Cu tot focul acela, am reușit cumva să ne întoarcem la aeroport.

După ce am coborât, atât de rușinat s-a simțit acel tip, că a trecut pe lângă Louis fără un cuvânt.

– Uite, domnule McKay, ce lecție ai primit azi! i-am spus eu. Unii oameni sunt oameni și alții nu sunt, iar tipul ăsta nu e și punct!

Așa am găsit eu lumea și așa este și în ziua de azi.

23
„Dream of Life“

Presupun că orice artist negru visează să ajungă în Europa. Unii s-au dus și nu s-au mai întors. De când aveam succes, începusem și eu să mă gândesc la asta. Artiști ca Marie Bryant, Coleman Hawkins, Adelaide Hall, June Richmond și Surorile Peters fuseseră acolo și le plăcuse la nebunie.

Pentru mine era ceva foarte important, mai ales după șase ani de exil din cluburile newyorkeze, dar și foarte complicat, din cauză că nu aveam niciun act eliberat de poliție. Îl tot băteam la cap pe Joe Glaser cu treaba asta, dar și pe John Hammond, pe Leonard Feather, pe toată lumea.

Așa că, în 1954, când s-au terminat toate formalitățile și după ce Fanny Holiday, mama mea vitregă, a semnat niște hârtii, iar eu am putut în sfârșit să dovedesc că mă născusem în Baltimore, ca să-mi pot face pașaportul, mie tot nu-mi venea să cred că e adevărat!

Din trupă făceau parte Beryl Booker și trioul ei, Red Norvo și formația lui și Buddy De Franco. Leonard Feather era prezentatorul și paznicul nostru.

Am decolat de pe aeroportul Idlewild pe 10 ianuarie. Atât de frig era că, în dimineața următoare, când am ajuns la Copenhaga, pentru nimic în lume n-aș fi vrut să mă dau jos din avion. În viața mea nu mai văzusem atâta zăpadă! Și nici o asemenea primire. Sute de oameni, cu brațele pline de flori, zâmbitori, radiind de fericire, reporteri, fotografi!

Aveam în program patruzeci de concerte în treizeci de zile – uneori și două pe zi – în Suedia, Norvegia, Danemarca, Germania, Olanda, Elveția, Italia și Franța, apoi eu trebuia să cânt singură în Anglia.

Cu un asemenea program, e clar că n-am văzut mare lucru din Europa, cu excepția peisajelor pe care le admiram din avion sau din autobuz.

Însă între spectacole am întâlnit atât de mulți oameni minunați, care îmi iubeau muzica de ani de zile, care mă iubeau pe mine și care s-au purtat de

parcă m-aș fi întors acasă. Nici nu-mi venea să cred!

De pildă, la aeroportul din Copenhaga, mi-a fost prezentat un doctor care era acolo cu fetița lui de doisprezece ani. Amândoi vorbeau englezește, deși nu prea bine, dar am reușit să ne înțelegem, și mi-au spus cât de mult mă iubesc, mi-au spus că au ascultat toate discurile mele!

Nu-mi fac ușor prieteni, așa că am fost politicoasă, dar cam atât. Numai că doctorul m-a auzit când îmi suflam nasul și s-a neliniștit. Trebuia neapărat să mă duc acasă la ei ca să-mi dea ceva pentru răceală și a tot insistat până când am acceptat. Așa că uite-mă cum am plecat cu necunoscuții aceia acasă la ei! Dacă aș fi făcut așa ceva în aeroportul La Guardia, lumea ar fi zis că mi-am pierdut mințile.

Felul în care arăta casa lor te făcea să înțelegi că fuseseră destul de bogați pe vremuri, numai că pierduseră aproape tot în război, însă încă se mai aveau unul pe altul, încă mai erau o familie și se vedea de la o poștă cât de mult se iubeau. Nu mai erau bogați, dar erau oameni simpli și cumsecade.

Doctorul mi-a dat un medicament, o licoare în care trebuia să pun zahăr înainte să o beau. Mi-am adus aminte atunci de bunica, care punea zahăr în ulei de cărbune sau în kerosen. Chestia asta mirosea cam la fel. Am băut-o și mi-a dispărut toată răgușeala. Apoi au adus niște mâncare daneză absolut senzațională. După medicamentul și mâncarea aceea, am cântat incredibil de bine la concert!

Mi-a fost greu să plec de la ei. Citiseră tot ce se scrisese despre mine de-a lungul anilor și mă iubeau. Și erau atât de drăguți! Mi-au spus că sunt binevenită să stau la ei oricând mai ajung la Copenhaga. „Ține-ți pașaportul“, mi-au zis, „și, oricând ai puțin timp, scrie-ne și îți trimitem noi bani de drum“. Așa ceva nu mi s-ar întâmpla niciodată în America. Dacă m-ar vedea cineva pe aeroportul La Guardia, m-aș aștepta să spună:

– Trimiteți scârba aia înapoi de unde ați luat-o!

Louis, bărbatul meu, se pricepea cel mai bine să socotească banii europeni. Ce n-a priceput el a fost ce intenții avea americanca aia. Era cam a doua

persoană pe care am întâlnit-o în Europa și i-a vândut lui Louis o groază de lucruri.

I-a zis că noi nu vorbeam limba, că ea o vorbea și lu-lu-li și lu-lu-la, și că aveam nevoie de cineva care să ne ajute, să ne ducă unde aveam nevoie să ajungem, să-mi facă cumpărăturile și câte și mai câte altele. Dar nu, nu voia să ne fie servitoare sau așa ceva, ci doar să ne ajute cu toate treburile astea. Așa că Louis a crezut-o și a acceptat, fiind de acord să-i plătească șaptezeci și cinci de dolari pe săptămână, plus casă și masă cât timp stătea cu noi la hotel.

A doua zi de dimineață, când ne-am trezit, am aflat că tipa era trezită de la șapte, își comandase un mic dejun copios, de vreo șase dolari americani, și își dăduse hainele personale la curățat.

Louis o trimitea să-mi cumpere câte ceva, pantofi mai rezistenți sau ceva de genul acesta, numai că tipei îi plăcea absolut tot ce-mi cumpăra mie și își lua și ei același lucru, poate în altă culoare.

Louis nu mai avea niciun maiou curat, dar mândra aia își dusese la curățătorie toate boarfele. Odată chiar a încercat și i-a spălat ceva, dar a trebuit să le mai iau eu o dată la mână. Culmea culmilor a fost atunci când ne-am dus împreună undeva și un tinerel s-a apropiat de ea și i s-a adresat cu „Billie Holiday“. Mândra s-a făcut albă la față, a devenit agitată și a început să-i explice că nu-i ea „Billie“.

Ne spusese ea că eram oameni cumsecade și a avut dreptate într-un fel. Când am concediat-o, am fost nevoiți să-i plătim drumul înapoi la Copenhaga. Trebuie să recunosc că a fost foarte șmecheră, mă plec în fața ei că a reușit să mă ducă de nas. Era de-a dreptul uluitoare! În tot acel timp ne-a păcălit, făcându-ne să credem că vorbea bine toate limbile. Ascultă ce-ți zic eu acum: măcar engleza din America dacă o vorbește ca lumea, eu mă apuc și-i spăl toți chiloții! N-ai ce face, trebuie să admiri o persoană atât de descurcăreață!

La fiecare două zile treceam cel puțin o frontieră și banii erau mereu alții. Primul lucru pe care și l-a cumpărat Louis a fost o carte. Era singurul din grup care nu a fost niciodată înșelat atunci când i s-a dat restul. Întotdeauna știa câți bani are la el și cât costă ce-și cumpără. Între Bruxelles și Köln, noi doi n-am

mai mers cu ceilalți, ci singuri, cu un taxi – în care mi-a fost atât de frig cum nu-mi mai fusese niciodată în viața mea.

Eram îmbrăcată cu o haină de blană care, de obicei, pare să cântărească pe puțin trei kile, numai că în seara aia nici măcar două sute de grame nu părea să aibă – atât de frig era! Când, într-un final, am ajuns la sala de spectacole, nu voiam nimic altceva decât să cobor cât mai repede din mașina aceea, dar taximetristul ne tot zicea ceva pe nemțește. În cele din urmă, Louis l-a întrebat:

– Ce-ai pățit, omule?

– Ai dracu' americani! i-a răspuns el.

– Ți-am dat zece la sută bacșiș, asta înseamnă șaptezeci și cinci de cenți americani. Ce mai vrei?

– Ai dracu' americani nebuni! a zis iar taximetristul.

Și a repetat chestia asta de vreo cinci ori.

Eu am crezut c-o să mor de atâta râs.

Și a mai fost și întâmplarea aceea de la Berlin. Când am ajuns acolo, la aeroport ne aștepta un tinerel care voia să ne ducă la hotel cu mașina. Ne-a dus pe un drum ocolit, ca să aibă timp să-și facă reclamă.

– Am singura formație de swing din Berlin, ne zice el din senin, în timp ce mergeam printre biserici dărâmate, case bombardate și șantiere de construcție.

Și ne tot invita la clubul lui.

– Cântăm la fel ca Charlie Parker, voia el să ne convingă.

Am încercat să-l fac să tacă, zicându-i că ne plictisește, dar el nu s-a lăsat. Ne urmărea pretutindeni. Îl auzeam și în baie: „Singura formație de swing din Berlin – ca a lui Charlie Parker". În a doua noapte n-am mai putut să suport. Trebuia să mă duc să-l ascult.

În viața mea n-am mai fost atât de fericită. Nu mai auzisem tineri care să cânte swing atât de bine și nu aveau drept model decât discurile americane, cele mai recente înregistrări fiind din '49 și '50. Băieții aceia cântau la trompete ceva de n-ai mai auzit! Numai prin multă muncă au putut să ajungă până acolo, dar sunt norocoși că nu prind programele americane de radio sau TV, unde câte un tembel de producător îți spală săptămânal creierii.

Toți muzicienii americani de culoare trebuie să-și scoată pălăria în fața lor. Charlie Parker și cei ca el și ca mine, noi toți am avut muzica asta în noi și trebuia s-o scoatem cumva la suprafață. Băieții aceia n-au așa ceva. Băieții aceia au trebuit să studieze și să asculte și să trudească din greu până să ajungă să cânte astfel!

Un mare merit au și părinții lor. Oamenii din țara asta respectă muzica. Pentru ei și muzica asta tot cultură e, tot artă! Nu contează că-i Beethoven ori Charlie Parker – îi respectă la fel pe amândoi. Dacă vreun copil de-al lor vine pe lume și zice că vrea să cânte, ei nu-l privesc ca pe un țicnit pentru că își dorește să devină cântăreț de jazz. Îi bagă o trompetă în gură și plătesc pe cineva care să-l învețe să cânte la ea. Câteodată nu au ce pune pe masă acei părinți, dar copiii lor tot iau lecții de muzică!

Și uită-te ce se întâmplă la noi în țară! John Hammond se trage dintr-o familie destul de bogată, care ar fi putut să-i ofere tot ce-și dorea, numai că pe el îl interesa jazzul, așa că părinții lui au crezut că-i nebun de voia să-și piardă vremea în compania negrilor. A pornit în căutare de muzicieni talentați, pe care dorea să-i ajute. A ajuns în Nord și acolo i-a fost bine, dar în Sud a trebuit să ia cu el o lampă cu ultraviolete ca să se bronzeze cât mai tare și astfel să evite să ia o mamă de bătaie sau să stârnească cine știe ce revoltă pentru că era văzut în ghetourile negrilor.

Se zice că am progresat mult, chipurile, dar majoritatea oamenilor care respectă jazzul în țara asta sunt doar cei care câștigă de pe urma lui.

N-o să uit niciodată noaptea din Berlin, când i-am ascultat pe puștii aceia în clubul lor. Am stat acolo până la șase dimineața, iar autobuzul meu pleca la opt.

O altă noapte din Köln s-a transformat într-o adevărată comedie. Louis n-a avut chef să iasă, așa că m-am dus la o improvizație undeva împreună cu Beryl Booker, grupul ei și Buddy De Franco. Voiam să le arătăm celor de acolo ce înseamnă cu adevărat un *jam-session*. Când am terminat, ne simțeam fericiți cu toții, mai ales eu.

Am luat un taxi ca să mă întorc la hotel, dar când am ajuns acolo, mi-am dat seama că n-am niciun ban la mine. Așa că l-am rugat pe taximetrist să-i ceară recepționerului să sune în cameră și să-i spună soțului meu că trebuie să-mi plătească taxiul.

Taximetristul mi-a răspuns pe nemțește. N-am priceput o iotă, dar mi-am dat seama că mă amenință cu pușcăria.

Venisem singură, nu împreună cu ceilalți, ca să nu-l supăr pe Louis, dar uite ce am pățit! Așa că m-am dus eu însămi la recepție, cu taximetristul urlând în urma mea.

Recepționerul m-a explicat amabil că taximetristul mă amenința că o să cheme poliția și o să ajung la închisoare, dar l-am rugat foarte frumos în engleză să-l cheme pe soțul meu.

Mi-a zis că a dat telefon în cameră și că domnul a spus că nu vrea să plătească taxiul. Așa că am început să urlu la taximetrist. Taximetristul a urlat la mine. Iar recepționerul a urlat la noi amândoi.

În cele din urmă, recepționerul l-a mai sunat o dată pe soțul meu și l-a implorat să coboare și să pună capăt scandalului. Era cu receptorul la ureche când l-am văzut că se luminează la față. S-a întors spre mine și mi-a spus într-o engleză impecabilă:

– O rog pe doamna să mă scuze, dar soțul ei mi-a cerut să-i amintesc că are bani...

Și aici și-a dres glasul un pic.

– ...în decolteu.

Așa era. M-am uitat, i-am scos, am plătit pe toată lumea și totul s-a terminat cu bine.

M-am dus sus. Ușa de la cameră era deschisă, așa că am făcut un efort să-mi recapăt stăpânirea de sine, am întins mâna, crezând că Louis e acolo și așteaptă să mi-o strângă, apoi m-am repezit înăuntru.

Numai că Louis nu era la ușă, ci în pat, și nici măcar nu s-a mișcat. Așa că eu m-am repezit la el; nimic nu mai putea să mă oprească, atât de șocată eram! Am căzut și m-am lovit chiar în ochi de colțul de la noptiera aceea de epocă.

Nu existau în tot Berlinul ochelari de soare atât de mari ca să-mi ascundă vânătaia.

De dimineață eram mahmură și mă durea burta. M-am urcat în autobuz și a trebuit să îndur ironiile și întrebările celorlalți. Nimic din ce spuneam eu nu putea să-i convingă că Louis nu mă altoise.

Dar nu ei mă îngrijorau acum, ci felul în care voi arăta pe scenă. Am căutat peste tot un fard bun cu care să-mi acopăr vânătaia. La Berlin nu exista nimic de la Max Factor și nici de la alte firme bune. În cele din urmă, m-am gândit că trebuie să se fi auzit și acolo de vopselele acelea cu care se face machiajul de scenă. Da, așa ceva am găsit. Am cumpărat ce trebuie să fi fost făcut special pentru clovnii de la circ. Mi se mai vedea un pic din vânătaie, dar m-am descurcat.

După aia am fost în Belgia. Ne-am distrat de minune și acolo. M-am dus cu tot grupul la Anvers. Atât de frumos se purta lumea cu noi, că n-aveam cum să fim politicoși, dar să refuzăm să bem ce ne oferă! Iar m-am întors beată acasă. Și iar s-a supărat Louis. Plus că era trecut de șase dimineața. În orice caz, când am ajuns eu, mergând pe două cărări, coridorul era plin de cameriste cu teancuri de prosoape și așternuturi în brațe.

Am intrat în cameră, l-am văzut că doarme și am aruncat un pantof în el. A sărit din pat și eu am fugit pe coridor, cu el, așa mare și gol cum era, urlând și alergând după mine.

Toate cameristele s-au oprit din treabă și au început să șușotească între ele, așa că mi-am zis că trebuie să fac ceva! Nu știam nicio vorbă din limba aceea a lor, dar mi-am ridicat degetul la cap și am făcut semnul universal ca să le arăt că e nebun.

Au zâmbit toate. Clar erau de partea mea. N-a durat prea mult și povestea s-a răspândit în tot hotelul – dacă nu cumva și mai departe. Probabil că fetele acelea le spuseseră tuturor liftierilor și portarilor și celorlalți angajați că bărbatul meu era nebun și făcea crize de furie, pentru că indiferent în ce loc din hotel s-a mai dus Louis în ziua aceea, lumea se ferea de el și îl ocolea, de parcă era bolnav de tifos!

La Berlin am cunoscut tineri din spatele Cortinei de Fier, care trecuseră dincoace ca să vină la concertul nostru. Într-o zi, fără să-mi dau seama ce fac, le-am întors complimentul.

Mă plimbam cu Leonard Feather prin Zona de Vest, căscând gura încoace și încolo, când el a observat că am intrat în Zona de Est. A încercat să-mi explice că nu-i bine ce facem și a vrut să mă ducă repede înapoi în Zona de Vest, dar mi-am zis că, dacă tot ajunsesem acolo, ce-ar fi dacă aș arunca o privire în jur.

Leonard a încercat să-mi spună că o să dau de necaz. Eu i-am replicat că dau de necaz oriunde aș fi.

– Sunt din Baltimore și n-am pic de școală. Vreau să mă uit puțin în spatele Cortinei de Fier ca să văd dacă acolo pământul e roșu sau albastru sau verde.

Și m-am uitat și nimeni nu ne-a zis nici du-te mai încolo.

Și am mai fost și în Zurich, unde am stat într-un hotel superb. De jur împrejur nu era decât zăpadă și de la ferestre vedeam un lac pe care pluteau lebede albe, mari cât niște ponei. Nu mai văzusem niciodată schiuri, dar, într-o zi, Louis a apărut cu un costum întreg de schi pe care mi-l cumpărase: bocanci, pantaloni, pulovere și o căciuliță drăguță.

– La ce naiba mi-ai cumpărat așa ceva? l-am întrebat eu. Că doar la New York nu-i atât de frig!

Am aflat de ce o făcuse atunci când ne-am urcat într-o mașină și ne-am dus în munți. Louis m-a dat jos, am mers puțin și mi-a zis că aranjase să schiez. Acolo mai erau un reporter, un fotograf și un șofer. N-am știut, dar mai era încă un fotograf, unul de la revista americană *Jet*[34].

Habar n-aveam să schiez, dar atunci când mi-am pus schiurile în picioare, mi-am dat seama că îmi place. După un timp, m-am entuziasmat atât de tare, că am încercat s-o iau la vale. Am pornit, am căzut în fund și, desigur, aceea e poza pe care a văzut-o toată lumea în revista *Jet.*

Am avut un singur concert la Paris, într-o sală mare, care se chema Salle Pleyel. Poate nu știam eu unde să mă duc acolo, sau poate – așa cum mi s-a spus – ar fi trebuit să mă întorc primăvara. Pusesem deoparte o groază de bani

ca să-mi cumpăr haine de la Paris, numai că nu mi-a plăcut nimic din ce-am văzut, cu excepția lenjeriei.

Trupa noastră a avut probleme cu socoteala la bani din prima și până în ultima zi. Ai toți bișnarii aceia în buzunar, dar nu îi poți folosi în țara unde ești; când apuci să-i schimbi, te și pomenești că ai ajuns în altă țară! Louis a știut mereu cum să-i socotească, dar eu nu mi-am bătut capul cu asta.

Pur și simplu aveam un teanc de bani de toate felurile. Îl scoteam și lăsam ospătarii și barmanii și pe toți ceilalți să-și aleagă ce le datoram. Red Norvo avea senzația că știe să-i socotească, dar, vai, ce-a pățit la Copenhaga! A coborât în restaurantul hotelului, și-a comandat ouă cu bacon, niște fructe, pâine prăjită și o cafea. Era tare grăbit, că trebuia să ajungă la autobuz. A plătit mâncarea și a plecat.

Când s-a urcat în autobuz, basistul nostru a scos o chestie din aceea ca o riglă, cu care poți să transformi banii dintr-o monedă în alta – cică i se zice „calculator de bani". Și se tot juca cu el, că uite cât costă și uite cât mi-au cerut mie!

Și Red a zis:

– Ce-i chestia aia, frate?

Basistul i-a explicat și s-a apucat și Red să calculeze, după care imediat a sărit în sus.

– Trebuie să ne întoarcem să-mi iau înapoi coroanele! a urlat el. Tocmai ce-am dat cincisprezece dolari americani pe niște ouă cu bacon!

Red nu făcea niciodată bine socotelile și era mereu înșelat, așa că a trebuit să se împrumute ca să ajungă de la Paris la New York. Tare isteț era Red Norvo ăla!

La Paris ne-am luat la revedere de la restul trupei și ne-am dus la Londra, unde eu aveam mai multe angajamente.

Trimite-mă la Londra oricând, pentru orice, și pentru distracție, și pentru muncă! Pentru mine, este un oraș nemaipomenit. Acolo ne-am întâlnit cu Max Jones, scriitorul și criticul de jazz. Nu-l mai văzusem niciodată înainte, dar el știa despre mine niște lucruri pe care eu le uitasem și, după câteva minute, am

avut impresia că-l cunosc de o viață. Chestia asta cu sobrietatea englezească nu se aplică și muzicienilor. Chiar și muzicienii care nu vorbesc aceeași limbă ajung să se împrietenească foarte repede.

Printre primele evenimente din programul de la Londra, pe care mi-l făcuse Max, era o petrecere cu presa. Reporterii din toată Europa se purtaseră foarte frumos cu mine. La început, fusesem doar un pic mai politicoasă decât de obicei. Atât de obișnuită eram cu reporterii din America, încât diferențele mi s-au părut uluitoare.

Ziariștii aceștia europeni se pricep mai bine la muzică. Erau informați, aveau ureche muzicală. Oricât de culți s-ar da, tipii din America află ce s-a mai întâmplat în lumea jazzului cu o întârziere de vreo zece ani. Ești un nimeni până când mori, abia apoi devii o cântăreață fenomenală!

Aici se scrie imediat ce se întâmplă; criticilor nu le pasă cât de mare e agentul tău de presă sau pe ce loc ai ieșit la ultimul sondaj de opinie sau câte dintre cântecele tale au avut succes. Ei îți ascultă înregistrările, își folosesc urechile și apoi scriu ce au simțit.

Ce s-a scris în Europa despre mine m-a făcut să mă simt vie. Dincolo, tot timpul apare câte cineva care încearcă să mă îmbălsămeze și să mă arunce în groapă. Și eu mă reabilitez mereu!

Oricine se pricepe cât de cât la muzică spune că acum cânt mult mai bine decât am făcut-o vreodată. Dacă nu mă crezi, ascultă câteva dintre înregistrările mele vechi, cum ar fi „Lover Come Back“ sau „Yesterdays“ și după aceea ascultă aceleași cântece înregistrate din nou acum câțiva ani. Ascultă și ai încredere în auzul tău. Pentru numele Lui Dumnezeu, nu-i mai asculta pe ziariștii aceia ofiliți care încă mai regretă vremurile bune de acum douăzeci de ani!

În Londra, după o conferință de presă, am ieșit dimineață din cameră ca să-mi iau pantofii pe care-i lăsasem în fața ușii ca să-mi fie lustruiți. Și uite acolo ziarul, cu poza mea chiar pe prima pagină! Tipăriseră tot ce le spusesem eu, ba chiar înțeleseseră și totul avea noimă!

Fantastic s-au purtat cu mine la Londra! Dar, ca de obicei, nu-i nevoie decât de un singur om ca să strice totul. În Londra, omul acesta s-a dovedit a fi un

fotograf care abia aștepta să mă întrebe cum a fost cu drogurile. Indiferent ce mă întrebau ceilalți, el tot încerca să ne aducă înapoi la droguri.

Atunci a intervenit Max, care a zis:

– Ascultă, domnule, domnișoara Holiday n-a venit în Anglia ca să țină prelegeri despre narcotice.

Uite că asta m-a surprins! Uneori ești sigur că, dacă treburile merg atât de aiurea în America, așa trebuie să meargă peste tot, dar nu-i cazul cu Anglia și nici cu mare parte din Europa. Oamenii bolnavi care sunt dependenți de droguri sunt tratați așa cum trebuie să fie tratați niște bolnavi. Se duc la doctor și el le dă ce le trebuie. Dacă nu are cum să-i ajute să se lase din prima, le reduce treptat doza. Și dacă nici asta nu poate să facă, atunci îi ține în formă cu orice le trebuie ca să poată munci în continuare și să ducă o viață normală. Nimeni nu e nevoit să-și riște viața apelând la piața neagră și dând o sută de dolari pe ceva ce valorează doar patru cenți – pentru ca apoi să-și dea seama că prafurile pe care și le-a luat sunt atât de proaste, încât l-ar putea omorî. Piața neagră e puțină spre deloc, la fel și specula. Oamenii nu trebuie să fure din magazine, să-ți dea în cap la colțul străzii sau să-ți spargă casa ca să facă rost de bani cu care să-și cumpere prafuri!

Americanii își băteau joc de sistemul de sănătate englezesc, care permite oamenilor bolnavi să se ducă gratis la doctori, la spitale, iar guvernul are grijă să le achite nota de plată. Râdeam de ei când auzeam că dau pe degeaba proteze dentare și picioare din lemn. Ne revoltam și ziceam că guvernul se amestecă în practica medicală.

Păi, uite ce-ți zic eu: dacă nici în America nu se bagă în practica medicală, atunci zău că nu știu cine o face! Dacă te droghezi și te duci la doctor să te ajute, el nu poate face nimic, pentru că guvernul a dat niște legi care zic că și el o să intre la pușcărie odată cu tine. Și atunci, dacă te duci la medic, e foarte posibil ca el să-ți trântească ușa-n nas și să cheme poliția.

Majoritatea țărilor din Europa se poartă civilizat și uite că ele n-au nicio „problemă cu drogurile“. Poate o să se deștepte și America într-o zi și o să facă la fel!

Poate eu n-o să mai apuc asta și nici nu-mi pasă dacă o s-o facă, pentru că nu mi se poate face un rău mai mare decât toate relele care mi s-au făcut. Însă, pentru binele oamenilor care trebuie să sufere până se trezește țara asta, pentru binele copiilor care rămân cu viețile distruse fiindcă au fost trimiși la pușcărie și nu la spital, mă rog la Dumnezeu să ne deșteptăm cât mai curând!

Nu trebuie decât să citești povestea vieții mele. Dacă are vreo morală, atunci asta este!

Ești nebun dacă îți imaginezi că drogurile nu fac altceva decât să-ți producă senzații tari. Mai multe senzații capeți dacă ai poliomielită sau dacă ești conectat la un aparat de respirație artificială. Ești nebun dacă-ți închipui că ai nevoie de prafuri ca să cânți mai bine. O să-ți fie de așa mare folos, că n-o să mai poți să cânți nimic – nici la vreun instrument, nici la voce.

Singurul lucru care o să ți se întâmple e că o să fii prins mai devreme sau mai târziu și atunci n-o să ai cum să mai treci peste asta. Uită-te la mine, că știu ce vorbesc!

Nu vreau să spun nimănui cum să-și trăiască viața. N-am făcut-o niciodată și nici nu o să mă apuc acum, dar sper din suflet că o să fie și niște tineri care o să citească această carte și o să înțeleagă ideea principală. Poate fiindcă eu n-am copii – nu am încă – și de aceea cred că-i pot ajuta pe tineri vorbindu-le deschis.

N-are niciun rost să răscolim trecutul, dacă nu învățăm din greșelile lui. Eu mi l-am răscolit și acum a venit timpul să-l îngrop și să uit de el, dar nu-mi pare rău că am făcut-o, dacă măcar un singur tânăr ar învăța ceva din greșelile mele.

De curând, într-o duminică, judecătorul Jonah Golstein a vorbit la televizor despre problema drogurilor și le-a zis oamenilor același lucru pe care tot încerc eu să-l spun: că drogurile trebuie luate din răspunderea poliției și date în răspunderea doctorilor. A zis că în toți anii cât a fost judecător n-a văzut decât săraci acuzați de încălcarea legilor referitoare la droguri.

Și a mai spus că, nu cu mult timp în urmă, îi ceruse sfatul un bărbat al cărui fiu de douăzeci de ani era dependent de droguri. Ce l-a sfătuit judecătorul? Să-l

trimită pe băiat la școală în Anglia, pentru că acolo doctorii îl pot trata în mod legal, îl pot vindeca și, dacă așa ceva nu-i posibil, îi pot prescrie un tratament legal, ca la diabet ori altă boală, după care ar putea duce o viață normală și activă.

Ei, ce judecător dintr-o țară civilizată ar da un sfat ca acesta? Să recunoască faptul că o persoană dependentă de droguri nu poate primi ajutor decât în străinătate? Să recunoască faptul că singurul mod civilizat de a rezolva problema îl poți găsi în altă țară – presupunând că ai noroc și banii necesari. Trist, dar foarte adevărat!

Când m-am apucat eu de droguri, doar de ghinioane am avut parte. În primul rând, nici nu știam că poți să primești ajutor. Nu știam cât de civilizat se ocupau de problema asta englezii și majoritatea europenilor. Și, chiar dacă aș fi știut, era război și nu aveam cum să ajung în Anglia decât ori înot, ori dacă mă înrolam în armată.

Poate unii dintre puștii care refuză să asculte ce le zice judecătorul o să asculte de mine. Sper din suflet că așa va fi. Drogurile n-au ajutat niciodată pe nimeni să cânte mai bine, nici la voce, nici la vreun instrument. Drogurile n-ajută la nimic. Credeți-o pe Lady Day! Știe cum stă treaba, că doar s-a drogat destul de mult! Dacă mai încearcă cineva să vă spună că drogurile vă fac mai buni, întrebați-l dacă știe ceva ce Lady Day n-a aflat încă.

Cred că dependența mea a omorât-o pe mama. Mă rog, a contribuit la moartea ei. Și mai cred că dacă aș avea un copil și copilul ăsta al meu s-ar apuca de droguri, chestia aceasta m-ar omorî și pe mine. N-am putere să văd cum altcineva trece prin chinurile prin care am trecut eu ca să mă curăț și să rămân așa!

Drogurile te ucid, nu-ți fac nimic altceva – și te ucid lent și dureros. Mai mult, împreună cu tine, îi ucid și pe oamenii care-ți sunt dragi. Acesta-i adevărul, adevărul și numai adevărul!

Seara concertului de la Londra mi-a adus cele mai mari emoții din viață și m-a urcat pe cea mai mare scenă pe care am cântat vreodată. Mă acompania o orchestră din treizeci și patru de oameni. Uau! Și publicul? Nu vezi așa ceva

nici măcar la Metropolitan Opera din New York! După ce am fost prezentată, s-a lăsat o liniște deplină. Se auzea până și țăcănitul tocurilor mele în timp ce mă îndreptam spre mijlocul scenei.

Când am terminat, au izbucnit aplauze atât de entuziasmate cum nu mai auzisem niciodată.

Acolo mai fac încă o chestie logică. Ai câte trei concerte pe seară: unul pentru publicul tânăr, al doilea, mai lung, pentru un public normal, și abia apoi te duci și cânți într-un club de noapte închiriat de organizatorul turneului. Asta-ți dă șansa să fii ascultată într-o singură seară de toată lumea – de tineri, de persoane simandicoase și de oameni cărora le place să bea.

După aceea am avut spectacole în orașe mai mici, aflate doar la cinci minute cu trenul de Londra.

Un singur lucru mi-a făcut probleme la Londra: mâncarea. Mă săturasem de mâncarea aceea sofisticată de la hotel, așa că, într-o seară, am scos conserva cu fasole roșie pe care o adusesem cu mine din America. Mi-am făcut rost de niște usturoi și de niște carne tocată. Și m-am apucat să fac fasolea aceea așa cum îmi plăcea mie. Erau cam trei porții mari.

Am crezut c-o să fiu dată afară pentru că împuțisem tot hotelul, dar nici nu terminasem bine de gătit, că au și apărut cameristele, recepționerii și liftierii, care au început să se bată pe mâncarea mea. Tare bine ne-am mai distrat atunci!

Ar fi trebuit să știu că așa va fi. Cu aproape douăzeci de ani înainte, Hugh Panassie[35], francezul considerat o autoritate în domeniul jazzului, venise în America și eu l-am cunoscut acasă la Irene și Teddy Wilson. S-a îndrăgostit lulea de fasolea mea cu orez și a trebuit să-i dau o cutie mare cu fasole uscată ca s-o ducă acasă.

Încă le mai trimit și azi fasole uscată prietenilor din Londra!

Revistă care se adresează mai ales cititorilor afro-americani (n. tr.).

Hugues Panassié (1912-1974) – critic de jazz (n. tr.).

24
„God Bless the Child“

– Te-ai întors, Billie, te așteptam! Știi că n-ai să primești nimic aici!

Așa mi-a zis când a dat cu ochii de mine doctorița aceea bătrână din închisoarea de la Philadelphia. Era joi, 23 februarie, 1956 și încă nu se luminase de ziuă. Baba părea nemulțumită pentru că nu mă mai văzuse de nouă ani.

Am pus-o imediat la punct.

– Nu ți-am cerut nimic și nici n-am să-ți cer, dar măcar puteai să ai răbdare să vezi ce am de zis și apoi să mă refuzi!

Despre droguri vorbea și eu știam asta, însă eu vorbeam despre bunătatea umană, iar ea știa clar acest lucru. Da, fusesem iarăși arestată și eram în pușcărie. Nimic din ce zicea ori făcea femeia aceasta nu mă putea supăra, iar asta se aplica întregii echipe – și polițistului care năvălise în camera mea de hotel, și judecătorului care mă aștepta la tribunal după miezul nopții, și inspectorului de poliție care informase presa, și cameramanilor care mai că-l orbiseră cu blițurile lor pe bietul meu Pepi, un Chihuahua de nici un kilogram.

Știam ce se va scrie în toate ziarele: „Cum așa? Din nou?“ Părea că se repetă scena din trecut, dar nu era tocmai așa. Exista o mare diferență. Acum nu mă mai simțeam pierdută, nu mă mai simțeam singură și nici nu eram singură. Louis era alături de mine. Ne-au luat pe amândoi și Louis mă ținea de mână și îmi șoptea:

– Să nu-ți faci nicio grijă, Lady! O să scăpăm. O să mă ocup eu de asta.

Este o binecuvântare de la Dumnezeu atunci când ai încredere în cineva, iar eu chiar aveam încredere în Louis.

Săptămâna aceea cântasem la clubul de jazz Showboat, din sudul Philadelphiei. Stăteam la un hotel micuț, chiar după colț, unde aveam o cameră cu o chicinetă. Miercuri noaptea, cam după 2 A.M., mi-am terminat

ultimul spectacol și clubul s-a închis. Louis și cu mine ne-am dus acasă. M-am dezbrăcat, i-am dat de mâncare lui Pepi și eram doar în chiloți, ținând în mână o crăticioară cu fasole. Atunci cineva a descuiat ușa noastră de pe dinafară, atât de încet, de ziceai că încuietoarea e unsă. N-am auzit absolut nimic și m-am pomenit în față cu patru bărbați și o femeie care-mi fluturau un mandat pe sub nas. Louis a discutat cu ei, s-a uitat la hârtii, a văzut că sunt făcute conform legii. Era calm și blând ca un mielușel. M-a rugat să mă îmbrac și să merg cu polițiștii aceia. Nu i-a plăcut ce voiam să pun pe mine. Mi-a amintit că afară așteptau fotografii și m-a rugat să-mi caut ceva mai drăguț.

Primul lucru pe care l-au făcut, ca întotdeauna, a fost să blocheze toaleta să nu mai poți să tragi apa, apoi s-au apucat de percheziție. Baia era cam cât un cufăr, dar nu m-au lăsat să intru singură. Femeia aia în haine urâte s-a înghesuit acolo cu mine. Bine măcar că era slabă rău și nu ocupa prea mult spațiu.

Au cotrobăit peste tot; mi-au aruncat rochiile prin cameră, au căutat în căptușeala de la haine, mi-au pipăit pantofii, lenjeria, și-au băgat nasul în fardurile mele, s-au uitat în mâncarea cățelului, sub covor, în spatele draperiilor, în saltea, sub pat. Femeia în haine urâte m-a percheziționat pe mine, mi s-a uitat în urechi, în sutien și în corset. La fel au făcut și cu lucrurile lui Louis, dar n-au găsit nimic.

Doar pistolul i l-au găsit. Era trântit deasupra valizei. Acolo îl ține mereu, ca să-l găsească repede. Mi-a părut ușurat atunci. Îmi spusese de o mie de ori că dacă poliția locală avea vreodată de gând să meargă la noroc și să vină să mă aresteze și nu găsea nicio probă împotriva mea, atunci pistolul acela i-ar fi ajutat să nu se facă de râs. Își imagina că o să-l aresteze și pe el pentru că nu avea permis și nu l-ar fi deranjat să-și asume vina, pentru că era clar că polițiștilor le-ar fi fost mai ușor să facă asta decât să găsească împotriva mea ceva de care aș fi putut să fiu acuzată.

Nu uita că poliția știe unde locuiesc și niciodată nu am fost arestată la mine acasă. Nici măcar în cabina de la club. Întotdeauna o fac într-un hotel. Oriunde am fi, de cum intrăm pe ușă, Louis se apucă să scotocească prin toate

colțurile camerei ca nu cumva să fie ceva ascuns acolo. Odată, la Los Angeles, a găsit trei țigări cu marijuana deasupra ferestrei și le-a aruncat afară. Doar acele trei țigări ne-ar fi putut băga la pușcărie pe amândoi, iar dacă ai fost o dată arestat pentru deținere de droguri, așa trebuie să te porți. Dragul de Louis își petrecea cea mai mare parte a timpului încercând să mă protejeze.

Dar nu se știe niciodată! Poți să pleci bine mersi de la hotel ca să te duci undeva să cânți. În timp ce ești plecată, poate să-ți intre oricine în cameră. Ori ca să caute ceva, ori ca să lase ceva acolo – ceva ce vor căuta mai târziu, atunci când se vor întoarce cu mandat. Acesta-i motivul pentru care Louis s-a bucurat atât de tare când i-au găsit pistolul. Spera că o să se mulțumească cu asta și o să-l aresteze doar pe el. Numai că nu aveau cum să facă legătura între arma aceea și el, așa că au pretins doar că au găsit o probă acolo. O să vedem noi ce-o să mai spună la proces.

Nu uita că, în țara aceasta, dependența de droguri nu este ceva personal, nu-i doar iadul tău propriu. Nu există celule cu gratii în afara închisorii. Dependența ta este un iad și pentru oamenii pe care-i iubești, iar aici acesta-i cel mai îngrozitor iad pentru cei care te iubesc.

De foarte multe ori Louis și-a riscat propria viață ca să mă ajute. Soții, soțiile, mamele și tații dependenților de droguri o fac în fiecare zi. Iar țara asta îi consideră infractori!

Aș putea să vă spun numele unui mare artist care avea și el o dependență, una foarte rea. Uneori reușea să și-o învingă, alteori îl învingea dependența pe el. Așa se tot întâmpla de ani buni. Era foarte cunoscut, ca mine, iar asta înrăutățea lucrurile. Avea angajamente de respectat, contracte de dus la bun sfârșit. În mijlocul unui angajament, a fost cât pe ce să facă o cădere nervoasă și să-și piardă mințile, pentru că nu mai avea prafuri. Cu niciun chip nu ar fi putut să se lase brusc și să țină trei spectacole pe zi și nu era niciun doctor în tot orașul care să vrea să-l ajute. Nevasta lui s-a speriat că o să se sinucidă, așa că a încercat să-l ajute cum a putut – riscându-și ea pielea ca să-i facă rost de ce avea nevoie. A ieșit pe străzi ca o fraieră și s-a rugat de toți cunoscuții s-o ajute. În cele din urmă, a găsit pe cineva care i-a vândut niște prafuri, cerându-i și

pielea de pe ea. Spre marele ei ghinion, a fost arestată chiar când se întorcea acasă cu acele prafuri.

Era nevinovată și curată ca un prunc, dar știa că, dacă ar spune asta polițiștilor, ar fi acuzată de „trafic de droguri", că doar așa zice la lege, și ar fi stat la pușcărie mult timp. S-a gândit că, dacă le spune că se droghează și le-ar arăta ce are în buzunar, poate o s-o creadă, o să li se facă milă de ea și o să fie mai îngăduitori. Plus că și-ar putea proteja bărbatul. Așa că fix asta a făcut! Și atunci s-a drogat pentru prima oară, doar ca să dovedească polițiștilor că nu era traficantă. A devenit dependentă, iar acum putrezește în închisoare. Da, domnule, tare frumoasă-i viața!

Eu am avut probleme din cauza dependenței vreme de cincisprezece ani. În tot acel timp m-am tot drogat și m-am tot lăsat. Așa cum am mai zis, cât timp o făceam, nu mă deranja nimeni, dar am dat de necaz în cele două dăți când am încercat să mă las. Am cheltuit o mică avere pe prafuri. M-am lăsat și nu m-am mai atins de ele; mi-a fost greu și atunci m-am apucat iar și după aceea a trebuit s-o iau de la capăt ca să mă curăț.

Dar nu sunt nebună! Când m-am apucat să-mi spun povestea, am știut că nu mă puteam aștepta să spun tot adevărul decât dacă sunt perfect curată. N-am încercat să ascund nimic. Editura Doubleday a scris în catalogul de iarnă că povestesc în cartea asta despre lupta mea cu drogurile și despre faptul că nu s-a terminat încă. Nu există niciun suflet pe tot pământul acesta care să jure că s-a terminat definitiv lupta lui cu drogurile. Doar atunci când mori se termină. Cu vreo două luni în urmă, revista *Variety* a publicat un articol. Ziceau că am fost în tratament și sub supravegherea unui doctor și înainte să mă duc la Philadelphia, și de atunci încoace. Deci de ce dovadă să mai aibă nevoie poliția de acolo? Spune-mi tu!

În orice caz, ne-au dus pe mine și pe Louis în fața judecătorului care ne aștepta. Amândurora ni s-au făcut dosare pentru „deținere și uz", în conformitate cu legile lor locale – aceleași legi care le permit să aresteze oamenii care ies din oraș cu tablete de benzedrină[36]. Lui Louis i s-a adăugat și acuzația că nu avea permis pentru acel pistol. Au stabilit câte o cauțiune

usturătoare, de șapte mii cinci sute de dolari, pentru fiecare dintre noi. Sunt multe locuri în țara asta unde poți să omori pe cineva și să ieși din pușcărie pentru o sumă mult mai mică. Louis le-a mărturisit că mai fusese arestat în Pennsylvania, cu mulți ani în urmă, când era minor, și făcuse ceva închisoare atunci – alt lucru pe care-l avem în comun. Așa că polițiștii i-au scos dosarul cu poza din copilărie. Normal că s-au apucat să facă mare caz pe chestia asta și s-au grăbit să anunțe și presa, după care ne-au târât la închisoarea din Philly. Are două intrări. Pe una scrie „Bărbați“ și pe alta scrie „Femei“.

Am implorat-o pe gardiana-șefă să-mi lase banii și hainele. N-am decât cinci clase, dar știu destule lucruri despre pușcării, lucruri pe care nu le înveți la școală. Odată ce-ți iau hainele și îți încuie bine obiectele de valoare, nu există niciun garant pe lumea aceasta care să ți le poată scoate de acolo.

Le-am zis că nu are cine să aibă grijă de Pepi, așa că îi rog să mă lase să-l țin cu mine în celulă. Și multă bătaie de cap le-a mai dat cățelul ăla! Era atât de mic, că putea să iasă printre gratii. Plus că se apuca să latre ca nebunul ori de câte ori trecea pe acolo vreo gardiancă sau vreo supraveghetoare. Multe se întâmplă acolo înăuntru! Se aud țipete și urlete, când femeile rămase fără droguri se tăvălesc pe ciment. La fiecare țipăt, îl apuca lătratul și pe Pepi.

În celulă nu era decât o toaletă și o scândură lungă pe care să mă culc. Pepi e foarte sensibil și ar fi făcut imediat pneumonie, așa că am tot încercat să-l țin la căldură. Mi-am întins pe scândura aia nurca mea argintie și m-am culcat pe ea ca pe o saltea cu cățelul în brațe, dar n-a fost de ajuns. Tot ne era frig pentru că n-aveam cu ce să ne învelim, așa că am tras blana și am pus-o peste noi. Acum ne era frig pentru că stăteam pe rece. Când nu-mi făceam griji din cauza lui Pepi, îmi făceam griji din cauza lui Louis, care nici măcar un palton nu avea la el. Însă, în închisoare, bărbații se poartă mai frumos unii cu alții decât se poartă femeile.

Eram în picioare de la nouă jumate, cu o seară înainte, când a trebuit să mă duc la lucru, și acum mă simțeam frântă, dar n-am putut să pun geană pe geană în acel loc!

Ai dreptul să dai un singur telefon, iar eu mi-am sunat o prietenă din Philly, ca să-i cer să strângă miile acelea de dolari de care era nevoie ca să ieșim pe cauțiune și eu, și Louis. Nu mă deranja prea tare că n-aveam dreptul să dau mai multe telefoane. Măcar atâta folos îmi aduceau ziarele – din ele aflau prietenii mei că sunt arestată!

Era ceasul cinci, a doua zi de dimineață, când am fost scoasă pe cauțiune. Am plecat de la închisoare și m-am întors la hotel. Cămăruța noastră arăta de parcă trecuse ciclonul pe acolo. Am pus mâna pe telefon și am cerut un avans din leafă, ca să-l pot scoate și pe Louis, după care am luat grămada de rochii de pe pat, i-am dat de mâncare lui Pepi și am încercat să dorm puțin.

Peste doar câteva minute, la hotel au ajuns doi prieteni de-ai mei din New York. Mi-au luat ceva de mâncat și de băut. Nici nu am terminat bine să-mi aranjez părul și să găsesc o rochie nesifonată, că a și venit vremea să mă duc la primul spectacol!

Clubul era arhiplin. Majoritatea oamenilor de acolo erau clienți, dar mai erau și destui care păreau polițiști. Am încheiat prima serie de cântece cu „My Man“. Dacă spectatorii nu aflaseră din ziare că Louis era la pușcărie, polițiștii știau asta. Mi s-a spus că niciodată n-am cântat acel cântec cu atâta patos. Și sunt convinsă că niciodată nu m-a emoționat mai tare!

Cel puțin un membru de la Moravuri și-a udat haina de cașmir cu o lacrimă, însă și-au revenit cu toții după spectacol, mi-au înhățat pianistul, l-au percheziționat pe bietul băiat, i-au ordonat să se dezbrace la pielea goală și s-au uitat în toate încrețiturile pielii să verifice dacă nu găsesc ceva. Când i-am văzut târându-l după ei pe puștiul acela, atât de milă mi s-a făcut de el și atât de neajutorată m-am simțit, că mi-a venit să plâng, dar i-au dat drumul atunci când n-au găsit nimic. Foarte drăguț din partea lor!

După care m-am dus la cel care a depus cauțiunea și am făcut un târg. A găsit un judecător dispus să semneze hârtiile, apoi s-a dus cu mașina la închisoare ca să-l scoată pe Louis. Când am ieșit de pe scenă, după a doua serie de cântece, Louis mă aștepta în cabină.

Când a dat Dumnezeu și am terminat spectacolul, abia așteptam să plec din oraș. Nu mai suportam să stau nicio noapte în camera aceea de la hotel. Trebuia să dorm, dar nu puteam acolo.

Am luat un taxi și ne-am dus la gară. Norocul încă mai era de partea noastră. Deraiase un tren lângă Washington și până dimineață nu mai circula nimic. Gara era pustie. Numai polițiști mai erau acolo. Până și ei erau sătuli să mă tot urmărească. La fel de sătulă eram și eu de ei.

Louis a încercat să găsească un autobuz.

N-am reușit să prindem decât două locuri separate într-un autobuz aglomerat. Parcă mă întorsesem cu douăzeci de ani în urmă și reveneam la New York așa cum o mai făcusem în atâtea rânduri: arestată, apoi ieșită pe cauțiune, lefteră pentru că plătisem garantul, flămândă pentru că n-avusesem vreme să mănânc, ruptă de oboseală pentru că nu mai dormisem de douăzeci și patru de ore, cu putoarea aia de pușcărie în nări și zgâlțâită de un autobuz, cu un marinar care dormea sprijinit de mine. Însă am uitat imediat toate acestea, pentru că eram cu omul meu.

Doctorii mi-au zis că, de data asta, dacă am noroc, o să rezist fără droguri doi ani întregi. Cine poate să ceară mai mult? Mă simțeam atât de îmbâcsită, că ajunsesem să cred că nu-i pentru cine se potrivește, ci pentru cine se nimerește. Dacă nu te aștepți decât la probleme, poate o să ai parte și de câteva zile senine, dar dacă te aștepți doar la zile cu soare, mai bine pregătește-te pentru ce-i mai rău!

Niciun doctor nu-ți poate spune ceva ce propriul tău corp nu știe, iar acum vreau să le împărtășesc un secret. Am știut că am călcat strâmb într-o dimineață când n-am mai suportat programul de la televizor. Eram drogată și voiam să rămân așa. Nu voiam altceva decât să mă uit la televizor și îmi plăcea la nebunie starea mea. Cine știe ce ocolișuri mă așteaptă? Încă un proces? Sigur. Altă închisoare? Posibil. Dar dacă te-ai lăsat din nou de droguri și n-ai mai fi dependent nici de televizor, atunci nu te mai poate speria nicio închisoare de pe fața pământului!

Dacă sunt obosită? Sigur că sunt. Dar voi uita curând de toate acestea atunci când voi fi lângă omul meu...

Amfetamină (n. tr.).

Discografie

de David Ritz

Iată veștile bune: Astăzi, mai mult ca oricând în trecut, înregistrările lui Billie Holiday se găsesc peste tot în magazinele cu muzică de acest gen. Cele mai importante case de discuri au lucrat cu dragoste și perseverență, au îmbunătățit calitatea audio și i-au reeditat cântecele pe albume pentru toate buzunarele.

Nu ai cum să dai greș. Vei fi cuprins de emoții indiferent ce CD de-al lui Billie Holiday ai alege. Eu unul ascult muzica lui Billie de mai bine de cincizeci de ani și tot nu știu care anume perioadă din cariera ei de douăzeci și șase de ani îmi place cel mai mult. Era extraordinară la debutul din anii treizeci, extraordinară când a ajuns la maturitate în anii patruzeci, extraordinară când a ajuns la o sensibilitate mult mai profundă în anii cincizeci.

Cele de mai jos sunt preferințele mele personale, pe care le ofer cu drag fanilor ca mine. Listele exhaustive, convenționale și reci, cu adnotări meticuloase, pot fi găsite în altă parte. Sigur, mi se par și ele utile, dar ghidul acesta este destinat ascultătorului simplu, care, după ce a citit cartea, vrea și niște sfaturi despre discurile lui Billie. Toate discurile la care mă refer sunt ușor de procurat, fie din magazine, fie online.

Dacă ai spune că nu poți să cumperi decât un singur CD al lui Billie și m-ai întreba pe care ți-l recomand, eu ți-aș răspunde *Lady in Satin*, penultimul ei album, înregistrat în 1958, cu un an înaintea morții. Poate că alegerea mea este mai puțin obișnuită. Există destui critici care au spus că *Lady in Satin* este un album prea deprimant. Alții zic că are vocea distrusă. Însă pentru mine, acesta este *albumul-albumelor.* Carmen McRae, una dintre elevele lui Lady, a spus că este „un adevărat miracol“. „Simțea apropierea morții“, mi-a zis McRae, „iar asta i-a dat o putere și o înțelepciune cum nu avusese înainte. Plus că nu mai cântase niciodată cântecele acestea. Erau complet noi pentru ea și i-au ridicat moralul.“ Și eu mă simt cu moralul ridicat de fiecare dată când ascult seria aceasta minunată. Niciun alt cântec de-al ei nu are atâta frumusețe obsedantă, atâta profunzime! Iar instrumentele cu coarde care o acompaniază

intensifică aceste particularități celeste ale muzicii ei. „Prea multă vreme nu i se permisese să aibă chitare în orchestră“, a spus MacRae, „iar acum prezența lor parcă a inspirat-o“.

Sau dacă m-ai întreba „Care compilație de single-uri sintetizează cel mai bine cariera lui Billie?“, eu ți-aș răspunde *Billie Holiday Gold,* un CD dublu, cu preț accesibil, de la Universal, care cuprinde o selecție inteligent alcătuită din toate perioadele importante ale carierei ei, împreună cu o prezentare foarte frumoasă, făcută de Ashley Kahn. (Aceste CD-uri pot fi găsite și într-o ediție mai scumpă, *Billie Holiday: Ultima Colecție,* împreună cu un inestimabil DVD al prezențelor ei pe scenă. Versiunea televizată a cântecului „Fine and Mellow“, cu soloul extrem de tulburător al lui Lester Young, reprezintă un moment de răscruce în istoria muzicii din America.)

Dacă vrei să cheltuiești niște bani, poți să alegi între câteva seturi de CD-uri și n-o să-ți pară rău. Primul, *Lady Day: The Complete Billie Holiday on Columbia, 1933–1944,* este o colecție superbă de zece CD-uri, care acoperă începuturile magnifice ale carierei lui Billie – primele ei înregistrări, produse de John Hammond și în care cântă alături de Benny Goodman, Teddy Wilson și Lester Young, plus perioada absolut fabuloasă când a cântat împreună cu Count Basie Band. De curând a apărut la casa de discuri Legacy Recordings și o variantă doar de patru CD-uri a acestui material: *Lady Day: The Master Takes and Singles.*

Dacă dorești să ai doar o selecție din această primă perioadă a carierei lui Billie pe un singur disc, Legacy îți oferă *Quintessential Billie Holiday,* în nouă volume, din care tu poți alege. Mie cel mai mult îmi place volumul 2, unde am găsit versiunile ei inegalabile ale cântecelor „No Regrets“, „A Fine Romance“ și „Easy to Love“.

Deoarece Columbia a refuzat să întregistreze controversatul cântec „Strange Fruit“, Billie s-a dus la Milt Gabler, care l-a înregistrat la Commodore, micuța lui casă de discuri, în anul 1939. Ca o ironie, „Strange Fruit“ a devenit primul mare succes al lui Holiday și cea mai cunoscută înregistrare a ei. Sesiunile de înregistrări de la Gabler sunt păstrate pe un CD dublu, *Billie Holiday: The Complete Commodore Sessions,* reper esențial al repertoriului ei nemuritor. Un singur disc cu același material poate fi găsit sub titlul *Billie Holiday: The Commodore Master Tapes.*

Gabler a devenit producătorul lui Billie la Decca Records, unde ea a înregistrat din 1944 și până în 1950. Acolo a atins perfecțiunea și a înregistrat adevărate nestemate ale muzicii de jazz, cum ar fi „Lover

Man“, „Don’t Explain“ și „Baby Get Lost“. Pot fi găsite pe CD-ul dublu *Billie Holiday: The Complete Decca Recordings.* Tot acolo se află cele două duete senzaționale cu Louis Armstrong: „You Can’t Lose a Broken Heart“ și „My Sweet Hunk o’ Trash“. În compilația de pe discul separat cu înregistrările de la Decca – *Billie Holiday’s Greatest Hits* – nu se regăsesc și duetele cu Armstrong.

Norman Granz, producător/impresar/proprietar de casă de discuri, a dominat ultima perioadă a carierei lui Billie din anii cincizeci. Materialul de la Decca i se părea lui Granz mult prea comercial și mult prea orchestrat. În viziunea lui, Billie era o cântăreață cu o voce unică și pură, așa că a dus-o prima dată în studioul din Los Angeles, unde ea a înregistrat alături de instrumentiștii Oscar Peterson, Ben Webster, Benny Carter, Sweets Edison, Ray Brown, Barney Kessel – al căror geniu i-a întregit focul lăuntric. Aranjamentele muzicale sunt rare, sesiunile sunt destinse și, în ansamblu, Billie este extrem de relaxată.

Cel mai bun exemplu al acestei perioade pe un singur disc ar putea să fie *Music for Torching,* unde se află și „I Don’t Want to Cry Anymore“, cântec subapreciat la vremea respectivă, plus o interpretare angelică a cântecului „Gone with the Wind“. Încă se mai găsește și *Lady Sings the Blues,* alt CD din aceeași perioadă și care a fost lansat în 1956 în scopul de a-i completa memoriile, unde se găsește cântecul compus de ea însăși și care dă titlul albumului. Am o mare slăbiciune și pentru cântecele alese să apară pe CD-ul dublu *Lady in Autumn: The Best of the Verve Years.*

Cele două seturi mari cu înregistrările din studiourile lui Granz sunt scumpe, dar merită toți banii. Setul de zece CD-uri, *The Complete Billie Holiday on Verve,* este absolut magnific. Cuprinde aparițiile ei la faimoasele concerte Jazz at the Philharmonic, alături de Coleman Hawkins, Buck Clayton, Illinois Jacquet și alții. Unele dintre cântecele de aici le-a cântat pretutindeni, de la Carnegie Hall și până la Köln, Germania. Înregistrările de la repetiții, mai cu seamă aceea în care Billie cântă „A yiddishe Momme“ sunt fascinante. Tot aici este inclus și ultimul ei album, *Last Recording,* compilat după *Lady in Satin,* aranjat și coordonat de același maestru, Ray Ellis. Cu toate că nu s-a bucurat de același succes ca *Satin, Last Recording,* este memorabil pentru impresionanta interpretare a cântecului „It’s Sleepy Time Down South“, cântecul încărcat cu multă ironie al lui Armstrong, pe care Billie îl transformă, în varianta ei, într-o rugă pentru pace sufletească. „Don’t Worry ’Bout Me“, cu saxofonistul Gene Quill care-i susține modulațiile vocale, este, de asemenea, un cântec superb. *Last Recording* poate fi găsit și pe un singur disc.

Complete Verve Studio Master Takes este ultimul set de șase CD-uri apărut pe piață, cu mult mai ieftin decât colecțiile mai vechi, dar nu la fel de bogat. Din el au fost eliminate repetițiile și concertele, dar cele cinci concerte ale ei la Jazz at the Philharmonic, pe care le-a avut între 1945 și 1947, împreună cu concertul de la Newport Jazz Festival, din 1957, pot fi găsite pe discul *Billie Holiday: Jazz at the Philharmonic.* Colecția aceasta păstrează inestimabilele înregistrări din studio, dar designul este destul de sec. Eu prefer de departe lirismul grafic și sensibilitatea de epocă a setului original de zece CD-uri.

În ultimul rând, trebuie să mai spun că Legacy a reeditat *Lady in Satin*, la care a adăugat alte patru cântece și comentariile lui Ray Ellis și ale producătorului/expertului Phil Schaap, care, contrar primei sale păreri, acum numește discul acesta „o comoară".

Fiecare reeditare a discurilor lui Billie Holiday este o comoară. La nouăzeci și unu de ani de la nașterea ei, activitatea îi este celebrată în întreaga lume. Muzica ei a sfidat timpul și stilurile. Înregistrările ei sunt nemuritoare. Ți se va părea că un anume disc este preferatul tău, dar asta până îl cumperi pe următorul, și apoi încă pe unul și tot așa. Cu cât o asculți mai mult pe Billie, cu atât ajungi să o apreciezi și să o iubești mai mult.

CD-URI RECOMANDATE MAI SUS

Lady in Satin (Legacy)

Billie Holiday Gold (Universal)

Billie Holiday: The Ultimate Collection (Universal)

Lady Day: The Complete Billie Holiday on Columbia, 1933-1944 (Legacy)

Lady Day: The Master Takes and Singles (Legacy)

The Quintessential Billie Holiday, nouă volume (Legacy)

Billie Holiday: The Complete Commodore Sessions (GRP)

Billie Holiday: The Commodore Master Tapes (GRP)

Billie Holiday: The Complete Decca Recordings (GRP)

Billie Holiday's Greatest Hits (GRP)

Music for Torching (Verve)

Lady Sings the Blues (Verve)

Lady in Autumn: The Best of Verve Years (Verve)

The Complete Billie Holiday on Verve (Verve)

Last Recording (Verve)

The Complete Verve Studio Master Takes (Verve)

Billie Holiday: Jazz at the Philharmonic (Verve)

ALTE RECOMANDĂRI

Billie's Blues (Blue Note)

A Musical Romance (cu Lester Young) (Sony)

Holiday for Lovers (Verve)

Recital by Billie Holiday (Verve)

Solitude: Songs by Billie Holiday (Verve)

All or Nothing at All (Verve)

Credite foto

Mulțumiri pentru permisiunea de a folosi fotografiile de mai jos:

Pag. 1: Guliver/ Getty Images/ Picture Post/ Charles Hewitt

Pag. 4: Herman Leonard Photography LLC

Pag. 280: Herman Leonard Photography LLC

Insert:

Pag. 1, sus și jos: Profimediaimagies.RO

Pag. 2, sus și jos: Profimediaimagies.RO

Pag. 3: Profimediaimagies.RO

Pag. 4: Profimediaimagies.RO

Pag. 5: Guliver/ Getty Images/ Archive Photos/ Bill Spilka

Pag. 6, sus și jos: Profimediaimagies.RO

Pag. 7: Herman Leonard Photography LLC

Pag. 8: Profimediaimagies.RO

Fotografii

Împreună cu
Duke Ellington

În cadrul unei sesiuni de
înregistrări Decca, c. 1946

Împreună cu
Count Basie, 1948

În Chelsea, Londra, 1959

Împreună cu Illinois Jacquet, Ella Fitzgerald și alții

Aici, cu semnătura sa: gardenii în păr

În New York, spre finalul anilor 1950

Pe platoul de filmare la *New Orleans*, cu Louis Armstrong, 1946

Împreună cu Coleman Hawkins la o înregistrare TV pentru *The Sound of Jazz*, 5 decembrie, 1951

Într-un studio de înregistrări, 1955

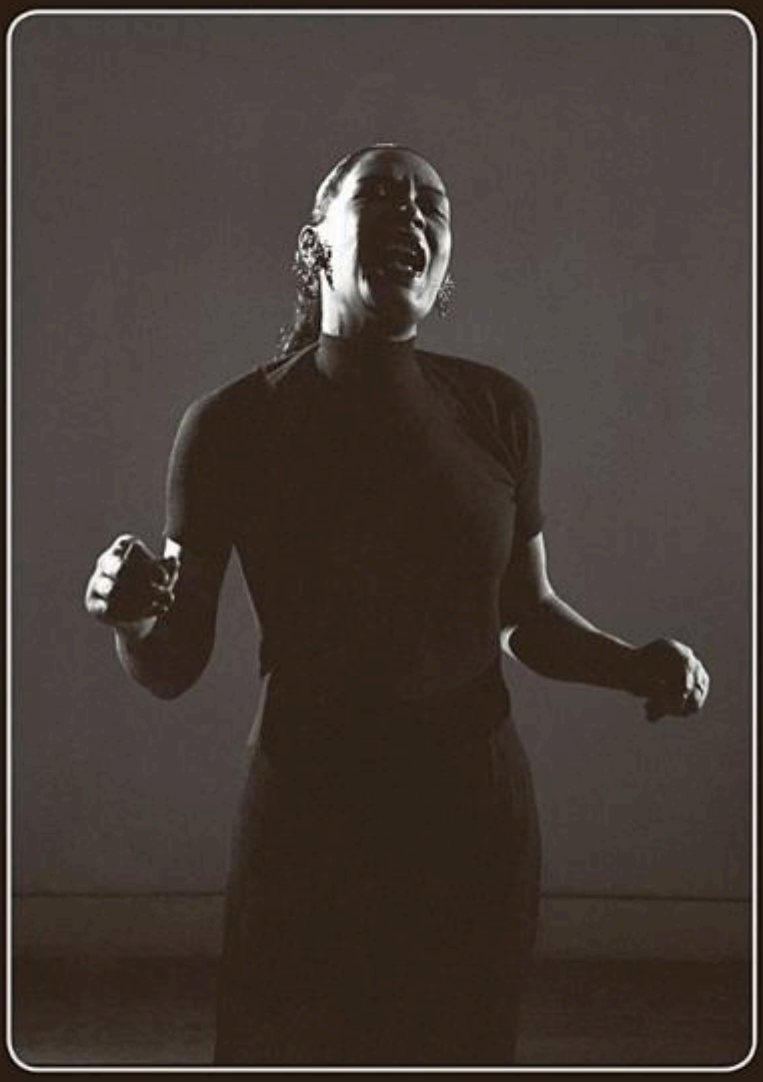

Într-o sesiune de înregistrări, 1958

Contents

1. INTRODUCERE
2. 1. „Some Other Spring“
3. 2. „Ghost of Yesterday“
4. 3. „I’m Painting the Town Red“
5. 4. „If My Heart Could Only Talk“
6. 5. „Getting Some Fun out of Life“
7. 6. „Things Are Looking Up“
8. 7. „Good Morning, Heartache“
9. 8. „Trav’lin’ Light“
10. 9. „Sunny Side of the Street“
11. 10. „The Moon Looks Down and Laughs“
12. 11. „I Can’t Get Started“
13. 12. „Your Mother’s Son-in-Law“
14. 13. „One Never Knows, Does One“
15. 14. „I’m Pulling Through“
16. 15. „The Same Old Story“
17. 16. „It’s Too Hot for Words“
18. 17. „I Don’t Know if I’m Coming or Going“
19. 18. „Trav’lin’ All Alone“
20. 19. „I’ll Get By“
21. 20. „No Good Man“
22. 21. „Where Is the Sun?“
23. 22. „I Must Have That Man“
24. 23. „Dream of Life“
25. 24. „God Bless the Child“
26. Discografie
27. Credite foto
28. Fotografii

Landmarks

1. Cover

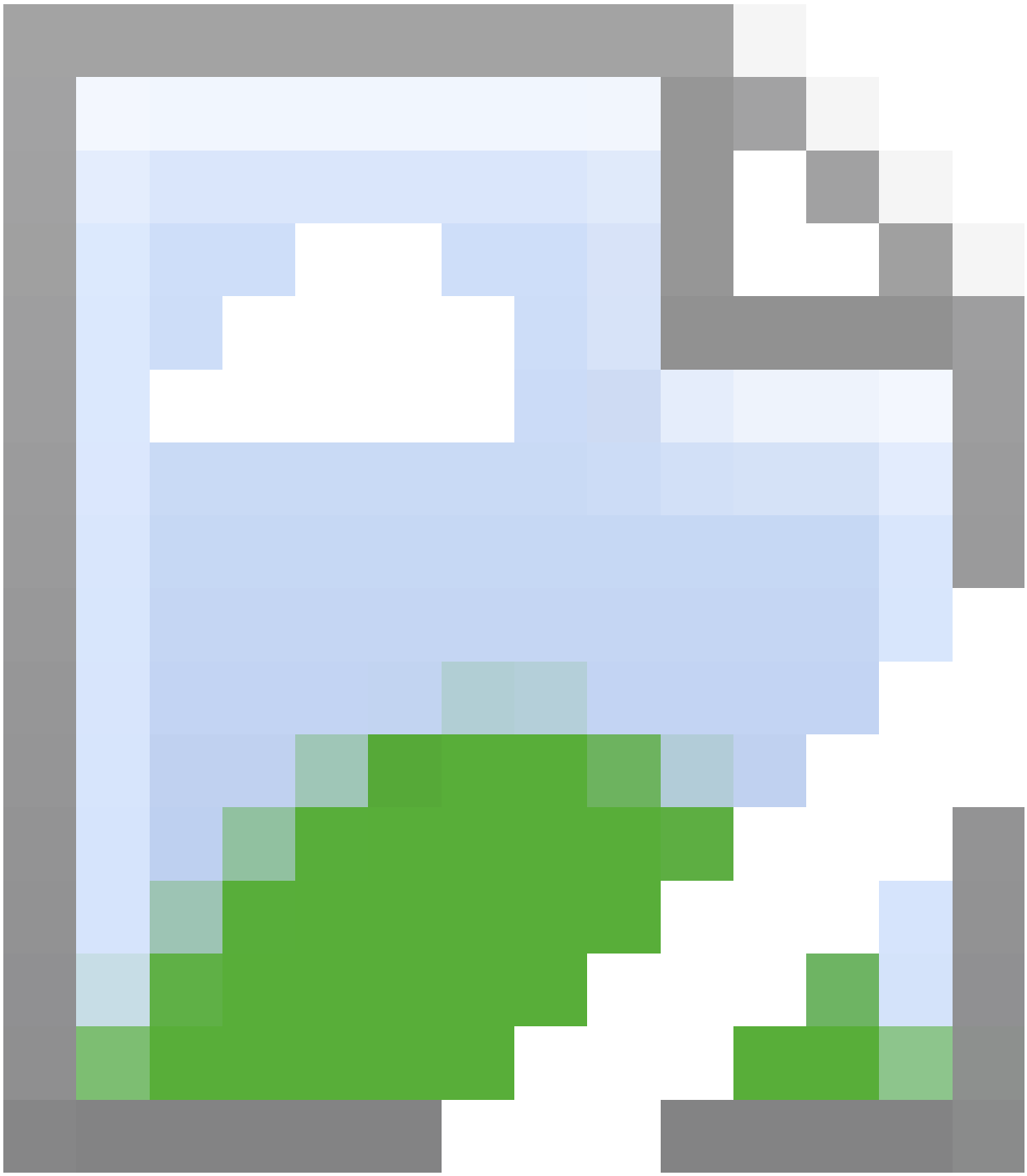

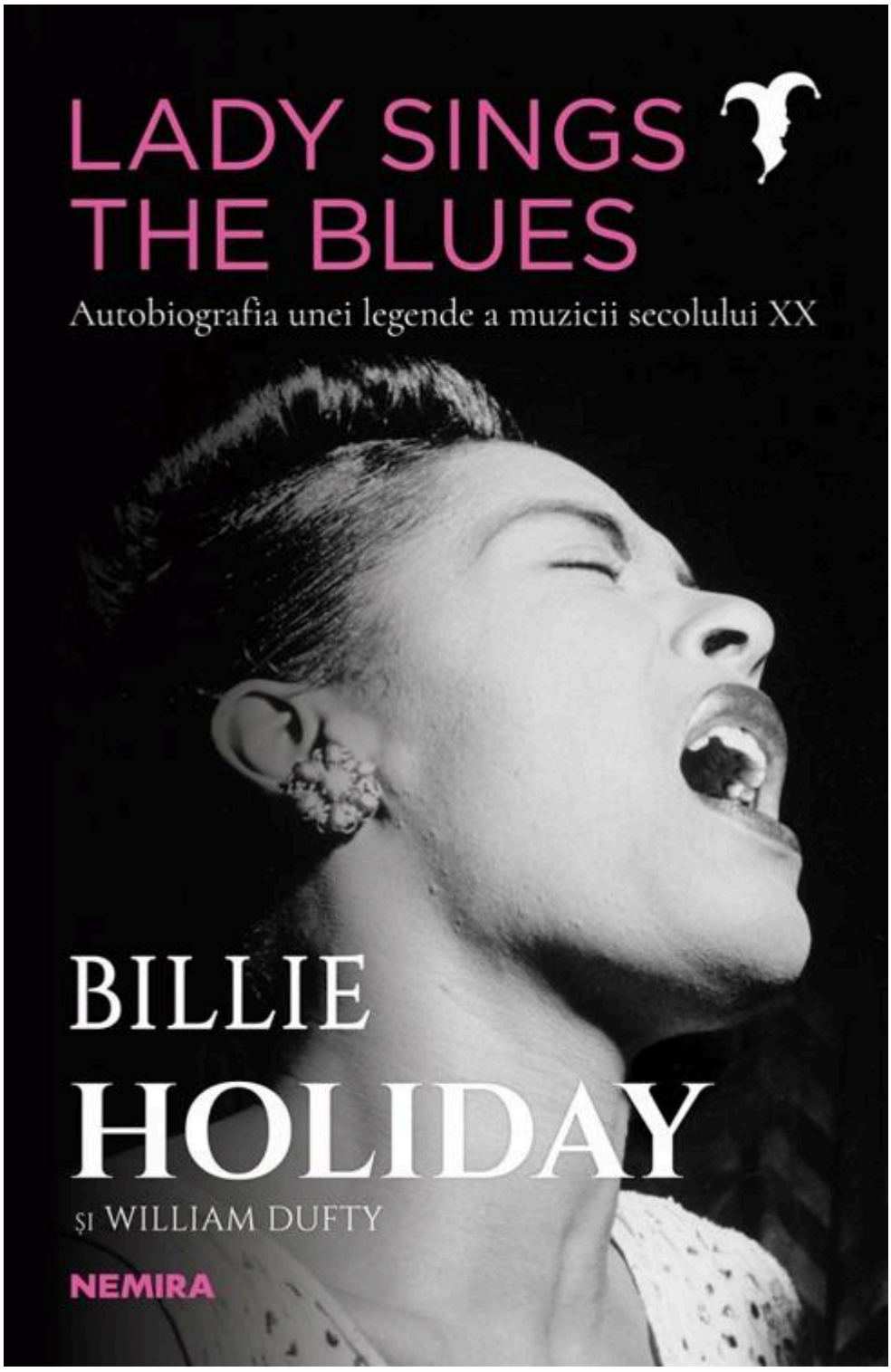
LADY SINGS THE BLUES
Autobiografia unei legende a muzicii secolului XX
BILLIE HOLIDAY
ȘI WILLIAM DUFTY
NEMIRA